

1911
D. BOLINTINEANU

SCRIERI ALESE

EDIȚIE ÎNGRIJITĂ DE
D. POPOVICI
Profesor Universitar

EDITURA SCRISUL ROMĂNESC

Biblioteca Centrală Universitară

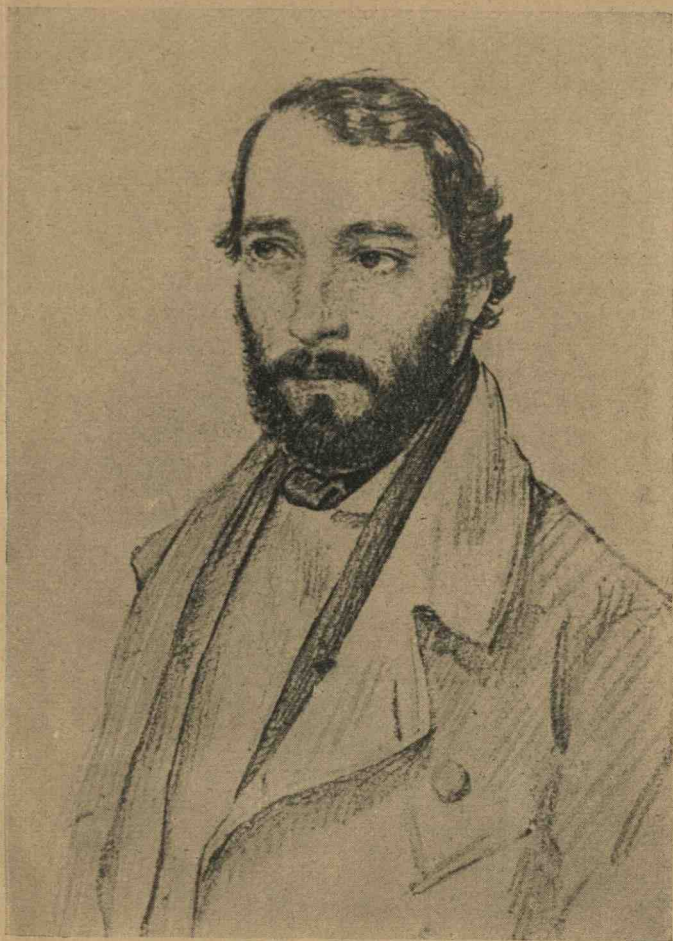
BU CURESTI

Cota ... II 286571

Inventar ... 777662

C. Nicolae

1321

„Demetre Bosintineanu, Semlin $\frac{8}{3}$, 1849”.

Desen în creion de Barbu Iscovescu. Originalul în colecția de stampe a Academiei Române.

P R E F A Ț Ă

Ediția de față, concepută în două volume, tinde să dea circulației largi scrierile cele mai caracteristice ale lui Dimitrie Bolintineanu. Primul volum aduce o alegere din colecțiile de poezii consacrate de edițiile din 1865 și 1877, după care ne-am condus în cea mai mare parte în transcrierea textului dat de noi. La acestea am adăugat câteva bucăți pe care le-am extras din periodicele timpului sau din volume ce s'au bucurat de o circulație mai restrânsă. Respectând riguros textul, am reținut titlurile colecțiilor așa cum ele au fost consacrate de edițiile amintite; n'am înțeles însă să le reproducem în întregime și nici să păstrăm aceeași dispoziție a materialului. Deasemenea am actualizat ortografia, dar am căutat să evităm un fapt care se petrece adeseori sub ochii noștri: fraudarea limbii scriitorului, sub pretextul transcrierii actuale a textului.

Volumul al doilea va cuprinde o parte din scrierile în proză ale lui Bolintineanu. La sfârșitul lui vom da o bibliografie a lucrărilor poetului și a studiilor mai însemnate ce i-au fost consacrate. Ea va fi urmată de un glosar, care va concentra cuvintele mai puțin cunoscute limbii curente, dar frecvente la Bolintineanu.

Sibiu, 1 Septembrie 1941.

INTRODUCERE.

Vreme îndelungată, Bolintineanu s'a bucurat de un prestigiu literar particular, concurând puternic regalitatea literară a lui Vasile Alecsandri. Târziu chiar, un cercetător ca Aron Densusianu arăta o preferință marcată pentru opera sa, în care descoperea comori poetice, pe care zadarnic le căuta în opera lui Alecsandri sau Eminescu. Această supravalorificare a fost fatală poetului, al cărui prestigiu avea să scadă la bursa valorilor cu atât mai jos, cu cât mai puțin meritate erau înălțimile la care îl ridicase fluxul admirației anterioare. Studiile care au căutat să-l reabiliteze au fost lovite de același discredit de care fusese lovită și opera poetului. Este drept că o glorie literară ca aceea a lui Bolintineanu nu putea fi reînviată de puterile mărginite ale unor cercetători ca Pavelescu sau Pătrașcu.

Este însă tot atât de drept că această glorie nu mai poate fi reînviată în formele ei trecute: însemnătatea lui Bolintineanu nu trebuie căutată în valoarea artistică a operei sale, ci în semnificația pe care această operă o prezintă în cultura română. Bolintineanu rămâne scriitorul cel mai caracteristic pentru epoca în care a scris, epocă agitată de pasiuni politice puternice, care impuneau scriitorului un ideal străin de artă. Observația, valabilă pentru întreaga literatură română, este valabilă în chip deosebit pentru literatura din Muntenia. Faptul se explică prin amploarea pe care mișcarea revoluționară din 1848 a luat-o aici: partizani ai revoluției, scriitorii munteni militează pentru

triumful ideilor ei atât în țară cât și în străinătate, unde cea mai mare parte dintre dânsii sânt nevoiți să caute un refugiu. Sentimentul că poporul român trăia clipe ce hotărau pentru timp îndelungat de soarta lui se desprinde cu putere din scrierile vremii; era deci firesc ca fiecare Român conștient să fi căutat, părăsind idolii adorați în trecut, să activeze pentru câștigarea luptei naționale. Și dacă, înainte de revoluție, poezia năzuia deopotrivă către valorile artistice întrupate în capodoperă și către valorile morale și naționale, situația ce se creează prin revoluție face ca ea să devină un instrument de luptă politică și să capete adeseori aspectul unui articol de ziar versificat.

Bolintineanu este conștient că misiunea sa poetică era determinată de necesitățile societății românești din acea vreme și este nemulțumit că această misiune depășea puterile sale. În prefața volumului din 1847, el spune că poeziile pe care le publica atunci erau „puțin solide” și încă și mai puțin demne „a fi privite ca niște opere de care avem trebuință într'acest timp, când naționalitatea română se deșteaptă ca o auroră după o lungă noapte”. Același an aducea și colecția de poezii a lui Cesar Boliac, în a cărei prefață poezia era concepută cu atribute grandioase: ea trebuia să primenească mentalitățile, să reformeze întreaga societate și s'o așeze pe baze noi. Era o schimbare în mentalități și Bolintineanu, care prindea pulsul zilei, își judeca opera în raport cu aceste cerințe înalte, cărora ea nu le corespundea decât în parte. Volumul aducea cunoscuta elegie **O fată tânără pe patul morții**, a cărei publicare în **Curier de ambe sexe** făcuse celebritatea poetului, și alte câteva poezii ce desfășurau aceeași tonalitate minoră. El aducea însă în același timp și poezii care trădau o participare mai activă la mentalitatea epocii: este balada istorică, inițiată pe laturea cea mai accesibilă poetului din acele timpuri, — cea galantă. Întâlnim însă aici, în forme ce vor fi revi-

zuite ulterior, și **Cea din armă noapte a lui Mihaiu Viteazul, Ștefan cel Mare și maica sa, Ferentarul, Mireea cel Mare și solii, Mihai scăpând stindardul.** — Și o mărturisire asemănătoare face el aproape de capătul carierei sale poetice, în prefața colecției de poezii **Câmpul și salonul** din 1869: scrise sub influența unora din marii poeți ai antichității eline, poeziile din acea colecție, care datau din tinerețe, exprimau necesitățile sufletești ale poetului; erau așa dar inutile pentru societate, care s'ar fi putut apleca spre ele numai din curiozitate; școala poetică sub influența căreia ele luase naștere încetase de multă vreme de a mai exista, fiind înlăturată de alte cerințe: acelea de „a se cânta eroii, faptele lor strălucitoare, durerile și aspirațiunile națiunii”. La data când făcea această mărturisire, poetul dăduse baladele istorice și **Traianida**, așa încât el putea socoti răscumpărată în parte dezertarea din prima lui tinerețe. Insistând însă asupra frecvențelor sale erezii, Bolintineanu ne face să vedem că el atribuia poetului modern un rol asemănător aceluia pe care bardul îl avea în societatea caledoniană: un sol al trecutului, pe care străbunii îl trimiteau să stimuleze pe urmași.

Aceste erezii erau însă explicabile în lumina concepției pe care poetul o avea despre poezie. În prețioasele articole în care el vorbește despre colecția de poezii populare a lui Alecsandri și despre literatura română din trecut, Bolintineanu ne spune că adevărata poezie este aceea care dă expresie sentimentelor; că ea trebuie să se nască din inimă, nu din cap; și că trebuie să izbucnească spontan, așa cum izbucnea cântecul cântărețului lui Goethe: „cum cântă paserea, cum murmură râul, cum vâjăie vântul în frunze”. Pornind de aici, era firesc ca el să creadă că prima în ordinea apariției este poezia lirică; ea datează din epoca în care societatea nu era încă organizată, când arta nu putea exploata decât viața sufletească a individului

izolat. Organizarea societății aduce după sine apariția viciului și necesitatea de a-l combate; de aci iau naștere, în ordine literară, satira și comedia; ea aduce în același timp ciocnirea între indivizi și durerea, care dau naștere tragediei și ciocnirea între popoare, care provoacă, în poezie, apariția epopeii. Oricărui gen ar aparține însă, poezia trebuie să fie simplă și naturală. A fi „naturală” nu însemnează cu toate acestea să reproducă natura cu fidelitate: oricât ar fi de realizată, o astfel de poezie ar fi înfrântă în lupta ei cu realitatea, înzestrată cu viață și mișcare. Plecând de la această realitate, poetul „trebuie să creeze asupra elementelor ce îi sunt date, altfel face articoli de ziare în loc de poezie. Astfel, când tratează subiecte istorice, exprimă fapte, eroi, el cată să adauge lângă realitate o viață nouă pentru eroii săi și să-i facă a străluci într'o rază de imagine”. Creată în felul acesta, poezia are un scop precis: acela „de a curăți sufletele prin amintirea virtuților și descrierea patimilor, având tot-tele prin simțimentul admirării, de a le întări prin amintirea virtuților și descrierea patimilor, având tot-d'auna în vedere îmbunătățirea soartei omului. Umanitatea, în a sa realitate, este tot-d'auna plecată spre pământ, împinsă în trebuințele materiale; poezia cată să fiē un intermeziar între materie și între spirit, să tinză a o ridica spre cer”. Și pentru că răspundea acestor cerințe ale artei, Bolintineanu înțelegea să solicite admirația lumii pentru poeziile poporane culese de Alecsandri, care se aflau cel puțin la aceeași înălțime la care se afla și poezia scoțiană.

Concepția idealistă a scriitorului se întemeiază astfel în parte pe exemplul poeziei caledoniene. Accentuăm în mod intenționat faptul acesta, care ne va ajuta să ne explicăm unul din aspectele esențiale ale poeziei lui Bolintineanu, preromantismul. Cercetările închinete până în prezent poetului au ignorat acest capitol cu desăvârșire sau l-au notat fugar, limitându-se în ge-

neral la înregistrarea influenței lui Bürger, a căruia **Lenore** a putut sugera lui Bolintineanu ritmul în care se consumă cavalcadele sale. Articulațiile cele mai puternice ale operei sale în preromantism trebuie căutate însă în scrierile lui Volney și în poezia ossianică.

În această atmosferă trebuie încadrată și judecată balada sa istorică. Bolintineanu năzuește să ne dea o frescă a istoriei române, în care trecutul să fie înfățișat în deosebi în idealurile de care s'a condus și în acțiunile luminoase în care ele s'au realizat. Pentru aceasta el aduce în scenă figurile mari ale trecutului: Mircea, Ștefan, Vlad Țepeș, Neagoe Basarab, Petru Rareș, Mihaiu, Radu Șerban; mama lui Ștefan, mama lui Mihaiu, Rossandra, Maria Putoianca; Preda Buzescu, Popa Stoica, Grozea Vornicul și altele defilează în versurile sale uniforme, purtând aceeași unică misiune. Balada capătă în felul acesta o valoare normativă și pentru potențarea acesteia ea recurge adeseori la formule sentențioase și ia tonul insinuant al reproșului care stimulează:

Unde este timpul cel de bărbăție,
Când murea Românul pentru datorie?

sau, într'o formă puțin schimbată.

Unde este timpul cel de vitejie?
Timpul de mari fapte? vai! n'o să mai vie!

Despuiată însă de această semnificație, balada, care aduce și unele frumuseți incontestabile de detaliu, se reduce la un material oarecare, în care Titu Maiorescu putea pescui câteva figuri stilistice izolate, făcute să ilustreze concepția sa despre stil și în care, recent, D. Călinescu putea descifra câteva momente de plastică a dinamismului și de simț acustic. Lipsite de seva timpului, personajele sale istorice fraudează strident mediul lor istoric. Eroii lui Bolintineanu se desprind adesea din balada medievală occidentală și poetul își

închipuește că pentru localizarea lor este deajuns să le împrumute un nume din registrul onomastic al istoriei române. Doamna lui Negru din balada **Doamna lui Negru și bardul** ar putea fi tot așa de bine Doamna oricărui alt Domn român, la curtea căruia un Minnesänger, transformat pentru circumstanță în bard scoțian, ar fi întonat același cântec goethean, pe care Bolintineanu îl cunoștea prin traducerea franceză a lui Blaze de Bury:

La alții dă cupa, la alții dă calul!
O Doamne, eu cânt
Cum fâșâie frunza, cum vâjâie valul,
Cum vuvue-un vânt.

Raportată în general la Neculcea, la Florian Aaron și la Kogălniceanu, balada eroică a lui Bolintineanu a fost văzută în deosebi sub latura anecdotică. Dar dincolo de materialul istoric, rămânea de pătruns întregul proces de elaborare, în cursul căruia scriitorul făcea să acționeze resorturi pe care el le împrumuta de aiurea. Ochiul său, reținut de obicei în arti-ficiile decorative, nu era făcut să prindă ritmul interior al vieții. Personajele sale se creează dela exterior prin acumulare de gesturi și de colori, pe care poetul le orchestrează după legile unei mecanici sim-pliste. În ordinea aceasta, el a împrumutat câteva din gesturile de ritual ossianic, a împrumutat nenumă-ratele banchete și slăbiciunea nesfârșitelor cuvântări: acțiunea lui epică se urzește în general în cursul unei cuvântări și se consumă fulgerător într'un final abre-viat:

Ștefan se întoarce și din cornu-i sună,
Oastea lui zdrobită de prin văi adună.
Lupta iar începe, dușmanii zdrobiți
Cad ca niște spice de securi loviți.

Ei plecară 'ndată să se războiască;
La Tismana bate armia nemțească.

Atunci Ștefan, Domnul mare,
La oaste plecã
Și de oștile barbare
Țara curãță.

Dup'aceste vorbe, Ștefan strãnge-oștire
Și 'nvingãnd pãgãanii, 'nalță-o mãnãstire.

Și totuși balada aceasta, al cãrei obiect în general nu este acțiunea, ci harnașamentul verbal al acțiunii, este plină de mișcare: un univers de gesturi, a cãror ritmicã svârcolire nu isbutește cu toate acestea sã dea sentimentul vieții. Mecanizatã, viața sufleteascã a personajelor sale este lipsitã de congruență, ea se desfășoară în lame discontinui și isomorfe, ceea ce face ca sub nume diferite sã existe un personaj unic:

Du-te la oștire, pentru țarã mori
Și-ți va fi mormãntul cunurat cu flori —

spune mama lui Ștefan cel Mare; iar Teodosia, mama lui Mihai Viteazul, o repetã de aproape:

Știrea ta e tristã foarte,
Nu cã fiu-meu a murit,
Dar cã chiar prin a lui moarte
Pe Romãni n'a desrobit.

Mircea spune:

Astfel, decãt lanțul brațul sã-l încingã,
Ce-i Romãn, ce-i nobil astãzi sã se stingã

și la fel spune și Mihai:

Astfel e vulturul ce pe piscuri zboarã;
Aripile taie-i, cã ar vrea sã moarã!
Astfel e Romãnul și Romãn sunt eu
Și sub jugul barbar nu plec capul meu.

Extirpãnd individualul, Bolintineanu își simplificã astfel personajele pãnã la fruntariile categoriei, ceea ce le duce la funcționarea automatã a unor fabricate de serie. În aceste condițiuni, peisajul din balada lui, iz-

vorit dintr'o paletă obosită și lipsită de varietate, va avea același aspect de fabricație de serie, care se poate administra oricând și oriunde:

Pe o stâncă neagră, într'un vechiu castel,
Unde cură 'n poale un râu mititel—

Pe un pisc sălbatic și vijelios
Unde urlă 'n poale Argeșul spumos.

Sau:

Ca un glob de aur luna strălucea
Și pe-o vale verde oștile dormea; —
Dar pe-un vârful de munte stă Mihai la masă —

Sechiel Moise, mândru de oștile sale,
Aștepta Românii pe o verde vale;
Dar pe-un pisc sălbatic ce din nori ieșia
Ca o frunte d'aur luna strălucea.
Acolo se așează căpitani la masă —

Luna plină 'nalță discul ei pe munte
Stoica stă la masă cu cei mai de frunte.

Incapabil de a întui trecutul țării în eroica lui asprime, Bolintineanu populează istoria Românilor cu ghirlande întregi sau cu „semighirlande” de doamne și cavaleri galanți, strălucitori în dantele și carmin, care se adunau în jurul tronului ca să guste deliciale cântecelor unor cântăreți rătăcitori. Este, în această dezertare dela realitățile autohtone, dovada cea mai elocventă că poetul nu era ceea ce căuta să fie, — uriașul care să smulgă din timp istoria și sub greutatea ei să strivească pe pigmeii zilei.

Sub aceste auspicii puțin favorabile, poetul se îndrumează către epopee. Persista convingerea că prestigiul național era știrbit atâta timp cât literatura română nu era îmbogățită cu o epopee cu subiect istoric. Epopeea fusese visul generației Asachi-Heliade, dar o zână rea o împiedecase să apară: Ștefanoida lui Asachi fusese distrusă, se spune, de focul din 1827;

Ștefaniada lui Negruzzi dispăruse deasemenea în chip misterios, iar avântul epic al lui Heliade fusese sugrumat de aflarea unui document inoportun, care făcea ca **Mihaida** să fie părăsită abia începută. Mai puțin îndreptățită decât toate acestea să existe, niciun cataclism nu s'a abătut totuși asupra **Traianidei** și n'a distrus-o. Exerciții pregătitoare făcuse scriind **Andrei sau luarea Nicopolei** și mai cu seamă **Sorin sau tăierea boierilor**, poemă al cărei început se fixează sub influența lui **Faust**. Epopeea lui Bolintineanu ni s'a transmis în trei forme, dintre care numai ultima, apărută în broșură în 1870, narează acțiunea până la capătul ei. Prima dată ea apare în **Albina Pindului** din 1868, în numărul din 1 Iulie, unde ni se dau câteva fragmente din cântul I; a doua oară apare în aceeași revistă, în 1868—1869. De data aceasta opera este împărțită în „doine” și, în cele 11 doine pe care le cunoaștem, narațiunea înfățișează retrospectiv primul război al Romanilor cu Dacii și începe să înfățișeze războiul al doilea. Graba în care a fost lucrată și revăzută încarcă opera cu o serie de contradicții nu numai dela o variantă la alta, ci chiar în cuprinsul aceleiași variante. Lucrurile acestea rămân însă de o importanță secundară față de lipsa totală de intuiție a istoriei de care poetul dă dovadă, față de statornicia falsitate a tonului. Deși relativ orientat din punct de vedere istoric, ochiul poetului este cu totul deviat când caută să prindă viața ce vibrează în dosul documentului. Dacii lui Bolintineanu nu sânt barbarii aspri care au pus în primejdie viața Romei, ci niște Sibariți pe care Horățiu i-a deprins să-și ascundă în umbră râsetele amoroase:

In templul Dochiei lumina pătrunde
In umbră și tradă larcinii d'amor
Amanților tineri ce umbra ascunde,
Ce vin și-aduc zeei ofrandele lor.
N'auzi decât imnuri d'amor profumate,

Un fremăt de rochii, plăcute mișcări
 Și blânde complângeri, suspine-amarate,
 Proteste și râse și dulci sărutări.
 Un foc de dorințe pe fața juniei
 Purpură și face să ardă-al ei sân;
 Se varsă în aer profumii-ambroziei
 Și simțul se 'mbată d'amorul divin.

Dochia este Eudochia, soția lui Zamolxis, protec-
 toarea Dacilor în primele variante și dușmana lor în
 cea din urmă. Bolintineanu năzuește să creeze o mito-
 logie a Dacilor și pentru aceasta împrumută câte ceva
 din mitologia populară română, imaginează el însuși
 câteva elemente și însuflețește totul de spiritul mito-
 logiei eline. Zamolxis este văzut ca un Zeus care pre-
 zidează adunările zeilor, care are neînțelegeri cu zeițele
 și pe care Eudochia l-ar trăda bucuros. Dar Dacul
 Oneu, către care se îndreptează dorințele sale nelegiuite,
 nu iubește decât pe sora lui Decebal, Lazeea. Există și
 o Cosinzeană, cu atribute nedefinite: văzută uneori
 ca Diana, ea nu se sfieste totuși să cumpere cu far-
 mecele unor zâne ale sale serviciile regelui Istru. În-
 tâlnim și pe Făt-Frumos, fiul Eudochiei, care se con-
 fundă uneori cu „bălaiul Phosphoros” și care aduce
 ceva din Cupidon și din Mars; întâlnim și ursitoarele
 care, fără să se cheme ca în mitologia grecească, în-
 deplinesc același oficiu după același ritual.

Aceeași vedere lipsită de claritate o aduce poetul
 și în definirea acțiunii umane; eroii lui sânt construiți
 din bucăți disparate, a căror natură diferită nicio al-
 himie poetică n'o poate reduce la unitate. În felul
 acesta se înfățișează Decebal, pe care Bolintineanu l-ar
 vrea tăiat din negură și din fabulă și l-ar proiecta
 imens pe „muntenatici vârfuri”. Dar uriașul nu prinde
 consistență, regele dac rămâne o marfă comună. Că-
 zut în captivitatea lui Vesura, regele Iasigilor, el
 este salvat de soția acestuia, Tilia, care se 'ndrăgos-
 tește de dânsul; prins de Sauromați, el scapă de
 moarte prin aceeași Tilia, care, după ce fusese soția

lui Vesura, devenise fecioară, fiică a regelui Eval și preoteasă în Taurida: „Cunosc pe Decebal, jur că e el”, spune fecioara, autorizată de experiența anterioară. Și la un banchet pe care ea îl dă lui Decebal, după ce o sclavă cu „vocea sa tânără dulce mugește”, fiica regelui își îmbie oaspele la dragoste, pentrucă în această ordine preoteasa fecioară știe care este schimbul cel mai avantajos: în locul cerului și al lui Zamolxis, pământul și Decebal. Să mai adăogăm că, spunând toate acestea, Bolintineanu este totuși de bună credință? Aceeași lipsă de consecvență o aduce el și în prezentarea Lazeei. Cu apetituri de Clorindă, sora lui Decebal ar trebui, în economia totalului, să personifice castitatea și eroismul și prin destinul său să constituie unul din cele mai tragice momente ale epopeei. Dar virtutea Lazeei este foarte problematică: robită cu totul lui Oneu, sufletul său arde cu toate acestea de dragoste și pentru Massiam Romanul, pe care nu se dă înapoi să-l primească în casă. Apreciind aceste merite ale ei, marele pontifice ar dori ca ea să se sacrifice pentru zeița Eudochia și mai cu seamă pentru el. Conștient că în istoria lumii femeile au câștigat cu grațiile lor ceea ce au pierdut armatele, el o îndeamnă să cucerească cu farmecele ei trupești pe Traian și să salveze în felul acesta Dacia. Dar pudica fecioară se revoltă la propunerea de a sacrifica zeiței Eudochia, care din loc în loc este și zeița amorului liber: „al Eudochiei cult, o pontifice, n'are morală”. Ifigenie emancipată, ea se revoltă cu atât mai tare când presimte că ar putea fi sacrificată și altfel de cum cerea zeița:

„Dar ce fac preoții zeei când poporul
Merge cu armele ca să combată?
Când geme Dacia și varsă lacrimi?
Ei de plăcerile nopții se 'mbată,
Strânși în orgiile mari ale templului,
Cununând frunțile, cupele 'n flori,
Cu preotesele cele impudice,
Dela apunere până la zori.

„Vergura rece” Lazeea este tratată de Bolintineanu după un procedeu sui-generis, el o face să fie ucisă de preoți în varianta a doua, pentruca în varianta a III-a s'o ducă în raiu. Aici este văzută de Decebal care, ca atâția eroi literari născuți în urma **Divinei Comedii**, întreprinde o călătorie în împărăția umbrelor, vizitează cele șapte iaduri și cele șapte raiuri. Dar nu numai Dante și Tasso au fost prezenți în mintea poetului român; în anumite momente, eroii lui împrumută gesturi din **Eneida**, iar unele momente secundare, cum ar fi schițarea unei căderi a îngerilor, aduc aminte de **Paradisul pierdut** al lui Milton. Și totul este răcorit de un puternic suflu ossianic.

Nu este locul să se stăruie asupra dramelor istorice ale lui Bolintineanu; lipsa de pătrundere psihologică a personajelor și neverosimilul intențiilor răsar aici mai violent decât oriunde. Plin de bunăvoință față de poet, Eminescu explica nereușita lui în dramă prin faptul că țintise prea sus, că ar fi vrut să dea Românilor un Shakespeare. Dar influența lui Shakespeare nu poate rodi decât într'un anumit climat sufletesc; altfel distruge. Și pe Bolintineanu l-a distrus.

Colecția din 1847 nu aducea însă numai balada istorică, ci și balada fantastică. Genul fusese cultivat încă de mai înainte în literatura română, iar Bolintineanu însuși avea să arate și după această dată o marcată preferință pentru el. **O noapte la morminte, Mihnea și baba, Fata din dafin, Domnul de rouă, Peștera muștelor, Herol, Capul Avarilor, Dochia, Ielele**, — spre a nu cita decât pe cele mai cunoscute, — sânt tot atâtea sondaje în lumea fantasmelor, în cursul cărora Bolintineanu a izbutit, în anumite momente, să prindă fiorul adevăratei poezii. Primele două, publicate în colecția din 1847, rămân cele mai puternice din tot ce Bolintineanu a dat în această ordine. **O**

Fata de la Cozia.

Alu o uocste cepu apu ubino hunc.
 Apnia hui quatu repintu apu d'arunt.
 u latoru huiu citijiu. mündpoh unilon
 hi a ris us mone i uelua mörckman
 Demuch ih. Septu. mē us uncepis.
 — Sarnu. bii te aq. paucupis. Sei. Septu.
 Danc bii abepu. qū ad'ca. uel. Cui. Septu.
 Danc. Cui. Septu. iqu' dei. pale. mia. i.
 — Deawne. mē. Cui. aq. niri. Similipi. Cui. Septu.
 N'am. Cui. hui. hui. uel. us. te. mi. qū. Cui. Septu.
 Aupimih. hui. qū. uel. uel. mi. uel. qū. uel.
 uel. uel. Cui. Septu. mē. uel. uel. hui. uel.
 Sep. Cui. uel. hui. uel. uel. uel. Cui. Septu.
 Aqū. us. si. uel. uel. hui. Cui. Septu.
 uel. uel. hui. uel. hui. uel. hui. uel.
 hui. uel. uel. hui. uel. uel. uel. uel.
 Tote. ad. uel. uel. uel. uel. uel. uel.
 Cui. Septu. hui. uel. uel. uel. uel.
 Demuch. hui. hui. uel. uel. uel. uel. uel.
 hui. uel. uel. uel. uel. uel. uel. uel.
 uel. uel. uel. uel. uel. uel. uel. uel.
 uel. uel. uel. uel. uel. uel. uel. uel.

29977-77766-

noapte la morminte aduce în scenă pe un Caligula îmbrăcat în roba penitenței creștine și sbătându-se într'o atmosferă apocaliptică de macabru și halucinant. Rătăcit în noapte, poetul înaintează pe cărări sălbătice; tăiate din lună, fantasma râdeau pe-o mânăstire; pe fundul nopții treceau duhuri neguroase și de-a-lungul drumului scheletele scoteau din mormânt mânilor hidoase: gesturi macabre, izolate în spațiu, dar pe care poetul le unește țesându-le în pânza aceleiași atmosfere de lunatism, în care o pulbere albă de oase omenești îmbracă pleoapele și buzele călătorului. Poezia aduce unele puncte moarte în desfășurarea sentimentului, aduce unele clișee de expresie: când cineva spune, la acea dată, că luna este „regina nopților”, de bună seamă nu culege o floare stilistică neculeasă înaintea lui. Dar pe deasupra tuturor acestora se încheagă o puternică atmosferă, în care glasul mortului ce-și caută mormântul răsună lugubru:

Deschideți, schelete, aceste mormânturi,
Căci ploaia se varsă pâraie din nor,
Căci vântul mă bate și câini mă 'nconjur
Și ielele albe duc hore pe vânturi.

Aseară, când umbra cădea pe pământ,
Ieșii să văz luna jucând pe ruine,
Căci două schelete gemeau lângă mine
Ș'un verde balaur sbura prin mormânt.

Dar luna s'ascunse d'odată 'n furtună
Și astfel ca spicul de vânturi uscat,
Vârtejul pe mine în văi m'a sburat
Pe unde infernul sabatul adună.

Prima întrebare care s'ar putea pune ar fi dacă, în poezia mormintelor a lui Bolintineanu, s'ar putea vorbi de meditația preromantică în stilul lui Gray sau Young? Inclinarea meditativă n'a lipsit poetului, dar mormântul nu-i îngăduia decât meditația între limite restrânse. Spiritul său se simte ispitit să desfășoare mai de grabă momentele de satanism incluse în

temă; el simte voluptatea ororii care face să vibreze straturile ancestrale ale conștiinței omenesti. Mai mult decât oriunde, faptul acesta se simte în **Mihnea și baba**, poezie de un puternic suflu demonic și de mari efecte onomatopoeice. În forma ei ultimă, poezia orchestrează în debut tonalități scăzute: un mormânt negru, o lampă ce se stinge asupra lui sub atingerea aripilor, o buhă ce se plânge, demoni ce se adună pe munți și urlă. Și deodată descrierea irumpe într'o rară precipitare ritmică:

In peștera Carpaților
O oară și mai bine,
Vezi templul Pacinaților
Ce cade în ruine

— Un templu ruinat în fundul unei peșteri și amintirea Pacinaților într'o poveste din vremea lui Mihnea cel Rău aduce, pentru cititorii lui Bolintineanu, o dublă regresivitate în timp, înfundarea în tenebrele generatoare de dăhuri și teroare. Și descrierea continuă în tonuri ce amintesc Noaptea Walpurgiei și într'o densitate de sentiment de care un alt admirator român al lui Goethe, Iancu Văcărescu, nu s'a învrednicit niciodată în poezia sa walpurgiană. Forma definitivă a baladei, care anulează o parte din articulațiile epice ale primelor variante, se realizează toată în această atmosferă, în care tensiunea înaltă a stărilor de sentiment guvernează un sistem de punctuație precipitată:

S'aude un sgomot de pași pe aproape,
Cum calcă strigoiul când va să desgroape
O tânără fată... — Colo.. ascultați!
Să fie Satana cu ochii de focuri?
Hei! cine să calce în negrele-mi locuri,
Se 'ntreabă bătrâna, aici nechemați!...

Și în urma unui aspru rechizitoriu, făcut să justifice viziunea infernală în planul eticii umane, bătrâna vrăjitoare se văzu secundată de duhurile morții și ale nopții: cu ghiarele încheștate, schelete ies din morminte

și sar asupra lui Mihnea; în aer trec țipând vârcolacii, în timp ce șoimanele, deșirate ca o turlă, veneau urlând din munți în văi. Dar hora macabră înghiață, dominată de vocea bătrânei vrăjitoare ce blestema. Chiar în forma lui primă, cu impurități conceptuale ce tind să diversifice fluxul epic, pasajul rămâne unul dintre momentele cele mai remarcabile în dezvoltarea imprecățiunii în literatura română:

Oriunde vei merge să calci, o tirane,
Să calci pe cadaver și 'n visu-ți să-l vezi,
S'auzi imprejuru-ți strigoi și șoimane,
Să-ți mintă ciocoi și tu să li crezi:
Să-ți arză plămânii d'o sete adâncă
Nainte s'ai apă, să nu poți să bei;
Să simți tot'dauna asupra-ți o stâncă;
Să 'nchini a ta frunte la cine nu vrei;
Să nu se cunoască ce bine vei face;
Să plângi, însă lacrimi să nu poți vărsa;
Să arzi de dorință și la ce nu-ți place
Ș'apoi din niciuna să nu poți gusta;
Să crezi că ești geniu, să aibi zile multe
Și roți ai tăi moară, cu numele tău.
Și vorba ta nimeni să nu o asculte,
Căit, să faci bine, și să faci tot rău.

S'a afirmat că momentul următor, în care Mihnea ne este înfățișat fugind înconjurat de duhurile nopții, se desfășoară sub influența **Leonorei** lui Bürger. Și într'adevăr, este aceeași atmosferă lugubră, pentru redarea căreia poetul recurge la mijloacele cele mai variate, dela invocarea ființelor demonologiei populare până la acumulări de efecte acustice, până la o savantă variere a ritmului și la inovațiuni lexicale sub exigențele accentului: „Fug legioanele, sbor cu cavalele”, „Baba p'o Arnelă, iute ca fulgerul”. De altfel, interesul lui Bolintineanu pentru Bürger reiese și din faptul că autorul **Lenorei** urma să fie tradus în întregime de poetul român în „Biblioteca clasică universală”, proiectată de acesta și de editorul Ioanin, în 1858. În afară de Bürger, literatura germană ar fi

fost reprezentată în această întreprindere de Goethe, Schiller, Hoffmann și Klopstock.

Elaborarea care a dus dela prima la ultima variantă se caracterizează în primul rând prin eliminarea incidentului de biografie intelectuală: tiranii care fac planuri cum să țină popoarele în robie și ciocoi, ale căror neadevăruri să treacă drept adevăruri, sânt intrusiuni din concepția politică democratică a poetului; ele plutesc pe deasupra valului afectiv al poemei, cu care nu pot face corp. În al doilea rând, finalul primei variante aducea o încheiere a cadrului epic: poporul Capitalei, adunat în piața cea mare, aștepta ca Mihnea să-și ardă boerii; dar el nu arde pe boeri, ci pe bătrâna vrăjitoare, care, — și aici este invocată autoritatea tradiției, — îndată ce focul o încinse sbură în aer, rătăcind radioasă din „regii în regii”. Varianta primă impune astfel o precizare de ordin istoric, în timp ce varianta ultimă, nepreocupată de anecdotă, elimină toată partea finală și termină notând dispariția spiritelor odată cu venirea zorilor. Asistăm astfel la o sfărmară a limitelor istorice, la evadarea personajului din istorie în fabulă, — singurul procedeu care îngăduie construirea unei drame demonice.

Dacă balada fantastică a lui Bolintineanu se realizează la un nivel artistic mai ridicat, explicația trebuie căutată în împrejurarea că motivarea acțiunii nu impunea pătrunderea psihologică a personajelor. Poetul sugerează sentimentul macabrului prin acumulări externe de material, în arhitectura căruia liniile de ordonare cad într'o mare măsură în domeniul vizual. Din faptul acesta decurg însușirile poeziei sale lirice: ea nu pătrunde niciodată în adâncurile vieții sufletești, dar vibrează în fața a orice însemnează culoare. Cu toată concentrarea ei de elemente convenționale, **O fată tânără pe patul morții** a putut impresiona nu numai la data apariției, ci și mai târziu.

Poezia a fost raportată la **Tânăra captivă** a lui André Chénier și la **Căderea frunzelor** a lui Millevoye. Note izolate se pot identifica și într'una și într'alta, ceea ce ne face să credem că elegia lui Bolintineanu n'a luat naștere sub influența strânsă și exclusivă a unui text, ci că ea a izvorât dintr'un climat sufletesc de tristeți elementare. Sub această atmosferă, care plutește asupra întregii poezii, se anulează în parte opoziția stridentă a noțiunilor aduse de operă: un „rob” care „cântă”, dar care cântă „amar” „un aer duios”; o fată tânără pe patul de moarte care asemenea cântă; și pretutindeni o invazie de crini, de flori și de filomele ce se sbat sub grindină sau sub viscole. Poezia desfășoară astfel, pe planuri suprapuse și cu mișcări contrarii, vocabula convențională, imaginea convențională, situația convențională. Dar tocmai faptul acesta o încarcă de grații în ochii unei generații care se lăsase cucerită de tristețea elegiei lamartiniene, fără să fi lichidat în prealabil șablonul idilei arcadiene: păstrând câteva din decorațiunile de lexicon arcadian, transparenta fecioară a romanticilor murea în versurile lui Bolintineanu cu o resemnare relativă, regretând desmierdările de care era lipsită, regretând că alții rămâneau în urma ei. Poezia aducea însă anumite repetiții și simetrii expresive, precum și o remarcabilă fluentă a versului, — calități față de care cititorii s'au arătat deosebit de simțitori și care aveau s'o impună ca model multora dintre poezii de mai târziu.

Cu toate scăderile sale, poezia amintită rămâne cea mai de seamă în lirica elegiacă a lui Bolintineanu. Alături de ea vom aminti și **Fericirea, Moartea, Un tânăr Român murind în străinătate, Proscrisul, Elegie, Fecioara**, — toate aducând aceeași fluiditate a versului și aceleași obositoare clișee. Caracteristică sub acest raport apare în deosebi cea din urmă, — o acumulare de note contradictorii pe care niciun fluid misterios nu le unifică, și de imagini groțesti pe care nicio artă

poetică nu le poate reabilita. Este suficient să amin-tim tactul inițial, spre a intui armonia totalului: la sânul ei, poetul plânge și lacrimi se scurg nu pe față, ci pe fruntea lui. Căutând să realizăm mental imaginea, poezia lui Bolintineanu, încărcată de lacrimi dulci, de zori și de mirt italic, devine o grotescă de carnaval.

Dar Bolintineanu este un îmbătat de culoare. Ochiul său urmărește cu voluptate jocul ei și izbutește să prindă adeseori nuanțele cele mai fine. Pictural este văzută Sfânta Fecioară, al cărei portret este lucrat în trăsături rapide și sugestive, în cuvinte ce radiază lumină:

Vă uitați cât de frumoasă
Se înalță în azur,
Intr'o ceață argintoasă
Cu flori d'aur împrejur.

Prin azur și printre stele
Intră, îngerii-o admir;
Astfel între viorele
Se înalță-un trandafir.

Poezia **Fecioara Maria** face parte din colecția intitulată **Macedonele**, în care poetul a cuprins poezii cu subiecte variate. Cele mai numeroase sânt însă acelea în care ni se înfățișează scene din viața Aromânilor. Colecția se deschide cu **Românele din Cavaia**, în care poetul fixează un instantaneu din viața acestora: în fugă nebună, caii Moravei trec, purtând în spinare pe femeile românce din Cavaia. Ceva din morala rigidă a eroinelor este prins în sfatul pe care Bolintineanu îl formulează într'o expresie demnă de reținut:

Fugi trecătorule, pleacă-ți cătările,
A nu le strânge
Flacăra ochilor! căci infruntările
Se spâl cu sânge.

Pentru definirea lor, poetul procedează prin elimi-

nare, în versuri cu sonorități toponimice și cu precipitarea ritmică a galopului: amazoanele acestea, a căror imagine se schițează o clipă, nu sânt nici Avlonele, nici Tiranesele, nici Elbassanele, Belardesele sau Gheghele; sânt Româncele, pe care caii le poartă cu ușurința cu care suflarea vântului poartă pe aripile sale parfumul. Dar cele mai numeroase **Macedone** aduc tonuri puțin autentice: nici **Lupta în pădure**, în care o păstoriță vorbește de poeți și de Cibele, nici **Lupta păstorilor** nu pun în circulație personaje existente în lumea pe care Bolintineanu își propunea s'o prezinte. Legate prea mult de modelele antichității, poeziile acestea aplică vieții aromâne o vedere străină. Și tot atât de puțin autentic este și portretul femeii aromâne în poezia lui Bolintineanu: văzute direct bachic în **La ospăț**, Aromâncele sale au împrumutat numeroase trăsături din haremul vecin. Cilia, Păstorița necredulă. Agnesa, toate se împărtășesc din plin din viața somptuoasă a Orientului. Și chiar atunci când poetul subliniază cadrul rustic în care își fixează tabloul, el revarsă asupra întregului aceeași atmosferă voluptuoasă și sensuală. În genul acesta amintim poezia **Cilia culcându-se**, în care el înfățișează o tânără fată desbrăcându-se să se culce și făcând să plutească în jurul ei „un hor de dorințe”. Și este surprinzător cum Bolintineanu, căruia Româncele din Cavaia îi revelase rigiditatea resorturilor morale ale populației aromâne, ajunge cu vremea să atribue acestora deprinderi de harem. Imprejurarea aceasta arată cât de întemeiată este observația făcută încă de mai înainte, că poetul n'a cunoscut direct decât o parte din regiunile macedonene pe care le descrie în **Călătorii la Români din Macedonia**. Faptul că el face pe Aromâni să se împărtășească într'o măsură din felul de viață al societății de pe Bosfor nu este însă singura legătură între **Macedonele** și **Florile Bosforului**. Prin subiectul lor, unele **Macedone** ar trebui să figureze mai degrabă în cealaltă colecție. În această categorie

este **Zioara**, în care cruzimea unui Ali Paşa face ca cincisprezece captive să fie înecate în valurile unui lac.

De o stimă deosebită s'a bucurat într'o vreme poezia **Amantele Ciliei**. În versuri sprintene şi adeseori frumoase, ea aducea ceva din **Mioriţa**, dar ajungea să înscrie în final horatianul „carpe diem”. O vibraţie poetică reală a prins însă Bolintineanu în **San-Marina**, poezia transhumantei macedonene. Nici de data aceasta poetul n'a lucrat sub impresia directă a realităţilor păstoreşti din Macedonia: Capidan a arătat de curând că la baza ei se găsesc anumite pasaje din lucrarea lui Pouqueville, **Voyage en Grèce**, apărută la Paris în 1820. Dealtfel Pouqueville este amintit şi în notele ce însoţesc **Macedonele**. Cu toate excrescenţele parazitare din final, în care poetul înţelege să schiţeze un tablou general al Aromânului şi să se înduioşeze în eventualitatea că „oiţele le mor”, **San-Marina** se menţine într'o atmosferă poetică puternică, în care gesturile au gravitatea unui ritual ancestral şi în care timpul însuşi îţi dă impresia unei desfăşurări atemporale, ceva care-l face să poarte cu sine nedisociate prezentul şi istoria şi care îmbracă personajele cu atributele permanente: păstorii din **San-Marina** sânt de azi şi dela începutul creaţiunii, mişcările lor par că se desfăşoară în ritmul eternităţii. Adeseori, în forme de circulaţie limitată, **Macedonele** aduc puterea de expresie şi amplexarea ritmului eminescian. Acesta este cazul cu varianta poeziei **Edessa**, publicată în ziarul **Reforma** din 1863: o precipitată regizare a istoriei, pe care o încheie într'o imagine măreaţă, afirmaţia că moartea este singura lege ineluctabilă a omenirii:

Ca un bulgăre de aur soarele pierise 'n mare;
Umbra se vărsa pe dealuri şi juca în depărtare;
Stelele pe urma zilei spaţiul îl înfloreau,
Douăzeci de guri de apă vuvuiuau în sânul nopţii
Şi şacalii cei sălbateci, fatalişti amici ai morţii,
Pe mormintele Edesei soarta lumii prevesteau.

La data când, sub influenţa literaturii cu Turcii a

Doamnei Cottin, Sihleanu își îndruma poezia către Orientul musulman, Bolintineanu satura versurile sale de colorile vii ale Bosforului. Ar fi greu să se precizeze dacă **Florile Bosforului** au fost scrise la îndemnul Doamnei Sașa Ghica, după cum mărturisește poetul, sau sub imboldul **Orientalelor** lui Victor Hugo, după cum se afirmă în general. În prefața colecției sale de poezii **Câmpul și salonul**, publicată în 1869, el face mărturisirea că acea colecție conținea poezii din tinerețe nepublicate încă. Printre ele găsim unele cu temă orientală, ceea ce ne-ar duce la concluzia că genul l-a atras mai înainte de a ajunge să cunoască direct Orientul turcesc, fapt care ar lăsa liber jocul influențelor. Dar chiar dacă îndemnul prim este de natură livrescă, poezia orientală a lui Bolintineanu este mai presus de orice rod al cunoașterii directe a locurilor și oamenilor. Este drept, unele subiecte sânt împrumutate din istorie; dar poetul are prilejul să verifice datele psihologice ale faptului istoric în prezentul ce se desfășura sub ochii săi.

Ingerul morții și al poeziei plutesc peste versurile lui Bolintineanu. El urmărește viața orientală în multiplele sale manifestări, și una dintre cele mai frecvente manifestări ale ei este moartea din pricina iubirii. Aceasta este soarta baiaderei Almee, pe care viclenia rivalei o face să moară sub ochii Sultanului. Inneacă în descrieri și în firele complicate ale unei intrigi de harem, poezia ridică la suprafață câteva momente din descrierea frumuseții feminine, cum sânt acelea care ne arată pe baiaderă înainte de a începe dansul și în timpul dansului:

Hadânul o preurmă... Ea cade câteodată
Pe brațele lui negre în aer legănate
Și seamănă, pe brațe-i, un farmec virginal,
Ca o steluță dalbă în fruntea unui val.

O soartă asemănătoare îi este scrisă și frumoasei Dilrubam, a cărei frumusețe stârnise ura în „ghiul-

nara" Sultanului Mahmud. Exilată, poetul o înfățișează în petrecerile sale cu hanâmele și cu sclava favorită; dar peste vieța care arde cu putere în sânul ei, sentința fatală cade cu sonorități de cavou:

„Când al vieții soare dulce
După munte va sâni,
Viața ta va vesteji.
Iată, soarele se duce;
Dilrubam, tu vei muri!

Și ca Dilrubam mor atâtea ființe ce populează **Florile Bosforului.**

Nicăeri Bolintineanu n'a trăit mai intens decât aici voluptatea colorilor. În poezia lui, Bosforul apare ca o construcție în lumea mirajului, în care aceeași lumină prinde în jocul razelor sale cerul, pământul și marea. E seară. Malurile, colorate de seraiuri și de grădini, oglindesc în ape milioanele lor de lumini. Vieța palpită în jur și marea însăși se animează:

Valurile spumegânde
Sub al stelei brâu de foc
Scutur coamele răsânde
Și pe fața mării joc!

Ființele se împărtășesc din culoarea și voluptatea peisajului, numele lor au sonorități particulare. O fată răpită din Carpați se chiamă Mehrube. Alături de ea avem pe Dilrubam, al cărei nume sugerează, prin progresiva întunecare a sunetelor sale, deștinul ce apăsă asupra frumoasei femei. Iar Almelaiur, care transpune într'un registru afirmativ situația din **Laenl** lui Lamartine, concentrează în finalul numelui său elanuri către infinit. Pictură sau sugestie în general, lexicul lui Bolintineanu ajunge, în **Esmé**, pictură și sugestie. Prin lumina vocalelor sale și prin accentul final ce-i interzice radierea în prelungire, cuvântul dă impresia unui avânt sugrumat. El devine astfel caracteristic pentru cele două tendințe ce se dispută de-a-lungul întregii poezii: alături de exprimarea imen-

sităţii („Dela Tunis la Batum”), versul sugerează prin dispoziţia masei sale fonetice şi mai cu seamă prin accentul final, ideea orizontului apropiat.

Colecţia aduce însă şi poezii care nu au nicio legătură cu Bosforul, sau nu au decât o legătură cu totul neînsemnată. **O noapte de amor**, care prinde unele accente din **Cântarea cântărilor**, ar putea figura în oricare altă colecţie a poetului. Iar **Oda** sau diferitele poezii dedicate doamnelor I. sau Z. se leagă tot atât de puţin de **Florile Bosforului**.

Orientul îl regăsim însă în cea mai mare parte din poema **Conrad**, în care Bolintineanu reface, pe linia poeziei, o parte din **Călătoriile** sale. Aspectul este, de data aceasta, cu mult mai variat decât în volumul de versuri amintit: nu avem numai peisajul strălucitor şi exuberant, ci, alături de el, şi întinderea tristă peste care timpul şi-a însemnat trecerea cu ruine. **Ionienele, Sirienele şi Egiptul**, primele trei cânturi ale poemei, sânt, cu toată bogăţia lor de literatură antică, mărturia suflului preromantic al scriitorului. Conrad putea să împrumute numele său din poezia lui Mickiewicz; el putea împrumuta ideea rătăcirilor din **Cavalerul Harold** al lui Byron; dar suflul care străbate întreaga poemă, — adâncea întristare pricinuită de conştiinţa tot mai vie a labilităţii lucrurilor omeneşti, — îi venea din meditaţiile lui Volney. Prin faptul acesta, poema reactualiza una dintre cele mai răspândite teme ale literaturii preromantice şi pregătea calea pe care avea să se îndrumeze în scurtă vreme Eminescu.

Activitatea de prozator a lui Bolintineanu se desfăşoară în mai multe direcţii. În ordine cronologică, se impune să se amintească mai întâiu activitatea sa de ziarist, alături de care vom nota pe aceea de propagandist pentru drepturile ţării sale. În cursul revoluţiei din 1848, el face să apară la Bucureşti ziarul **Popolul suveran**, în care mişcarea revoluţionară era apărată în principiile ei cele mai larg democratice. La

Paris, unde petrece o parte din timpul de exil, participă la redactarea foii **Junimea română** și face să apară trei numere din **Albumul pelerinilor români**, al cărui titlu era sugerat de **Cartea pelerinilor polonezi** a lui Mickiewicz. Spre a lămuri străinătatea asupra problemelor țării sale, Bolintineanu publică două broșuri în limba franceză: **Les Principautés Roumaines** (Paris, 1854) și **L'Autriche, la Turquie et les Moldo-valaques** (Paris, 1856). Intors din exil, el face să apară la București ziarul **Dâmbovița**, în care sânt desbătute și apărate aceleași principii pentru care poetul luptase și în timpul revoluției.

Participarea la viața politică a țării sub Cuza i-a dat prilejul să cunoască oameni și situații, să examineze și să ajungă la un anumit sistem de filosofie a istoriei. De altfel trecutul îl preocupase nu numai în balada istorică sau epopée; el ne dă o serie de monografii închinată unor mari figuri din antichitate sau unora dintre Domnitorii cei mai străluciți ai Românilor. **Viața lui Traian August, fondatorul neamului românesc**, publicată în 1869, interesează numai prin faptul că dublează anumite momente din **Traianida**, iar **Cleopatra, regina Egiptului** (1870), aduce din nou în scenă unul din personajele care au ispitit mai mult pe poet. Dar lucrările cele mai importante în această ordine sânt altele: **România roabă la Austro-Maghiari?**, **Viața lui Cuza Vodă, Domnii regulamentari și istoria celor trei ani dela 11 Februarie până astăzi**, apărute toate în 1869. Ele aduc un material prețios pentru istoria timpului și fac pe autor să-și pună unele întrebări mai larg cuprinzătoare, în legătură cu viața societății omenеști. În felul acesta ia naștere **Cartea poporului român. Cugetări filosofice și politice în raport cu starea actuală a României**, publicată la București în 1869. Lucrarea este scrisă grăbit, adeseori în fraze necusute și cu o sintaxă epileptică, cu deducțiuni naive de raționament; ea se impune însă

atenției prin faptul că urmărește să dea un fundament filosofic agitației spirituale ce a luat naștere în țările române odată cu revoluția dela 1848. Scrierea devine în felul acesta semnificativă și pentru poezia română a timpului, care se închină adeseori unor idealuri străine de artă. — Bolintineanu procedează deductiv: primul capitol este intitulat **Dumnezeu**; al doilea **Omul și nemurirea sufletului**; al treilea, **Națiune, naționalitate**; urmează apoi: **Suveranitatea, Despotismul și democrația, Drepturile omului, Guvernul, Capul Statului, Alegerile, Libertatea, Dreptatea, Dreptul de rezistență legală, Poporul**, etc. Impărtășind concepția de largă răspândire că statul este un tot organic, Bolintineanu înțelege să dea acestei atitudini un fundament metafizic, pe care spiritul său, rebel față de construcțiunile abstracte, îl simplifică până la un sistem silogistic elementar: „Dumnezeu este nesfârșitul, este eternitatea, căutând lucrarea lui Dumnezeu, găsim omul. Omul cu darurile lui trecătoare; omul ne pare ca un rezumat, ca o sinteză a Facerii. Dacă ființa lui Dumnezeu am tăgădui, omul nu se poate tăgădui; omul e netăgăduit, omul e lucrarea lui Dumnezeu, Dumnezeu este netăgăduit. Indată ce găsim omul, îl găsim în asemănare cu ordinul armoniei universului. Omul este trebuincios, căci este, lumea e trebuincioasă, căci este, și dacă omul și lumea sunt trebuincioase, pentru ce scop sunt? Astfel Dumnezeu se arată nu numai ca cauză, dar ca cuvânt, ca început și ca sfârșit. Este dar Dumnezeu, pentru că este”. Cu o argumentare alimentată după un regim atât de personal, poetul se mișcă liber în regiunile metafizice. Iar atunci când coboară la problemele ce privesc societatea, pașii săi sânt conduși de anumite autorități, a căror prezență se simte în titlul lucrării și în textul ei. **Le livre du peuple** a lui Lamennais și **Le peuple** a lui Michelet trebuiesc amintite în primul rând în această ordine. Ele dau coloratura sentimentală

a lucrării, adeziunea sentimentală la tot ce privește masele mari ale poporului. Și tot din Michelet împrumută Bolintineanu ideea că viața unei societăți se desfășoară după același ritm ca viața individului, parcurgând succesiv un stadiu de tinerețe, unul de maturitate și altul de bătrânețe. Ideea aceasta, care ne îndrumază către evoluția ciclică a umanității, se identifică însă în straturi mai adânci, în filosofia lui Vico, pe care Michelet o adâncise și o dase circulației largi. Bolintineanu însuși amintește o parte dintre scriitorii pe care se întemeiază: Montesquieu, Rousseau, Hobbes, Blackstone, Filmer, Kant, Fichte, dintre care unii nu-i puteau fi cunoscuți decât prin texte intermediare. De altfel, adeseori sub fraza lui Bolintineanu pulsează textul francez, redat într-o traducere cu totul relativă: „Omul este un animal înzestrat de cuvânt, de o limbă articulată care exprimă sentimentele și cugetările sale, ființă ce se poate civiliza, el singur este prin celelalte ființe, singurul ce naște pentru exercițiul cugetării și industriei; el prin aceasta domnește asupra celorlalte ființe. El primi delă natură trei daruri mari care îi garantează domnia lui”. Autoritățile pe care se întemeiază făceau pe Bolintineanu să vadă că societatea omenească este sortită organizării democratice, că suveranitatea aparține poporului și că uzurparea ei de către despoți face ca poporul să aibă nu dreptul, ci cea mai sfântă dintre datorii, aceea de a se revolta împotriva uzurpatorilor. Luptătorul democrat dela 1848 rămânea astfel credincios aceluiași principii și la sfârșitul vieții sale.

Participarea sa la revoluția din 1848 obligă pe Bolintineanu să se exileze, iar exilul îi dă prilejul să întreprindă mai multe călătorii: pe Dunăre și în Bulgaria, în iarna anului 1851—1852; în Palestina și Egipt, în primăvara anului 1853; în Macedonia, în vara aceluiași an; în Asia Mică, în 1854 și în Mol-

dova, în 1857. Constatările și meditațiile pe care i le-au prilejuit aceste călătorii au fost consemnate de poet pas cu pas în memorialul său, apărut în cinci volume cu începere dela 1856.

Descrierile de călătorie erau un articol literar la modă. El fusese cultivat în literatura română încă de mai înainte, începând cu celebra **Insemnare a călătoriei** a lui Dinicu Golescu și ajunsese, în traducere și în contribuție originală, la un belșug care trebuia să provoace reacțiunea. Încă din 1845, Costache Bălăcescu publică, parodiind genul, **Relația voiagiului meu ce am făcut cu tata la deal**. Interesând mai deaproape preocupările lui Bolintineanu din **Călătorii**, amintim aici **O călătorie la Constantinopol** a lui Teodor Codrescu (Iași, 1844) și **Suvenire și impresii de călătorie în România, Bulgaria, Constantinople** a lui D. Ralletti (Paris, 1858), precum și **Călătorii-le** lui Alecsandri, publicate în **România Literară** din 1855.

Preocupările lui Bolintineanu în **Călătorii** sânt foarte variate. Curiozitatea lui este atrasă în primul rând de peisaj. Și cum în cursul călătoriilor a străbătut nu numai Moldova ci și o bună parte din Peninsula Balcanică, Asia Mică și Egipt, memorialul abundă în descrieri și în notări de date etnografice. În afară de acestea, la fiecare pas scriitorul se lasă furat de istoricul localităților sau al popoarelor pe care le vizita, la fiecare pas bogate reflexiuni ne fac să cunoaștem gândurile și sentimentele sale. Un exemplu tipic în ordinea aceasta îl vedem în **Călătorii la Românii din Macedonia și Muntele Atos sau Santa-Agora**. Bolintineanu începe de sus, dela discuția conceptului religios și național; el urmărește organizarea socială și constituirea națiunilor, se ridică împotriva cosmopolitismului și analizează sentimentele patriotice, spre a se ridica în cele din urmă acolo unde aripile sale se prăbușeau în vid, în sfera metafizică: „Lucrarea cugețării omenești asupra experienței trecutului nu rămase

fără rezultat. Acest rezultat este dovedirea existenței unei cauze întâitoare a efectelor; este Dumnezeu. A dovedi care poate să fie natura lui, nu este dat omului; mărginirea înțelegerii sale îl oprește. De aici fabula și poesia care cutează să însufle însuși gravele meditațiuni ale filosofilor. Științele filosofice, politice, sociale, religioase, sânt încă amestecate cu spiritul poeziei. Această înrâurire a fabulei asupra lucrurilor omenești, este naturală omului. Cu toate acestea, poezie pentru poezie, nu este mai logic a ne înrâuri de ceea ce se apropie mai mult de natura omenească? Și după ce stăruie asupra raporturilor între Grecii vechi și Romani, între Grecii noi și Români, ajunge în cele din urmă la subiect. Dar felul cum Bolintineanu procedează îți face impresia unei bile pe care contactul cu un corp tare o respinge. Abia a fixat un moment din călătoria sa și scriitorul se abate asupra altor probleme. La plecare zărește pe Heliade îmbrăcat în uniformă turcească; de aci, un excurs asupra intențiilor fostului locotenent. În Marea de Marmara întâlnește un convoi de vase aliate ce se îndrepta către Crimeea; și iarăși un lung excurs asupra războiului, Rusiei, patriei, exilului, revoluției dela 1848. Și narațiunea continuă în felul acesta, întretăiată de preocupările cele mai variate: dela diferența între catolicism și protestantism până la instituția surorilor de caritate și, — atingând din nou subiectul, — până la vorbirea macedoromână, pe care scriitorul mărturisește că o cunoaște din contactul cu localnicii, dar pe care el o cunoaște mai de grabă din gramatica lui Massim. Unele date în legătură cu revoluția din 1848 ne comunică Bolintineanu și în **Călătorie pe Dunăre și în Bulgaria**. Călătoria pune pe scriitor în situația să cunoască, în toată crunta lor mizerie, câteva localități bulgărești de-a-lungul Dunării. După o ședere mai îndelungată la Rusciuc pleacă la Varna, de unde avea să meargă la Constantinopol. Nici aici nu avem o bogăție rară

de culoare, dar contactul real cu mizeria localităților vizitate dă povestirii un aer crud: la Varna are fericirea să găsească un han curat, așa cum nu găsise în celelalte localități bulgărești vizitate. Mobilate cu rogojine, camerele se încălzeau cu mangal; dar poetul preferă să doarmă fără foc, cruțându-și în felul acesta durerea de cap și vizita neplăcută a „punezi”-lor, care amorțeau de frig. Nu amorțeau însă de frig șoarecii, care în timpul nopții îl atacau în turmă și care încă din prima noapte îi rod cismele. O vedere reală arată scriitorul și atunci când vorbește de populația turcească a localității, pe care în alte scrieri ale sale o înfățișează în colori trandafirii. Dar și în această lucrare, punctul de rezistență îl constituie incursiunea în istorie sau povestirea unor întâmplări cu bandiți, care ar avea rostul să accentueze culoarea locală și care aduc în scenă pe un doctor german „cu o talie de Hercule”, care „se afla sănătos pentru toți bolnavii săi ce nu putuse vindeca”. Bolintineanu ne întreține îndelung cu aventurile de dragoste ale acestuia cu o Luiză, care era cea mai frumoasă femeie, cu o Violetă, care era deasemenea cea mai frumoasă femeie din lume, cu o Turcoaică și cu o principesă, care erau tot așa de frumoase ca și celelalte. Călătoria în Moldova îi provoacă poetului și bucurie, dar și oarecare amărăciune. Aici are numeroși prieteni devotați și este înconjurat de atenții din toate părțile. Boerimea, educată în parte în Germania, este cu mult mai conservatoare decât boerimea din Muntenia; faptul acesta explică și starea socială și materială a țăranului moldovean, mai înăpoi decât cel din Muntenia. Nu-i place însă ușurința vieții de familie, nu-i plac divorțurile numeroase; dar crede că sânt neîndreptățite acuzațiile aduse călugărilor de acolo, care, după cronica locală, ar avea o viață prea ușuratică. Este, în toată narațiunea călătoriei în Moldova, un ton reținut, în dosul căruia se ascunde adeseori o condamnare. În corespondența cu

prieteniei, în care cuvântul putea fi întrebuințat mai liber, condamnarea este energică. Lui Alexandru Zanne îi scria, în 1857, sub impresia imediată a celor văzute în Moldova: „Moralul este cu totul căzut în Moldova... ce am văzut m'a înspăimântat”. Faptul acesta îl făcea să își propună să se stabilească definitiv la Chios, să se însoare acolo „cu o fată onestă și sârmană, greacă”.

În prefața cu care Sion prezenta, în 1856, jurnalul de călătorie în Palestina și Egipt, spunea că în acea lucrare Bolintineanu „ne descrie fiecare localitate cu întâmplările prin care au trecut, ne pune sub ochi trecutul și prezentul acelor locuri și, servindu-se cu autorități necontestabile, cu o manieră ingenioasă, ne familiarizează cu cunoștința multor lucruri serioase și interesante”. Autorul însuși mărturisește adeseori „autoritățile necontestabile” de care se servește, dar tot atât de adesea el le-a trecut sub tăcere, chiar atunci când le-a urmat cu o fidelitate ce merge până la însușirea celei din urmă virgule. **Călătorii în Palestina și Egipt și Călătorii în Asia Mică**, cea din urmă narând călătoria făcută în tovărășia lui Ion Ghica, prezintă o importanță deosebită pentru activitatea poetică a lui Bolintineanu. Pus în situația să cunoască o parte din Asia Mică și din Egipt și să compare decăderea prezentă cu strălucirea din trecut, poetul găsește un câmp favorabil meditației în legătură cu soarta societăților omenești. Imprejurări asemănătoare duseseră pe Volney la celebra meditație asupra ruinelor, a cărei prezență în preocupările unora dintre scriitorii români este atât de vie. Bolintineanu însuși cunoștea această operă, care a circulat larg în țările române atât în original cât și în traducere. De aceea nu trebuie să ne surprindă faptul că narațiunea lui aduce un suflu preromantic foarte puternic. Volney nu este însă prezent în opera scriitorului român numai cu **Les Ruines ou Méditations sur les révolutions des empires**, ci și

cu scrierea în care el a consemnat observațiile sale asupra regiunilor vizitate în Asia Mică și Egipt, **Voyage en Syrie et en Egypte pendant les années 1783, 1784 et 1785**, apărută în două volume, în 1787. Amintit în anumite momente, Volney este pus la contribuție de Bolintineanu în stil mare: unele pasaje, pentru care scriitorul nu face nicio trimitere la texte străine, reproduc cu fidelitate ceea ce se găsea asupra punctului dat în **Voyage**. Scriitorul nu se întreabă dacă informațiile culese de Volney în 1783—1785 corespundeau încă situației din 1853—1854. Spre a arăta măsura în care Bolintineanu depinde de texte străine, vom invoca un singur exemplu: ceea ce el ne spune, în **Călătorii în Palestina și Egipt**, despre anumite populațiuni ale Siriei. Reproducem câteva din cele spuse în legătură cu Maroniții:

„Maroniții locuiesc între Ansarieni și între Druzi în Siria. Pela anul 600 dela nașterea Domnului, locuia pe malurile Orontului un sihastru numit Maron ce, prin purtarea sa, se făcuse iubit populațiilor din vecinătate. În certele ce începură între cele două biserici, el luă partea Occidentalilor. Mulți împărtășau ideile lui. După ce muri, ieși vorbă că pe mormântul lui se făceau minuni. Creștinii îi ridicară în Hama o capelă și un mormânt. Pela încheerea sutei a 7 după Christos, un călugăr din Schitul Hama, numit Ioan Maronitul, se declară pentru biserica latină. Partizanii împăratului din Bizanț făceau progrese în Liban contra Latinilor. Acești din urmă trimiseră acolo pe Ioan Maronitul, numindu-l episcop. Acesta uni partizanii săi, îi adună și se duse cu dânșii în Liban, unde formă o societate neatârnată sub raportul stărei civile și religioase. Locuitorii luară nume de Maroniți. De atunci ei se armară, se organizară și se luptară contra inamicului comun; ei se făcură stăpâni peste toți munții până la Ierusalim. Dar mai în urmă începură să fie persecutați”. În fața acestora, textul lui Volney (op.

cit., vol. II, p. 8 sqq.): „Entre les **Ansâriens** au nord, et les **Druzes** au midi, habite un petit peuple connu dès long-temps sous le nom de **Maouârné**, ou **Maronites...** Sur la fin du sixième siècle de l'Eglise, lorsque l'esprit hérétique était encore dans la ferveur de la nouveauté, vivait sur les bords de l'**Oronte** un nommé **Mâroun**, qui, par ses jeûnes, sa vie solitaire et ses austérités s'attira la considération du peuple d'alentour. Il paraît que dans les querelles qui déjà régnaient entre Rome et Constantinople, il employa son crédit en faveur des Occidentaux. Sa mort, loin de refroidir ses partisans, donna une nouvelle force à leur zèle: le bruit se répandit qu'il se faisait des miracles près de son corps, et sur ce bruit, il s'assembla de **Kinésrin**, d'**Aouâsen** et autres lieux, des gens qui lui dressèrent, dans **Hama**, une chapelle et un tombeau... sur la fin du septième siècle, un moine du couvent de Hama, nommé **Jean le Maronite**, parvint, par son talent pour la prédication, à se faire considérer comme un des plus fermes appuis de la cause des **Latins** ou partisans du Pape. Leurs adversaires, les partisans de l'Empereur, nommés par cette raison **Melkites**, c'est-à-dire **Royalistes**, faisaient alors de grands progrès dans le Liban. Pour s'y opposer avec succès, les Latins résolurent d'y envoyer **Jean le Maronite**: en conséquence, ils le présentèrent à l'agent du Pape, à Antioche, lequel après l'avoir sacré Evêque de **Djebail**, l'envoya prêcher dans ces contrées. Jean ne tarda pas à rallier ses partisans et à en augmenter le nombre; mais, traversé par les intrigues et même par les attaques ouvertes des **Melkites**, il jugea nécessaire d'opposer la force à la force; il rassembla tous les Latins, et il s'établit avec eux dans le Liban, où ils formèrent une société indépendante pour l'état civil comme pour l'état religieux... la nation se donna le nom de **Maronites...** bientôt ils se rendirent maîtres de presque toutes les montagnes jusqu'à Jérusalem”.

Dacă, în prezentarea trecutului, era de înțeles ca scriitorul să se întemeieze pe autorități străine, mai puțin de înțeles era însă ca prezentul să fie înfățișat în același fel: „Forma guvernului lor este întemeiată pe datine. Nația se împarte în popoare și în șeici sau capi. Ei sunt plugari mai toți, au fiecare câte o femeie. Legea talionului este pusă în practică printre ei. Mai toți sunt armați. Numărul oamenilor în stare de a purta arme se urcă la 40 mii suflete; până astăzi țara lor este un tărâm de revoluții. Sub raportul religiei ei depind de Roma; au un patriarh ales dintre dâșii. Preoții lor se însoară; dar trebuie să se însoare cu fete, iar nu cu văduve; după moartea celei d'întâiu femei, nu mai poate să se însoare. Unii din ei citesc liturgia în limba siriană. Cumenicarea se face cu anaforă pusă în potir. Regulele monastirilor lor sunt cele făcute de S-tul Antonie”. In Volney: „La forme du gouvernement n'est point fondée sur des conventions expresses, mais seulement sur les usages et les coutumes... Ou peut considérer la nation comme partagée en deux classes, le **Peuple** et les **Chaiks**. Par ce mot ou entend les plus **notables** des habitans... La nation entière est agricole... ils n'ont qu'une femme... ils ont admis ou conservé l'usage arabe du talion... Comme le pays n'entretient point de troupes régulières, chacun est obligé de marcher lorsqu'il y a guerre; et si cette milice était bien conduite, elle vaudrait mieux que bien des troupes d'Europe. Les recensemens que l'on a eu occasion de faire dans les dernières années, portent à 35.000 le nombre des hommes en état de manier le fusil... Pour la religion, les Maronites dépendent de Rome. En reconnaissant la suprématie du Pape, leur clergé a continué, comme par le passé, d'élire un chef qui a le titre de **Batraq** ou **Patriarche** d'Antioche. Leurs prêtres se marient comme aux premiers temps de l'Eglise; mais leur femme doit être vierge et non veuve, et ils ne peuvent passer à de

secunde noce. Ils célèbrent la Messe en syriaque. La Communion se pratique sous les deux espèces. La Hostie... se coupe en petits morceaux, que le prêtre met dans le calice avec le vin, et qu'il administre à chaque personne, au moyen d'une cuiller qui sert à tout le monde... Dans le petit espace qui compose le pays des Maronites, on compte plus de 200 couvens d'hommes et de femmes. Leur règle est celle de Saint-Antoine”.

Nu este locul să se urmărească aici toate corespondențele între Bolintineanu și Volney. Ne mărginim să semnalăm faptul că aceeași fidelitate față de scriitorul francez o arată poetul român, între altele, în tot ce spune în legătură cu populația Mutualis și cu Druzii. Abia când ajunge să vorbească de Ansarieni, el trimite la Volney, din care traduce un document, cu aerul că aceasta ar fi singura lui datorie față de acela. Unele corespondențe ușoare cu Volney sânt mărturisite de Bolintineanu în ceea ce el ne spune în legătură cu Egiptul, dar aici informația cea mai bogată provine din scrierile fraților Champollion, pe care scriitorul îi amintește de altfel la fiecare pas.

Pentru călătoria în Asia Mică, Bolintineanu se documentează în altă parte. El amintește la un moment dat pe călătorul englez Chandler, care explorase Grecia și Asia Mică în anii 1764—1766. Relațiunea acestei călătorii apăruse și în traducere franceză. Singura ediție cunoscută nouă datează din 1806. Bolintineanu ar fi putut-o cunoaște direct, dar este cu mult mai probabil că el a pus-o la contribuție prin texte intermediare. Pe Chandler se întemeiază din loc în loc geograful francez Charles Texier, a cărui **Asie Mineure**, Paris, 1862, era o lucrare de meritată reputație. Ea fusese precedată de o altă lucrare a aceluiași cercetător asupra aceleiași regiuni: **Description de l'Asie Mineure**, Paris, 1839—1846. Pe Texier îl amintește Bolintineanu în trecut, dar ar fi

greu să se precizeze care din aceste două lucrări a fost pusă la contribuție la data când el își redacta memoriul. În orice caz, dependența față de scriitorul francez merge, chiar acolo unde numele acestuia nu este amintit în niciun fel, până la reproducerea nu numai a ideii, ci și a documentării bibliografice cu prescurtările caracteristice limbii franceze. Un singur exemplu: în **Asie Mineure**, p. 343. Texier vorbește despre Priene și amintește, după Pausanias, de o statuie „très antique” a zeiței Minerva; iar în josul paginii notează: „Pausanias, liv. VIII, ch. 5”. Bolintineanu reproduce (p. 14), atât ideea cât și nota, nediferențindu-se de Texier decât prin faptul că el încorporează nota în text: „Priena e o cetate cu totul religioasă. Pausanias citează templul Minervei cu o statuă foarte antică a zeei (P. liv. VIII, ch. 5)”.

În general, **Călătoriile** sânt, pentru Bolintineanu, un prilej de călătorie în trecut. Spiritul său, hrănit cu o bogată lectură, era mai puțin pregătit să recepționeze datele realității contemporane. Avem în schimb, în deosebi în legătură cu Asia Mică, cu Egiptul și cu insulele din Marea Egee, o vibrație adâncă în fața strălucirii apuse. Este drept că unele date documentare, pe care el le extrăgea din studiile utilizate, nu mai corespundeau realității: acolo unde Volney vorbea de 35.000 de soldați, el vorbea, sporindu-le numărul după un coeficient arbitrar, de 40.000. De aici ia naștere un aer de aproximație, care face ca întregul jurnal să aibă valoarea unui document psihologic prețios, dar care coboară în același timp foarte jos valoarea lui obiectivă. Este atmosfera cea mai favorabilă meditației ușor filosofante: fără **Călătoriile** în Asia Mică, în Egipt și în Marea Egee, **Conrad** n'ar fi fost cu puțință; iar **Conrad** rămâne una dintre lucrările cele mai caracteristice ale literaturii române de după 1848, când împrejurările provoacă o resurrecție a temelor pre-romantice. Din aceste regiuni avea să pornească, cu **Mortua est**, sborul puternic al lui Eminescu.

La începutul anului 1853, George Sion făcea cunoscut iubitorilor de literatură că Bolintineanu îi trimisese dela Constantinopole manuscrisul romanului **Manoel sau căderea și înălțarea omului prin femeie**. Un fragment dintr'însul era pe punctul de-a apărea încă din 1852, în revista **România Literară**, proiectată pentru acea dată. Poetul exilat socotea că își îndeplinește astfel una dintre ultimele sale datorii față de literatura română, înainte „de a purcede către Australia, unde este hotărît a să avântura ca să-și asigureze o subsistență”. „Tendința autorului”, ne spune Sion în continuare, „au fost tendința tuturor scriitorilor moderni: a descrie societatea, a caracteriza virtutea și viciul și a magnetiza inimile. Autorul, încă june, poate n'au sondat destul societatea și viața practică a noastră; dar după sugetul care au întreprins a trăta, au făcut tot ce s'au putut: el, ca poet, au vărsat mai mult din cupa iluziunilor și a afecțiunilor sale în opera aceasta; și cu atâta mai mult uvragiul este mai interesant”. Romanul apare, într'o formă diferită de cea din 1852, (asupra acestei prime forme vezi N. Camariano, **Primul număr al „României Literare” din 1852 a lui Vasile Alecsandri**, în **Revista Fundațiilor Regale** din 1 Oct. 1940), în **România Literară** din 1855. În același an și în aceeași revistă se publică **Serile de toamnă la țeară**, romanul fragmentar al lui Alecu Cantacuzino, și **Logof. Baptiste Veleli. Epizod istoric din secolul XVII**, roman istoric de Vasile Alexandrescu (— Urechă), iar la București apărea **Aldo și Aminta sau Bandiții** de C. Boerescu.

Lăsând la o parte romanul lui Alexandrescu Urechă, care nu interesează aici, **Manoil** se fixează între celelalte două scrieri și se impune să fie judecat în raport cu ele. Povestea lui Petre Criță și aceea a fiului său, șatrarul, fac ca **Serile de toamnă** să fie cele mai adeseori o scriere încărcată de coloarea timpului și locului. Într'o expresie cu anacronisme neologiste uneori, autorul ne

înfățișează viața moldovenească din unele așezări răzășești din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Din loc în loc, el proiectează asupra secolului al XVIII-lea stări de sentiment ce aparțineau secolului următor; meditația romantică își face apariția într'un mediu uman nepotrivit ei. Iată ce cugetări inspira vederea Bahluiului sub lună unui tânăr țaran din toamna anului 1788: „Luna, steaua aceasta priincioasă durerii, se înălțase încet, și când am rădicat capul, trezit de suspinul ce mi se slobozise din pept, greu de toată jalea sufletului meu, greu de iubirea și de dorința giuneții, văzui înaintea mea valea Bahluiului încungiurată de dealurile sale, de culmi și de colnice... Mi se părea că din fundul ei inima-mi revărsa în aerul limpede al nopții melancolia ce o pătrundea; mi se ușura peptul, mi se înălța gândurile mele cu o nespusă evlavie, cu o nemărginită ferbinteală și recunoștință către izvorul puterii care au zidit lumea, ce au dat omului simțire de a-l cunoaște și de a-l prețui. M'am convins atuncea întâiași dată că nimică nu poate mângâia un suflet pătruns de durere mai bine decât înfățișarea naturii când o privește cineva ca o legătură ce unește ființa noastră cu universul”. Țăranii lui Cantacuzino trăiau astfel viața sentimentală a lui René. Dar, în afară de câteva aluviuni romantice anacronice, romanul aducea o reconstituire a vieții sociale române din timpul Fanarioților. Scriitorul prezintă personaje de structură sufletească foarte diferită. Alături de eroii principali, ușor idealizați, avem aici pe parvenitul cu sufletul sașiu Grigori Belea, capabil de toate ticăloșiile, sau pe crâșmarul Corodeanu, care-și lasă nepoata în voia soartei și a ienicerilor, cu gândul ca el să-i răpească averea. Scriitorul izbutește deasemenea să dea impresia vieții în prezentarea mulțimii: o vedere realistă arată el în felul cum înfățișează poporul adanat în curtea Mitropoliei din Iași, în așteptarea Domnito-

rului; iar lupta cu ienicerii în crâșma Corodeanului este, în dramatismul ei și cu puternica ei motivare psihologică, pe singura linie ce putea duce la construirea romanului întemeiat pe realitățile sociale și istorice ale poporului român. Momentele acestea ne fac să credem că dacă romanul ar fi fost dus până la capăt, el ar fi anulat în parte defectele genului după a cărui rețetă se pare că urma să fie construit: purtându-și eroii prin închisori, dar având grije să-i înzestreze cu o rezervă de acte generoase care să-i scape de acolo; făcându-i să răătăcească prin Constantinopolul veacului al XVIII-lea, de unde totuși să se întoarcă în țara Moldovei, eroii lui Cantacuzino s'ar fi resimțit probabil de influența eroilor din romanele foileton, care aveau să vicieze romanul românesc încă din punctele sale de plecare.

Cu tot aerul său italian, **Aldo și Aminta** al lui Boerescu derivă mai de grabă din **Hoții** lui Schiller, operă pe care cititorii români o cunoșteau fie în prelucrarea franceză a lui Lamartellière, fie în traducerea acesteia, făcută de Comisul Alecu Vasiliu și tipărită la Iași în 1847. Intr'o atmosferă italiană, — șeful bandiților se chiamă Brav, ceea ce impune raportarea la **Bravo de Veneția** —, reflexe dintr'o dramă germană recepționate printr'un intermediar francez, — iată calea pe care o lua Boerescu spre a descrie viața românească dela începutul secolului trecut. Dela un capăt la celalt, lucrarea este o acumulare de date neverosimile: este aici vorba de o societate coruptă și de unele suflete serafice; de evaziune din societate și de consolare în sânul naturii, de o femeie înzestrată cu o frumusețe rară, dar al cărei obraz era „albie eternă a lacrimelor sale” și care, fugind din lume și pe punctul de a muri în vârful munților are totuși tăria fizică să cânte unsprezece catrene în vers martellian: „Imi place aste cime”;... „Sânt bele aste silbe ca tera de bătrâne”. Bandiții lui Boerescu sânt însuflețiți de sentimente nobile: revoluției grecești, ei vor să-i opună revoluția ro-

mânească. Retrași în munți, ei admiră natura și se simt copleșiți de ea, iar din când în când umbrele eroilor din alte timpuri descind între dânșii dintre filele scrierilor lui Ossian. Vieța lor se desfășoară după un tipic necunoscut în general vieții de bandit, cu preocupări cărturărești și cu o organizare care face loc unui secretar, un „june palid” ce se retrăgea între stânci ca să contemple soarele răsărind. Acesta era Aldo: deși nu avea decât douăzeci de ani, „fața lui era consumată de suferințe, abia mai conserva frescheța tinereții; negrii săi ochi, încărcăți de gene, se îndreptau mai de multe ori către cer, ca cum ar fi voit să se roage, și apoi păreau delirați în repaosul lor; un foc misterios și sublim ardea în căutătura sa: pietatea și răsbunarea, orgoliul și compătimirea păreau a fi estremitățile cu care se lupta”. Și romanul lui Boerescu își desfășoară acțiunea lipsită de orice motivare, purtând în sus și în jos o colecție de eroi consumați de un foc misterios și sublim, — delicvenții transparenți ai unei anumite literaturi romantice. Iar atunci când admirația pentru vieța liberă pe care ei o duc în sânul naturii înflăcărează pana autorului, acesta apostrofează pe puternicii timpurilor: „ieși, monarce, din labirintul în care te-ai perdut, și viind acilea, recunoaște puterea ce ai insultat!”

Spre deosebire de aceste două romane, **Manoil** nu aduce o privire retrospectivă a societății românești. Vom insista asupra lui, cu observația că datele stabilite aici se valorifică și în cel de al doilea roman al lui Bolintineanu, **Elena**, apărut în 1862. Al treilea roman, **Doritorii nebuni**, nu ne este cunoscut decât dintr'un fragment, care ne interzice reconstituirea totalului. Acțiunea înfățișată în **Manoil**, prinde în valurile sale personaje contemporane autorului, caracterizează situații sociale din jurul revoluției dela 1848. Prin psihologia eroilor săi, romanul se leagă în oarecare măsură de **Aldo și Aminta**, iar prin felul cum

sânt oglindite stările sociale el se leagă mai de grabă de **Serile de toamnă la țară**. Manoil este eroul inconsistent al romanticilor, cu sufletul simțitor ca o mîmoză. Muzele l-au înzestrat cu darul poeziei, iar o fatalitate favorabilă îl aruncă în mijlocul unei societăți boeresti, în care înfloreau femei tinere și frumoase. Frumusețea lor nu ascute însă în niciun fel condeiul tocit al poetului: entuziasmul lui se exprimă într'un stil telegrafic banal, în fraze ce-și economisesc adeseori verbul și în care punctele de suspensie și exclamația devin mai elocvente decât cuvintele: „Zoe este nepoată Smărăndiței, o copilă de cincisprezece anișori: chipul mătușei-sei, dar strălucitor de frăgezime. Ai asemăna-o cu un bobocel de roză pe care fluturii încă nu-l bagă în seamă; plină de spirit și de inimă!...” In această societate se discută literatură și Manoil are totdeauna dreptate față de o ducă de cincizeci de ani, confecționată ad-hoc din stoffa femeilor savante ale lui Molière; aici se recită poezii încărcate de floricele și sântem amenințați să asistăm chiar la încoronarea poetului de către adoratoarele sale. Dar sufletul eroului este supus unei digitații mai variate el trebuie să sufere farmecul iubirii, durerea îndoielii și a trădării sentimentale, pentru ca în cele din urmă să caute un liman de liniștire în străinătate. Acolo, pe străzile orașelor italiene, cei mai frumoși cai ai Albionului au plimbat persoana sa; bucatele cele mai alese și fructele cele mai frumoase i-au îndulcit viața și, întors în țară, el poate număra mulțimea de bilete dulci și de bucle de toate colorile, recoltate în această expediție de completare a studiilor. O singură stea îi conduce pașii, aceea a viciului. El simte trebuința adâncirii totale în orgie, unde iubita necredincioasă de pe vremuri îl întâmpină și-l duce până în pragul distrugerii definitive. Pentrucă, fructificând pe solul natal calitățile înnăscute, ea ajunsese o „Nebiruita” a femeilor de plăcere din București. Sufletul

simțitor al poetului de pe vremuri, care plângea la contactul cel mai ușor cu realitatea brutală, se întorcea cariat dintr'o lume pentru care el nu fusese făcut: plecase un René și se întorcea un Jeune-France. Un geniu tutelar îl urmărește însă de-a-lungul acestei căderi către infern: Zoe, fetița de pe vremuri, cu care el se logodise înainte de plecare și pe care caută, la întoarcere, s'o coboare în lumea în care respira el. Ea îl salvează din dezastrul său moral și face ca romanul, care în partea lui primă se resimțea de febra sentimentală a lui Werther, să se încheie cu fericirea burgheză a lui Hermann și a Dorotheei.

În motivarea ei, linia morală pe care se desfășoară vieța sufletească a lui Manoil trădează lipsa pătrunderii psihologice a personajului. El respiră artificial într'o atmosferă ce năzuește să se închege la o tensiune înaltă, dar care se deștrămă în ritmul în care acțiunea înaintează, lăsând în urmă numai schema vidă a unui proces sufleteesc. Lipsit de consistență, personajul distruge motivarea subiectivă a acțiunii, care se desfășoară mânată de resorturi mecanice și aduce în scenă parteneri ce acționează numai pe liniile sufletești generale ale categoriei din care fac parte: „soțul bun”, „soția ideală”, „femeia fatală”, „asupritorul”, — o lume decolorată, a cărei lipsă de sevă locală o subliniase Sion mai înainte ca romanul să fi fost publicat. Dar romanul aduce în scenă și pe umiliții vieții, pe robii țigani, a căror condiție socială inumană face pe democratul Bolintineanu să-i încaree în mod generos cu toate darurile sufletești. Sânt înfățișați deasemenea țărani, încărcăți de datorii, asupriți de administrație, batjocoriți și nenorociți de proprietarii brutali. O tragedie cruntă s'a abătut asupra tinerei țărance Tudora și asupra tatălui ei; și în prezentarea brutalității omenesti, fraza scriitorului capătă o nervozitate necunoscută, narațiunea lui prinde colorit. Aceași însușire o desprindem și din caracterizarea so-

cietății bucureștene de după 1848, pe care poetul, exilat, n'o putea cunoaște direct, dar al cărei fel de viață el îl intuiește just. Paginile acestea, în care imaginația este frânată de datele realității, alcătuiesc partea cea mai rezistentă a romanului lui Bolintineanu. Faptul acesta își găsește explicarea în teoria literară a poetului: și aiurea, dar și în cuprinsul romanului, Bolintineanu subliniază drepturile fantaziei, în deosebi în poezie. Stabilind însă o distincție între poet și romancier și acordând acestuia o mai mare libertate de mișcare, el punea bazele teoretice ale romanului social și realiza în această direcție câteva scene izolate.

Cerând ca poezia să se creeze în imperiul fantaziei, Bolintineanu impune cercetătorului confruntarea operei poetice și a crezului literar mărturisit. Rezultatul la care ajungem procedând în felul acesta este însă departe de a valorifica scrierile poetului. Istoricul programatic al generației sale găsește într'însul pe unul dintre cei mai laborioși aderenți ai săi; poezia lui cu subiect istoric s'a bucurat de o popularitate necunoscută de alte scrieri române, și totuși nu în această direcție creează scriitorul opera sa cea mai rezistentă. Fără să respecte datele umane certe ale istoriei autentice, poetul trebuia totuși să creeze sentimentul vieții. Dar el s'a mișcat cu mai multă libertate atunci când această obligație nu plana asupra lui: în poezia exotică, încărcată de culoare, și în balada fantastică. Faptul acesta ajută la înțelegerea romanelor sale, care aduc o optică atât de limitată în lumea externă: nu poate fi vorba de o analiză sufletească în scrierile acestea, în care figuri palide rătăcesc desaxate ca umbrele în Infernul lui Dante. Ceea ce ele aduc mai rezistent sânt înregistrările unor aspecte ale vieții sociale, pentru care scriitorul a dovedit o reținută adeziune sentimentală. Prin aceste calități ale lor, romanele lui Bolintineanu ne apar ca

puncte de convergență pentru românesc și pentru realist, ceea ce face dintr'însele lucrări pe deplin caracteristice literaturii timpului. **Călătoriile** și o parte din opera sa poetică au făcut ca poezia română de după 1848 să cunoască o recrudescență a temelor preromantice: **Călătorii în Palestina și Egipt, Călătorii în Asia Mică și Conrad** sânt puncte cardinale în desfășurarea unei întârziate literaturi preromantice. Ele au contribuit esențial la crearea atmosferei poetice în care își făcea ucenicia, influențată de poezia lui Bolintineanu, Mihail Eminescu.

Aprecierile entuziaste ale contemporanilor și rezervele exagerate ale urmașilor vor trebui astfel să se controleze reciproc: în urma tuturor acestora, Bolintineanu nu ne apare ca un scriitor de mari proporții artistice, dar de o semnificație deosebită pentru literatura română, care trebuia să facă un popas în aceste regiuni înainte de a-și lua sborul, cu alte aripi, spre alte orizonturi.

D. Popovici.

POETI CONTEMPORANI.

MELIADE

TRADUCERI

LA AFRODITA

O zee cu tron d'aur, Divină Afrodită!
Și fia lui Jupiter, cu spiritul senin,
Nu fărâma tu vieața muzei nefericită!...
Augustă zee, vin!

5 Aleargă!... altă dată eu te chemam pe tine
Și buza-mi înfocată striga neconținut,
Tu mă auzi... ș'îndată lași bolțile divine
A tatălui mărit.

Tu pui pe cale carul și paserile tele,
10 Plăcute trăgătoare, plutesc sub linul cer,
Sub salturile line ce fac din aripele,
S'avântă în eter

Și-ajung cu fericire... și fericita zea
Readresând lui Safo surâsu-i răpitor,
15 Ce păs ai? îmi zici mie? De ce spre Dionea
Duci cântul tău de dor?

Delirul tău fierbinte ce poate să-l îmbune?
In plasa-ți amoroasă pe cine vrei să'nvingi?
Ce muritor e-acela ce mie se supune
20 Și nu poți să învingi?

De fuge, cu rugi calde la tine să sosească!
Și dorurile-i fie al dorului tău preț:
De te urăște, 'ndată amoru-ți să-l topească
Chiar cu al tău dispreț!

25 O vino de mă scapă de-amara mea durere,
Frumoasă zee, vino! și orice azi ar vrea,
Safo să împlinescă, Safo acum îți cere,
Fii protectoarea mea!

LA O FEMEIE

Cu zeei d'opotrivă îmi pare că să fie
Cel muritor ferice când cauți ochii săi,
Și pe-adorata-ți gură culege 'n bucurie
 Suspini dulci ai săi!

5 Pe gura ta surâsul cu grația 'nflorește,
 Și inima-mi răpită tresare... te privesc,
 Și vorba p'a mea buză d'odată se topește
 Și glasul-mi îl sfârșesc.

Se leagă limba'n gură; și noaptea mă 'nvelește
10 Și o căldură rece și iute mai ales
 Toți simții mei încinge... urechea vâjâește
 D'un sgomot ne'nțeleș.

Și o sudoare rece pe fruntea mea se lasă;
 Ca iarba toamnei, pală și fără de color,
15 Imi pare deodată că vieața mă delasă
 Și tremur greu... și mor!

VIEȚA DE PE PLACUL SĂU

Toți tesaurii Lydiei
Nu ating inima mea;
Și splendoarea 'mpărăției,
Cu dispreț o vede ea.

5 Un parfum plăcut stropească
Barba-mi, perii ce albesc!
Roza 'n fruntea mea lucească!
Iată totul ce doresc.

Timpul de-azi e-a mea avere;
10 Mâne, știm ce-o să 'ncercăm?
Vine-o oră de plăcere?
Noi să bem și să jucăm;

Lui Bacchus vărsați pahare;
Mâne, moartea, măi băeți,
15 Ne va zice vorbe-amare,
Ne va zice: Nu mai beți!

SIE INSUȘI

Ah! vărsați nectaru'n spumă,
June frumuseți, vărsați!
Focul setei mă consumă;
Mor sub flacăra ce-mi dați!

5 Faceți noi cunune 'ndată
Să 'ncing fruntea-mi ce-arde 'n foc,
Foc' usucă deodată
Cele ce le pui în loc.

Voi puteți îndată 'nvinge
10 Focul stelei cei cerești;
Vai! dar cine poate stinge
Focul inimii-omenești?

LA O FETICĂ

Fugi de mine, dragă floare;
Păru-mi alb tu nu-l iubești?
Ah! deși aici sub soare
Tu cu rozele 'nflorești,

5 Nu te depărta de mine,
Suflet dulce și senin!
Rozei șade mult mai bine
Impletită cu un crin.

LA AMOR

Oh! amar cui nu iubește!
Cui iubește, iară rău!
Mai ales când nu răpește
Dulcea sufletului său.

5 Tu desprețuești amoare,
Naștere, datini, științi;
Pentru Plutus ai tu oare
Simpatie și credinți?

Piară cel d'intâiu ce'n vieață
10 Aurul a fost dorit!
Cu-ast metal nu e dulceață,
Nu ai frate, n'ai iubit!

Tu hrănești resbel și crime;
Ce zic eu? biciu omenesc!
15 La mormânt duci pe oricine,
Duci amanții ce iubesc.

ODĂ LA ȚARĂ SUB NUME DE CORABIE

Tradusă de pe Horațiu.

Corabie! valul din nou te răpește
Pe mare! o ce faci! mai stăi la pământ!
Ești fără de rame, catartu-ți lipsește
Sdrobit de rău vânt!

5 N'auzi tu cum geme antenele tele?
Poți, fără de coarde, cu marea să stai?
Tu nu mai ai, dragă, întregile vele,
Nici zei să rogi, n'ai!

Cu toate că bradul din Pont te formează
10 Și ești o copilă din nobili păduri,
Deșartă ți-e fala ce te însemnează!
Cârmacii tăi suri,

Cu spăima în inimi, nu au sigurare
In ale desemnuri ce 'n frunte mai porți.
15 De nu vei tu încă să pieri, fugi mai tare,
Fugi încă de poți!

O tu, ce smulseseși suspinele mele
Și ești obiectul duioaselor rugi,
Fugi dela strimtoarea Cicladelor rele,
20 De poți să mai fugi!

REVERII ŞI DIVERSE

O FATĂ TÂNĂRĂ PE PATUL MORȚII

Ca robul ce cântă amar în robie,
Cu lanțul de brațe, un aer duios,
Ca râul ce geme de rea vijelie,
Pe patu-mi de moarte eu cânt dureros.

5 Un crin se usucă și'n laturi s'abate
Când ziua e rece și cerul în nori,
Când soarele-l arde, când vântul îl hate,
Când grindina cade torente pe flori.

Așa făr' de veste pe zilele mele
10 O soartă amară, amar a bătut
Și astfel ca crinul de viscole rele
Pe patu-mi de moarte deodată-am căzut.

Abia'n primăvară cu zilele mele,
Plăpândă ca roua, abia am ajuns,
15 Atuncea când cântă prin flori filomele
O crudă durere adânc m'a pătruns.

Amară e moartea când omul e june
Și ziua-i frumoasă și traiul e lin,
Când pasărea cântă, când florile spune
20 Că vieața e dulce și n'are suspin.

Să moară bătrânul ce fruntea înclină,
Ce plânge trecutul de ani obosit;
Să moară și robul ce'n lanțuri suspină,
Să moară tot omul cu suflet zdrobit!

25 Iar eu, ca o floare ce naște când plouă,
Creșteam, pe cunună să am desmierdări
Și mie amorul cu buze de rouă,
Cu inimă dulce, îmi dă sărutări.

Ca frunza ce cade pe toamnă când ninge
30 Suflată de vânturi aici pe pământ,
Ah! juna mea vieață acuma se stinge
Și anii mei tineri apun în mormânt!

SCOPUL OMULUI

Spre țărml ce se pierde în noapte și în ceață
Curând o să atingă al vieții-mi vas fragil.
Și mă întreb pe mine: aici, în astă vieață,
De când trăiese în döruri, la ce am fost util?

5 Și sunt mai mult în lume ca umbra trecătoare
Ce-o lacrimă aruncă în cursu-i d'un minut,
Ce nici nu învălește, nici dă acestui soare
Mai multă strălucire, nici fermec mai plăcut?

Mă 'ntreb ce este oare a noastră misiune,
10 Noi, care-aici în vieață n'avem decât o zi?
Noi, ale căror fapte, țărână, fală, nume,
Se spulberă în vânturi 'nainte d'a luci?

Cărarea mea în lume se șterge de sub soare:
Amara calomnie pălește-al său color,
15 Tot omul lasă 'n urmă-i, ce lasă-o dulce floare:
Prefumul d'o secundă pe vântul trecător.

A unei soarte astfel, vai! prețuia durerea
Ce inimile noastre adapă cu venin?
Necazul unei mume ce și-a zdrobit plăcerea
20 Veghind cum se formează al ei prunc pentru chin?

Acest argil molatec ce vântu-o să răpească,
Ori merita onoarea să poarte 'n al său sân
O flacăra de spirit, rășfrângere cerească,
Ce ca un rob ascultă de lut ast crud stăpân?

25 Așa mă 'ntreb și Domnul răspunde blând dorinței:
„Tot ce trăiește 'n lume are cuvânt profund,
O floare să profume în capiștea ființei!
O rază s'aurească abimul fără fund;

O lacrimă s'aline un suflet în durere,
30 Și roua să fragide arșițele de zi,
Și tu s'aduni p'o frunte sărutul de plăcere.
O, muritor! iubește, că mâne vei pieri!”

UMBREI SORU-MEI CATERINA

Dragă surioară, te duci și niciodată
Nu te vom mai vedea!
Nici plâns, nici rugăciune, pe moartea ne'mpăcată
Nu poate s'o 'mblânzească, o, surioara mea.

5 Copiii tăi se miră de palidele-ți fețe,
Te rog să te deștepți,
Și mâna ta e rece, nu poate să răsfete
Cosița lor bălaie, o, drăgălași băieți!

De când aceeași moarte cu aceeași nepăsare
10 Pe soțul tău lovi,
Pe vieța ta se'ntinse o noapte de'ntristare;
Crezuși o datorie a nu mai vieții!

Aceasta e durerea sub care vieța plină
De griji, s'a abătut,
15 Durere fără nume, și rară, și sublimă,
Și demnă d'alte timpuri ce'n lume au trecut!

Ah! tânără în lume, tu n'ai avut junie!
Bogată, n'ai cules
Pe sânul vieții tele o zi de bucurie!
20 Voiai să mori și nimeni, vai! nu te-a înțeles!

Tu vrei să mori? dar locul ce lași deșert în casă,
Cu ce-ai înlocuit?
Tristețea c'ochii 'n lacrimi s'așează l'a ta masă
Și pentru totd'auna ea pare c'a venit!

25 Simț vieța jumătate de umbră coperită!
Ea poate-a mai zâmbi;
Uitarea să'nvălească ființa ta iubită;
Dar plină fericire eu nu mai pot simți.

11 Iunie 1863.

)

LA PATRIE

I

Revarsă, dulce patrie,
In cânturile mele
Și tinerețea dorului
Și lacrimile tele!

5 Aici afla-vor sinceră
Și caldă răsfățare;
Aici oricare lacrimă
Se va preface 'n floare.

In cântecele-mi tinere,
10 In doru-ți nobilate,
De grații dulci, angelice
Vor trece cununate.

In noaptea fiitorului
Durerea ta vor spune,
15 Făcând să cure lacrime
Din inimile june!

II

Nu mai este țară mai desfătătoare!
Cei străini se mir!
Acolo străluce, ca june fecioare,
20 Luncile la soare
Cu brâuri lucioase, cu plete de fir!

Dar, o, crudă soartă! cetele străine,
Smuls-au din cosițe florile divine;
Sub a lor picioare sânu-i a călcat,
25 Oh! și niciun suflet dörul n'a mișcat!

III

Albele fecioare cu cosiți frumoase
Colo dănțuesc,
Ca fluturi ce scutur aripi auroase
Pe crinii ce cresc;
30 Dar, vai! ochiul nostru dacă le privește,
Intr'un râu de lacrimi dulce se topește,
Cugetând c'aceste fiice sunt ursite
Să desmierde numai inimi înjosite!

IV

Multe harpe cântă cânturi tinerele,
35 Blânde ca murmura dulcii aurele
Printre viorele;
Dar aceste harpe nu mai îndulcesc
Chinurile tele, țară ce doresc!

V

Fiii tăi sunt mândri de mândrețea lor!
40 Dar ce folosește
Patriei române chiar al lor amor?
Umbră-i învălește!

Vieța lor se scură fără de mărire;
La benchetul vieții n'au nicio numire!
45 Cei mai răi acoper pe cei buni ai tăi
Cum coprinde pirul rozele pe văii

FERICIREA

In fundul unei râpe, mugind adânc, albește
Un râu ce umbra serii ascunde de acum.
Pe munte luna blondă se 'nalță și privește
Din norul ei cum focul s'acopere sub fum.

5 Și stelele, flori d'aur, în spațiu drag se scaldă.
Azurul le aspiră cu sete de amor.
Răcoarea se revarsă; și 'n inima mea caldă
S'aprinde deodată un simțimânt de dor.

O, inimă, te 'mbată de vise, de plăcere,
10 Ce-ți dă natura ție în sânu-i fericit!
Intoarce lumii cupa unde-ai băuț durere
Crezând să bei delicii din visu-i aurit!

Vai! fericirea n'are în lume rădăcină!
In darn dorește omul aice pe pământ,
15 Uitând că timpul schimbă pe oameni în țărână
Și tot se risipește pe al durerii vânt!

O, fermec drag al vieții! o, magică natură!
Tu îmi îmbeți simțirea, și gândul meu mărești!
Dar poți lungi tu viața ce către moarte cură?
20 Poți spune ce-i ursita ființei omenești?

A regreta trecutul, a cere viitorul,
Și a vedea în viață dorințele pierind,
Și a lăsa presintul să-și ia în lacrimi sborul,
A aspira la fală, și-a se-amări dorind,

25 A geme 'n sărăcie precum și în avere,
Pe piatra țărânoasă, pe patul aurit,
A geme 'n întuneric, a geme la putere,
Acesta este-al lumii destin neîmplânzit.

Și ce îmi pasă mie de visul ce ne 'mbată,
30 De imortalitatea ce-atât ne-a legănat?
Voiu face bine 'n viață să merit o răsplată?
În sufletul meu arde un foc mult mai curat!

)

PROSCRISUL

O, văi încântătoare, dumbravă înverzită,
Ce-ați desfătat adesea copilăria mea,
Cascade murmuroase, și tu a mea iubită,
O, dulcea mea frumoasă, nu te voi mai vedea!

5 Proscris, în a mea țară eu nu mă voi re'ntoarce;
Și ochii mei în lacrimi va'nchide un străin;
Dar către voi adesea gândirea voi întoarce
Șoptind al vostru nume în ultimu-mi suspin.

O frunză deslipită de ramura sa verde
10 Ingălbenește'ndată, nu poate exista;
Asemenea proscrisul ce patria își pierde,
Pe aripile morții înclină fruntea sa.

Și-aicea stânca neagră ascunde fruntea 'n ceață,
Și-aici doi ochi albaștri în lacrimi strălucesc,
15 Și-aicea valea are cascade și verdeață;
Dar țara e străină, nu pot să le privesc.

Ah! tânăra ghirlandă ce fruntea mea încinge
Usuce-se acuma, eu nu simț niciun dor,
Căci inima-mi zdrobită nimic n'o mai atinge;
20 Departe d'a mea țară, eu voi acum să mor!

Căci am văzut pe frate dând dulce sărutare,
Pe frate cu căldură la sânul său strângând;
Eu nu aveam un frate să-i spui a mea 'ntristare,
Eu nu aveam pe nimeni, și am trecut plângând.

25 Așa o păsărică, pe calea sa pierdută
Tot zboară înainte neîncetat cântând,
Căci pentru dânsa nu e dumbravă cunoscută,
Nici floare ce-i e dragă să-și pue capul blând.

30 Proscris, în a mea țară eu nu mă voiu re'ntoarce,
Și ochii mei în lacrimi va 'nchide un străin;
Dar către ea adesea gândirea voiu întoarce
Șoptind al său scump nume în ultim-mi suspin.

)

DEȘERTUL

Primește-mă în sânu-ți, natură, bună mumă,
Auzi cum al meu suflet suspină 'n doru-i greu!
Eu ție îți voi zice ce dor adânc consumă
Acum sufletul meu.

5 Ast suflet înflorise în vise de junete,
Așa în primăvară un câmp a înflorat;
Dar visele căzură sub vântul de tristețe,
Sub plânsu-mi înfocat.

Așa un arbor pare în toamna ce sosește;
10 El poate să 'nfrunzească în timpul de plăceri;
Dar inima-mi sdrobită ce vieața părăsește
Nu are primăveri!

Ea nu mai are vieață, nu are nici iubire;
S'a stins a sa lumină d'al chinurilor vânt;
15 Din valul întristării se 'mbată cu răpire
Ca și un trist mormânt.

Nu! focul nu aprinde cenușa ce se stinge,
Pe care el a ars-o c'un suflu furios.
Tot astfel p'acest suflet d'acum nu-l mai atinge
20 Elanul generos.

A inimii junețe s'adapă de credință;
Dar inima-mi nu crede d'acum în viitor.
Din dimineața lumii trăim noi cu dorință
Și tot gemem în dor!

25 Frumose zile, nouă de soartă n'au fost date!
O singură dorință măcar nu s'a 'mplinit!
Nici să vedem în lume o oară de dreptate?
Vai! răul crud domnește ori unde ai privit,

Ne-amicul cel mai mare al omului e omul.
30 Voi, stânci, pe care iarna își face-al ei locaș,
Colnice, unghiuri sterpe din care crește pomul,
Tu, vulture trufaș,

In sânul vostru aspru primiți a mea ființă
Ce-a fărâmat-o lumea în tot ce are sânt:
35 Voi nu-mi puteți întoarce junețe și credință,
Dar dați-mi un mormânt!

)

C Ă N T E C

Valuri de aur, mărgăritare,
Purpură, roze și diamant,
Din carul zilei de amarant
Revarsă Febus fără 'ncetare.

5 Soarele dulce și luminos
In totd'auna o să 'ncălzească,
Și câmpul verde o să 'nflorească,
Și o să fie cerul frumos,

10 Iar eu ca frunza ce 'ngălbenește,
Din zi într'alta fruntea înclin,
Și al meu suflet rece, străin,
Vai! nu mai simte, nu mai iubește!

T I M P U L

- Pe malul cel verde ce râul stropește,
Un om dupe cale puțin s'odihnește,
 Visând fericit;
Iar razele zilei cu umbrele serii
5 Sub ochii-i se luptă în sânul tăcerii
 Pe valu-adormit.
Pe măgură luna se 'naltă-atunci plină
Și varsă pe fluviu un val de lumină,
 Un brâu lucitor;
10 Eterul albastru cu stele-aurite
Se scaldă prin valuri ușor încrețite
 De vântul ușor.
Pe fluviul luciu o barcă s'arată
Cu pup'aurită, cu flori cununată,
15 Cu vâl de satin,
Cu june fecioare că visuri frumoase,
Ce'n vieața fugindă se 'nelin amoroase
 P'al nostru trist sân.
Un om cu cosițe și gene albite,
20 Cu brațe secate, cu fețe pălite,
 Cu coasa de fier,
Apare în barca cu dalbe fecioare:
E Timpul; iar ele sunt blânde oare
 Ce vin și iar pier.
25 Și barca se duce prin valuri purtată;
Iar grupa de fete de visuri se 'mbată,
 De viață se 'ncânt;
Cosița lor saltă sub aurea dulce
Și flacăra lunii pe brâul lor luce,
30 Și iată cum cânt:

„Vin' cu noi, străine june,
Să te 'mbeți de răsfățări,
Vin', pe tinere cunune
De adună desfățări!

35 Vin', cu roze de'mpletește
Anii tăi cei fugători,
Pân' ce timpul nu cosește
Ale vieții tale flori!

Să n'amâi plăcerea dulce!
40 Timpul este-amăgitor:
Ce răpește, nu mai duce
Fragedului muritor.

Astăzi toate pentru tine
Jos în lume strălucesc,
45 Și plăcerile divine
Cu-a ta vieață se 'mpletesc.

Mâne se vor stinge toate
Ca parfumul serii 'n vânt,
Al tău suflet mâne poate
50 S'o preface în mormânt.

Timpul trece... vin' mai tare,
Toate câte 'n vieață plac
Trec cum trece-o sărutare;
Toate lacrimi se fac.

55 Vin' acum la fericire!
Mâne fi-va prea târziu,
Vino până ai simțire,
Până sufletul ți-e viu!"

Spre barca ce fuge pe fluviu la vale
60 Străinul îndreaptă cătările sale,
 Ce râură dor;
Intinde-a sa mână și sufletu-i bate
Răpit de dorințe ce viu îl străbate,
 De vise d'amor;
65 Dar vasul se duce și 'n umbră dispăre!
Se stinge cu 'ncetul cereasca cântare
 Pe râul tăcut.
In darn călătorul s'o urme se 'ncearcă,
Și râuri de lacrimi ai săi ochi înneacă,
 Căci timpu-a trecut!

)

LA PIRAMIDE

I

- Acei ce vă 'nălțară pieriră în uitare.
De cincizeci evi, pe dânșii s'a 'nchis al lor mormânt.
Țărâna lor pierit-a l'a vântului suflare
P'acest deșert pământ.
- 5 Popoare noi venit-au și au trecut din viață.
Mai multe tronuri mândre d'atunci s'au răsturnat
Și lumea fugătoare schimbat-a a sa față
In cursu-i minunat.
Chiar mintea omenească luat-a o schimbare;
- 10 De zeii săi poetici și cerul a scăpat;
Iar voi, o, monumente d'eternă admirare,
Nestrămutate-ați stat!

II

- Colo se arată valea dalbă, verde,
Unde Nilul vesel, șerpuind, se pierde
- 15 Printre sicomori;
Cairul înalță albele-i palate,
Vesel moschee, grațios săpate
'N marmură cu flori.

III

- 20 Dar mai colo se zărește
Cel deșert spăimântător,
Unde vieța își oprește
Pasu-i verde, râzător.

Amblemă de tăcere a tristelor mormânturi,
In care tot adoarme, plăcere, lungul chin;
25 In care numai pasul fantasticelor vânturi
Deșteaptă un suspin.
Unde vântul ce omoară
Naltă munții de nisip,
Ce pe fiecare oară
30 Schimbă forma, se risip.
Dar luncile deșerte atât sunt de mărețe,
Atât de melancolici, cât ochiul privitor,
Ce cată tinerețe,
Se 'nturnă să ascunză o lacrimă de dor!

IV

35 Dar ziua se abate. — Pe undele pălite
A mării de nisip,
Se luptă umbra tristă cu razele ei mute
Ce 'n noapte se risip;
Iar formele lor albe se schimbă cu durere
40 Pe fiece minut,
Și tremurânde 'noată în umbră și 'n tăcere
Sub vâlul lor tăcut.

V

Dar colo pe hotarul deșertelor tăcute
Era odineoară acel vestit Memfis.
45 Luminile, știința și artele plăcute
Făcuseră acolo al lumii paradis.
Aici era cetatea cu magice palate,
Aici locuitorii trăiau ca 'n sărbători;
Dar una dată moartea aice se abate
50 Și mâna lor înghiață pe cupe și pe flori.
D'atuncea, în tăcerea anticelor deșerte
Șacalul cel sălbatec se plânge întristat,
Și vânturile 'ntoană lugubrele concerte
In vechile ruine ce timpul a 'nfruntat.

- 55 Voi, umbre nevăzute, o, fii de 'nchipuire!
 Sculați-vă odată din ast tăcut mormânt!
 Iar tu, lumina vieții, învie c'o zâmbire
 Al lor trufaș pământ!
- 60 Tăcere! iată noaptea!... o umbră se arată,
 Răsare din pământ!
 Ea face semn cu mâna-i plăpândă și uscată
 Și mii de alte umbre se 'nalță din mormânt.
 Trei regi ce rădicară aceste piramide,
 Trei umbre, în tăcere s'asează la benchet;
- 65 Trei cupe aurite, la stelele splendide
 Rădică deodată o mână de schelet.
 O tânără princeasă s'asează în tăcere
 Și chiamă lângă sine fantastici trecători,
 Și întonând armonii d'amor și de plăcere,
- 70 Deschide vălu-i d'aur pe sânul ei de flori.
 Dar iată, se aude o surdă nechezare
 De ageri cursieri;
 Cambis pășește 'n capul popoarelor barbare,
 Mii țipete se 'nalță în sânul deseii seri;
- 75 O luptă cruntă 'ncepe și armele în vânturi
 Răsună cu tărie pe brațele de os;
 Iar cetele-egiptene reîntră în mormânturi
 Și aerul răsună d'un sgomot fioros.
 Eroul Macedonic în urma lor apare.
- 80 El trage dupe caru-i popoliu cei coprinsi;
 Aceste turme sclave se luptă cu turbare
 Să 'nvingă în robie alți popoli neînvinși!
 Oh! nu mai e speranță d'această omenire!
 Tu, dulce libertate, ce lumea-ai amăgit,
- 85 Ori nu ai fost tu oare decât închipuire?...
 O, popol, încetează d'a cere-o fericire
 Pe care nu știi însuți s'o lași la cel robit!

Dar cine sparge încă nisipurile dalbe?
Soldații lui preurmă al său car aurit;
90 Ei sunt fieroși și falnici și pletele lor albe
Sub arme au albit;

O mantă de purpură pe umerii-i s'abate,
Iar brâul lui lucește ca cerul înstelat;
Alături stă amanta-i: divina-i voluptate
95 Pe toți a fermecat.

El trece; dar s'arată ordiile păgâne:
Sub pașii lor pământul în doliu s'a 'nvălit;
Dar ei chiar se strecoară și 'n urmă nu rămâne
Decât o suvenire de dor ce a pierit.
100 Dar cine e eroul a cărui strălucire
Pe toți a întrecut?

Soldații lui sunt palizi de lungă nedormire,
Ei n'au nimic în față și 'n vorbe neplăcut.
Eroul îi conduce în valea glorioasă;
105 In purpură, în aur el nu-i învestmântat:
Un reșingot albastru, o șlapă colțuroasă
Acoperă scheletu-i, de vânturi legănat.
Dar ochiul lui străluce de-o flacăra străină
La cei alți muritori!

110 Tăcere! Mamelucii s'adună, se desbină
Prin umbra nopții deasă pe caii lor ușori.
El face semn din mână... ostașii lui s'adună;
Scadroanele s'avântă prin câmpul nisipos;
O luptă crudă 'ncepe și armele răsună
115 Pe albele schelete ce strălucesc la lună,
Pe hârcele de os.

Dar Mamelucii zboară prin câmpii cei sălbateci
Ca pulberea în vânt,
Și umbrele lor mute, cu caii lor fantastici,
120 Reintră în mormânt.

- O, tu, sublimă umbră a unui zeu mărit!
Tu ai trecut în lume și globu-a tresărit,
Și tronurile mândre săltară spăimântate,
Și regii coborîră cu frunțile plecate,
125 Pe noul Domn al lumii smeriți întâmpinând
Și dreptul vechiu cu frică la poale-i aruncând.
Orice putere, suflet și vieață, și tărie,
Voință, libertate, adâncă energie,
O zi într'un om singur, unic, s'au concentrat
130 Și jugul lumii veche măreț a sfărâmat.
El este, Bonaparte, sau flacăra divină
De care Creatorul formă a lui țărână
Așa cum form' un fulger și-un vânt vijelios
Și îl aruncă 'n aer și urlă furios,
135 Și când se 'mplină aste proiecte-adânci, sublime,
Al vieții Domn'le cheamă în negrele abime.

LA BAILE CLEOPATREI

I

- Să stăm p'această stâncă ce se prevede 'n valuri!
Acele scări tăiate în lespezi de granit
Rechiamă o regină ce 'n umbr'acestor maluri
Venea să răcorească al ei sân înflorit.
5 Vedeti această scară de dalbe mozaice
Ce duce către băi?
Picioarele-i plăpânde călcat-au pe aice
Când trupa grațioasă de vergine Finice,
Ierihoene roze puneau sub pașii săi.

II

- 10 Dar soarele se culcă... tăcere!... o femeie
Apare 'n acest loc!
Cosița-i voluptoasă, în aure, scânteie
Și brâu-i scump răspândă torente dulci de foc.

Ca soarele în raze-i ea arde 'n voluptate.
15 O mantă de regină pe umeri râura;
Iar albele ei sclave, de vise îmbătate,
Tapete prețioase aștern în calea sa.

Pe lespele de marmur cu aur poleite,
Mantila-i purpuroasă se mișcă... a căzut!
20 Și sclavele-i suave, ca vise înflorite,
Formează împrejurii un cerc nestrăbătut.

Dar iată, steaua dulce din umbră se rădică
Pe umedele-i scări
Și razele-i tăcute răsfăț-a lor cosmică
25 Și albele lor sânuri cu dalbe sărutări.

Căci grupa cestor vergini folatre, tinerele,
Prin valurile limpezi, prin raze, se juca,
Lucind ca vise dalbe ce'n nopți amari și grele
Vin a ne înșela.

30 Pe albele tunice în flori d'argint cusute
Se sparge-al stelei foc,
Când vesele, uitânde, în undele tăcute,
Fecioarele se joc.

Dar alba lor regină, cu genele umbroase,
35 P'o lespede-aurită, răpită șade 'n dor.
„O, dulce tinerețe! o, zile mult frumoase!
Nu-i oare cu puțință s'opriți al vostru sbor?”

Așa vorbi regina. Din harpa-i aurită
Atrage cântec dulce, curmat de dulci oftări;
40 Iar vocea-i întristată, cu cântecu-i unită,
Lăsă să se auză aceste suspinări:

„In darn cerem să 'nturne frumoasa tinerețe,
Fatalei noastre sorți!
Căci zilele umane sunt flori de frumusețe
45 Născute în grădina neîmpăcatei morți!

Oh! cursul vieții trece cum trece-o sărutare
Aicea pe pământ!
Putere, fericire, și nume mândru, mare,
Nu vor putea să 'mpuie la viermii din mormânt.

50 O floare se usucă de crivețe bătută;
Dar soarele cel dulce o poate 'ntineri;
Iar tu, o, vană umbră! odată abătută,
Nu vei mai înflori!

Dar unde-i frumusețea a cării dulce rază
55 Atâta fermeca,
Cât August niciodată n'a vrut ca să mă vază,
De frică să nu pice în fermecarea sa?
Și unde-mi e puterea, averile-mi pompoase
Și populi-umiliți?
60 Și voi, gentile turme de inimi grațioase,
Frumoșii mei iubiți?
Ah! toate-acele bunuri luciră 'n dimineață
D'un fermec strălucit;
Dar la apusul zilei, a morții tristă ceață
65 Tot a învăluit!"
Așa cântă regina și mâna-i diafană
Pe marmuru 'nflorit
C'un ac de aur mândru a scris: o lume vană!...
Și 'ndată a pierit.

ZIUA ONOMASTICĂ

- Tilia, te fă frumoasă!
Astăzi este ziua ta:
 Fă-ți cosițe,
 Negre vițe
- 5 Peste fața-ți grațioasă
 Ca un nor a se crăpa.
 Peste păru-ți nicio floare
 Și la gât niciun briliant!
 Ai pe gură
- 10 O răsură
 Și în ochi un dulce soare
 Ce'nec orice diamant.
 Pune rochia ta de moare,
 O camelie pe sân,
- 15 Cingătoare
 Răzătoare
 De o stofă de purpură
 Și cu funda de rubin.
 Lasă brațul, lasă sânul
- 20 Să se vadă grațios
 Prin dantele
 De Brusele
 Unde roza și cu crinul
 Se îngân misterios,
- 25 Și picioru-ți să străluce
 Alb și rumen prin călțuni,
 Rar în fire
 Și subțire

- In condur sub pulpa-ți dulce.
30 Unde dulci dorinți s'adun.
Și pe urmă, o, Tilie,
Chiamă grațiile cerești
A aduce
Fermec dulce
- 35 In mișcarea ta cea vie
Și'n zâmbiri ce răspândești!
Fii frumoasă și răpește!
Pân' la anul, ce știu eu?
Câte plante
40 Odorante,
Câte roze nu cosește
Coasa timpului cel greu?
Două locuri sunt la masă:
Ale noastre neapărat,
45 Știm noi care,
Dragă, oare,
Sub ursita ce ne-apasă
O să fie deșertat?
Poate locul tău să fie,
50 Poate încă, ce zic eu?
Să-l apuce
Altă dulce?
Și uitarea să prescrie
Până și numele tău?
55 Să intrăm în sărbătoare
Dându-mi mie-un sărutat,
El ne spune
Că în lume
Vieța noastră fugătoare
60 P'al său curs s'a măsurat.

PUTEREA CÂNTECULUI

Domnul stă pe tronu-i cu mândrețe mare,
Dar pe fruntea-i luce palida 'ntristare.

Intr'o mantă neagră el e coperit
Și e trist ca plopul ce s'a desfrunzit.

- 5 Imprejuru-i tineri cavaleri veghiază;
O semighirlandă damele formează.

Inșă Doamna nu e în mijlocul lor!
Intr'un turn închisă plânge ea cu dor.

- Domnul lasă ochii peste adunare:
10 „Unde-i cântărețul? zise cu mirare;

„Cum de roua serii câmpul întristat
„Are trebuință de a fi udat,

„Astfel al meu suflet plin de întristare
„Are trebuință d'o dulce cântare”.

- 15 Cântărețul iese dintre căpitani:
Are plete albe și optzeci de ani.

— „O cântare, Doamne, poate stinge dorul
„Numai într'un suflet unde e amorul;

„Pentru tine însă în darn voiu cânta:
20 „Ca mărgeanul tare e inima ta”. —

— „Tu vorbești de Doamna... nu-mi aduce-aminte;
„Lasă, lasă morții ș'ale lor morminte!

„O altă soție voiu alege eu
„Printre trandafirii palatului meu”. —

25 Cântărețul tace; dar harpa întună
Și de dulci armonii palatul răsună:

„Un Domn odată avea soție
„Jună, frumoasă, cu suflet blând,
„Ce de ferice și bucurie,
30 „Din zi într'alta trecea cântând.

„La curte însă atunci gema
„Un june nobil, pentr'o fetiță
„Pe-a cărei mică, dulce guriță,
„Sărutări dulce el culegea.

35 „Insă de față vrea s'o iubească:
„Nobilu-i suflet nu îl ierta
„Această floare s'o vestejească
„In ochii lumii ce'l conjura.

„Dar e în lume o legea grea,
40 „Care la unii zice: aveți toate!...
„La alții însă: nimic se poate!...
„Amor și lacrimi, el alt n'avea.

„Astfel la Doamna merge odată.
„O roagă, lacrimi de foc vărsând,
45 „Să-i dea soție tânăra fată;
„Și în genunche cade rugând.

„Atunci în casă Domnu-a intrat,
„Și în genunche un om el vede;
„Iși șterge ochii, nu poate crede...
50 „Apoi, trădare! el a strigat.

„In darn ei însă se îndreptează,
„Nu pot să fie nici ascultați;
„Nimeni la curte nu vru să-i crează
„Și 'n închisoare fură-aruncați”.

55 Cântărețul tace; Domnul îl privește
Și cu nerăbdare astfel îi vorbește:

„Tu, ce niciodată nu m'ai amăgit,
„Cu ce'ncredințare astfel ai vorbit?”

— „Dup'a mea voință cavalerul june
60 „A'ndreptat Domniței a lui rugăciune”.

La aceste vorbe Domnul s'a schimbat,
Palida sa frunte s'a rebucurat.

Cu un semn ce face, iată, Doamna vine;
Genele-i aurie cad în lacrimi pline.

65 Apoi lângă dânsul loc pe tron i-a dat
Și pe alba-i frunte dulce-o-a sărutat.

Apoi cavalerul și fetița jună
Fără 'ntârziere Domnul îi cunună.

LĂUTARUL

Intr'o noapte furtunoasă
Printul, cu-ai săi cavaleri,
Intr'o sală luminoasă
Se 'mbătau de dulci plăceri.

5 Cupele de aur sună,
Candelele strălucesc;
A plăcerilor cunună
Damele drag o 'mpletesc.

Noaptea este foarte rece;
10 Iar afar' un călător,
Prin furtuna nopții trece
Intonând cântări de dor.

„Aduce-ți îndat' aice
Pe drumașul lăutar!”
15 Scutierilor le zice
Domnul casei cel barbar.

Lăutarul se aduce,
Coamele-i voios se joc;
Fața-i palidă și dulce;
20 Ochi-i varsă dulce foc.

„Cântă nou, lăutare,
Tu, ce 'n lume ai născut
Pentru-a noastră desfătare,
Pentru-al nostru traiu plăcut!”

25 Lăutarul cu mândrie
Sparge harpa de pământ:
„Pentru inimi de robie,
Nu voi, doamne, eu să cânt!

Dacă cânturile mele
30 June suflete răpesc,
Ale voastre inimi rele,
Inimi moarte, nu 'nfloresc.

Astfel vântul desvelește
Cu-al său fraged sărutat
35 Crinul care 'mbobocește,
Dar nu crinul cel uscat!”

Zice și pe loc dispăre;
Dar prin vânturi care gem,
Oaspeții cu 'nfiorare
40 Auziră âst blestem:

„Voi, ce tartarul v'a revărsat
În nopți fatale de voluptate
Cu nori de crime și de păcate
Pe fața lumii ce-ați insultat;

45 Voi, ce dați moartea chiar în amor,
Ca șerpi ce 'n ora lor de 'nrodire,
De voluptate și fericire,
Turbați omoară complicitii lor;

Voi, ce cu hulă la cei mai tari
50 Târâți josita voastră cerbice
Și pentru omul cel neferice
Aveți disprețuri crude, barbari;

Fără de cuget, nici Dumnezeu,
Fii de minciună și înjosire,
55 Astăzi cu cruda-mi desprețuire,
Pe voi să cază blestemul meu!

S'aveți repaus într'un mormânt
Numai când corpul ars de durere
Răci-va 'n lume orice plăcere
60 Prin desecatul său osământ!

S'aveți vedere, rău să zăriți!
Auz, ș'auzul să vă înșale;
Gură, și vorbe fără de cale;
Inimi, și numai chin să simțiți!

65 Pe cât trăi-veți p'acest pământ,
Fapta cea bună ce-ți face 'n lume
Să se topească fără de nume
Cum pier'e'n spațiu urma de vânt!"

Astfel cântă cu durere
70 Lăutarul rătăcit,
Iar în sala de plăcere
Candelele au pălit.

Mâna 'nghiață pe pahare,
Florile se sting pe loc;
75 Iar în sala lată pare
O columnă grea de foc.

Pe columna 'nflăcărată
Aste litere ziceau:
„Vieța voastră-i blestemată!...”
80 Oaspeții amar plângeau.

B A S M E

FATA DIN DAFIN

I

„Deschide-te, dafin! eu voi a mă duce
Spre râul senin,
Căci stelele d'aur se leagănă dulce
Pe valul cel lin”.

5 Așa se complânge fecioara frumoasă
Ca vieața din raiu,
Inchisă 'ntr'un dafin p'o vale pletoasă,
Cu plete de Maiu;

Iar fata coboară voioasă din laur,
10 Aleargă prin flori,
Și luna ce pare ca bulgăre d'aur
Lucește prin nori.

Aleargă prin valuri de flori virginate
Cu vântul ușor;
15 Și boarea o 'mbată; privirile sale
Se turbur d'amor.

II

„Cositele tele ce cad bălăioare,
Li zise-un drumaș,
Lumină pe sânu-ți ca focul de soare
20 P'un crin drăgălaș!

Dar fie rău zisă cereasca-ți mândrețe,
O vis fericit!
Căci inimă, vieată și dulce junețe
Acum mi-a răpit!"

25 Atunci rumeneala plăcutei fecioare
Pe față-i luci
Ca sângele mierlei, ce p'alba ninsoare
Voios ar stropi.

30 El zice și-aleargă spre fata sfioasă
Cu chip purpurat;
Dar dalba copilă se duce voioasă
Pe plaiul cel lat;

Aleargă prin iarbă și când e departe
De domnul frumos,
35 Iși ostie pasul și șade, 'ntr'o parte
Cătând amoros.

III

„Regina bălaie cu dulcile stele
Adoarme pe nor!
40 Adormi, o mireasă, pe brațele mele
Uitând al tău dor!"

Iar vergura doarme pe brațele sale
Șoptind amoros:
„O Doamne din ceruri! fă să nu mă 'nșale
Străinul frumos!"

45 Adoarme fecioara; dar când se trezește
In darn l-a chemat!
Buchet de flori dalbe sub capu-și găsește;
Dar el a plecat.

IV

„Deschide-te, dafin, acum pentru mine,
50 Să m'adăpostesc,
Căci noaptea purcede și soarele vine
Și-o să mă topesc!”

„Te du, copiliță cu coam' aurită,
Cu chipul plăcut,
55 Căci dūp' a ta frunte cununa 'nflorită
Acum a căzut!”

MIHNEA ȘI BABA

(după o tradiție).

I

Când lampa se stinge la negrul mormânt
Atinsă de aripi, suflată de vânt;
Când buha se plânge prin triste suspine;
Când răii fac planuri cum au a reține
5 In barbare lanțuri popoul gemând;
Când demoni și spaima pe munți se adună
De urlă la stele, la nori și la lună,
Intr'una din peșteri, în munte râpos,
Un om oarecare intră curajos.

II

10 In peștera Carpaților
O oară și mai bine,
Vezi templul Pacinaților
Ce cade în ruine.

Aci se fac misterele
15 De babe blestamate,
Ce scot la morți arterele
Și hârcele uscate.

Aci se fierb și oasele
In vase aurite,
20 Aci s'adun frumoasele
Când nu mai sunt dorite.

O flacără misterică
Dă palidă lumină;
Iar stâlpii în biserică
25 Păreau că se înclină.

Și liliicii nopților
Ce au aicea locul
Ascunși în hârca morților,
Umblau să stingă focul.

30 O babă, ce oroarele
Uscaseră în lume,
Tot răscolea vulvoarele,
Șoptind încet un nume.

III

S'aude un sgomot de pași pe aproape,
35 Cum calcă strigoiul când va să desgroape
O tânără fată... — Colo... ascultați!
Să fie Satana cu ochii de focuri?
„Hei! cine să calce în negrele-mi locuri,
Se'ntreabă bătrâna... aici nechemați?...”
40 Ea zice, și'n umbră un om se arată
Cu ochii de sânge, cu fruntea uscată,
Teribil ca locul în care intra.
„Bătrână, el zise, îți fă datoria!”
Și vorba-i, cum geme în zid vijelia,
45 Din colțuri în colțuri grozav răsuna.

Bătrâna

Ascultă-mă, Doamne! aveam în oștime
Un fiu oarecare, vestit în mulțime
Prin luptele sale; era fiul meu;
Plăcut ca seninul, frumos ca o floare,

- 60 Și pentru aceasta mai stam eu subt soare;
 Era pentru mine al meu Dumnezeu,
 Și pentru aceasta m'am dat în pierzare.
 Să-l fac între oameni ferice și mare,
 Am dat al meu suflet la negrul tartar.
- 55 Tu știi mai departe. Ce? gemi de turbare!
 Vei sângele mumei, tu vei răzbuinare,
 Lovește! na sânul, tirane barbar!
 Căci vieța îmi este acum blestemată.
 Oh! cum nu pot oare să sorb astă dată
- 60 Și zilele tele și sângele tău!
 Dar nu pot, căci fiu-meu în ultima-i stare
 Opri orice mână a da răzbuinare.
 Tirane, vezi prada-ți, vezi cugetul său".
 Pe urmă, c'o mână uscată și arsă,
- 65 Intr'una din hârce un sânge ea varsă
 Și, dându-l lui Mihnea, îi zise: „să bei!
 E sângele fiu-meu, na! soarbe-l mai tare;
 E cald și e tânăr, cum vei tu, barbare!
 Na, soarbe, sau eu sorb p'al tău, de nu vei”.

IV

70 Toți morții din mormânturi,
 Cu ghiarale 'ncleștate
 Ca frunzele uscate
 Ce sbor când suflă vânturi,
 Spre Mihnea alerga;

75 Iar vârcolacii serii
 Ce chiar din lună pișcă
 Când frunzele se mișcă
 În timpul primăverii,
 Tipând, acum sbura.

80 Șoimanele ce umblă
 Ca vijelii turbate,

Coloase deșirate
Cu forma ca o turlă,
Din munți în văi călca.

V

85 Un glas în mulțime teribil gemu
Și ceata infernă îndată tăcu.

VI

Blestemul

„Ori unde vei merge să calci, o tirane,
Să calci p'un cadaver și'n visu-ți să-l vezi!
Să strângi tu în mână-ți tot mâini diafane
90 Și orice ți-o spune tu toate să crezi.
Să-ți arză plămânii d'o sete adâncă
Și apă tirane, să nu poți să bei!
Să simți totd'auna asupra-ți o stâncă!
Să'nclini a ta frunte la cine nu vrei!
95 Să nu se cunoască ce bine vei face!
Să plângi! însă lacrimi să nu poți vărsa,
Și orice dorință, și orice-ți va place
Să nu poți, tirane, să nu poți gusta!
Să crezi că ești geniu, să ai zile multe,
100 Și toți ai tăi moară, iar tu să trăiești!
Și vorba ta nimeni să nu o asculte,
Nimic să-ți mai placă, nimic să dorești!”

VII

Așa vorbi bătrâna
Și Mihnea tremură;
105 Iar Naiba, ce fântâna
O soarbe într'o clipă
Și tot de sete țipă
La dreapta lui sbură.

El are cap de taur
110 Și ghiară de strigoiu
Și coada-i de balaur,
Și geme cu turbare
Când baba tristă pare;
Iar coada-i stă vulvoiu.

115 Iar nagodele-urîte,
Ca un mistreț la cap,
Cu lungi și strâmbe râte
Cu care de pe stâncă
Râm marea cea adâncă
120 Și lumea nu le 'ncap;

Și șase legioane
De diavoli blestemați
Treceau ca turbilioane
De flacări infernale,
125 Călări toți pe cavale,
Cu perii vulvoiați;

Și mii de mii de spaima
Veneau din iad râzând
Pe Mihnea să defaime,
130 Căci astfel baba are
Mijloc de răzbunare
Pe mort nesupărând.

VIII

Mihnea încalecă, calul său tropotă,
Fuge ca vântul;
135 Sună pădurile, fâșie frunzele,
Geme pământul;
Fug legioanele, sbor cu cavalele,
Luna dispore;

- Cerul se 'ntunecă, munții se cleatenă,
140 Mihnea tresare;
Fulgerul scânteie, tunetul bubue,
Calul său cade;
Demonii râseră; o, ce de hohote!
Mihnea jos sare;
145 Inșă el repede iară încalecă,
Fuge mai tare;
Fuge ca crivățul; sabia-i sfârâie
In apărare;
Aripi fantastice simte pe umere,
150 Inșă el fuge;
Pare că-l sfâșie guri însetabile,
Hainele-i suge;
Baba p'o cavălă iute ca fulgerul
Trece înainte
155 Slabă și palidă, pletele-i fâlfâie
Pe osăminte;
Barba îi tremură, dinții se cleatină,
Muge ca taur;
Geme ca tunetul, bate cavalele
160 Cu un balaur.

IX

O, ce de hohote! râseră demonii,
Iadul tot râse!
Inșă pe creștetul munților, zorile
Zilei venise.

O NOAPTE LA MORMINTE

Mergeam pe căi sălbatice,
Cătam adăpostire;
Iar fantasme lunatice
Râdeau p' o monastire.

5 Lătra departe câinele
La duhuri neguroase,
Scoteau din groapă mâinele
Scheletele hidoase.

Pe munți, regina nopților
10 Păruse gălbenindă,
Așa cum fruntea morților
Se vede suferindă.

Atunci trecură ielele
De mâini în horă prinse;
15 Ș'un abur toate stelele
Indată le coprinsă.

Țipa în sânul norilor
Vulturi cu grele pene;
Și vuietul prigoșilor
20 Se auzea alene.

Un fulger!... norul fumează;
Iar tunetul răspunde
Și ploaia cade, spumegă,
În turburoase unde.

25 Apoi s'aud răsunete
De vaiete, suspine;
Inspăimântat de tunete,
Un mort veni spre mine.

In prejmul monastirelor
30 Umblând, mă rătăcisem;
La locul cimitirelor
Văzui că mă oprisem.

Mortul

„Deschideți, schelete, aceste mormânturi,
Căci ploaia se varsă pâraie din nor,
35 Căci vântul mă bate și câini mă 'nconjur
Și ielele albe duc hora pe vânturi.

Aseară, când umbra cădea pe pământ,
Ieșii să văz luna jucând pe ruine,
Căci două schelete gemeau lângă mine
40 Și-un verde balaur sbura prin mormânt.

Dar luna s'ascunde d'odată 'n furtună
Și astfel ca spicul de vânturi uscat,
Vârtejul pe mine în văi m'a sburat
Pe unde infernul sabatul adună.

45 Schelete tăcute, am fost împărat:
Cum soarele trece din lume în lume,
Din poluri în poluri sbura al meu nume,
Din poluri în poluri eram lăudat.

Precum un luceafăr străluce prin stele,
50 Luceam printre prinții din epoca mea;
Dar vai! amăgire! virtutea-mi lipsea
Și sceptrul se sparse în mâinile mele!

Toți îmi spunea mie că lumea e-a mea,
Că pot p'un capriciu s'o cale în picioare;
55 Că orice dorință, de rău voitoare,
Un semn, și 'mplinită să-mi fie putea.

Dar ochii Satanii în noapte lumină
Ca două stelute ce 'n nori strălucesc,
Ca doi cărbuni roșii ce 'n umbră roșesc,
60 Și negrele-i aripi pe capu-mi se 'nclină!

Credeam eu acestea, și-așa am urmat!
Pâraie de sânge vărsam cu cruzime,
Și-aceast' omenire ce geme în crime
Un cap vream să aibă ca eu să-l abat.

65 Dar câinii mă latră și corbii crocnesc!
Colo pe morminte joc albele iele
Ce râde cu hohot de oasele mele,
Iar ochii Satanii în noapte lucesc!"

În cele din urmă furtuna trecuse
70 Și toată natura cu 'ncetul tăcuse;

Scheletul acela ce morții rugase
La locul său umed intrarea să-i lase,
În groapă intră,
Iar echo departe apoi repetă:

75 „Dar ochii Satanii în umbră lumină,
Ca doi cărbuni roșii în noapte roșesc,
Ca două stelute ce 'n nori strălucesc,
Și negrele-i aripi pe capu-mi se 'nclină!"

DOMNUL DE ROUĂ

I

- Luna, ca o sferă, dupe-o stâncă verde
Varsă dulci lumini.
O copilă jună trece și se pierde
Printre verzi grădini.
5 Fața ei e dulce ca lumina nouă
Lunii pe un nor;
Ea 'mpletește 'n raze și își scaldă 'n rouă
Părul bălăior.
Poartă o cămașă splendidă ca focul
10 Soarelui pe râu;
Ca un arc în ceruri îi strângea mijlocul
Străluciosu-i brâu.

II

- „Oh! ferice fie calul ce aduce
Pe amantul meu!
15 Căci de șapte zile fața lui cea dulce
Nu-o văzusem eu.
— De n'ai fost tu bine, zise cu mustrare,
Mult îmi pare rău;
De-a fost ne'ngrijire, și mai rău îmi pare,
20 Suflețelul meu!”
Apoi pleacă fruntea ca să o sărute
Domnul cel frumos;
Fața ei cea albă cu trăsuri plăcute
Luce grațios.

25 Iar la focul lunii sclava cu plăcere
Plimbă calul alb,
Ce sub mâna-i mică merge în tăcere
Peste plaiul dalb.

III

30 „Lasă-m' a purcede! nu vezi tu, fetiță,
Razele de zori?
— Nu e raza zilei; ci a mea guriță
De, vermelii flori.
— Nu... aceasta-i ziua!... trebuie-a mă duce,
O, amanta mea!
35 — Nu! vei sta cu mine, viața este dulce!
Fata îi zicea.
— Printre vise rele, trista mea ursită
Una dată-a zis:
„Lero-împărate! tu iubești o Scită
40 „Dulce ca un vis;
„Cum se face noapte de la Istrul mare
„Către Olt te duci,
„Ca să ștergi de lacrimi cu o sărutare
„Ochii ei cei dulci...
45 „Află că odată soarele pe cale
„De te va găsi,
„Intr'o rouă dulce cu zilele tale
„Te va răsiți!”
— Este încă timpul, mirele meu dulce!
50 Ziua n'a sosit...
— Să aducă calul!”... Calul se aduce!
Stelele-au albit:
Pe un drum de piatră domnul își repede
Sprintenu-i fugar;
55 Dupe-un vârf de stâncă draga lui îl vede
Lăcrimând amar.
„Noapte, — oprește-ți sborul! stele mândrioare,
Mai stați în eter!”

Astfel roagă încă juna plângătoare
60 Căutând la cer.
Iară printre umbră o cetate-albește:
El s'a bucurat;
Inșă, o, durere! soarele lucește...
Domnul s'a 'nrouat!

)

DOAMNA LUI NEGRU ȘI BARDUL

- E splendidă masa și vinuri străine
Se varsă spumând
Prin cupe de aur; iar Domnul răsând
Voește să 'nchine.
- 5 Aici cavalerii, vestiți în bătaie
Prin luptele lor,
Cu tinere dame, brunete, bălaie,
Vorbeau de amor.
- Iar Doamna frumoasă și jună soție,
10 Cu ochii în jos,
Lăsă să se vază a sa bucurie
Răsând grațios.
- „Să vie străinul ce cântă afară,
Să cânte aci!”
- 15 Așa vorbi Domnul și toți așteptară;
Străinul sosi.
- „Cu voi bucuria și dulcea plăcere,
Oaspeți străluciți!
- Iar vieța-vă cure ca râul de miere,
20 Să fiți fericiți!”
- „Dar ce ai tu, Doamnă? ce iute schimbare?
Ce-ai tu de suspini?
- Ca spicul cel galben tu fruntea înclini,
O, dulce suflare!
- 25 De ce tăceți, oaspeți? o, doamne frumoase,
De ce stați tăcând?
- Ia harpa, străine cu bucle-auroase,
Ia harpa curând!

- Și pentru aceasta să dați lui îndată
30 Tot ce-am mai scump eu;
Să-i dați lui chiar cupa-mi în aur lucrată
Și chiar calul meu!”
— „La alții dă cupa, la alții dă calul!
O, Doamne, eu cânt
35 Cum fâșie plopul, cum vâjje valul,
Cum vuvue-un vânt!”
Străinul începe o tristă cântare.
Oaspeții, uimiți,
Se 'ncânt d'armonie, deșartă pahare,
40 Se cred fericiți.

- „Mie credință tu mi-ai jurat
Pân' la morminte unde tot moare.
Oh! frumuseții putem noi oare
A nu îi crede cuvântul dat?
45 Pentru mărire mi-ai făcut rău;
Jertfind iubire și răsfățare
Vieața ta trece în întristare:
Cerul răzbună pe bardul său.
Vai! pentru tine eu pățimesc!
50 Vieața-mi se scurse fără junețe
Plină de lacrimi și de tristețe;
Cu toate astea eu te iubesc!
Amorul arde în sânul meu
Bătut de doruri apăsătoare,
55 Ca roua dulce p'o tristă floare
Ce se înclină sub doru-i greu.
Adesea chipu-ți desfătător
Ca o lumină printre morminte,
Vine, surâde, mi-aduce aminte
60 D'acele timpuri de sânt amor!
Astfel aruncă ochii pe flori
Pasărea blândă până ce moare;
Murind, ea încă ar vrea să sboare
Pe o ghirlandă de sărbători.

65 O rugăciune voiu să-ți fac eu
Și a mea frunte să se încline!
Revarsă două lacrimi line
Căci azi mă lasă sufletul meu!"

70 Străinul precurmă cântarea-i îndată,
El nu mai putea
Să cânte de lacrimi; iar Doamna zâmbea
Prin plâns astă dată.
A doua zi însă pescarii găsiră,
In Argeș pescând,
75 Un june cadaver și-apoi o liră
Aflară cătând.

FĂT-FRUMOS

- Intr'o zi cu dulce soare,
Drăgălaşul Făt-Frumos,
Prin troene de ninsoare
Trece mândru și voios.
- 5 Pentru dalbe păsărele
Poartă arc săgetător,
Pentru fete tinerele
Poartă'n față flori ce-omor.
El zărește-o porumbiță
- 10 Cu cap mic și poleit;
Și subt aripa-i liliță
Cu săgeți o a rănit.
Pe troene de ninsoare
Sângele s'a 'mprăștiat
- 15 Și la razele de soare
In flori dulci a înviat.
- „De-aș avea o fetișoară
Cu cosițe gălbiori,
Rumenă și albioară
- 20 Ca cel sânge scurs în flori;
Și s'o fac să mă iubească
Măcar numai într'o zi;
Apoi moartea să sosească,
Că ferice aș muri!”
- 25 „De t'ei ține de cuvinte.
Eu pe fată ți-o voi da!”
Zice, — ieșind ca din morminte
Un om negru în manta.

„Dă-mi copila ce-mi lipsește
30 Într'o zi, apoi să mor!”
„Ai cu mine, ș'o găsește,
Și te 'mbată de amor!”

Omul negru îl conduce
35 Sub o stâncă 'ntr'un palat
Către-o fată albă, dulce,
Precum el a fost visat:
Rumenă și albuliță
Și cu perii bălăiori,
40 Cu grumazi de porumbiță
Și cu flori pe siniori.

„Vin, cerească 'nchipuire!
Strigă albul vânător,
Să mă 'mbeți cu-a ta iubire,
45 Apoi fericit să mor!”
Copilița rușinoasă
Pleacă ochii suspinând
Și pe fruntea ei frumoasă
Trece mâna-i cugetând.

*
*
*

50 La palat e nuntă mare:
Preoți, oaspeți sunt chemați,
Junii miri de desfătare
Și de-amor sunt îmbătați.

Dar, minune negândită!
55 Omul negru a sosit.
„Iată pofta-ți împlinită!
Zise mirelui iubit.

Știi tu vorba de-altă dată?
Iată fata; ești iubit.
60 Eu sunt Moartea ne'mpăcată:
După vorbă, am sosit!"

„Moarte! 'nceată de-a mă cere!
Alții 'n lume te-au chemat;
Mergi de curm' a lor durere,
65 Al lor plâns neîmpăcat!
Eu sunt june, sunt fericite;
Nu voiu încă ca să mor!
Bucuria încă-aice
Inflorește cu amor!"

70 L'ale candelelor flacări
Tot în negru se 'mbrăca;
Florile se schimbă 'n lacrimi;
Cântecele înceta.

HEROL

Herol la morminte se duce și plânge
Promisa lui moartă cu fruntea sub flori.
Din, fruntea lui cură sudoare de sânge,
Iar stelele d'aur se'ngână cu nori.

5 O, rară minune! mormântul tresare,
Și'ndată deschide și sân-u-i de lut.
Frumoasa promisă pe marmură pare,
Iar luna luminează din spațiul tăcut.

Pe mantia-i albă, cosițele-umbroase
10 Ca noaptea cu ziua se'ngână, apărând,
Și brâul ei d'aur cu raze lucioase
Încinge ferice mijlocu-i plâpând.

Dar fața-i străluce d'acea frumusețe
Ce nu-i cunoscută la neam omenesc,
15 Și rozele-s stinse pe dulcile-i fețe,
Cătarea-i pierdut-a cel foc fecioresc.

„Părinții-mi nu vrură să fiu eu soție
Acelui ce'n vieață-mi atât am iubit!
D'atunci în durere, plâpânda-mi junie
20 Se stinse cu vieața, cu tot ce-am dorit.

Dar relele tele mă turbură foarte
În lumea de pace din care sunt eu,
Și viu să te mustru de ce lași spre moarte
Să caz' al tău suflet, o sufletul meu!

25 Acela ce moare se pierde'n uitare;
E lege-a naturii ce tot a coprins;
Un om nu se pierde căci alt om dispare;
Un crin nu se fană căci alt crin s'a stins!"

„Prea dulce fantasmă! pe lumea de doruri
30 Sunt singur... d'acumă vai! nu mă lăsa!
Când ești în locașul cereștilor horuri,
O zi de plăcere mai pot eu gusta?

Oh! fără de tine tot este durere;
Pământul și cerul în doliu îmi par;
35 Și sufletu'n vieață nimica nu cere,
Oricare plăcere se schimbă 'n amar”.

Intr'astfel amantul fantasmei vorbește;
Fecioara-l ascultă pătrunsă de dor;
Rădică la ceruri, ce'n aur lucește,
40 Cătarea sa plină de plâns și de-amor.

„Vai! dacă crezi însuți, mai zise răpită,
Că nu poți în vieață să fii fericit,
Dorința ta dulce să fie 'mplinită!
Pe brațele mele dormi, suflet dōrit!”

45 Pe sânul fecioarei el capul înclină,
Se'mbată de vise și dulci răsfățări;
Și 'n noapte s'aude șoptire divină
De blânde complângeri, cerești sărutări.

Dar când aurora prin noapte s'arată
50 Și varsă flori d'aur pe tristul pământ,
Drumașii găsiră cu fața'ntristată
Un june cadaver zăcând p'un mormânt.

CAPUL AVARIILOR

Prin văile Carpaților
Misterici, neguroase,
Trece capul Avarilor
Cu oarde numeroase.

- 5 Zărește lângă-o peșteră
Dărâmături romane,
Un templu de-albă marmură
Al Junei daciane:

- Iar luna; suflet umbrelor,
10 Pe-o neagră stâncă-apare
Și varsă foc pe fețele
Columnelor bizare.

- In vestibulul templului
Se văd mai multe stane,
15 Cu chipul guvernatorilor
Ai Daciei Traiane.

- Dar turma călătorilor
Văzându-le, hulește;
Și capul lor, cu furie,
20 Descalcă, vorbește:

„Cât mi-or lovi vederile
Aceste chipuri mute,
Nu pot să 'mpac eu inima-mi
Cu visele-mi plăcute!”

25 El zice, trage paloșul,
Spre chipuri apoi trece,
Lovește-o stană repede
Pe sânul ei cel rece.

Atunci în aer stelele
30 Cu nori apoși se 'ngână,
Iar stana 'nalță repede
Pe dânsul recea-i mână.

Se mișcă toate stanele,
Pășesc spăimântătoare,
35 Și'n noapte calcă, sfarăcă,
Barbarii sub picioare.

UMBRA RĂZBUNĂTOARE

„Frate-meu spre tronu-mi cată,
Oamenii m'au credințat...
Capul său dar să se-abată
Astă noapte la palat!”

5 Astfel Domnul își zicea
Și pe cer o stea pălea.

Iată fratele cel june.
— „Dulce frate, de te chem,
Sunt coprins de-amărăciune...

10 Umpleți cupele să bem!

Vieața-i plină de 'ntristare;
Fericirea pe pământ
Trece ca și-o sărutare,
Ca și-o floare pe mormânt!

15 Fratele mai mic zicea:
— „Doamne! ține cupa mea!”

* *

Fratele cel mic murise
De venin omorîtor;
Dar din ora ce pierise
20 Domnul suferă greu dor.

Somnul ochii nu-i atinge,
Visele plăceri nu-i port,
De cum soarele se stinge
Vede fratele lui mort.

25 Mâna fantasmei ce plânge
Ii arată când și când
Hârcă plină cu-a lui sânge,
Cu-al său sânge fumegând:

Și-i vorbește: „Doamne, bea
30 Sângele și vieața mea!”

* *

Domnul caută scăpare
In ospățuri și'n orgii,
In noi crime și turbare,
In turbate bătălii;

35 Dar în lupte-omoritoare
Bravii-alături toți se-abat;
Numai el stă pe picioare,
In cadavere 'ngropat;

Și'n orgiile turbate,
40 Când mesenii varsă vin,
Umbra junelui său frate
Pare printre cei ce 'nchin

Și-i mai zice: „Doamne, bea
Sângele și vieața mea!”

45 Iar pe patu-i de zăcere,
Unde capul și-a turnat,
Vede-a fratelui părere
Ce-ocolește tristul pat

Și-i vorbește: „Doamne, bea
50 Sângele și vieața mea!”

D O C H I A

Candela licurătoare
Strălucește 'nctior...
Ascultați?... un pas ușor!...
Luna mai dând o vulvoare
5 Se ascunde într'un nor.

Umbra Dochiei ușoară,
Pătrunzând închise porți,
Vine,-apare, se strecoară
In camera-acestor soți.

10 E frumoasă biata fată!
Inșă chipu-i e pălit;
Intr'un giulgiu e înfășată,
Ca un om ce a murit;

Umbra candela aprinse,
15 La oglindă se-aseză
Și din suflet suspină;
Apoi fețele ei stinse
Ea cu lacrimi le spală.

Domnul se deșteaptă 'ndată
20 Și deodată-a tresărit,
Ca tot omul fericit
Ce al morții glas deodată
Imprejur a auzit.

— „Fugi, o umbră intristată!
25 Fugi, eu nu te mai iubesc;
Ah! mă lasă să trăiesc.
Iată ziua se arată,
Umbrele se risipesc!”

— „Dar eu sunt a ta Dochie;
30 Lângă tine-i locul meu...
Scoală, dragă; eu sunt, eu...
Pe-a ta vieată și junie
Mi-ai jurat, sufletul meu!”

— „Fugi, o umbră! și mă lasă;
35 Să nu scoli mireasa mea.
Ți-oiu da aur cât vei vrea;
Dar te du din astă casă
Să nu se sperie ea”.

— „Morții nu au trebuință
40 De-avuție pre pământ.
Viu din tristul meu mormânt
Ca să-ți cer a ta credință,
Al tău dulce jurământ”

— „Fugi! și peste piatra-ți rece
45 Candele voiu atârna;
Mândre flori voiu semăna.
Incât cela ce va trece
S'a opri și-a lăcrima!”

— „Oh! nul eu voiu, draguliță,
50 Lângă tine să trăiesc;
Mi-este frig ș'acum voiesc
Inghețata mea guriță
La-al tău foc s'o desmorțesc!”

Zise, și c'o mânușită
55 Ea vestmintele-și strângea,
Să se culce se gătea;
Și din mândra ei cosită
Floricelele scotea.

„Fugi, o, umbră fericită!
60 Nu e aici locul tău,
Du-te în mormântul rău!
Pe-a mea inimă răpită
Alta 'nclină capul său”.

— „Nu-ți mai sunt eu dragă ție,
65 Vieța sufletului meu?
Ah! dâr ce ți-am făcut eu?
Doamne, Doamne, spune-mi mie
Care fu păcatul meu?

Dar tu plângi, o mândrioare?
70 Ah! tu plângi? mai zise ea.
Pentru ce, inima mea,
Curg aceste lacrimioare
Ce-ard ca focul mâna mea?...

Te mâhnește-a mea muștrare?
75 Nume dulce ce iubesc!
Spune să nu-ți mai grăiesc
Vorbe aspre și amare,
Lucruri care te mâhnesc?

Vino, vin': să ne cunune,
80 Drăgușorul meu bărbat!
Ah! tu nu știi ce-am răbdat.
Al meu mire drag și june,
Să te văd tot depărtat!

Când gândesc că o femeie
85 Capul ei și-a odihnit
Pe-al tău sân, al meu iubit,
Soare, stele-aș vrea să peie
Intr'un ceas nefericit!

Marturi sunt în nopți senine
90 Stelele la al meu dor,
Morții care mă 'nconjur
Și la tristele-mi suspine
Se trezese din somnul lor.

Moartea cea fără 'ndurare
95 Văzând cât am suferit,
Insuși ea s'a îmblânzit;
Ca să curme-a mea 'ntristare
Către tine a venit

A venit... ea ne cunună...
100 Vino, scumpul meu bărbat!
Vin', căci ora a sunat,
Să trăim d'aci 'mpreună
In al mormintelor pat.

Vin', căci umbrele se 'ndeasă...
105 Vezi? ce bine m'am gătit!
Cum mi-e părul împletit!
Vezi ce tânără mireasă
Ai tu, mândrul meu iubit!"

Ea vorbește cu căldură
110 Și pe sânu-i se pleca,
Calde lacrimi revârsa,
Iar micuța-i rece gură
A lui frunte săruta.

Dar cocoșii 'n luncă cântă...
115 Umbra-atunci a tresărit...
„Ah, te las, al meu iubit!
Căci se-arată ziua sântă,
Și 'n cer zori au rumenit!”

LEGENDE ISTORICE

9. Scrieri alese.

CEA DE PE URMĂ NOAPTE A LUI MIHAIU
CEL MARE

- Ca un glob de aur luna strălucea
Și pe-o vale verde oștile dormea;
Dar pe-un vârf de munte stă Mihaiu la masă
Și pe dalba-i mână fruntea lui se lasă;
- 5 Stă în capul mesei între căpitani
Și recheamă dulce tinerii săi ani.
Vieața noastră trece ca suava rouă
Când speranța dulce ne surâde nouă;
Astfel astă dată vieața lor cura,
- 10 Cugetele triste nu-i mai turbura.
Luna varsă raze dulci și argintoase,
Austrul le suflă coamele pletoase.
Căpitanii toarnă prin pahare vin
Și în sănătatea lui Mihaiu închin;
- 15 Dar Mihaiu se scoală și le mulțumește
Și, luând paharul, astfel le vorbește:

- „Nu vă urez vieață, căpitanii mei!
Dimpotrivă, moarte, iată ce vă cei!
Ce e vieața noastră în sclavie oare?
- 20 Noapte fără stele, ziuă fără soare.
Cei ce rabdă jugul și-a trăi mai vor,
Merită să-l poarte spre rușinea lor!
Sufletul lor nu e mai pre sus de fierul
Ce le'ncinge brațul, iau de martur cerul!
- 25 Dar Românul nu va câmpuri fără flori,

Zile lungi și triste fără sărbători.
Astfel e vulturul ce pe piscuri zboară:
Aripile taie-i, că ar vrea să moară!
Astfel e Românul și Român sunt eu
30 Și sub jugul barbar nu plec capul meu”.

)

PREDA BUZESCU

- De trei zile lupta n'a mai încetat
Și Tătarul pare c'a înaintat.
Dar Buzescu Preda vede cu durere
Floarea României ce pe vale piere.
- 5 Trece înainte pe un cal în joc,
Ce vărsa din ochii-i flacăre de foc;
Strigă cu tărie cetelor zdrobite,
Ce la glasul-i mândru se întorc uimite.
Iată că nepotul Hanului tătar
- 10 Trece pe-un sălbatec, ager armăsar.
Unde se arată pe întinsa vale
Prin oștirea noastră își deschide cale;
Iar Buzescu Preda, cum îl întâlnește,
Ii ieși 'nainte și-astfel îi vorbi:
- 15 — „Dacă nu ți-e frică și-ai credință 'n tine,
O, Tătare! vino să te bați cu mine!”

- Ei descălecară atunci amândoi
Și se iau la luptă ca doi junii eroi.
Ochii tuturoră cată cu mirare
- 20 La Buzescu Preda și Tătarul mare.
Ei se bat la raza stelei cei de foc,
Flacările-i albe pe-a lor zale joc;
Vântul răcorește fruntea lor udată
Și mânia dulce sufletul le'mbată;
- 25 Ei se bat în spade — spadele se frâng;
Și se iau la brațe — se smucesc, se strâng;

Când Tătarul scoate o secure mică
Și, lovind pe Preda, pavăza îi strică;
Dar el cu măciuca astfel îl lovi
30 Incât deodată căzu și muri.

Iar după aceasta, oastea românească
Pleacă și învinge horda tătarască.

)

MIHAIU SCĂPÂND STINDARDUL

- Noaptea se întinde și din geana sa
Argintoase lacrimi peste flori vărsa.
Dar setos de lupte, în văi depărtate
Un erou în noapte încă se mai bate.
- 5 Singur el se luptă în acele văi
Unde mâna morții a culcat pe-ai săi.
Dar sub mii de brațe trebue să cază:
Trece printre Unguri fără ca să-l vază
Și stindardul țării el înfășurând,
- 10 Către sân îl strânge înapoi cătând.
Și în umbra nopții armăsarul sboară
Ca o 'nchipuire albă și ușoară.
Spre o apă lată calul s'a'ndreptat,
De Maghiari războinici fuge 'nconjurat.
- 15 Luna după dealuri mergând să se culce
Ii arată calea și-i surâde dulce.

- Cei ce îl preurmă se opresc pe maluri;
Dar Mihaiu cu calul se aruncă 'n valuri
Și de ceea parte singur ajungând
- 20 El îmbrățișează calul-i spumegând;
Apoi scoate frâul încă alb de spume
Și îi zice: „Liber mergi de-acum în lumel!”

MOARTEA LUI MIHAIU VITEAZUL

Lui C. Negri.

- Pe câmpia Turdei, pe un verde plaiu,
Tabără oștirea marelui Mihaiu;
Acolo în cortu-i Domnul se gândește,
Fericirea țării inima-i răpește.
- 5 Are-o presimțire ce l-a turburat;
Și pe mâna-i mândră capul a plecat.
În deșert speranța inima-i răsfată,
Lacrămile udă gânditoarea-i față.
- Înainte a celor ce îl ocolea,
10 Cu o mantă d'aur el se ascundea.
Către căpitanii ce îl înconjoară:
— „Dragii mei! iertați-mi astă lăcrămioară!
E o slăbiciune de care roșese
Toți câți au un suflet tare, bărbătesc;
- 15 Însă sunt minute când natura cere
Dela cel mai tare partea-i de durere...
Astăzi pociu să număr mai la nouă ani
De când noi ne batem cu atâți dușmani.
Este adevărul... Am făcut, în lume,
- 20 Neamului acesta cel mai mare nume:
Însă ce-i mărirea fără de folos?
Ceea ce-i în noapte focul minciunos!
Singură mărirea nu-i destulătoare:
Nu voiu foc de stele, ci voiu foc de soare.
- 25 Câte mii de inimi moartea n'a 'nghetăt?
Și în câte case dorul n'a intrat?

- Țara este 'n lacrimi și se pustiește;
Floarea tinereții câmpul învălește!
Și în raza slăvii unde strălucim,
30 Văz, pe nesimțite noi ne mistuim.
Astăzi lupta noastră orice luptă curmă,
Ea va fi lovirea cea mai de pe urmă...
Astăzi este timpul ca să isprăvim,
Sau Români ne pierdem, sau Români trăim!"
- 35 Astfel le vorbește... dar doi soli sosiră
Doi trimiși ai Bastei... capii toți ieșiră.
— „Basta vă trimite? spuneți ce dorește!
Basta, iară Basta!... nu mai isprăvește!"
— „Ce dorește? zice unul din călăi,
40 Basta poruncește la vasalii săi!"
— „Să pornești îndată banda ta în țară!"
Ii răspunse celalt cu o vorbă-amară.
— „Mergeți, zise Domnul, l-al vostru stăpân!
Spuneți-i că nu e încă un Român
45 Care să dea arma pân' a nu se bate!...
De-i bărbat, aice vie a combate!"
— „Este timp!... șoptește un ucigător".
Celalt trage iute paloșul ușor
Și c'o lovitură repede și tare,
50 Il împlântă 'n sânul eroului mare.
Căpitanii iute sar și-l înconjur,
Dar Mihai le zice: „Fraților, eu mor...
Spuneți Doamnei mele să nu se mâhnească
Și 'n iubirea țării fiii mei să-i crească;
55 Când vor fi în vârstă, să le spue ea
Că nu voi răzbună pentru moartea mea;
Numai pentru țară și neatârnare
Sânul lor să simță sânta răzbunare!
Iară voi, tovarăși, mie îmi jurați
Niciodată mâna cu străin să dați!"
60 La aceste vorbe cade 'ntr'al său sânge;
Toat' a lui oștire cu durere-l plânge.

Apele pe cale stau și se opresc;
Paserile 'n aer triste ciripesc;
Moartea cu-a ei mână fața lui atinge;
65 Inima-i înghiață, vorba i se stinge:
Iar vieța-i mândră sboară către nori,
Ca mirosul dulce unei stinse flori.

)

MUMA LUI MIHAIU

- Lângă Olt, la monastiré,
Vine un ostaş din plaiu
Şi întrebă cu grăbire:
— „Unde-é muma lui Mihaiu?”
- 5 Teodora se închină,
Roagă pentru fiul său.
— „Maică schimnică, suspină.
Nu mai este fiul tău!
Ce nu au putut răpune
- 10 Patruzeci de lupte mari,
Au răpus, vai! îţi voi spune,
Două săbii de tâlhari!“
— „Sub a morţii grea lovire
El, căzând, s'a apărat?”
- 15 — „Prins în lance, cu mărire,
Scump ei viaţa lui a dat”.
— „Adevăr tu spui... el este,
Fiul meu cel prea iubit...
Dar poţi tu a-mi face veste
- 20 Pe Români de i-au unit?”
— „N'a putut el să-i unească
Singuri nefiind uniţi;
Toţi voiesc ca să domnească,
Si-aşteptând, toţi sunt robiţi!”
- 25 — „Ştirea ta e tristă foarte,
Nu că fiu-meu a murît;
Dar că chiar prin a lui moarte
Pe Români n'a desrobit”.

Astfel zice Doamna mare
30 Și 'n chilie s'a închis,
Până ce de întristare
Ochii 'n lacrimi i s'a 'nchis.

)

POPA STOICA

- Pe o vale verde, sub stejari bătrâni,
Trece Popa Stoica cu trei mii Români.
Luna plină 'nalță discul ei pe munte,
Stoica stă la masă cu cei mai de frunte.
- 5 Acolo eroul, oaspeții, beau vin,
Pentru a lor țară ei pe rând închin.
Un sol turc ajunge și astfel le vorbește:
— „Cu cincizeci mii oameni pașa vă lovește,
Armele depuneți, primiți a vă da
- 10 Căci cu caii numai vă vor sfărâma.
Padișahul vieața vouă dăruiește”.
Însă Popa Stoica astfel îi vorbește:
— „Fiii României nu dau arma lor,
Fără să se bată. Ei cu dânsa mor”.
- 15 Zice, sună 'n cornu-i. Cei trei mii s'adună.
Ei se bat în noapte la raze de lună.
Când pe cerul negru zorile resfir
Coamele de aur și de trandafir,
Caii peste câmpuri de Turci învelite,
- 20 Innotau în sânge până la copite.
Popa Stoica luptă; mor bravii Români.
Însă cu vitejii cu-armele în mâni.
Pașa zice Popii: — „Vino tu la mine,
Armele depune; un viteaz ca tine
- 25 E păcat să moară”. Popa, cu-arma 'n mâni,
Moare cum muriră cei trei mii Români.

MARIA PUTOIANCA

- Maria cade roabă. E dusă la divan.
Acolo se prezintă superbului Sultan.
E jună și frumoasă sub ostășești vestminte!
Frumoașele-amazone ea mândru ne aminte.
- 5 E 'naltă și subțire, ca bradul copilaș;
Pe albu-i sân, păr negru se varsă drăgălaș,
Cum plană întristarea pe cugete senine!
Iar gura-i e o roză cu sânge și cu vine,
— „De ce-ai luat vestminte și arme de bărbat
- 10 Ca să te lupți cu Turcii? Sultanul a 'ntrebat.
Urmat-ai tu în luptă vreun ostaș ce-ți place?”
Și a Mariei față mai rumenă se face.
— „Nu am urmat pe nimeni, și dacă arme port,
Voiu să-mi răzbun prin sânge părintele meu mort”.
- 15 — „Mulți Turci ucis-ai oare? Eu pot a-ți da iertare,
De n'ai ucis niciunul!” La astă întrebare,
Maria îi răspunde: — „Îți jur pe Dumnezeu,
Ucis-am numai nouă, și mult îmi pare rău!
Imi trebuia o mie, ca să răzbun un tată.
- 20 A cărui scurtă vieță fu de virtuți bogată”.
Sultanul cu mirare pe față auzi:
— „Fii liberă, trăiește! ești demnă a trăi!”

APA BÂRSEI

- Ca un fluviu d'aur, splendida lumină
Peste patru taberi varsă luna plină.
Turcii și Tătarii somnului se dau,
Ungurii la mese grijile 'nșelau;
5 Astfel prin furtună, printre nopți, pe mare
Lopătarii varsă tânăra cântare.

- Dar Șerban nu doarme, căci dulcele somn
Rar răsfată geana unui mare Domn;
Grijile, în horă, turbure se duce
10 Incotro lumina mai splendidă luce.

Către astea, cântul pasării prin flori
Spune că se varsă fragedele zori.
Domnul către ceruri 'nalță rugăciune,
Apoi dă semnalul, trompeta răsună.

- 15 Lupta se începe, cetele tătare
Pasă înainte, strigă cu turbare.
Turcii le sprijină — Turcii și Tătari
Se îndes, s'amestec... sprinteni armăsari
Nechează, spumează... armele răsună;
20 Tremură pământul... muntele detună,
Soarele pălește... apele roșesc...
Pasările 'n aer sborul lor opresc.
Omul se îmbată d'omenescul sânge...
Muma către sânu-i copilașul strânge.
25 Ungurii rezistă furiei cei vii;
Dar cum în suflarea negrei vijelii

Arborii rezistă câteva minute
Apoi își sfăramă crăcile bătute,
Astfel stau Maghiarii cu 'nfocatul dor
30 Cu puterea dalbă sufletelor lor;
Dar 'necați d'a noastră crâncenă putere
Iată că se pleacă, bărbăția pierе.
Dar atunci începe crudă măcelare:
Furia scăpată urlă cu turbare,
35 Caii calcă 'n sânge până la copii,
Calcă și sfăramă morții și răniți;
Strigăte trufașe celui ce învinge
Se confund cu plânsul celui ce se stinge,
Astfel cum bacanta, l'al plăcerii loc,
40 Vine despletită și cu ochii 'n foc
Și cu voluptate și nesăturată
De plăceri sălbateci și de vin se 'mbată.
Secheli s'abate, zilele-i se curmă;
Patru mii de nobili în mormânt îl urmă.

)

CODRUL COSMINULUI

I

- Vânturile negre, într'a lor turbare,
Nu bat fața mării fără încetare;
Iar tu, dragă țară, pace nu mai ai,
Nu se șterse bine sângele pe plai
5 Și alt rău de sânge mâne o să-l ude!
Mâne alte lupte! alte doruri crude!
Fiii tăi trec vieța sub armele lor,
Pruncii lor îi uită, părășiți în dor!
Iată, vântul luptei geme cu turbare!
10 Un minut, o țară, cată desmierdare!
Crude au să fie luptele ce vin!
Dar nepieritoare fi-vor cel puțin:
Ale tele lupte splendide, sublime,
Te-or scăpa de moarte pe viitorime!

II

- 15 — „Nu a geme numai și-a vărsa suspine
E lăsat la inimi nobile, sublimel!
Plângerea purcede din suflet robit
Unei vieți trândave ce l-a umilit!
Cel brav nu s'abate când cel rău îl frânge,
20 Ci cu arma 'n mână se îmbată 'n sânge!”
Astfel strigă Ștefan și cu bravii săi
Pleacă cu urgie la Cosmin în văi.
Au intrat Polonii pe văi la Cosmin;
Intre două măguri ei coboară lin.

- 25 Soarele răsare: focul splendid luce,
 P'armele lor mândre cade și străluce,
 Liberă de grijă, moarte sau robie,
 Inima lor sboară către bucurie,
 Gândul lor întrece pasurile lor
- 30 Către dulcea țară alergând cu dor.

- Dar mai sus de măguri cei din țară vin,
 Herăstrez stejarii câți pe râpi se'nclin;
 P'ale lor tulpine aninați îi lasă,
 Iar mai jos de dâșii armile pasă.
- 35 Un semnal, și-aceste cete vor pieri.
 Soarele dispere... ceru 'ngălbeni!
 Munții 'nalți, vechi, scutur coama lor virgină,
 Arburii se mișcă, se 'nvârtesc, se'nclină.
 Umbra se mărește... Aerul tăiat,
- 40 Strâns, s'aruncă 'n valuri, vâjăie turbat.
 Muntele tresare, trăsnete, mugiri,
 Șuerări bizare, vaete, răcniri
 Se rădic în aer, cresc, se variază
 Și din munte 'n munte trec, se repetează.
- 45 Brazii vechi ca lumea peste tot s'abat,
 Cad din râpă 'n râpă, ori și unde bat,
 Stâncile pe cale gem, trăsnesc și saltă,
 Se sfăramă, pleacă, bubuesc, tresaltă...
 Cerul și pământul parcă se lovesc,
- 50 Parcă se confundă și se nimicesc;
 Și-unde se revarsă pe văile-adânci
 Alți munți se formează din copaci și stânci.
 Muntele rămâne negru desvălit;
 Râul schimbă cursu-i, geme năbușit;
- 55 Caii, cavalerii, cetele făloase,
 Armele iau forme crude și hidoase,
 Râuri largi de sânge din pământ țâsnesc,
 Codrii 'n fum și 'n umbră saltă, clocotesc!...

- Ștefan însă vine cu a lui armie,
 60 Ce mai e cu viață sfăramă c'urgie.

B A I A

I

- Trageți încă-odată spada fulgeroasă,
Țară de mari fapte, țara mea frumoasă.
Un minut în vieață tu te-ai odihnit
Și pe păru-ți mândru florile-au pălit!
- 5 Dulcile surâderi pe buze fecioare
Stinsu-s'au la umbra grijei gânditoare.
Peste tot răsună cântece de dör
Cu suspine triste îngânate ușor!

II

- Cetele maghiare pe câmpii s'adun
10 La cetatea Baia tabăra lor pun.
Mateiaș solește marelui Ștefan
Ca să-l recunoască drept un suzeran.
Dar eroul nostru încă-i dă de știre:
— „Până ce Românii, mândri de mărire,
15 Pentru țară, moartea vor disprețui,
Mânile de lanțuri nu-și vor umili!”

III

- In cetatea veche Ungurii-au rămas
Și'n plăceri molateci inimile las.
Într'o noapte tristă, într'o sărbătoare,
20 Ei înșeală dulce grija gânditoare.
Vieața, desbrăcată de-ale ei dureri,
Cură pentru dânșii plină de plăceri.

Dar p'atunci Români cu cel călcător
Nu beau dintr'o cupă vieața țării lor,
25 P'a fecioarei frunte, aste sărbători
Nu puneau plăpânde și suave flori.

IV

Noaptea, toate seamăn mai spăimântătoare,
Moartea le 'mprumută valul de teroare;
Conjurați d'odată în orgia lor,
30 Ei se dau ca mieii la cei ce-i omor.
Ștefan pune focul, flacăra s'unește
Cu teroarea morții și pe toți uimește.
Zorile se varsă. Pe cetatea lată
Către cer se 'nalță flacăra turbată;
35 Junele bacante, bete, despletite,
Mai cătând cu gura sărutări dorite,
Cu amanții tineri, spectacol amar!
Intr'un râu de flăcări repede dispar.

Iar Corvin cel Mare, revărsând suspine,
40 Cu trei răni și singur fuge cu rușine.

DUMBRAVA ROȘIE

I

- Albert face știre lui Ștefan cel Mare:
— „Să depui puterea și-armele barbare!”
Pentru-aceste zise Domnul îi scriă
Aste vorbe dalbe: — „Vino de le ia!”
5 Iar la-ai săi le zice: — „In această lună
Cât cerescul soare va purta un nume,
Nimeni nu va spune, cât am viețuit
Că-a călcat străinul ăst pământ iubit
Și-a găsit în țară cugete 'njosite,
10 Inimi degradate, brațe putrezite!
Nu cățați mulțimea celor ce sosese
Și ascund în umbră soarele ceresc.
Inima la doruri e mai călduroasă,
Steaua'n noapte luce, e mai luminoasă!”
15 Zice; cere calu-i... brava lui armie
Spre câmpia luptei pasă cu mândrie.

II

- Ce-ai făcut vitejii plini de bărbăție,
O trufașe rege! Ieri tu cu mândrie
Le 'mpărțeau al țării lăudat pământ,
20 Astăzi n'au nici locul unui strămt mormânt.
Plângi, trufașe rege, căci a ta mândrie
A lovit cu moarte splendida Lehie!

III

Mii de pluguri ară. La fiecă plug,
Zece câte zece robii leși se 'njug.
25 Astfel ară câmpul; iar prin arături
Tot cu dânșii Ștefan seamă păduri.

IV

Doi trimiși de Unguri la Ștefan sosesc:
— „Doamne! toți creștinii azi te fericesc;
Dar, ilustre Ștefan! toți se roagă ție,
30 Pentru robii voștri prinși în bătălie...”
Astfel zic trimișii; dar Ștefan cel Mare
Iată cum răspunde plin de turburare:
— „La vecinii noștri prăzi noi nu cătăm;
Insă când ne calcă, știm să ne-apărăm.
35 Nu-i în datul nostru cruda tiranie;
Dar un aspru-exemplu am voit să fie.
Din această faptă naște-vor dumbrave
Ce-ar vorbi prin veacuri d'armele moldave...
Noi scrim istoria, nu pe cărți ce pier,
40 Ci pe frunți de popoli cu paloș de fier!”

VISUL LUI ȘTEFAN CEL MARE

Seara răspândește umbrele-i ușoare,
Și melancolia trece gânditoare;

Dar Ștefan cel Mare, rătăcit prin văi,
Dintr'un corn de aur chiamă bravii săi.

5 Inima-i zdrobită ca a lui oștire,
Țara-i întristată ca a lui gândire!

Pe un colț de piatră șade el în dor;
Vântul suflă păru-i lung, fluturător.

Pentru 'ntâia oară inima lui plânge;
10 Ochii lui revarsă picături de sânge;

Acolo dă capul somnului mijind
Ce-i închide ochii cu-aripa-i d'argint.

Iată că-i apare o fecioară jună,
Ale cărei plete strălucesc la lună

15 Negre și bogate sub cununi de flori;
Ochii ei asupra-i cad pătrunzători,

Cad ca două raze, dulci și călduroase,
Mâna ei atinge coamele-i undoase.

„Ce? eroul mare, umbra a grăit,
20 Insuși el suspină și s'a îndoit?”

Înțeleg fricosul ce ascuns lovește,
Robul ce sărută jugul ce-l strivește;

Dar un suflet mare, suflet de bărbat,
Nu 'nțeleg, o Ștefan, cum s'a întristat!

25 Mergi pe a ta cale, nu sta niciodată!
Urmă datoria care ți-e lăsată!

Orice 'mpiedicare, stavili, vor pieri;
Cu-orice 'mpiedicare țara-a ta va fi!"

Pe un nor de aur sboară ea cu fală;
30 Un parfum de roze pasul ei esală.

Ștefan se deșteaptă, șterge fața sa
Unde-o lăcrimioară dulce se scura.

Luna argintoasă râde printre nori,
Dulcea filomelă cântă între flori;

35 Iar la focul lunii, când mi se deșteaptă
Vede a lui oștire care îl așteaptă:

Vede căpitanii ce îl înconjur.
In tăcerea nopții le vorbește lor:

„Fraților de arme, fala românească!
40 Dacă o să piară țara părintească;

Dacă 'n cartea soartei este însemnat
A pieri poporul cel mai lăudat;

Cel puțin atuncea piară vitejește
Remușcând toiagul care îl lovește:

45 Ca un ager șarpe ce, lovit și 'nvins,
Caută să muște cel ce l-a atins!

Astfel e Românul, și 'n a lui cădere
Cine îl rănește, după dânsul pierе!

Astfel e Românul, astfel să pierim,
50 Și 'n căderea noastră chiar să ne mărim!"

Mii de glasuri strigă... luna bucuroasă
Dintr'un nor de abur pare mai voioasă;

Stelele de aur mai cu foc lucesc
Și 'n adâncul nopții văile mugesc:

55 „Astfel e Românul, astfel să pierim,
Și 'n căderea noastră chiar să ne mărim!"

ȘTEFAN LA MOARTE

- Ștefan, Domnul țării, pe cei mari unește
La Suceava veche și-astfel le vorbește:
— „Fiul meu cel june! voi, Români doriți!
Moartea mă culege dintr'ai mei iubiți;
5 Dorul pentru viață nu m'atristă foarte:
Omul chiar când naște face un pas spre moarte.
Viața -i ca fantasma cu chipul plăpând,
Ce prin nopți s'arată și se stinge blând.
Omu-i ca un vierme ce'n țărână pare
10 Un minut vederii și lucind dispăre.
Dar mă'ntristă foarte norul furtunos
Ce pe cerul țării trece neguros:
Soliman, ce mâine poate se prepară
A lovi cu moarte draga noastră țară.
15 Ungurul cel falnic se supune lui,
În Poloni credință nu mai poți să pui.
Un pilot cu minte prin furtuna tare
Nu desface toate pânzele ce are;
Astfel pân'ce fieru-i noi să-l încercăm
20 Cu temeiuri bune țara să 'nchinăm;
Iar de-ar vrea să surpe legi și dalbe date,
Să muriți cu toții pentru libertate!
Nimeni nu-e în lume mai disprețuit
Ca cel rob ce poartă jugul mulțumit,
25 Nimic nu ne 'nsuflă hulă ca poporul
Ce dorește viața cu robia, dorul!
E mai demn, mai nobil, oameni și pământ
Fața lor să-și schimbe sub un dalb mormânt,
Decât în robie neamul să trăiască
30 Și de-a lui rușine lumea să roșească”.

- 25 — „Ce spui tu, străine? Ștefan e departe,
Brațul său prin taberi mii de morți împarte;
Eu sunt a sa mumă; el e fiul meu;
De ești tu acela, nu-ți sunt mumă eu!
Inșă dacă cerul vrând să 'ngreueze
- 30 Anii vieții mele și să mă 'ntristeze,
Nobilul său suflet astfel l-a schimbat,
Dacă tu ești Ștefan cu adevărat,
Apoi tu aice fără biruință
Nu poți ca să intri cu a mea voință.
- 35 Du-te la oștire! pentru țară mori!
Și-ți va fi mormântul coronat cu flori!”

III

- Ștefan se întoarce și din cornu-i sună,
Oastea lui zdrobită de prin văi adună.
Lupta iar începe... dușmanii zdrobiți
- 40 Cad ca niște spice, de securi loviți.

DANIEL SIHASTRU

- Sub o râpă stearpă, pe un râu în spume,
Unde un sihastru a fugit de lume,
Cu vărsarea serii un străin sosi:
— „Ștefan al Moldovei vine a-ți vorbi!”
5 — „Ștefan al Moldovei, Daniel îi spune,
Să aștepte-afară! sunt în rugăciune”.
— „Bunule Părinte! sunt rănit și 'nvins;
Insuși a mea mumă astăzi m'a respins!
Viu să-ți cer povață dacă nu-i mai bine
10 Turcilor Moldova, d'astăzi să se 'nehine?”
Daniel Sihastru Domnului a zis:
— „Mă înșeală-auzul, ori eu am un vis?
Capul ce se pleacă paloșul nu-l taie,
Dar cu umilință lanțu-l încovoăie!”
15 Ce e oare traiul dacă e robit?
Sărbătoare 'n care nimeni n'a zâmbit?
Vieața și robia nu pot sta 'mpreună,
Nu e tot d'odată pace și furtună.
Doamne! tu ai dreptul a schimba 'n mormânturi
20 Pentru neatârnare, oameni și pământuri;
Dar nu ai p'acela ca să-i umilești!
Poți ca să îi sfărâmi; dar nu să-i robești!
Daca mâna-ți slabă sceptrul ți-o apasă,
Altuia mai harnic locul tău îl lasă,
25 Căci mai bine este supus lăudat,
Decât cu rușine Domn și atârnat!”
După-aceste vorbe, Ștefan strânge-oștire
Și 'nvingând păgânii, 'nalță-o monastire.

CUPA LUI ȘTEFAN

Intr'o monastire, din trecut rămasă,
In domneasca sală se întinde masă;
Misail presidă ăst banchet voios,
Și în timpul mesei zice dureros:

— „Ștefan după moarte lăsă moștenire
Arcul său și cupa l'astă monastire.
Cu Cantimireștii Leșii au venit
Și, prădând locașul, arcul au răpit;

Inșă nu răpiră cupa minunată!
10 Ea trăiește încă, de mirare!... iată!”
El arată cupa... toți s'au minunat,
Ea era săpată dintr'un matostat.

Servii varsă 'ntr'însa dulce tămâioasă,
Fiecine'nchină pentru o frumoasă.
15 Când la cel din urmă rândul a venit,
Misail ia cupa și-astfel a vorbit:

— „Unde este timpul cel de vitejie?
Timpul de mari fapte?... vai! n'o să mai vie?
A căzut Moldova, căci orice Români
20 Se roșesc la gândul a mai fi stăpâni.

Ei îmbracă manta de înțelepciune;
Dar ca să-și ascunză trista slăbiciune;
Dar înțelepciunea fără-a cuteza,
E ca cutezarea, fără-a cugeta.

25 Când vedem sfioasă patria română,
Ne-aducem aminte vorba cea bătrână:
Cel ce-i mai aproape de mormântul său
La ideea morții tremură mai rău!

Ștefan nu mai este... însă o să vie
30 Alți Ștefani cu vieață și cu bărbăție:
Dacă timpul d'astăzi ne apasă greu,
Viitorul este al lui Dumnezeu!

Însă, pân' să vie lanțul să ne rupă,
Nu va mai bea nimeni din această cupă;
35 Când un suflet mare se va arăta,
Hârburile cupei le va aduna''.

Zice,-aruncă cupa și o sparge 'n trei..
Nimeni n'a strâns încă hârburile ei!

MIRCEA CEL MARE ȘI SOLII

Intr'o sală 'ntinsă, printre căpitani,
Stă pe tronu-i Mircea încărcat de ani.

Astfel printre trestii tinere 'nverzite
Un stejar întinde brațe vestejite.

5 Astfel după dealuri verzi și numai flori
Stă bătrânul munte albit de ninsori.

Curtea este plină, țara în mișcare:
Soli trimiși de Poartă vin la adunare.

Toți stau jos mic, mare, tânăr și bătrân...
10 Era nobil omul când era Român.

Solii dau firmanul. Mircea îl citește,
Apoi, cu mărire, astfel le vorbește:

— „Padișahul vostru, nu mă îndoiesc,
Va să facă țara un pământ turcesc.

15 Pacea ce-mi propune este o sclavie
Până ce Românul să se bată știe!”

La aceste vorbe sala-a răsunat,
Dar un sol îndată vorba a luat:

— „Tu, ce într'această nație creștină
20 Strălucești ca ziua într'a ta lumină,

Dimitrie Bolintineanu
Ministrul Cultelor și al Instrucțiunii publice.

După o litografie executată în Stabilimentul litografic A. Bilz,
București (desenatoare Iosefina Bilz) și editată de
Maior D. Pappasoglu.
Originalul în colecția de stampe a Academiei Române.

Tu, o, Doamne, cărui patru țări se 'nchin,
Alah să te ție, dar ești un hain!"

În murmură surdă vorbele-i se 'neacă,
Cavalerii trage spadele din teacă.

- 25 Mircea se 'ndreptează iute către ei:
— „Respectați solia, căpitanii mei!"

Apoi către solii Porții el vorbește:
— „Voi, prin care Șahul astăzi mă cinstește!

- Mircea se înclină de ani obosit,
30 Însă al său suflet nu e 'mbătrânit;

Ochii săi sub gene albe și stufoase
Cu greu mai îndreaptă săgeți veninoase;

Dar cu toate astea fieru-i va lovi,
Ș'albele lui gene încă n'or clipi.

- 35 Cela ce se bate pentru a lui țară,
Sufletu-i e focul soarelui de vară.

Mergeți la Sultanul care v'a trimis,
Și-orice drum de pace spuneți că e'nchis!"

- Apoi către curte Domnul se îndreaptă:
40 — „Fericirea țării dela noi s'așteaptă.

De deșarte vise să nu ne 'nșelăm;
Moarte și sclavie la străini aflăm.

Viitor de aur țara noastră are
Și prevăz prin secolii a ei înălțare

- 45 Însă mai 'nainte trebuie să știm
Pentru ea cu toții martiri să murim!

Căci fără aceasta lanțul ne va strânge
Și nu vom ști încă nici chiar a ne plânge!"

MIRCEA LA BĂTAIE

Armia maghiară țara a'nvălit;
Soarele, văzând-o, a îngălbenit.

Dar bătrânul Mircea nu se înapăimântă:
Cu o mică ceată de voinici s'avântă.

- 5 Nu că el voiește țara a scăpa;
Ci va să'mplinească datoria sa.

Unde este timpul cel de bărbăție,
Când murea Românul pentr'o datorie?

- 10 Pe un cal ce mușcă spuma în zăbale,
Printre zi și noapte, el își face cale.

— „Frații mei! vorbește falnicul bătrân,
Dumnezeu voit-a ca să mor Român.
Cel ce a sa vieață țării sale 'nchină
Piere ca lumina într'a sa lumină.

- 15 Ce e'n vieața țării vieața unui om?
Ce e'n primăvară floarea unui pom?
Ceea ce prin stele este-o stelioară
Și'n nemărginire un minut ce zboară!
Șoimul, când se vede prins de vânători,
20 Spun că își sfăramă cuib și puiori.
Astfel, decât lanțul brațul să-l încingă,
Ce-i Român, ce-i nobil, astăzi să se stingă”;

Unde este timpul cel de bărbăție,
Când murea Românul pentr'o datorie?

COZIA

I

- Noaptea trece lină. Stelele voioase
Scutură în aer coamele-auroase,
Dar pe lungul apei, pe costiș întins,
Miriade focuri Ungurii-au aprins.
- 5 Ei cu fericire somnul dulce cată
Și de line vise sufletul îmbată.
Mai departe caii nechează duios;
Codru după codru sună sgomotos.
Dar sub cortu-i mândru, regele maghiar
- 10 Chiamă cavalerii și le zice-amar:
— „Mâne Domnul Mircea la bătaie vine,
Cu-ale sale cete de tâlhari ca sine!
Este timp s'aducem la îndeplinire,
Prin o nouă luptă, planul de mărire,
- 15 Plan, pe care regii marelui popor
A 'ntărit cu vieața, cu sângele lor.
Până unde Istrul se aruncă 'n mare
Totul să se plece armelor maghiare!”

II

- Domnul chiamă capii și le zice 'ndată,
20 Când frumoasa-i coamă soarele ne-arată:
— „Azi tiranul țării e creștin popor,
Și d'aceea-mi pare mai spăimântător!
Sub vorbiri creștine, pline d'omenie,
El ascunde nouă lanțuri de robie!

- 25 Nu cătați ce nume, ce credință are
Cela ce vă surpă sânta neatârnare!
Câți străini vă calcă pe acest pământ
Voitori de bine vouă nu vă sunt.
Orice-ar fi străinul ce vă calcă 'n țară,
- 30 Sub urgia voastră trebuie să piară!
Oamenii se pleacă la apăsător,
Când le putrezește inimile lor.
Dar un nobil popol piere cu mândrie,
Și cât viețuește, liber va să fie!
- 35 Tari au stat străbunii pentru-acest pământ,
Să urmăm în faptă cei ce nu mai sunt!
Cum au fost părinții, fiii n'or fi oare?
Pirul nu coboară dintr'o dulce floare;
Unde roza moare, rozele 'nfloresc,
- 40 Pe eroici urme, eroi strălucesc".

III

- Aerul răsună... muntele răspunde.
Geme pretutindeni prin strâmtori profunde.
Arme, coifuri, zale varsă raze pline
Ce prin nori pulberici răspândesc lumine:
- 45 Astfel, când dumbrava se încinge 'n foc,
Printre fum, în aer, flacările-i joc.

IV

Regele își pierde marea lui armie
Și prin fugă, singur scapă de robie.

- După luptă, Mircea și cu-a lui oștyme
50 Naltă monastire la Sânta Treime.

FERENTARUL

(Fragment dintr'un marș vechiu).

- Nu e nici mândria, nu e nici mulțimea,
Care în batalii încunun oștimea;
Nu e nici noroc.
Cela ce se bate pentru neatârnare,
5 Are zece brațe, zece inimi are,
Inime de foc.
- Roșiorul mândru și frumos ca crinul,
Când pe mal s'arată, tremură Vidinul
La vederea sa.
10 Face de se miră toată arăpimea,
Ieniceri, spahii și arnăuțimea,
Și-i strigă: ura!
- Ferentarul ager și cu lungă chică,
Intră în oștime fără nicio frică,
Tare ca un leu.
15 Iute ca săgeata tabăra străbate,
Bate zece singur, cincisprezece bate:
„Ferentar sunt eu!”
- Astfel Ferentarul știe ca să moară:
20 Pentru țara dragă, pentru soțioară
Cine n'ar muri?
Unul ca acela blestemat să fie!
Nimeni să nu-l plângă, nimeni să nu-l știe
Când el va pieri!...
- 25 Junele fecioare, tineri luptători!
Pe mormântul nostru vor culege flori!...

GHINEA GRECUL

- „Doamne! focul crește: dă porunci să piară
Astăzi toți boierii ce-au născut în țară!”
Astfel zice Ghinea lui Mateiu rănit,
Așteptând la patu-i tristul lui finit.
- 5 Dar Mateiu răspundé: — „Înțelege bine,
Când la cârma țării te-am chemat pe tine,
Nu luaseși țara cu paloșul tău,
Tu erai în lume un netrebnic rău.
Nu ți-am dat eu cârma să aduci în țară
- 10 Ura care schimbă fiii săi în fiară:
Cel ce dela cârmă bate 'ntr'un popor
Este-o răzbunare, nu cârmuitor.
Căci puterea cârmei cu cât e mai vie,
Cată să se plece spre mărinimie.
- 15 Unde tronul poartă uri și răzbunări
Moartea se așează p'ale sale scări.
Vei să se 'njoască tronul țării mele
Făcându-l unealta răzbunării tele?
Asta nu se poate! Domnul, îți zic eu,
- 20 Trebuie să fie drept ca Dumnezeu.
Ca să piarză-o țară cerul când voește,
Unii către alții fiii învrăjbește”.
Zice; dar afară mii de voci blestem,
Dorobanții strigă: „Capul Ghinei vrem!”

GROZEA VORNICUL

- Iar prin lungul apei, prin dumbrăvi, s'arată,
Pasă pe tăcute o măreață-armată:
Armia lui Rareș, Domnul lăudat.
Luna pe-a lor cale raze-a semănat.
- 5 Ungurii cu spaimă somnul dulce lasă
Și la datorie fiecare pasă..
La lumina stelei cei armați s'opresc...
Din ambele taberi bravii se privesc.
- Lupta 'ncepe crudă: buciumele sună,
10 Caii lor nechează, văile răsună.
Zorile se scaldă p'azurul ceresc.
Pe armele roșii de sânge-omenesc;
Dar lumina spune cetelor maghiare
Că numai prin fugă pot afla scăpare.
- 15 Zapoliu aude cu plăcere vie...
La Moldavii noștri pasă 'n bucurie,
Chiamă căpitanul care-*u* comandat,
Tinde mâna dreaptă și l-a sărutat;
Apoi dă lui arme rari și prețioase,
- 20 Aur îi oferă și săgeți frumoase.
Grozea, căpitanul, armele-a primit:
— „Iau eu arcu-acela de luptași dorit;
Dar auru-ți, Doamne, nu mi se cuvine;
Domnul Petru Rareș m'a trimis pe mine
- 25 Să sfăram vrăjmașii într'acest răzbel
Numai pentru stima care-ți poartă el”.

HAN-TĂTAR

- „Unde-i tânăra Domniță,
Floare de cerești visări,
Să mă 'mbete din guriță
Cu drăguțe sărutări?
- 5 Cine poate cu tărie
Pentru dânsa a lupta,
Către mine-acuma vie,
Lancea lui a sfărâma!”
Astfel leapădă cuvântul
- 10 Han-Tătarul îngâmfat
Și pe cal fugar ca vântul
Intră 'n curte la palat.
Domnul geme de durere,
Căci de când a 'mbătrânit
- 15 A pierdut a lui vedere
Și-astfel toți l-au părăsit.
Pe un cal cu coama plină
Iată vine-un cavaler,
Fața-i arde de lumină,
- 20 Ochii-i seamăn rupți din cer.
Ei se lupt cu agerime,
Valură fugarii lor
Și se mușcă cu cruzime,
Lăncile în țândăr sbor,
- 25 Spadele lucesc la soare,
Se 'nvârtesc neconținut,
Se lovesc fulgerătoare,
Dar o spadă a roșit.

Cavalerul cel mai june
30 Se doboară dupe cal,
Păru-i galben se depune
Cum sub soare luce-un val.
Este tânăra Domniță,
Ochi-i dulci se 'nchid în dor,
35 Iar pe mica sa guriță
Rozele cu vorba mor.

SORIN SAU TAIEREA BOIERILOR LA TÂRGOVIȘTE

PROLOGUL

Medicul

(O casă rău mobilată, ale căreia ferești dau peste râu. Pe o masă cărți risipite și o hârcă de mort. E noapte. O candelă luminează când și când).

Herman, singur.

- Nimic, nimic... Lumina mi se ascunde mie!...
O, studiu fără roadă ce m'ai înveninat,
Tu mi-ai răpit plăcere și vieată și junie,
Și nu mi-ai dat nimica în loc ce mi-ai luat.
- 5 A trebuit a trece cincizeci de ani de trudă
Plecat pe cărți, să aflu că nu pot ști nimic...
Căci, Belzebut din Tartar să-mi fie mie rudă,
De știu mai mult ca prostul ce n'a 'nvățat nici pic.
Am căutat misterul în lumi necunoscute:
- 10 Pe oameni, pe natură, pe toți am întrebat;
M'am coborît în lumea mormintelor tăcute
Și pe țărâna lumii adânc am meditat;
Am despicat țărîna precum și cugetarea;
Și nu știu, cugetarea e care-ar fi urmat
- 15 Materiei, sau lutul a urmărit suflarea,
Sau altfel cugetarea (să fiu mai acurat?)
Mai bine jucam ursul la porțile străine!
Căci cel puțin ursarul tot crede în ceva;
Dar eu nu cred nimica și nu știu de fac bine

- 20 Să nu cred; nu știu iară de fac eu rău cumva?...
Dar am aflat că nu e mai mare bogăție
De cât credința noastră, ș'atunci am pismuit
Pe prostul care crede și trece 'n bucurie
O vieță 'n care nu știm la ce am mai venit..
25 Ciudată, Doamne, este ființa omenească!...

(După o pauză, luând hârca de mort în mână)

- Ah! iată ce rămâne în lume după noi!..
Ce-ai fost în astă vieță, țărâna pământescă?
Tu poate-ai fost ca mine, împinsă de nevoi?
Ori poate-o frumuseță l-a căriea picioare
30 Ca pulbere-aurită junimea a călcat?
Ai fost ferice poate? și mândră, rătăitoare,
Ca visul tinereții din lume ai sburdat?
Dar unde e mândrețea și dalba ta junie?
Voi, care-ați fost iubit-o, vedeți ce ați iubit?
35 Vedeți totdeodată a voastră nebunie,
Vis dulce ce se stinge îndată ce-ați gândit!..
Dar ce zic?... el fu poate, vr'un domn aici în lume:
Această hârcă poate ce vântu-a trențurat
Nu s'a plecat în vieță; și poate l'al ei nume
40 Mai multe milioane de sclavi au tremurat?
Dar unde-ți este tronul, corona și mărire?
Ah! unde ți-e mândria, poporul credincios?
Un cap de sclav alături, nu este osebite
Din tine și dintr'însul; — aveți același os.
45 Copiii răi se joacă cu mâna-ți ce odată
Țiind un sceptru fâlnic popoare cârmuia,
Iar hârca-ți ce fusese odată coronată
E adăpost de șoareci care adorm în ea!...

(După o lungă reflecție)

- Dar iată noaptea trece!... bălăia dimineată
50 Trimite înainte-i un dulce foc ceresc
Să stingă lampa d'aur ce arde încă 'n ceață,
Noroasă coam 'a nopții ce visele împletesc...

- Colo se sparge unda de undă alungată;
Colo din frunză sună ai noștri călători;
- 55 Colo privighitoarea suspină 'namorată,
De vânturi legănată pe patul ei de flori...
Răsai, o dimineață! și fie ca să paie
Ca tine bucuria 'n sufletu-omenesc!
Desfășură în aer cosița ta bălaie
- 60 Pe care flori de aur și roze strălucesc!
Sburăți, minute blânde, cu aripă-aurică!
Vârsați-vă, o flacări, dintr'al zilei sân!
Iar tu, corona lumii, o soare! te rădică
In calea-ți semănată cu mândre flori de erin!
- 65 Vin, vin de dă lumină la cei ce vor vieață,
La cei ce fericirea în lume moștenesc!
Cât pentru mine, soare, tu n'ai nicio dulceață;
Deaceea dela tine nimică nu voesc!...

(După o pauză)

- Aș da eu orice bunuri pe-o clipă de credință,
- 70 De dulce fericire, speranță și amor...
Dar vai! deșerte vorbe! căci nu mai e putință!
Unica-mi mângâiere ar fi numai să mor...
Ca pulbere de aur ce toamna răsipește
Din coame-i, de ce anii-mi bătrâni nu se avânt?
- 75 Ah! dac' al nostru suflet ca visul se topește,
De ce nu caut pacea îndată în mormânt?...
Dar dacă dimpotrivă, spărgând a lui prinsoare,
Nemuritor, s'avântă... eu încă voiu să mor...
Și p'ale vântulețe cu line aripioare
- 80 Ca un miros de roze în spațiu voiu să sbor...
Și ca acele stele ce scânteie 'n lumină
Pe bolta cea cerească voios să mă înclin;
Să mă îmbăt de vieață în aria senină,
D'amor și de plăcere, și dulce să suspin;
- 85 La sgomotul ușure de-aripi de vântulețe,
La freamătul cel vesel al sărutării lor,

La flacăra suavei, eternei tinerețe,
Răpit de fericire într'un suspin să mor!...

Herman, Sorin

Herman

A! iată-te, copile!... ce vii să faci la mine
90 Așa de dimineață? Ai poate vr'un necaz?
Vin, vin! A ta vedere îmi face mie bine...
Dar ce vād? întristarea ți-e scrisă pe obraz;
Ești bolnav?

Sorin

Nu, stăpâne. Dar de un timp înoace
Nu știi de ce, mă crede, că aș voi să mor...
95 E turbur al meu suflet... n'am un minut de pace...
Și aflu totodată plăcere 'n al meu dor...

Herman

Dar care e cuvântul?

Sorin

Cuvântul? N'am cuvinte...

Herman

Tu te ascunzi de mine... Ascultă fiul meu!
Tu poți a-mi spune toate ca la al tău părinte...
100 Ce? nu mai are credet învățătorul tău?

Sorin

De ce îmi vorbești astfel, iubitul meu părinte?
Cum n'ai avea tu credet la cel ce, aruncat
La poarta casei tale, gol, fără de veșminte,
A fost cules de tine, crescut și învățat?

Herman

- 105 Nu îmi vorbi de asta!... și spune-mi ce povoaară,
Ce vierme-ți roade floarea plăpândeii tinereții?

Sorin

- Tu vrei? Ei bine, ascultă!... Mi-e dragă o fecioară
Frumoasă ca lumina aceștii dimineții...
Nu mă muștra, stăpâne!... căci m'am luptat eu tare
110 Cu inima-mi aprinsă; dar nu am izbutit...

Herman

Și care-i al ei nume?

Sorin

Fiorița... cum îți pare?

Herman

- Fiorița? o sărmane! ce nume ai rostit!
O, jună nebunie! cum ai crezut vr'odată
Un vis atât de dulce? să aibi inima sa!
115 Tu ce n'ai loc în lume la masa cea bogată,
Ce între-ai săi roșește de tine mândra ta?
Dar tu ai zis: ce-mi pasă de sânt străin în lume?
Cu cei mari eu prin suflet de o potrivă sânt!...
O inimă frumoasă nu-i cât un mare nume?
120 Săracul și bogatul nu merg tot în mormânt?
Dar inima de înger ascunsă'n sărăcie
Este ca diamantul în pulbere 'nglodat
Ce lunea în picioare îl calcă fără să 'l știe,
Și 'l prețuește numai văzându-l la bogat.
125 Știi tu ce va să zică, Sorine, sărăcia?
Ea este mai amară de cât și moartea chiar.
Ea degradează omul... Durerea, bucuria,
În moarte-s de-o potrivă, căci una ș'alta iar
Sânt amuțite! mortul nimica nu mai simte,

- 130 Iar tu sărac, ai voie, și nu poți a voi;
 Ai ochi, dar n'ai vedere; ai gură, n'ai cuvinte;
 Ai inimă 'nfocată, dar nu poți a iubi;
 Sărac, tu nu ai parte la nicio fericire.
 Sărac, tu porți pe frunte al ursitoarei semn;
- 135 De tine întorc capul făr' de compătimire,
 Toți oamenii de dâșii te socotesc nedemn
 Când nu află în tine un interes oricare...
 A omenirii lege de astfel a voit...
 Și cel ce-ți strânge mâna... dar fie-un suflet mare...
- 140 Făr' interes, copile, mi te-ar fi ocolit!
 Amorul de femeie, sărmanul meu Sorine,
 E ca acele paseri ce nu se las din sbor
 Decât pe 'nalte vârfuri de mândre stânci senine,
 Și-i scurt ca fericirea de-un vis amăgitor...

Sorin

- 145 Nu, nu... Fiorița nu e cum ție ți se pare,
 Ea are suflet mândru și de iubire plin...
 Ah! sufletu-i e plânsul căzut din întâmplare
 Din geana unui înger înamorat de-un crin.
 Sufletul ei e rază ce-o mândră dimineată
- 150 Râzând lăsă să cază din sânșorul său;
 Și 'n lume-i rătăcită ca steaua serii 'n ceață,
 Ca zâmbetul cel dulce pe-o față de om rău.

Herman

- Aceste sânt frumoase în cărți de poezie
 Ce fermecă o fată de zece anișori...
- 155 Iubește a ta țară ce geme în robie!
 Orice iubire alta, aici, la muritori,
 Afară de iubirea a toatei omenire,
 Pe lângă cea a țării se află mai pe jos.
 Ascultă, o Sorine! a mumei chiar iubire
- 160 N'are nimic de mândru, de rar, de generos.

- Aceasta o să-ți pară ciudat, amar, crud poate,
 De n'ai gândit mai bine la ceea ce-ți vorbesc.
 Dar este adevărul... Ah! de le-am ști noi toate
 Greșalele ce facem!... ascultă ce-ți vorbesc.
- 165 O mumă-iubește fiul căci este al ei sânge,
 Căci l-a purtat în sânu-i, căci este vieța sa;
 Dar inima-i e rece când fiul străin plânge...
 Aceluia i-e sete, el poate 'nsătoșa;
 Aceluia i-e foame; i-e frig; poate să moară!
- 170 Ce-i pasă? el nu este un fruct din vieța sa:
 Nu este al ei sânge și doru-i n'o 'nfioară...
 Iubirea țării însă, Sorine, nu-i așa...
 Căci ea ne-o 'nsuflă nouă o nobilă simțire
 Ce-avem pentru dreptate... Sorine, fătul meu,
- 175 Iubește a ta țară, și uită o iubire
 Ce inima-ți usucă și-ți face traiul greu!
 Și când atâția oameni se dau la moliciune,
 Subt jugul unei mândre ca robii lăntuiți,
 Pe câmpul nemuririi te du s'aduni cunune!
- 180 E dulce-a șterge plânsul la cei nefericiți!
 Pe țara ta, copile, când lași a ta cătare
 Și vezi străinul barbar subt fieru-i tot trecând,
 Călcând ale ei drepturi în oarba lui turbare,
 Și ale bătrâneții albi plete insultând;
- 185 Nu ai [tu] lacrimioare în inima-ți rănită
 Să verși pentru dreptate și pentru cei trudiți?
 Ce? o femeie numai îți este mai iubită
 Decât o țară mare ș'atâți nefericiți!

Finele prologului.

* * *

Fiorița

- Pe malul Ialomiței, eterne lacrimioare
 190 Ce din Carpata geană se varsă cetinel,
 În fundul unei silve cu dese frunzișoare
 Se înalța odată un mititel castel.

- Acolo subt o leasă, pe mână-i rezemată,
Ca floarea ce se pleacă pe mlăstărica sa,
195 Fiorița se gândește, și 'n geana sa bogată
O lină lăcrămioară plâpând se legână.
Eră momentu-acela când paserea răpită
S'ascunde 'n coama verde a câmpului rouos,
Când cerul se prevede 'n valea înflorită,
200 Sau valea înflorită în cerul cel stelos.
O aură suavă jucă pe floricele
Și răspândea 'n departe mirosul dulce-al lor,
Iar und' armonioasă, râzând pe pietricele,
Vârșa în sânul serii un vuiet plângător.
205 A serii aripioară, muiată 'n lăcrămioare,
Pe pletele câmpiei ici colo se lățea.
Departe, unde ziua apune după soare,
Pe niște stânci de aur o rază mai lucea
Ca un crater ce arde și 'nneacă în văpaie
210 De felurite fețe, vecinii munțișori:
Ghirlandă de flori roșii pe coama-i cea bălaie.
Ce ziua după sine las' a târî prin nori.

- Fiorița-i jună, mândră, și crește 'n fericire;
E jună ca 'nceputul a tot ce-i grațios!
215 Iar frumusețea-i dulce ca tânără gândire
Ce fermecă un suflet de fericiri setos.
O frumuseță rară, străină, îngerească,
Pe care, osebind-o din alte chipuri mii,
Stă ochiul cu plăcere ca să se odihnească,
220 Ca pe stejarul verde ce-apare în pustii.
O coamă, răsfățată de dalbe vântișoare,
Părea că-i împletită cu gălbioare flori;
Bogată și rebelă, rupea a ei prinsoare
Și ca o ploaie d'aur cădea adeseori.
225 Subt fruntea ei rătundă s'arceau două sprincene
Ca două salbe d'aur, iar ochii, limpezi, vii,
Ardeau subt ale fetei stufoase, mândre gene,
Cât fluturul ce-aleargă prin spațiu și câmpii,

- Cătând să întâlnească modesta viorică,
 230 Văzând ai ei ochi mândri, pe fața-i se lăsa
 Și beat de voluptate, gurița lui cea mică
 Să fure-o sărutare din ochii ei căta.
 E albă ca cea spumă de valuri fugătoare
 Ce vântul răsipește p'al mărilor pustiu:
 235 Gurița ei descrisă pe flori de lacrimioare
 Esală totd'odată mirosul lor cel viu.
 Ea este fericită, și 'ntâmpină 'n vieață
 Oricare auroră ce vine a-i zâmbi,
 Ca și amantul căre așteaptă cu dulceață
 240 Să cază o sărutare din gura ce-ar iubi.

Dar de o zi durerea pe fața ei s'abate;
 Sorin turbură traiu-i senin și răsător.

- Ea 'nțelesese păsul ce pe Sorin străbate
 Și nu putea răspunde la tânăru-i amor.
 245 A stelelor regină se 'naltă cu mândrețe
 Pe calea-i înflorită cu aur în azur,
 Vărsând lumină dulce p'ale copilei fețe,
 Pe ochii ei albaștri umbriți d'un blond samur.

- Sorin stă la picioare-i... Sorin cu lăcomie
 250 Privește fața-i dulce, precum un călător
 Ce vântul rătăcește p'a mărilor pustie,
 Și-aruncă către țărături un ochiu cuprins de dor.

— „O vieaț' a vieții mele, a vieții-mi turburată!
 Ii zise cu căldură Sorin cel întristat.

- 255 Eu voiu pleca pe-o cale... pe-o cale depărtată,
 De unde nu mai vine acel ce a plecat...
 Sânt de prisos aice, sânt chiar o greutate
 Ce turbură în lume ai tăi dulci anișori...
 Lipsirea mea va șterge genele tale-udate
 260 Și pe frumoasa-ți față va semăna ea flori”.
 — „Crezi tu că ești povară în vieața mea, Sorine?
 Nu, nu! dar dacă 'n lume tu vrei să rătăcești,
 Și dacă crezi că dorul ce simți tu pentru mine
 Cu mijlocul acesta tu poți să-l risipești,

265 Te du atunci îndată! iar soră-ta rămasă
Gânde-va la-al ei frate în lume străinat:
Ea îi va toarce straie de aur și mătasă,
Pe când el va străbate pământul depărtat”.

Sorin atunci răspunde: „În țara depărtată
270 În care mă voi duce, o înger prea curat!
Nu este trebuință de manta ta bogată;
Acolo al meu suflet, de vânturi legănat,
Se va ’nvăli în aer ca în mărețe straie,
Iar florile de aur cusute pe vestmânt
275 Vor fi acele stele frumoase și bălaie...”

Fiorița pleacă capul și cată în pământ.
— „O dulce copiliță! urmă cu tinerețe,
Tu singurică vieața făcuseși să iubesc,
Tu singură-i dai fermec, plăcere și blândețe,
280 Și mă ’ndemnai pe mine în lume să trăiesc.
O vieață vieții mele! de mă iubiai tu oare,
Sub dulcea ta privire, anii-mi ar fi ’nflorit;
Dar vai! aici în lume amara ursitoare
Scrisese dinainte: al morții logodit!”

— „Ah! zise Fiorița, de-aș fi avut putere!
Dar inimii, Sorine, nu poți a porunci”.
— „Nu, nu, răspunse încă copilul cu durere,
Oricare e ca mine, nu-i locul lui aci...
Frumoasă copiliță! eu voi pleca din lume
290 Și după mine nimeni nu va mai întreba.
Lua-voiu după mine și umbra mea și nume,
Și nimeni niciodată nu mă va mai chema;
În urmă-mi nu va plânge nicio ființă iubită,
Căci lacrima ce udă mormântul de străin

295 E roua dimineții pe miriști răsipită,
Iar glasul care-l plânge e-al vântului suspin!
În ziua dūcei sale d’aici, în nicio casă
Cu văluri negre pragul n’o fi acoperit,
Și cupele de aur suna-vor la-acea masă
300 În mânilor acelor ce-atâta a iubit.

Când crivățul sufla-va în văile-ofilite,
Ei plânge-vor cel arbor ce timpul a uscat!
Iși vor aduce-aminte de zilele 'nflorite,
Dar călătorul singur va fi de toți uitat!"

- 305 Așa vorbi copilul, dar plânsul îl înneacă...
Fiorița simte 'n sânu-i un dor sfâșietor:
Se împle ochii 'n lacrimi și capul i se pleacă:
In sânul unei roze s'unește plânsul lor.

- 310 Sorin purcede 'n gânduri; iar mândra Fioriță
Răvără singurică un plâns răcoritor.
A stelelor regină sărut' a ei guriță
Și austrul răsfată bogatu-i perișor.

* * *

Misterul

(O sală la curtea Domnului)

Ghinea Vistierul, singur.

- Ferice mă numește acel ce nu mă știe!
El are drept a zice, căci eu sânt fericit.
315 Eri încă n'aveam masă, trăiam în sărăcie,
In umbra neaverii ascuns, desprețuit.
Un câne chiar, un câne, nu fu mai rău ca mine.
Iar astăzi veneticul ce n'avea ce mânca
Nu numai are stare și gustă orice bine,
320 Dar cârmuește țara și face orice va.
Acei ce mai 'naintă nu vreau nici să-mi vorbească,
Acei ce în picioare ieri încă mă strivea,
O, râș al omenirii! azi, mândri să-mi vorbească
Cu laudă, cu fală, aștept la scara mea.
325 Am aur, am putere: și cu o vorbă, stare
Și vieată fiecărui pot da și pot răpi:

- Voința mea în cale-i nu află 'ntâmpinare,
Și prostul se grăbește spre a mă pismui:
Ei bine! dac' aceste se chiamă fericire,
330 Ei au cuvânt să zică că eu sânt fericit.
Nu știu în ce 'ntuneric se pierde-a mea gândire,
Cât vieața mi-e amară, cât traiul mi-e sucit.

(Iși vede chipul într'o oglindă)

- Ah! fața mea cea slută gonește-orice privire!
Eu însumi în oglindă privind mă înspăimânt!
335 O clipă, s'am o față ce-ar insufla iubire,
O clipă, și-a mea vieață apune în mormânt!
Oricare-i fi, Putere, tu, ce mi-ai pus pe frunte
Ast semn de mă 'nfioară, ce nu l-am meritat;
Tu, ce sub flori ascuns-ai năpârci spurcate, crunte
340 Și vieața omenească cu boale-ai întristat;
Tu nu ești, nu, dreptatea!... sau toate-acele rele
Produsu-s'au în lume fără de știrea ta!
De sânt aceste toate făpturi de ale tele,
Nu, nu, eu niciodată tămâie nu-ți voi da.
345 Când nu cunosc pricina din care naști în lume
Nici ierburi veninoase, nici șarpele-otrăvit,
Nici boale, nici ah! spune, misterioase nume,
Făr' de aceste rele, ființ'ar fi pierit?
Printr'însele se ține a lumii armonie?
350 Au fost trebuincioase neapărat aici,
Ca binele prin rele să poată să se ție
Precum ne-a spus atâția filosofi multămiți?

- Dar tu, pe-a cărui voie a 'naintat ființa,
Tu, care le faci toate, din haos, din nimic,
355 Ce stavilă fatală ți-a 'mpiedecat voința,
Incât fără de rele binele-ar fi nimic?
Dar ce zic? spre a ține a lumii armonie,
A trebuit ca forma să mi-o batjocorești!
O lume, ești ferice, și multămește mie,
360 Căci prin a mea slujire, tu miști și viețuiești!

Dar vorbele sânt vorbe! eu ce voi face oare?
Ce am să fac? aice nu vine astăzi ea?...
Nu o să fie nunta-i la curte astă seară?
Câțiva voinici în umbră... Fiorița este-a mea.

Ghinea, Domnul Mircea

Mircea, intrând pe gânduri

- 365 Tu ești, sărmame Ghineo? ce vrei să-mi spui tu mie?
Eu am a-ți spune multe; vezi tu, voi a sfârși...
Făcutu-ți-am vr'odată, vrând sau nevrând, rău ție?
Asupra mea nimica tu nu ai a cârti?
N'ascunde, ci îmi spune, ai să te plângi de mine?

Ghinea

- 370 Nu! nu, din împotrivă, prea 'nalt stăpânul meu!

Mircea

- O taină ce-mi înghiață sângele meu prin vine,
Ce-mi depărtează somnul și-mi face traiul greu,
Voiu să descopăr ție... dar ca otrăva vie
Ucide pe acela ce umblă rău cu ea!
- 375 O taină ce tot omul, 'nainte să o știe,
Ar trebui să roage, și-a se cumenica!
Dar nu, tu nu-mi ești omul, cu toat'a ta credință...
Acela vroiu să n'aibă nici gură a vorbi,
Nici ochi ca să zărească, nici inimă să simță,
- 380 Nici voie... ca cuțitul ce trebuie-a lovi...

Ghinea

Stăpâne, fă cu mine tot ce mi se cuvine...
Sdrobește-mă'n picioare, și zi: așa voi eu!
Voiu săruta picioru-ți, zicând; ucis de tine,
E dulce să las vieața, o scump stăpânul meu!

Mircea

- 385 Atunci ascultă, Ghineo, și fie-a ta credință
Să nu-ți răpue vicața... ce știi? ce ți-am vorbit?
A! știu... dar mai 'nainte, arunc' a ta voință!
Arunc'a ta gândire! fii rece, amuțit!...
Fii rece ca o stâncă; dar mă pricepe bine!
- 390 Pe când al meu părinte domnea p'acest pământ,
Câțiva boieri din ură porniră către sine
Și-i dără-un fel de apă ce-l duse în mormânt;
O apă care-adoarme, dar care nu omoară;
Și bunul meu părinte fu îngropat de viu...
- 395 Ce? tu nu tremuri, Ghineo? nimic nu te 'nfioară!
Dar întâmplarea face în țară Domn să viu,
Câțiva pe la ureche sunară coarda morții
A celor ce-l ucise... tu știi? l-am desgropat...
Și bunul meu părinte, această pradă-a sorții
- 400 În groapă-i, în cosciugu-i pe față-era culcat!
Semn cum că se bătuse în chinuri, în durere,
Pe când în sânul morței d'odată s'a trezit!...
Tu înțelegi, o Ghineo, ce sete, ce plăcere
Eu simț de răzbunare?... minutul a sosit!...
- 405 Acei ce or să piară sânt peste doisprezece...
Vezi, numele lor toate le-am însemnat aici!...
Deseară este nunta... tu înțelegi? fii rece!
Acei ce or să vie d'aici n'or mai ieși!...

Ghinea

Măria-ta, dă-mi voie s'adaug două nume...

Mircea

- 410 Ce? tu cunoști și p'alții? Zi, zi, să-i știu și eu!

Ghinea, la o parte

E vreme... unul și-altul îmi sânt urîți în lume;
Și făr' de ei mai lesne ajung la țelul meu.

Scoate o listă și o dă lui Mircea; apoi tare:

Cetește! toți aceștii ieri seară s'adunase;
Vorbiră să te surpe... vezi lista tuturor!...

Mircea

Ah! să-mi răpească tronul! mânia mă apasă!
Ah! să-mi răpească vieața! și ei încă nu mor!
Sorin, și Filip încă!... ciudată întâmplare!
Sorin crescut la curte-mi, și Filip ce-l eunun!
Ei încă mă înșală!... o lume! o turbare!
420 Mânia mă abate... să mor ori să-mi răzbun!
Ah! vino, vino iute, amară răzbunare,
Și-adapă cu-al tău sânge setos sufletul meu!

Ghinea

Stăpâne, la picioare-ți eu sânt în așteptare...
Zi, și a ta poruncă îndeplini-voiu eu...

Mircea

425 Să'nceapă nunta 'ndată!... dar, preoții să vie,
Și'n umbră tot'odată săpați mormânt cu zor;
Subt ale sărbătorii coroane răzătoare
Șerpi veninoși și negri s'ascunză limba lor.

*
*
*

Smaralda

Sorin o zi ș'o noapte nu reintrase-acasă,
430 El rătăcea 'mprejurul castelului numit.
Acolo întristării el inima își lasă,
Acolo chiamă moartea, de vieață obosit.

- Dar oarele se scură... El trebuie-a purcede.
Plecă dar spre locașu-i, trist, însă liniștit;
435 Urmează lungul apei în care se prevede
Jucând al lunei pline imagin'aurit...
Mai niciodată seara nu i-a părut mai dulce,
Nici lună mai voioasă, nici stele mai sglobii;
Nici dulcea filomiță 'nainte să se culce
440 Nu a ținut concerte mai tinere, mai vii!
Tăcută, lină seară, pășind maiestuoasă,
Și aerul cu-aripe-i ici colo despicănd,
Scula mii vântulețe în aria seroasă,
Ce după dânsa toate veneau ușor săltând.
445 În treacățul lor dulce, aceste vântușoare
Se legănau p' aripe în spațiul undos,
Sau se jucau cu-a serii cosițe plutitoare,
Ori adunau pe vânturi al florilor miros.
Iar unele din ele, fiind mai indiscrete,
450 Mergeau ca să surprinză în umbră doi iubiți;
Jucau cu răsfățare în lungile lor plete,
Râzând de nebunia acestor fericiți.
Pârâul lin și dulce mugind în calea-i lată,
Unea a lui murmură cu-al paserii suspin,
455 Cu freamățul de frunze, în vânturi legănată...
Aceste îmbătară pe junele Sorin.

- El caută în apa în care luna vie
Și stelele de aur apare luminând;
Acest tablou ezală prea dulcea-i nebunie,
460 Il fermecă,-l încântă, înalță al său gând.
— „Aicea apa este măreață și curată,
Ca plânsul de fecioară ce cură p'al ei piept;
De pulbere de stele i-e fața semănată!
P'aici dulci păsărele prin cântece se cert.
465 Ah! unde pot să aflu o seară mai frumoasă?
Și a-mi depune anii, mormânt mai răzător?
Aici dar să se curme junia-mi viforoasă!...
Vezi! stelele de aur mă caută cu dor,

- Și apa murmurândă în cale-i se oprește;
 470 Imi zice: vino! vino! de mult eu te doresc!
 Vezi, cât sânt de curată în luna ce lucește,
 Așa sânt credincioasă cu cei ce mă iubesc!
 Rămâneți sănătoase, voi zile tinerele,
 Dar pline de'ntristare, și tu, o cerul meu!
 475 Nemuritoare carte cu litere-aurele
 În care învățații cetesc pe Dumnezeu!
 Și tu, și tu, luniță, lumine argintoasă!
 Ce mă 'nnecai adese cu dalbe sărutări,
 Și voi, o floricele cu tinere miroase,
 480 Și voi, o filomițe, cu mândre, dulci cântări!
 Ah! dacă a mea vieată fu scurtă, o ursită!
 Și-a trebuit a trece făr' de a fi iubit,
 De ce nu fuse oare încaltea strălucită
 Ca steaua care cade; dar dacă a lucit?
 485 Aflați-mi, o! aflați-mi necazurile mele,
 Voi, marturii acelor ce în ascuns suspin!
 Eram eu tânăr încă, o luminoase stele!
 Dar nu plâng tinereța ce s'a curmat în chin;
 Nu plâng nici mândrul nume, lumine trecătoare,
 490 Ce fermecă ș'orbește pe cei ce-o au privit.
 Imi pare rău d'un lucru: în vieța-mi gemătoare
 Și scurtă, nimini încă, nimini nu m'a iubit!
 Eu pociu trăi, dar vieța-mi e întristată foarte!
 Se zice că sânt oameni ce uit ce au iubit;
 495 Eu pociu trăi, dar colo pătruns-a cruda moarte,
 Și eu voi fi în lume un arbur trist, pârlit,
 A cărui uscăciune va fi periculoasă,
 Va întrista dumbrava de tineri copăcei...
 O lume! crudă lume! rămâi dar sănătoasă!
 500 Ca vara cu flori dalbe, mă duc cu anii mei!"
 Așa Sorin gândește. Tot pare că se plânge.
 Se stinge luna'n aer și stelele se joc;
 Câmpia se preface în ocean de sânge,
 Și florile 'n șopârle, și aerul în foc.

- 505 Șerpi se ridică pe coade și limbile arată;
Ei fug ca să se scape și 'n sânu-i se strecor,
Și inima-i se simte de ei înfiorată!
Iar bufnițe țipânde se las pe el din sbor.
Nori negri se rădică, și foc și apă varsă,
510 Cât nu încape locul aice pe pământ.
Pământul se despică în inima lui arsă,
Și morții își scot capul și strigă din mormânt.
Iar râul cură dulce cu undele-i spumoase,
Ca vârsta tinereții ce trece în cântări;
515 In sânul lui s'aude suspine amoroase
Ș'armonioase șopte de calde sărutări.
Din sânul apei iese o horă grațioasă
De tinere fecioare, frumoase, rătători,
A căror coamă cade pe sânul lor undoasă,
520 A căror guri esală parfumul cel de flori.
Sorin urmat de hiară, de foc și de văpaie,
Era să se arunce în iazul răcoros...
Subt forma Fioriței, frumoasă și bălaie,
Ieși din apă moartea. „Vin', mândrul meu frumos!
525 Vin', vin' de încălzește cel sân străin și rece
Și mâna-ți înghețată la sânu-mi călduros!
Și buza ta uscată, pe care setea trece,
Pe buza mea ce arde ca soarele focos”.
Așa, pierdut în noaptea închipuirii rele,
530 Copilul șovăește... voește-a s'arunca
In apa strălucită de lună și de stele;
O râdere amară trecu pe fața sa.
Un pas, și'n sânul apei ar fi aflat scăpare,
Când o suavă umbră, trecând ca un suspin,
535 C'un viers plâpând și dulce, dar plin de tremurare.
Il strigă și îi zice de două ori: Sorin!

O jună copiliță îl chiamă pe-al său nume.
— „Te caut, zise-aceasta, de când a amurgit,
Prin târg și pe acasă... am auzit din lume

540 Că te-a zărit pe-aice... și fuga am venit

- Să-ți spun a nu te duce deseară pe acasă...
 Tu nu știi ce se trece acolo la palat;
 Pe de o parte nuntă, petreceri, danțuri, masă;
 Iar pe de altă parte, tot pare turburat!
- 545 În umbră se lucrează sierie de morminte.
 Popi vestmântați cu sfinite în casă stau pitiți!
 Ostași, pe la ferestre, cu lungile lor flinte
 Pândind prin întuneric, abia șoptesc sfiiți!...
 Leșeam dela Domnița; un chiohodar îmi zise
- 550 Că o să curgă sânge și lacrimi de foc;
 Că'n cartea crud' a morții sânt multe nume scrise
 Acelor ce de Domnul zic rău sau își bat joc.
 Eu m'am temut de tine, ce zici adeseoare
 Că Domnul și boierii despoaie țara lor.
- 555 Ce ai să te amesteci într'astea, dragă Soare,
 De ce nu ești cuminte, s'ascuți pe a ta sor?"
 Smaralda orfelină, de-o rară frumusețe,
 De mică o luase Domnița lângă ea.
 Acî i se formase a vieții tinerețe,
- 560 Acî, în pace dulce mândrețea-i înflorea.
 Eră datoare vieța amicului ei june;
 De-atunci ea îl iubește cu călduros amor;
 El nu știe nimica; nimica nu îi spune
 Că dorul ce-i arată nu-i alt decât de-o sor.
- 565 Ea este-o frumusețe de-acele ce răpește
 Oricare ochiu o vede... un chip fermecător;
 O talie subțire ce vântul îndoiește,
 Un păr bogat și negru d'eben strălucitor;
 O față ce nici soare, nici vânt nu sărutase;
- 570 O frunte rătănoară; ochi negri, mari, arzoși,
 Umbriți de niște gene stufoase de mătase;
 Obraji, deși nu rumeni, dar frageți și voioși;
 Micuțe buzișoare cu purpură 'ndoite,
 Și albi ca cele fulguri căzute pe Carpat,
- 575 Și mici ca niște boabe de rouă risipite;
 Un sân ca ghiocelul cel alb nesărutat

De arșițele verii, și care juna fată,
Temându-se ca vântul ce 'n plete îi jucă,
Cu sărutări ce-i fură, să nu-i ia tot'dodată
580 Secretul ce ascunde, cu grijă coperea.
Purtă o rochie-albă cusută cu mătase;
Pe capu-i o năframă cu dese flori de-argint
Cădeă cu-a sa cosiță ce 'n două înnodase,
Ca două aripi ninse ce corbu 'ntinde 'n vânt.
585 Lă gât purta 'nnodată o salbă auroasă;
O leasă de mătasă întrepletită 'n fir,
Cu două pafte de-aur, pe talia-i mlădioasă,
Se prevedeau prin vălu-i cel alb și rar la fir.

Sorin l'a ei vedere rămase în răceală.

590 — „Îți mulțumesc, Smaraldo, îi zise însă el.
Dar vieța mea nu face această osteneală
Ce tu ți-ai da cu dânsa, o mândru îngerel!
Eu pot muri și nimeni să nu se întristeze,
Și lipsa mea pe nimeni să fac' a întrebă!
595 Eu pot muri și nimeni să nu mă cerceteze,
Și niciun sân să bată, sau lacrimi a vărsa.
Căci fără de-o iubire de-o seamă între toate,
Vieța-i o povoaară, o înger răpitor!
Iubesc cu înfocare, cu nebunie poate,
600 Dar oamenii prin ură răspund l'al meu amor”.
— „Tu zici că nimeni încă nu te iubește, Soare?
Că pentru-aceea traiul ți-e dureros și greu?
Dar tu, tu însuți, spune pe cine iubești oare,
Ca să te plângi de alții, o Sorinelul meu?”

605 Așa vorbi Smaralda c'un aer de muștrare;
O vie rumineală cuprinse fața sa.

— „Smaraldo, îi răspunse Sorin cu înfocare
Lăsând din a lui geană o lacrimă-a pica,
Văzut-ai tu în visuri o dulce frumusețe
610 Ce nu vezi niciodată a avea pe pământ,
Arzând de frăgezime, dulceață, tinerețe,
Un înger blând și dulce, vorbind într'un cuvânt?

- Și poți totdeodată să-ți faci închipuire
 Cât poate ea să simță un suflet îndrăgît?
- 615 Un suflet ce 'nsetează de dulce fericire,
 Un suflet ce iubește și nu este iubit?
 Ei bine! astfel este această frumusețe
 Pe care o iubește ast suflet turburat.
 Dar vai! această dulce, străină tinerețe
- 620 E rece la iubirea ce ea mi-a înșuflat!
 Tu o cunoști, Smaraldo... deseară se mărită.
 La curte, unde-a merge voiai să mă oprești!"
 — „Fiorița!” zise fata cu inima rănită,
 Turnând a ei cătare spre bolțile cerești.
- 625 — „Fiorița! îi răspunde Sorin ce mâna-i strânge.
 Ah! plânge-mă copilă, căci sânt nefericit!
 Ah! plânge-mă, Smaraldo, cu lacrimi de sânge
 Și varsă mângâiere în sufletu-mi zdrobit!
 De când iubesc, Smaraldo, vezi, soarele e rece
- 630 Și stelele în aer s'au stins și au pierit;
 In darn se face ziua și noapte, timpul trece;
 Nimic nu mă deșteaptă din visu-mi fericit...
 N'aud, nu văd nimica de cât a ei făptură,
 A cării frumuseță mă 'mbată de amor,
- 635 Și vorbele-i mieroase ce cad din a ei gură
 Ca florile de aur din mândrul pomișor.
 C'o vorbă ea ar face să cure al meu sânge;
 Pe-un zâmbet al ei numai aș da eu vieța mea;
 Ca slabă floriceică, ea subț picior m'ar frânge;
- 640 Ucigător, copilă, m'ar face dac'ar vrea.
 Când ochiul meu o vede arzând de frăgezime,
 Din creștet până'n talpe mă prinde un fior
 Ce m'arde și mă 'nghiață, m'apasă cu cruzime,
 Și gura mi se 'nchide, și capu-mi pare 'n nor!
- 645 Atuncea al meu suflet, cu sufletu-i deodată
 Lăsând a lui țărână pe țărnul pământesc,
 Aș vrea ca două raze să se cufunde 'ndată,
 Și să s'avânte dulce în leagănul ceresc!"

- Smaralda 'neacă doru-i și varsă lăcrămioare,
650 Al căror curs ferice alină păsul său.
Ea a simțit în sânu-i, și pentru prima oare,
O crudă gelozie ce-i face-un mare rău.
— „La curte este nuntă; iar teamă-mi este foarte
Că subt acele danțuri, plăceri sărbătorești
655 Și cântece voioase, s'ascunde cruda moarte;
Tu poți scăpa mireasa pe care o iubesti;
Ia dar inelu-acesta cu pajură domnească,
Ce spre a ta scăpare chiar Doamna mi l-a dat!
Cu el oricine poate orice să uneltească;
660 Tot lui i se supune, tot îi e plecat”.

* * *

Nunta

- Mii de făclii luminează în sala spațioasă.
Dar nu lucea nimic mai mândru, mai voios,
Ca ochii celor dame ce'n hora sgomotoasă
La sunetul vioarei s'avântă grațios.
665 Dar ca să descriu danțul, vai! muza mea nu are
Nici grația cerută, nici bucuria lor!
In dar o chem la horă! ea stă în nemiscare
Și gându-i în departe s'avântă după dor;
Căci de un timp încoace ea este gânditoare,
670 Și sgomotu-i displace, rari lucruri o răpesc;
Marchiza scăpătată așa-i supărătoare;
Lumina, fumul, danțul, îndată-o ostenesc!
Lăsăm dar tinerimea s'adune bucuroasă
Pe sânul desmierdării plăpândeale ei flori!
675 Vezi! muza mă invită atât de grațioasă
Ca să salut mireasa cu perii gălbiori.
Fiorița cununată, trecus' aici în sală
Cu toată adunarea ce-acum o admira.
Frumoasa-i dulce față era puțin cam pală,
680 Dar umbra întristării un fermec nou îi da.

- Pe capu-i de o parte, saricu-i de velură,
 Rouat de pietre scumpe, lăsa pe sânul ei
 Să cadă 'n răsfățare o fundă lat' aură,
 Ce atárnând sărută rotunzii-i umerei.
- 685 Cosița-i împletită cu mărgăritărele,
 Se despica în două căzând pe spete-i strâns,
 Ca două ghirlândițe de flori de micșunele,
 Ca doi șerpi lungi de aur, stropiți de-al serii plâns.
 În sânul ei, a cărui albețe răpitoare
- 690 Se prevedea prin vălu-i de gaz ce-l coperea,
 Ca marmurul în fundul de ape limpijoare,
 Ca crinul printre rouă își înfipsese ea,
 C'o grație eschisă, buchet de floricele
 Ce esalau în preajmă-i un răpitor parfum
- 695 Și nu știau: ori ochii-i, plouate viorele,
 Sau gura-i răsurică, nășteau dulcele fum?
 Pe brâuul ei de aur, astrânsă cu 'ngrijire,
 Se mlădia ca floarea pe rămurica sa;
 Și semăna, copila, c'o dulce 'nchipuire
- 700 Ce 'n visele juniei vine-a ne fermea.

- E fericită ziua când junele vergine
 Incep ca să iubească de faț' amantii lor!
 Căci din acea zi numai pot ele să exprime
 Cât inima lor fuse 'necată de amor.
- 705 Dar astă fericire nu 'mbată pe Fiorița:
 O presimțire-amară o turbură mereu.
 Acolo, în tăcere, suspină copilița,
 Și lăcrimând se uită la soțiorul său.
 Femeile, geloase de-a fetei frumusețe,
- 710 Găsesc c'acele lacrimi anunță un mister:
 Că umbrele 'ntristării pâlise-ale ei fețe,
 Că fata n'ar fi tocmai un îngerăș din cer.
 Dar pintre toate una, și jună și frumoasă,
 Soția unui Stroe ce-era biv-vel Spătar,
- 715 Dar rea, nesuferită, zulară, vanitoasă,

Crezându-se născută de neamuri foarte mari;
Natura însă-i dase o formă foarte rară,
Diametral opusă cu caracterul ei;
In față-i frăgezimea de seri de primăvară,
720 In ochii săi dulceața de ochi de columbei!

Aceasta ia chip dulce și vorbă prefăcută:
— „In ziua nunții tale, îi zise fetei ea,
Eu nu pot înțelege să fii tu abătută;
In loc să fii voioasă, tu plângi, copila mea!
725 Bărbatul, copiliță, e seara ce umbrește
Ș'ascunde de-ochii lumii pe cei ce noi iubim,
Când fața pentru inimi se 'ntâmplă de roșește;
Ia spune, Fiorițo, ce s'a făcut Sorin?"

Copila se roșește. Rivala-i triumfătoare
730 O vede cu plăcere, și sub piciorul său
Sdrobește-a ei mândrie precum sfărâm o floare
Și face să zâmbească ascultătorul rău.

Pe o sofa prea scumpă, sta Doamna conjurată
De mândre jupânese, prin care s'osebea
735 Prin rara-i frumuseță, Smaralda, juna fată.
De-acolo copilița rivala își privea.

— „Ah! mult e mândruliță! zicea copila 'n sine.
De ce, o Doamne sfinte, n'am chipul ei frumos!
Și ochii ei albaștri, și genele-i blondine,

740 Și fața-i bălăioară, și păru-i auros!
Atunci, ah! cine știe! poate c'a lui iubire...

A mă iubi?... o dulce, fermecător cuvânt!
Iubirea lui e vieța... unica-mi fericire!
E tot ce-mi face bine! e dorul cel mai sfânt!

745 De ce nu mă iubește? el mi-ar fi drag mai tare...
Căci fără' să mă iubească atâta îl iubesc!

L-ași fi iubit atâta, cât ura mea e mare
Asupra Fioriței ce nu pociu s'o privesc!...

Și iar nu pociu a ține aști ochi să o privească,
750 Ca când mă trage-un fermec"... Aci ea se opri.

Și ochii s'ațintară pe fața îngerească
A tinerei mirese, pe când o umili.

Smaralda le ascultă, vorbirea lor îi place;
Se simte răzbunată... apoi iar se gândi:
755 — „El nu-i drag Fioriței... femeia dar rău face
Cu-atâta răutate pe fată-a umili!
Dar poate jupâneasa, chiar ea poate-l iubește”.

Fiorița, -am zis, roșise; ea n'are-apărător,
Nici chiar o căutare ce-ades îmbărbătește;
760 In dăr cu ochii cată pe dragu-i soțior!
Căci toți, mai toți boierii ieșiseră afară,
Lăsând pe jupânese uitate 'n jocul lor.
Din ordinea lui Vodă cu toții s'adunară
In altă sală mare, în sală de omor.

.....
765 A oaspeților voie se răsipește 'ndată
Și spaima 'nfiorează pe privitori uimiți!
Căci de fustași cu flinte e sala înneacăță,
Și câți voiesc să iasă la uși se văd opriți.
Aici s'aduce-o masă, pe care-i așezată
770 O carte și o cruce, mai multe cununii;
Și popi cu patrahire în sală se arată
Urmați de o mulțime de slugi și de lachii.

Inmărmuriți de spaimă, toți tac în adunare
Și nimeni nu 'nțelege acest amar mister.
775 Aici rămâne mută ori-care întrebare;
Nimini nimic nu știe, nici gardă, nici chiar eler.

Dar Ghinea iat' apare în sală cu trufie;
Sinistra lui rânjire pe toți a 'nfiorat:
Pe fața lui lucește aceeași bucurie
780 Ce a simțit Satana când pe-oameni a 'nșelat.

— „Bărbații voștri, (zise femeilor uimite,
Spuind totdeodată numele tuturor),
Au tras spre dânsii moartea cu crime dovedite!
Muierile d'acuma și tot avutul lor
785 Le vor lua ciocoi ce 'n coadă le slujește...
Muieri! iată bărbații ce vouă se cuvînt!"...
El zice și un vuiet în sală se lățește,
Femeile strig... țipă, și unele leșin.

-
- 790 Femeile, la urmă, văzând că nu-i scăpare,
Se hotărăsc la toate cu suflet curajos.
Apoi, aceeași soartă n'aveau fieștecăre?
Chiar a muri 'mpreună cu alții-i mângăios.
Dar unele zâmbiră!... căci scena dureroasă
Și crudă totd'odată avea comicul ei.
- 795 Exemplu Spătărița cea mândră și frumoasă,
Ce-a fost privit boierii cei alți ca pe lachei;
Ea se văzu redusă, în marea ei mândrie,
Să ia de soț ciocoiul bătrân și uricios;
Iar altele din ele trecute 'n ilichie,
- 800 (Cum zice într'aceasta un cronicar voios)
„Nu știi de ce pricină la față se roșise?"

Din toate Fiorița primi mai cu amar
Această lovitură!... Sărmana, mai murise!
Pe soțul ei cu țipăt îl chiamă în zadar!
805 Ea tremură, și plânge, și pierde-orice simțire.
Văzând tradus în faptă decretul pronunțat.

Doi ciohodari profită de lungă ei dormire,
Din ordinul lui Ghinea, cu ea s'au depărtat.

* * *

Sila și moartea

(O cameră abia luminată de o lampă. Fiorița leșinată pe un pat)

„Aceea ce-a mea formă pocită, uricioasă,

810 Să-mi dea nu fu în stare, îmi dete capul meu,

Căci iată-mă la țălu-mi... vedeți acea frumoasă,
Cea mândră ne 'mblânzită ce-atât o iubeam eu?
Ce-o apăară? nimică... și nu mai e scăpare?
Nicio putere 'n lume nu poate-a o scăpa!

- 815 Vedeți cât e de jună, de albă, de frumoasă?
Ce gură mititică! ce păr lung și bogat!
Din geană-i cură încă o rouă călduroasă.
Și sânu-i saltă dulce, și chiam' un sărutat!
Ea doarme... o plăcere! ce mă oprește oare?"
- 820 Așa vorbește Ghinea, cu capul amețit
De fumul unei patimi brutale și-arzătoare.
El pierde minte, vorbă... obrazu-i e pălit,
Și ochii lui acuma sânt încruntați în sânge,
Ca ochii unui tigru ce prada și-a găsit.
- 825 O mână infernală se pare că-l împinge;
Se clatină pământul... lumina-a dispărut.
Abia-și atinge mâna turbatul de fecioară:
Aceasta deodată atunce s'a mișcat.
Mișcarea copiliței mai mult îl înfioară
- 830 Decât un șerpe negru, pe care-ar fi călcat.
El geme 'n a lui sete, văzându-și cupa plină;
Dar când la gur'o pune, paharul a secat!
Mânia lui e mare, și furia-i străină...
Nimic nu-l mai oprește... Fiorița a țipat!
- 835 O luptă neegală... ca vulturul cel tare
C'o dulce porumbică ce va a o sdrobi...
Pericolul dă fetei putere-atât de mare,
Cât două-trei minute ea se împotrivi;
Dar brațu-i ostenește, puterea sa slăbește;
- 840 Bărbatul înțelege... adaoge-al său zor...
Când Ghinea țipă, cade, subt fierul ce-l rănește...
Lovit în piept de-o mână ce vine 'n ajutor.

- El cade 'ntr'al său sânge... o fată tinerică
Naintea Fioriței atunci s'a arătat.
- 845 Aceasta e Smaralda!... intrând pe-o ușă mică
Ascunsă în părete... „Copilă, te-am scăpat”.
— „Dar care-i interesul ce iei tu pentru mine?
Intreabă Fiorița luându-i mâna sa.
Îți sânt datoare vieața... ah! ce zic? fără tine,
- 850 Mai mult și decât vieața barbarul îmi lua!
Smaraldo, voi fi ție o soră călduroasă;
Voiu face pentru tine orice tu vei voi”.
— „Ah! zise copilița cu geana neguroasă,
Ce voiu? dar ce voiu alta decât a mi-l iubi!...
- 855 Dar spune, Fiorițo! o, spune-mi, dragă, mie,
De ce ești rece oare la dörul lui Sorin?
El, ce iubește vieața căci ți-este dragă ție,
Ce-ar da zilele sale să 'mpace-al tău suspin?
Dar de un timp încoace, e trist, îngălbinește;
- 860 Pe gânduri totdeauna el umblă adâncit;
Nimică nu-i mai place; îl vezi că se topește
Ca floarea dimineții ce brumele-au lovit;
In sufletu-i se trece gândiri spăimântătoare...
El vrea să se ucigă... o dulce îngerel!
- 865 Tu, care ești frumoasă și blândă ca o floare,
Tu, care te iubește, îndură-te de el!”
- „Ce pot să fac, Smaraldo? mi-e inima 'nghețată:
Nu simț nimic văzându-l: lipsind, nu îl doresc.
Dar spune-mi, copiliță, e oare-adevărată
- 870 A mirelui meu moarte? sau eu mă amăgesc?”
— „Ah! cel puțin, îi zice Smaralda gânditoare,
Tu poți să-l scapi de moarte, o Fiorița mea!
Ea zise, și din ochii-i curg calde lăcrămioare...
— Poți să-l întorci la vieață”, îi zise încă ea.
- 875 Apoi, luându-i mâna o udă 'n lăcrămioare
Și-o 'ncarcă totd'odată de calde sărutări.
— „Ah! scapă-l, zise fata căzându-i la picioare.
Nu știu vorbi, o Doamne! și n'am decât oftări

- Și lacrimi! ah! copilă, să fi putut a-ți zice
 880 Cum simte al său suflet, la slabul meu, trist grai,
 Cu lacrimi de sânge tu ai fi plâns aice!...
 Căci inima-ți e caldă ca soarele de Mai!"
 — „Dar ce te 'ntristează? întreabă Fiorița,
 Atinsă pân' la suflet, ce păs ai de Sorin?"
 885 Ești oare a lui soră? mai zise copilița,
 El îmi spusese-odată că 'n lume e străin".
 — „Eu, sora lui? răspunse șoptindu-i al lui nume.
 Ascultă, surățică, și află ce sânt eu:
 N'am nici părinți, nici frate; pe nimeni n'am în lume,
 890 Dar el le ține locul la toți, îngerul meu!...
 Urechea-mi de-l aude, și ochiu-mi de-l privește,
 Pierd graiul și cuvântul, și mâinile îmi frâng:
 Și sângele în sânu-mi arzând se grămădește;
 Vorbesc orice îmi vine, și plâng, și râd, și plâng!
 895 Ah! scapă-l dela moarte! o vorbă mângâioasă,
 O căutătură dulce pe râpă-l va opri...
 Mângâie-l cu cuvinte, surata mea frumoasă!
 Mângâie-l cu cuvinte, de nu poți a-l iubi!"
 Zicând aceste vorbe, Smaralda 'ngenunchiată
 900 Picioarele Fioriței, plângând, le 'mbrățișa;
 Iar tânăra frumoasă, răpită și mirată,
 Pe lângă dorul fetei uita durerea sa.

* * *

Inchisoarea

(Un beciu: paie așternute)

(Stroe Spătarul; Coadă Vornicul; frate-său Radu Comisul; Dragul Stolnicul; Vintilă Comisul; Filip Căminariul mirele Fioriței și alți boieri hotărâți la moarte).

Filip către Stroe

- Cu toate-aceste nunta se începuse bine;
 Mireasă frumoșică și ginere voios!
 905 Hori, muzică și masă, pahare cu vin pline...
 Dar dracul vără coada, și totul cade jos!

- Dar cui să-i treacă 'n minte, Spătare mare-nune,
Că moartea 'n ziafete de-ald'astea ascundea
A ei sbârăcită frunte?... Dar trebuie a spune:
- 910 Ideea este rară, ba încă nu e real!
Și dacă 'n ceea lume o fi să mă însoare,
Spre-a nu mai cădea 'n cursă lua-voiui măsuri tari;
Acum rămâne numai, în viața viitoare
Să știm de este nuntă, și domni și boieri mari?...
915 Dar tu ești dus pe gânduri! ca popa ce rămâne
Ne-ales de parohie la tronul păstoresc;

(Boierii se ceartă în fund)

Hei! cine strig' acolo? ascultă, o stăpâne!
Pe marginile gropii ei încă se sfădesc!

Stroe

Ce crezi tu despre suflet în viața viitoare?

Filip

- 920 Nu te grăbi, Spătare... mai rabdă și vei ști.
În viața ce-o să vie, ca 'n viața trecătoare,
Cât pentru mine, frate, tot vesel am a fi.
Tot ce mă neodihnește e temerea cea mare
Ce am, să nu mă pue în raiul cel ceresc,
925 Să stau cu umbre triste ca tine, o Spătare!

(Poarta închisoarei se deschide; intră Sorin repede)

A! iată unul însă cu care să glumesc...
Cel! și tu vii, Sorine? pe Dumnezeu, bădiță,
De știu ceva din toate ce ochiul mi-a văzut...

Sorin, trăgându-l la o parte.

- Ascultă-mă, Filipe! Sărmana Fioriță
930 În mâna lor spurcată se zice c'a căzut...

Ia, ține inelu-acesta și manta dela mine
Și sboară spre scăpare-i... doi cai afară sânt...
Să vă ajungă ziua în țările străine!...
Ia, ia inelul, du-te! și nu zi un cuvânt...

Filip

935 Îți mulțumesc, o frate! dar tu, ce-o fi de tine?

Sorin

Nu te 'ngriji de mine... aceasta-i treaba mea.

Filip

Nu, nu! ori stau aice, ori vei ieși cu mine!

Sorin

Te du, te du, grăbește; și sboară către ea!...

(Filip ia inelul și manta; pleacă, apoi iar se întoarce)

Ascultă-mă, Sorine; dă-mi mâna a țî-o strânge.
940 Îți jur pe al meu suflet să fiu fratele tău.

Sorin

Dar du-te! mergi; o clipă mai mult, și al tău sânge
Va curge... sboară, sboară, de ești fratele meu.

(Filip arată inelul, și gardele îi fac loc de iese)

Acuma vie moartea! mă va afla în pace...
Fiorița e scăpată... acuma pot să mor.
945 Să mor ca să trăiască aceea ce îmi place...
Îți mulțumesc cu lacrimi, Stăpâne ziditor!...

Incheiere

A doua zi Fiorița, cu soțu-i împreună,
Trecuse în Moldova, voioși mulțumiți.
Boierii se tăiară; și chiar Sorin cel june
950 Pierise deodată cu-acei nefericiți.
Iar într'o dimineață, mulțimea curioasă
Pe malul unei ape s'adună a privi
Cadavrul unei fete... Smaralda cea frumoasă
Se asvârlise 'n apă, neavând ce mai iubi!

)

M A C E D O N E

ROMANELE DIN CAVAIA

- Tropotă, bubue plaiul Candavii
Lângă Cavaia,
Caii se spumegă, pui ai Moravii,
Răpind bătaia.
- 5 Iată-i alunecă! umbra pământului
Nu îi sosește:
Coama lor flutură p'aripa vântului,
Nara lor crește.
- Nu vezi mișcările ce fac picioarele
10 Iuți și ușoare,
Și cum miroasele le poartă boarele
Pe aripioare
Ei port femeile, dalbe ca zorile
Cele de vară.
- 15 Brâul cu armele luce ca florile
De primăvară.
Nu sunt Avlonele, nici Tiranesele
Cele plăpânde,
Nici Elbasanele, nici Belardesele
- 20 Fragede, blânde;
Nu sunt nici Gueguele aspre, sălbatice,
Nu sunt Albane;
Sunt flori de măgură, flori păduratice,
Mândre Romane.
- 25 Fugi trecătorule! pleacă-ți cătările
A nu le strânge
Flacăra ochilor! căci înfruntările
Se spăl cu sânge!

- Boarea le scutură aurul pletelor
30 Ce răurează.
Drag sub fakioalele, fermecul fetelor
Ce le visează!
Iată-le! armele și frumusețile
Le împovără.
35 Crinii și rozele mângâie fețele,
Ochii ard în pară
Trec și în urmă-le umbra ce scânteie
Se mai umbrește!
Tropotul cailor scade, se mântuie,
40 Se risipește.

)

LUPTA IN PĂDURE

- „Ascultă plânsul dulce a celui ce-i ești dragă,
O, floare din Clissura, o, vis desfătător!
Fă ca a ta zâmbire zâmbirea mea să-atragă!
Copilă, vezi, eu mor!”
- 5 — „Voiu îndrăgi păstorul ce va lupta cu mine,
Ce mă va 'nvinge 'n luptă prin cânturi, dragul meu,
Ce va putea să cânte mai dulce și mai bine
De cât știi să cânt eu”.
- „Oh! să ieșim în luptă, vis drag de tinerețe!
10 Eu voiu cânta mai dulce, încins de-al tău amor,
Și Dumnezeu să verse cereasca frumusețe
In cântecu-mi de dor!”
- „Prea bine, zise fata, aidem colo în vie,
Ca să alegem martori; dar iată că sosesc!
15 De-oiu pierde eu, bădiță, voiu fi a ta soție,
Dar dacă izbâdesc?”
- „Voiu fi eu soțu-ți, dragă!” — „Vezi ce ciudată
glumă!
Atunci să-mi dai tărâmul ce-ai tăi ne-au fost
călcat!”
- „Așa!” zicea păstorul și martorii s'adună;
20 Ei astfel au cântat:

Zioara (Roza)

Dintre flori eu sunt frumoasă;
Dragă dulcelui poet,
Și Cybela grațioasă
M'a născut într'un banchet.

- 25 Sunt frumoasă pe cununa
Mirilor desmierdători,
Când în cupe cură spuma
Vinului în sărbători;
Degetele aurorii
- 30 Eu ferice le'nvălesc;
La apus cu mine norii
Drăgălaș se poleiesc.
Dau domneștilor mantile
Roșul cel strălucitor
- 35 Și pe buze de copile
Ingrădesc zâmbirea lor.

Crinul

- Fără crin ce-ai face oare?
Ori și unde te-ai afla,
Crinul cu a lui ninsoare
- 40 Naltă rumenețea ta.
Dacă degetu-aurorii
Tu ferice învălești
Și l'apus când pasă norii
Drăgălaș îi ingrădești,
- 45 Nu știi tu că lângă tine
Pretutindenii eu lucesc?
Cu frumoasele-mi lumine
Oamenilor te vestesc?
Gura junelor fecioare
- 50 Nu-i înconjurată 'n crin?
Drăgălașa mea ninsoare
Nu plutește p'al lor sân?

Roza

- Dacă tu ești lângă mine
Ori pe unde mă-aflu eu,
- 55 La-amândoi dar se cuvine
Sceptrul ce a fost al meu!

Păstorul

- Roză, odor de tinerețe,
Eu în toate te zăresc
Strălucind de frumusețe
60 Și de fermecu-ți ceresc!
Tu drăguță și rivală
A molatecului crin,
Frumusețea-ți vergurală
Ochii mei adapă lin.
- 65 Cu costița dulcii mele
Drăgălaș te împletești
Și pe buzele-i junele
De surâsu-i te-aurești.
Când te văz pe sânul dulce
- 70 Celei ce e umbră ei,
Soarele ce'n cer străluce,
Se îmbată ochii mei!
Tu dai frumusețea vie
Dragii mele, sânt amor?
- 75 Sau ea împrumută ție
Farmecul desfătător?
Tu îmi pari și mai frumoasă
Intre bucelele-i ce joc,
Cum și ea mult mai voioasă
- 80 Sub al tău ferice foc.
Dar tu iei când din guriță
Farmecile rumeori,
Când din sânu-i de liliță
Drăgălașele ninsori.
- 85 Tu ai vieța sufletească!
Tu născuși, ceresc odor,
Pe o buză femeiască,
Dintr'un sărutat d'amor!
Popolul care se teme
- 90 Să fărâme lanțul său,
Toate aste frunți nedemne

- Nu au, dragă, focul tău!
Nu ești tu, frumoasă floare,
Umbra vieții omenеști?
95 Tu ca omul naști la soare
Și ca dânsul vestezești!
Pe o frunte de mireasă
Faci locașu-ți rîzător
Și te împletești voioasă
100 Cu privirile-i d'amor.
Coperi fața ce lucește
A nevestii fără vâl,
Când imenul desvelește
Frumuseți ce ne înșel.
105 Când ziceam frumoasei mele
Lucruri ce atît iubea,
Oh! de roze tinerele
Fața ei se coperea!
Când te văz eu, tot d'odată
110 Simț un dor adânc și sânt:
Tu vei coperi odată
Al Ziorii trist mormânt!

Zioara

- Fericit e călătorul
Ce'n deșerturi rătăcit,
115 Abătându-se cu dorul,
Află-un arbor înflorit!
Astfel în această vieată,
Dulcea mea tu ai părut
Și în umbra-ți de dulceață
120 Mă așez eu un minut.
Un minut, vai! tot ne spune!
Este vieața pe pămînt.
Ieri eram un mîndru june,
Astăzi abătut eu sunt.

- 125 Viață, nuri și fericire
Tot ce fermecă plăcut,
Amicie și iubire,
Tot șoptește: „un minut!”

Păstorul

- Oh! femeia e ca vântul
130 Și niciun cârmaciuc mintos
Nu dă nimănui cuvântul,
Socotind p'un timp frumos.
Voi, copii, vă pierdeți vieța
De voiți să o schimbați!
135 Rozei nu luați roșeața,
Cât de mult să o spălați.
Cine știe ce mai este!
Dacă chiar schimbarea ei,
Nu e bine la nevastă,
140 Nu-e un fermec, dragii mei?
Apoi ce puteți a zice,
Suntem noi mai credincioși?
Suntem noi mai fără price?
Decât acești draci frumoși?
145 O! lăsați să se desmierde
Roza ce, născând la zori,
Până seara totul pierde,
Vieată și parfum, colori!

Zioara

- Fete, tinere lilițe,
150 Ruga mea îmi ascultați,
Rozele dupe gurițe
Toate astăzi le-adunați
Și-mi faceți cunună mie!
Mâne moartea va veni,
155 Astăzi poate chiar să vie,
Poate lângă mine-a fi!

Păstorul

- Mă gândeam gândiri frumoase
Și beam apă din pahar,
Când ceva frumos miroase,
160 Un miros ca de nectar!
Când în amintire-mi luce
Ceea ce-i adevărat,
A drăguții gură dulce
Mai 'nainte-am sărutat.

Zioara

- 165 Soarele dulce și luminos
Intotd'auna o să lucească,
Și câmpul verde o să 'nflorească
Și a să fie cerul frumos;
Dar eu ca frunza ce 'ngălbeneste
170 Din zi într'alta fruntea înclin,
Și al meu suflet rece, străin,
Vai! nu mai simte, nu mai iubește!

Păstorul

- Dragii mei, vedeți voi oare
Ce-am ajuns p'acest pământ?
175 Nicio față rătătoare!
Pe toți duce-al urii vânt!
Nu vezi doi să-și strângă mâna,
Să-și vorbească blândior.
Oare a învins țărâna
180 Focul sufletului lor?
El visează fală 'naltă!
D'al ei fermec îmbătați,
Uită că din oră 'n altă
Moartea le va zice: Stați!
185 Știu ei câte griji amare
Pe mărire se abat?

- Peste stânca cea mai mare
Vânturile mai mult bat!
Eu plecasem p'astă cale,
190 Dar o mână m'a poprit:
— „Fugi d'această tristă vale
Unde moartea a sosit!
Căci puțini ajung la țintă;
Cei mai mulți cad pe pământ,
195 Stai cu mine și-mi amintă
Arii dulci ce ne încânt.
Și-ți voiu da, să te inspire,
O fecioară cu chip drag,
Dulce ca o fericire,
200 Cu gurița ca un frag”.
Astfel zâna mea îmi zice.
Ea de vorbă s'a ținut:
Cu Zioara mea ferice
Cânt plăceri ce ne încânt.

Zioara

- 205 Nu te plânge, o, junică,
Căci nu ai pe sânu-ți crin!
Vioreaua-i ocheșică;
Insă știi cât o iubim?
Nu știi, dragă, că amorul
210 Locuește-al nopții sân?
Fulgerul îl naște norul,
Zorile din nopți lumin.

Păstorul

- Aerul bea foc de soare,
Soarele bea negrii nori,
215 Roua cea tremurătoare
O beau tinerele flori.
Dar a rozei sărutare
O bea însuși draga mea;

- Și eu beau a sa suflare,
220 Și cât beau, voi u a mai bea.
Aer, soare ce străluce,
Rouă, flori ce beau mereu,
Tot nu beau atât de dulce
Și de drag precum beau eu!

Zioara

- 225 Când să fiu eu soarele,
Aș lăsa pârâu și mare,
Aș bea lacrimioarele
Ce tu verși cu întristare.
Când să fiu un fluturaș,
230 Aș lăsa zambilele
Și pe sânu-ți drăgălaș
Eu mi-aș trece zilele.
D'aș fi vântul plaiului,
Aș răpi a ta cântare
235 Și aș duce-o raiului,
De-unde rătăcită-mi pare.

Păstorul

- Stele frumoase, aure flori,
Cu care noaptea lină, curată,
Incinge coama-i întunecată,
240 Mai stați în cale, dalbe surori!
Seara împrumută cu tinerete
Muzei parfumul desfătător.
Nu voi u s'auză nici un păstor
Cântu-mi ce arde plin de junețe!
245 Hora de grații să însoțească
Cu fericire imnu-mi divin,
Și dulci mistere vie, plutească
Peste-al ei sunet de doruri plin!
Sânul meu fierea soarbe mereu!
250 Zilele-mi cură fără plăcere,

- Nimeni nu știe cruda durere
 Ce împovară sufletul meu.
 Somnul pe toată fruntea se 'ntinde,
 Numai pe frunte-mi el n'afără loc!
- 255 Și cum să afle când ea s'aprinde
 Și ochii-mi varsă râuri de foc?
 Timpul, nici lipsa nu au răcit
 Inima-mi caldă de-a mea iubită,
 Și-a mea iubire neadormită
- 260 Prin suferință s'a mai mărit.
 Dar jos în lume, unde tot moare,
 Și fericirea și crudul dor,
 Vedea-voi fața-i cea zâmbitoare
 Prin ale mele lacrimi de-amor.
- 265 Vedea-voi coama-i văl aurit
 Jucând ca raza, cu răsfățare,
 Pe sânu-i dulce ce-o sărutare
 Făcu odată de-a răsărit.
 Eu auzi-voi pe buza arzândă
- 270 Murind suspinul îmbălsămit,
 Bea-voi suflarea dulce și blândă
 Ieșind din sânul ei fericit.
 Oh! dă-mi aceste cerești comori
 Ce al tău suflet mie ascunde
- 275 Și beat de focul ce mă pătrunde
 Lăsa-voi lume și muritori!
 Dar dimineața iată se 'ntinde
 În valuri d'aur p'al nopții nor.
 Stelele nopții lumin murinde,
- 280 Noaptea iuțește pasu-i ușor.

* * *

Ei cânt; ascultătorii nu știu ce au a face,
 Când tânăra Zioară le zice dulce lor:
 — „Vai! eu sunt cea învinsă! acest păstor ce-mi place
 285 M'a'neins c'un dulce dor”.

FECIOARA MARIA

Vă uitați cât de frumoasă
Se înalță în azur,
Intr'o ceață argintoasă
Cu flori d'aur împrejur:

5 Sânul nopții se despică,
Norii fug să lase loc,
Heruvimii o ridică
Pe aripa lor de foc.

10 Coama-i d'aur răurează
Peste umăru-i de crin,
Grațiile o urmează,
Stelele la dansa vin.

De o rochie de purpură
Corpul ei e coperit,
15 O cunună de vergură
Cu lumină s'a 'mpletit;

Prin azur și printre stele
Intră, îngerii-o admir;
Astfel între viorele
20 Se înalță-un trandafir.

Oarele s'opresc în cale,
Vânturile se îmbun,
Și sub pasurile sale
Naște un ceresc parfum.

25 Cine poate ca să fie
Și să meargă atât de sus?
E fecioara, e Marie,
Muma dulcelui Isus.

SAN-MARINA

San-Marina astăzi are
Sărbătoare de păstori,

O serbare

De plecare

5 La Vardar ce cură 'n mare,
Alergând pe pat de flori.

Se întinde masă dalbă
Pe un plaiu lângă Cătun,
Cu smântână

10 Dela stână
Și cu fagi de miere albă
Și cu vin dela Zeitun.

Dintr'o mână 'n altă mână,
Cupa prejurată 'n flori

15 Trece plină;
Beau, închină
Pentru țara lor română,
Pentru turme și păstori.

Cei bătrâni cu albe plete
20 Cei d'întâiu la masă 'nchin;

Hora pasă

Lângă masă

De flăcăi și june fete
Cu păr negru, cu alb sân.

- 25 Fluerele și cavale
Sună vesele cântări.
Lângă mese,
Cete dese
De copii se joc în vale
30 Ca 'ntr'un vis de desfătări.

- Popii binecuvintează
Și atunci toți s'au mișcat
De plecare
Către mare;
35 Turmele înaintează,
Toți cu totul le-au urmat.

- Caii poartă în spinare
Corturi, paturi, așternut,
Toată casa,
40 Toată masa
Și vestminte de 'mbrăcare,
Tot ce au, tot ce-au avut.

- Mumele în glugi pe spate,
Poartă prunci cu păr bălaiu
45 Sau mioare
Lâncezioare.
Clopotele, legănate,
Sună depărtat pe plaiu.

- Turma beagă, câinii latră,
50 Caii nichează ușor;
Mai departe,
La o parte,
Sub o măgură de piatră
Cântă 'n fluier un păstor.

55 Și pe cale, mic și mare
Stă, mai cată către sat;
 Cu plăcere
 Și durere
 Ii trimite fiecare
60 Câte-un dulce sărutat.

Seara vine și păstorii
La pârâu toți se opresc,
 Și fac focuri
 Și fac jocuri
65 Pân' ce visele-aurorii
Peste geana lor plutesc.

Astfel trece scurta vieată,
De străini neatârnați,
 Ca cocorii
70 Și ca norii,
Când pe câmpuri de verdeată,
Când pe munții cei înalți.

Oamenii au arme dalbe
Și femeile dulci nuri,
75 Cu gurițe
 De lilițe,
Coame d'aur, fețe albe,
Ochii lai ca niște muri.

Dar durerea, vai! nu lasă
80 Nicăiri pe muritor.
 Ce dor mare,
 Ce 'ntristare
Inima lor le apasă
Când oițele le mor!

D O R A

- Ați fost voi la Călăreți,
Unde sunt Români semeți,
Râpe negre, case albe
Ce se 'naltă prin păduri
5 Ca locașuri de vulturi
Agățate de stânci dalbe?
Acolo, ascunse 'n nori,
Nasc fetețe, mândre flori.
Soarele nu le pălește
10 Fermecul desfătător.
Dar prin ele strălucește
Dora, ce e doamna lor.
— „Dora, Dorioara mea,
Coama-ți luce ca o stea
15 Peste marmura cea albă
Semănată de porfir
Și gurița ta cea dalbă
E un dulce trandafir!
Spune mie unde duci
20 Frumuseți atât de dulci?
Ele nu sunt date ție
Să le duci la un mormânt,
Ci să le dai pe pământ,
Poate chiar să le dai mie?
25 Ia aminte, draga mea,
Când la raiu tu vei intra,
Iți va cere socoteală:
Omul căruia le-ai dat,

Le-a 'nțeleș, le-a meritat?
30 Dă-le mie, n'ai sfială!
Pune masa, vieața mea,
Să serbăm logodna ta.
Nu voiu cupe aurite
Căci eu am gurița ta,
35 Nu voiu vinuri bălsămite
Căci am sufletu-ți a bea".

}

I O A N A

- Știți voi crinul ce străluce
In Vescopolis frumos?
Păru-i, ca o rază dulce,
Cinge corpul până jos.
- 5 Este tânăra Ioană,
Nimfa albă din Vardar,
E Româna Macedoană,
Dulce ca cerese nectar.
- 10 Patru neamuri o reclamă,
Șapte sate mâna 'i cer,
Toți cu toții o aclamă,
Rază ce-a venit din cer!
Acvila, lăsându-și sborul,
Boabe ia din mâna sa;
- 15 Turcul, părăsind Bosforul,
Vine a o vizita.
Grațiile 'i sunt surate,
Poartă jocu 'n jocul ei,
Și plăcerile-adörate
- 20 Sbor pe anii-i tinerei.
Geniul pe frunte-i sboară;
Peste umbre și vulvori
Umbra-i dulce și ușoară
E o noapte peste zori!
- 25 Buza ca mărgăritarul
Are-un farmec foarte rar,
Crez că a băut nectarul
Din al zeilor pahar.

Ochii-i sunt dulci viorele
30 Ce la soare strălucesc,
Genele lungi, aurele,
Răsfrâng umbre și lucesc.
Sânu-i e o dulce floare;
Două roze pe doi crini,
35 Sub al amorului soare
Tremură pe dulcii sâni.
Eu mă duc, vis de dulceață!
Tu n'o să mă mai zărești,
Tu mă lași să plec cu vieață
40 Și, vai! inima-mi oprești!

LA OSPĂȚ

- Pentru ce frământă tu gândul
Pe cei răi să îmbunțești?
Știi tu dacă mai bun ești?
Mâne o să-ți vie rândul
- 5 Toate să le părăsești!
Faci ca cel ce rătăcește
Prin deșertul arzător
Și sădește, doritor,
Unde tot se vestejește,
- 10 Unde tot e pieritor!
Bea din cupa-mi aurită
Vinul meu fără prepus,
El aruncă spuma 'n sus,
Ca amantă el te 'nviță!
- 15 Din Moreea este-adus.
Arapoiacă, fă să vie
Chiar oglinda astui vin:
Știi hanima mea plăvie
Cu cosița aurie
- 20 Și cu brațele de crin?
Fața-i dulce dă lumină!
Când se scutură de șal,
Umerele ei oval
Luce ca o lună plină
- 25 Peste râul de cristal.
Coama-i d'aur s'o resfire
In colanul ei de fir,
Și pe mijlocu-i subțire

S'aibă brâul de safir
30 Ce se varsă 'n dalbe fire.
S'aibă portul dimineții
Cu cămașea de rățea,
Să se vază drag prin ea
Trandafirii tinereții
35 Printre crini, pre viața mea!
Cu picioare descălțate
In papuc dela Seris,
S'aibă sânul cam deschis,
S'aibă genele plecate
40 Ca un fermec într'un vis.

}

PĂSTORUL MURIND

- „Toți păstorii se cobor,
Toți răsufală desfătare,
Numai tu, frumos păstor,
Te înclini în întristare?
- 5 Spune nouă ce gândești?
Spune nouă ce voiești?”
- „Dați-mi pace, dragi oițe!
Dați-mi pace, dragi fetețe,
Că eu doru-mi nu vă zic
- 10 Până 'n ziua de tunsoare,
Iar atunci, în sărbătoare,
N'am să vă ascunz nimic”.
- „Azi e ziua de tunsoare
Când ne zici să ne vestești,
- 15 La această sărbătoare
Pentru ce tu pătimești?”
- „Ici la murmura fântânii
Ascultați dar dorul meu.
Dar chemați să vie câinii,
- 20 Cântec trist am să cânt eu:
„Ați văzut o dulce stea,
„Ați văzut lilița mea,
„Cu cămașă d'albă lână
„Fluturată de lumină?
- 25 „Roza e a sa guriță,
„Flacăra a sa cosiță,
„Ochii ei în lacrimile
„Sunt ca două vioarele.

„Sufletu-i miros de floare,
30 „Inima-i. chiar foc de soare.
„Vorba ei mă desfăta,
„Cântecu-i mă îmbăta;
„Nu l-ați auzit voi oare
„Printre nopți desfătătoare,
35 „Cât scotea de multe ori
„Lacrimi dela călători?
„Dar acum acele șoapte
„Nu mai sună printre noapte.
„Sufletu-i s'a dus pe vânt,
40 „Lutul într'un trist mormânt;
„De când ea nu mai trăiește,
„Vieța-mi jună vestejește”.

AMANTELE CILIEI

- „Dup' o lipsă 'ndelungată,
„Mă întorc dela Vardar.
„Gura mea e însetată
„De cerescul tău nectar.
5 „Ochii mei nu te privără,
„Brațul meu nu te-a simțit,
„Vorbele-ți nu se-auziră
„Și eu încă am trăit?
„Am trăit, dar crudă vieață!
10 „Cerul fața-și învălea!
„Soarele era o ghiață,
„Umbra nopții mă ardea;
„Dar mă 'ntorc și tot dispore
„Ca un vis ce a trecut;
15 „Vieața mult mai dulce-mi pare,
„Chipul tău mult mai plăcut.

„Viersul meu pe vânt se duce,
„Al ei viers nu mi-a răspuns!
„Numai râul geme dulce
20 „In tufișul cel ascuns!
„Iată dragile oițe,
„Iată câinii pe vâlcea!
„Spuneți, spuneți, voi, lilițe,
„Unde e Cilia mea!

Oile

- 25 O stăpâne, ai răbdare;
Intr'o noapte de amar

- A venit o doamnă mare
Și-a luat-o p'al ei car.
Ea nu vrea s'o însoțească.
- 30 Doamna mare îi zicea:
„Lasă vieața omenească,
„Vin' cu mine, draga mea!
„Vin' cu mine, albă floare,
„Către cerul înstelat,
- 35 „Unde vieața nu mai moare,
„Unde-amoru-i necurmat!
„Unde visul tânăr duce,
„Unde roua trece 'n fum
„Și dorințele sbor dulce,
- 40 „Cu al crinilor parfum”.
Ochii ei de lăcrimioare
Ca de rouă se umplea,
Și cu vorbe 'ntristătoare
Nouă astfel ne zicea:
- 45 „Voi oițe, voi mioare,
„Când păstorul va veni,
„Ochii lui în lăcrimioare
„Lipsa mea îi va topi.
„Spuneți lui cu 'ndemânare
- 50 „Că 'ntr'o noapte de amar
„A venit o doamnă mare
„Și m'a luat pe-al ei car.
„Că în roche de mireasă
„Ea pe mine m'a 'mbrăcat,
- 55 „Și mi-a pus pe frunte leasă
„De lilițe de grenat”.

Păstorul

- Ce îmi ziceți voi, oițe,
Nu pricepeți că-a murit?
Și prin vorbe drăgulițe,
60 Dulcea mea v'a amăgit?

Păstorul (cântă)

- Ea veni aici în vieață
Cu al viselor lin hor,
Ce plutește cu dulceață
Pe acest pământ de dor!
- 65 Dar aceste vise line
Se 'nturnară către cer
Și pe valuri de lumine
O răpiră în eter.
Vai! în urma sa în lume
- 70 Câte lacrimi nu lucesc?
Câte flori cu dragu-i nume
In trecut nu se'mpletesc?
Buzele ei prefumate,
Cu dulci aure ce sbor
- 75 Iși schimba cu voluptate
Dulcele miros d'amor.
O gazie se-ofilește
Și se 'nclină la pământ;
Dar mirosu-i ce răpește
- 80 Sboară către cer pe vânt.
Astfel dulcea sa junețe
Către soare s'a 'nturnat;
Al său sân în frumusețe
A căzut, s'a scuturat!
- 85 Dar în vieața trecătoare,
Zilele ce s'au grăbit
Cu plăceri desfătătoare
Cursul lor și-au împletit.
In morminte, în tăcere,
- 90 Dormi acuma, suflet blând!
Vântul nopții cu durere
Ne va zice când și când:
„O, junie, te grăbește!
„Vieața trece, să iubim!
- 95 „Omul un minut trăiește...
„Timpul nu îl mai găsim!”

LA O PĂSTORIȚĂ

- Lasă, dulcea mea frumoasă,
Cortul tău pierdut în nori.
Dupe stânca furtunoasă,
Vin' la mine 'n sărbători!
- 5 Vin'! te-așteaptă bucuria,
Jocuri, râsuri, desfătări,
Și amorul, ambrozia
Să ți-o dea prin sărutări!
Vino, neîmpodobită
- 10 Sub ilecul alb de fir,
Sub o cingă împletită
Cū boboci de trandafir.
Coama-ți d'aur, înnodată
Pe la spate drăgălaș,
- 15 Să se verse și să bată
Ast picior de copilaș.
Grațiile jumătate
Nude, spun că dăntuiiau,
Când în timpuri depărtate
- 20 Zeii la ospățuri beau.

MOARTEA

- Nu-i întregă fericire
Pe acest pământ de chin!
Orice tânără zâmbire
Are 'n umbră un suspin.
- 5 In deșert tu strângi avere,
Vieța n'ai s'o moștenești;
Moartea vine și te cere,
Și cu aur n'o oprești.
De te urci pe tron, ea vine
- 10 Lângă tine a ședeă,
De te 'mbarci spre țări străine,
Dupe tine vine ea.
In ospete răpitoare
Când închini ca să trăiești,
- 15 Ea s'arată rătătoare:
Cupa morții tu lovești.
Când pe sânul frumuseții
Tu pleci capul fericit,
Moartea-ți taie firul vieții
- 20 Și îți zice: „ai iubit!”
Dorul nostru se precurmă,
Vieța când o părăsim;
Moartea-i vorba cea din urmă
Și cu ea nu socotim!
- 25 Cu oricine e grăbită,
Cu bogat, cu cerșetor.
Moartea este mai cinstită
Decât omul muritor.

V I S U L

- Coama rumenelor zori
Vălura pe negrii nori,
Când d'odată somnul dulce
Vise și mai dulci mi-aduce.
- 5 De odată într'un vis
O femeie mi-a surâs.
Părul ei, făcut cosite,
Cade pe-albu-i sân în vițe;
P'a ei față, p'al ei sân,
- 10 Rozele pe crini îngân.
Ai fi zis o fată dulce
Ce la patul nunții duce
Și roșește ca un frag
La un gând ce-i este drag.
- 15 Ochii ei vii viorele,
Innotau în lacrimile.
Două arcuri de mătase
Fruntea ei îi însemnase;
Unde ele începeau
- 20 Nesimțit, treptat mureau.
Pe mijlocu-i roche albă,
Cingă d'aur, scumpă, dalbă;
Sânul ei cel tinerel
Părea piept de porumbel.
- 25 Mâna mică și piciorul
E făcut să calce norul,
Cum trec boarele pe nori,
Cum trec razele pe flori.
Eu, sătul de vise d'aur
- 30 Ce se scutură ca laur,

- Ochii bine i-am închis
Și cu suspinări am zis:
„O, fugiți, figuri iubite,
Printre vise rătăcite!
- 35 Toată vieța mă încânt
Pe al vostru sân de vânt!”
La aceste vorbe, ea,
Rumenind, așa zicea:
„Nu sunt rază ideală
- 40 „Ce pe muritori înșeală.
„Păru-mi d'aur poți să tinzi,
„Mijlocul în mâni să-mi prinzi;
„Peste sânu-mi nea ce luce,
„Poți să pleci tu fruntea dulce;
- 45 „Gura-mi să săruți de vrei
„Și suflarea mea să bei.
„Unde merg, plăcerea vine,
„Relele se schimb în bine,
„Lacrimile se fac flori,
- 50 „Noaptea se schimb în zori.
„Port pe față strălucirea
„Și în suflet fericirea,
„Pe cosiță foc de zori,
„Pe guriță fum de flori.
- 55 „Am în ochii-mi lacrimioare,
„Am pe buze rozioare.
„Unde port ușoru-mi pas.
„Un parfum de ceruri las.
„Toate astea-s pentru tine;
- 60 „Bea acum, căci rândul vine!
„Însă mâne să nu ceri
„Să mai guști tu noi plăceri.
„Bea acum și fii ferice!
„Mâne moartea îți va zice,
- 65 „C'un suspin amar și greu:
„Astăzi este rândul meu!”

CILIA CULCÂNDU-SE

- Revarsă-te, roua cântărilor mele
Și fii învălită de-un dulce mister,
Ca prime săruturi, și dragi, și junele,
Ce caută umbra și liniște cer!
- 5 Eu cânt păstorița cu sălbi albioare,
 Și chipul ei fac,
Când dulcile grații cobor jucătore
Și vălul pe sânu-i de nea îl desfac.
Ea umblă sub lese și luna lumină;
- 10 Depune vestmântul pe ramuri de fag;
Precum un crin dulce de puf se desbină,
Cosița de vălu-i se scutură drag.
O pasăre mândră cu pene noroase,
Rupând legătura ce greu o strângea,
- 15 Se-oprește, întinde aripe noptoase
 Pe valul de nea;
Așa și pe sânu-i tot păru-i se lasă.
Pe-o piatră ridică frumosu-i picior,
Descalță condurul ce greu o apasă,
- 20 Un hor de dorințe în jurul ei sbor.
Se culcă pe maldăr și grațiile dalbe,
D'amor îndemnate, cu mâna de crin,
Apucă cămașa de poalele-i albe
Și-o face să crape spre albul ei sân.
- 25 Ca floarea de rodii atunci ea roșește
Și brațu-i gol trage un țol albior,
Dorințe plăcute pe brațu-i ce-albește,
Ca fluturi pe-o roză, plutesc cu amor.

CINE SUNT

- Colo sub o neagră stâncă
Geme râul spumător;
Pacea nopții e adâncă,
Luna doarme pe un nor.
- 5 Și-al meu suflet în tăcere,
De-al său lut deslănțuit,
Se întreabă cu durere,
Vieța ce i-a trebuit?
Cine ești? ce-ți pasă ție?
- 10 Unde mergi? ce-ți faci tu dor?
Frunzele în vijelie
Știu ce sunt și unde sbor?
Crede, crede și iubește!
Iată, frate,-al tău ursit.
- 15 Și când moartea te lovește,
Să poți zice: „am trăit!”

INTELEPȚII NEBUNI

- Obosită căruntețe,
De mărire tu vorbești
Și pe-amor, pe frumusețe,
Pari că le desprețuești!
- 5 Dar mărire, nume, stare,
Se câștig mai puțin greu
Ca o dulce sărutare
Peste sânul dulce-al său!
O cetate conjurată
- 10 Totd'auna a căzut;
Ea rămâne nemișcată,
Orice salturi am făcut,
P'ale gloriei cunune
Capul meu am odihnit;
- 15 Dar pe sânu-i alb și june
Pân'acum n'am adormit:
Ce mărire pentru mine,
Toată lumea s'o supui,
Când eu însumi, voi știți bine,
- 20 Ca un rob ei mă supui?

FATA DIN TURN

I

- Umbra serii-acum se lasă
Pe Bitolia prelin,
Episcopul grec la masă
Și alți oaspeți beau la vin.
5 Dar în sală a venit
O copilă, o Română,
Episcopul necăjit,
Zice: „Ce-ai făcut, păgână!
Veî să te măriți, știu bine...
10 Cu o rudă, c'un Țințar!
Lumea plânge pentru tine!
Eu te scap d'acest amar.
Fugi de dânsul ca de dor,
Sau te puiu în închisoare!”
15 — „Sânte! pune-mă'n prinsoare,
Mai voioasă sunt să mor!”
— „Aruncați-o 'n închisoare,
Strigă către doi ascheri,
Ca să moară în dureri
20 Fără aer, fără soare!”
Fata varsă lacrimiori,
Ea e jună și frumoasă:
Pe cosița-i auroasă
Poartă dragi cununi de flori.

II

- 25 Două primăveri trecură.
Fața sa s'a vestejit,

- Ochii 'n lacrimi s'au topit,
 Rozele s'au stins pe gură.
 — „De vei tu să-mi fii iubită,
 30 Lanțurile-ți voiu sdrobi;
 Iar de nu, tu vei muri
 În durere părăsită”.
 — „O, prea sântel voiu muri
 În durere părăsită;
 35 Însă nu-ți voiu fi dorită,
 Nici chiar servă nu-ți voiu fi!”

III

- Alte două veri trecură,
 Moartea crudă i-a sosit;
 Moartea crudă i-a răcit
 40 Sânul dulce de vergură.
 — „Lanțurile-ți voiu sdrobi
 De vei tu să-mi fii iubită”.
 — „Sântel moartea ne'mblânzită
 Vine-acum a mă răpi.
 45 Nu-ți fac nicio grea muștrare
 Pentru câte sufer eu.
 Dar te du la mândrul meu
 Ce se-abate de 'ntristare.
 Spune-i, spune-i c'am pierit;
 50 Dar nu-i zice că 'n durere
 Pentru dânsul vieța piere,
 Să nu-i spui c'am suferit;
 Ci să-i spui că 's vinovată,
 Că de mult l-am fost uitat,
 55 Să nu sufere 'ntristat...
 Ci pe loc să fiu uitată!”

EDESSA

- Eu vă salut, o, noapte și voi, o, stele albe,
Ce disputați domnia acestui loc mereu!
A voastră luptă-i demnă s'o văză Dumnezeu!
Vai! omul trece iute cu faptele lui dalbe
- 5 Ce pierd pe calea vieții nestătătorul pas!
Tu singură, natură, tot jună ai rămas!
Ce s'au făcut acele troene de popoare?
Acele generații ce 'n lume au trecut?
Și sclavii și 'mpărații? trăiră un minut,
- 10 Născând spre a se face țărână trecătoare!
Ce s'au făcut acele divine frumuseți
Ce 'mpodobeau cu roze paharele 'n ospeteți?
Acei luți cu sun dulce ca mierea Adoniei
Ce rechemau nectarul și zeii drăgălași!
- 15 Epiriana floare ai cării sâni gîngași
Produs-a pe eroul Europei și Asiei?
Junia, frumusețea pe anii-i se certau
Și visele din secolii idea ei ne dau.
Vai! tot s'a stins! putere, și vieță, și mărire
- 20 Urmat-au în uitare pe generațiuni!
Tot ce lăsară 'n lume aceste națiuni,
Sunt negrele morminte ce n'au nici amintire.
A numelui lor șoptă, dintr'un trecut de dor,
Ca sgomotul ce moare ajunge 'n viitor.
- 25 Chiar dacă amintirea ne-ar fi păstrat mărirea
In secolii ce-au să vie, morți, ce-ați fi știut voi?

- Și cugetele voastre trăiesc ori printre noi?
 În negrele locașuri aveți voi mulțumirea?
 Vai! moartea despărțit-a prin ziduri pân' la nori
 30 Pe morți de vii, în lume, sărmani, slabi muritori!
 Tot cade în uitare! popoare 'mpovărate,
 Popoare fără țintă și fără obiect
 Să rătăcesc în noapte: durerea le deștept.
 Dar Grecul, rob el însuși, aspiră libertate
 35 Și cată să supue pe poporul român!
 El singur va să fie și liber și stăpân!

- În aste locuri vieța atât de frumoasă,
 Dar și atât de tristă, e toată în mormânt
 Mai mult decât în oameni, p'acest căzut pământ!
 40 Omoară crud p'un popol selavia rușinoasă!
 Un popol sub robie se 'nclină abătut,
 Atunci când energie, virtute a pierdut.
 Colo din vârful stâncii cascada gemătoare
 Se varsă 'n valuri albe și geme printre nopți:
 45 În lac d'azur ea fuge, vărsând duioase șopti
 Indată ce s'aruncă din coasta 'ngrozitoare.
 Colo revarsă luna torinte dulci de foc,
 Și stelele ca vise bălaie vin, să joc;
 Zâmbesc cu fericire acestor triste locuri,
 50 Ca cugete plăcute ce plană un minut
 În suflete sdrobite d'un chin neabătut.
 Lumina lor pe unde să varsă 'n dalbe focuri.
 Mai colo în pădure, șacalul de mormânt
 Amestecă urlatul cu murmura de vânt.
 55 Pe orizonte ochiul zărește cum se 'ntinde
 O mare azurie sub focul cel ceresc;
 Plăceri neexprimate ne 'mbată, ne robesc;
 Căci marea totd'auna vederea drag aprinde.
 Cu cât suntem aproape d'al vieții creator,
 60 P'atâta fericirea alină-al nostru dor!
 Să cercetăm țărâna scăpată înșultării

- De timpuri care seamăn și secer totul jos,
Tot, pân' la suvenirea d'un nume mincinos
Ce moare d'o potrivă în nopțile uitării!
65 Să turburăm mărirea mormintelor în dor
Și să vedem în urmă-i ce lasă-un muritor!
Edessa nu ne lasă decât țărâna oarbă,
Ce omul și cu timpul în fine au stricat;
Umana lăcomie chiar moartea-a despoiat
70 În restele lăsate mormintelor să soarbă.
Așa se vor abate ce noi am ridicat,
Așa lua-va vântul cenușa ce-am lăsat!
Așa pieri-va încă a gloriei lucire;
Țărâna răsipită de crivățul gemând
75 Nu va putea să știe de am lăsat, trecând,
Pe viitorul lumii a noastră amintire.
În darn locuitorii acestui loc frumos
Cred să auză noaptea, în vântul dureros,
Pe piața unde fuse Edessa altădată,
80 Sunări de muzici, sgomot de cupe ce închin,
Și nichezări profunde, ce strigățele 'ngân,
Strigări de oameni, sgomot ce face o armată.
În darn ei cred să vază în nopți, cum se formează
Grădini, palate, teatruri, lumini ce variază!
85 Nu! moartea nu întoarce aceea ce răpește!
Trufia ce încinge pe popoli cei mari,
Pe regi, cată să cază sub timpii cei amari;
Căci Dumnezeu răzbună pe cel ce s'asuprește.
Cascada varsă 'n noapte desfătătoare șopti
90 Și luna d'aur trece pe sânul negrei nopți.

- Și cugetele voastre trăiesc ori printre noi?
În negrele locașuri aveți voi mulțumirea?
Vai! moartea despărțit-a prin ziduri pân' la nori
30 Pe morți de vii, în lume, sărmani, slabi muritori!
Tot cade în uitare! popoare 'mpovărate,
Popoare fără țintă și fără obiect
Să rătăcesc în noapte: durerea le deștept.
Dar Grecul, rob el însuși, aspiră libertate
35 Și cată să supue pe poporul român!
El singur va să fie și liber și stăpân!

- În aste locuri vieța atât de frumoasă,
Dar și atât de tristă, e toată în mormânt
Mai mult decât în oameni, p'acest căzut pământ!
40 Omoară crud p'un popol selavia rușinoasă!
Un popol sub robie se 'nclină abătut,
Atunci când energie, virtute a pierdut.
Colo din vârful stâncii cascada gemătoare
Se varsă 'n valuri albe și geme printre nopți:
45 În lac d'azur ea fuge, vărsând duioase șopti
Îndată ce s'aruncă din coasta 'ngrozitoare.
Colo revarsă luna torinte dulci de foc,
Și stelele ca vise bălaie vin, să joc;
Zâmbesc cu fericire acestor triste locuri,
50 Ca cugete plăcute ce plană un minut
În suflete sdrobite d'un chin neabătut.
Lumina lor pe unde să varsă 'n dalbe focuri.
Mai colo în pădure, șacalul de mormânt
Amestecă urlatul cu murmura de vânt.
55 Pe orizonte ochiul zărește cum se 'ntinde
O mare azurie sub focul cel ceresc;
Plăceri neexprimate ne 'mbată, ne robesc;
Căci marea totd'auna vederea drag aprinde.
Cu cât suntem aproape d'al vieții creator,
60 P'atâta fericirea alină-al nostru dor!
Să cercetăm țărâna scăpată înșultării

- De timpuri care seamăn și secer totul jos,
Tot, pân' la suvenirea d'un nume mincinos
Ce moare d'o potrivă în nopțile uitării!
65 Să turburăm mărirea mormintelor în dor
Și să vedem în urmă-i ce lasă-un muritor!
Edessa nu ne lasă decât țărâna oarbă,
Ce omul și cu timpul în fine au stricat;
Umana lăcomie chiar moartea-a despoiat
- 70 În restele lăsate mormintelor să soarbă.
Așa se vor abate ce noi am ridicat,
Așa lua-va vântul cenușa ce-am lăsat!
Așa pieri-va încă a gloriei lucire;
Țărâna răsipită de crivățul gemând
- 75 Nu va putea să știe de am lăsat, trecând,
Pe viitorul lumii a noastră amintire.
În darn locuitorii acestui loc frumos
Cred să auză noaptea, în vântul dureros,
Pe piața unde fuse Edessa altădată,
- 80 Sunări de muzici, sgomot de cupe ce închin,
Și nichezări profunde, ce strigățele 'ngân,
Strigări de oameni, sgomot ce face o armată.
În darn ei cred să vază în nopți, cum se formează
Grădini, palate, teatruri, lumini ce variază!
- 85 Nu! moartea nu întoarce aceea ce răpește!
Trufia ce încinge pe popoli cei mari,
Pe regi, cată să cază sub timpii cei amari;
Căci Dumnezeu răzbună pe cel ce s'asuprește.
Cascada varsă 'n noapte desfătătoare șopti
- 90 Și luna d'aur trece pe sânul negrei nopți.

E S M È

Ca Esmè mai dulce floare
Cu desmierdător parfum,
N'a mai strălucit sub soare
Dela Tunis la Batum!

5 Sub privire-i s'aurește
Unda lină din Bosfor,
Și văzând-o, gul roșește
In grădină la Nihor.

Ca mărgăritarul albă
10 Și cu părul de ebin,
Ochi de foc și mână dalbă,
Gura, grațios rubin:

Naltă, delicată, fină,
Dar cu brațul rotunjour;
15 Sânul ei, sân de vergină.
Unde dulci mistere sbor;

De un an e măritată;
De ghiauri, de musulmani
Și de frenci e lăudată;
20 Are optsprezece ani!

Când o vezi la preumblare
Sub iașmac adus din Șam,
Ca o stea prin nori apare
Dulcea fiică-a lui Osman.

25 Feregeaua-i se 'mlădie
Pe chiahiul, bogat cerchez,
Cu dalga de selemie,
Cu șalvari largi de geanfez.

Când ea lasă cu dulceață
30 Vălul ei a flutura,
S'ai trei zile-aici în vieață,
S'o vezi astfel, tu le-ai da!

Când Esmè umblă prin casă,
Coamele-i de talpe trec
35 Și 'ntr'o mie cozi se lasă
P'al ei sârmali-elec.

La plimbare când ea iese,
'Noadă păru-i elegant
Peste cap, în valuri dese
40 Cu un ac de diamant.

Oh! amar cui o privește
Un minut fără de iașmac!
Mai amar cui o iubește!
Dorurile nu-i mai tac!

45 Dela frunte la picioare
E un fermec grațios!
Sufletul ei e un soare,
Corpul ei un crin frumos!

A sa inimă se duce
50 In secret dup' un ghiaur;
Patimile, strânse dulce
In arzându-i sân, murmur.

R A B I Î

- E oara când s'aprinde a lui Lial făclie
Și varsă valuri d'aur pe marea azurie,
Lăsând ca să se vază mișcând din aripiori,
O pulbere argintoasă de mii de peștișori;
- 5 Frumoase mozaice, divine, infinite,
Ce schimbă-ale lor forme bizare, strălucite!
Lucrare minunată, tablou desfătător,
Ce ne amintă încă p'al vieții autor,
Făcând ca să se uite durerea ce dărâamă!
- 10 O fiu al piericiunii! om, miseră țărână,
Ce într'o zi trăiește și un fatal minut
Coboară în morminte nestabilul tău lut!
Grăbește-te de gustă, cât vieța ta lucește,
Această frumusețe ce dulce ne răpește,
- 15 Ast fermec fără moarte, aceste străluciri,
Ce, răsfățându-ți dulce arzânde simțiri,
Imbată al tău suflet și-l face de tresare
Sub mâna providinții, d'amor și desfătare!
Oh! mâne-a ta țărână de vânt se va răpi!
- 20 Căci moartea stă ascunsă sub floarea ta d'o zi.
Alături cu lumina e umbra care zace;
Alături cu o stâncă prăpastia se face!
Dar să te bucuri numai nu este de ajuns,
Căci robul ce trăește de lanțul său pătruns,
- 25 Tiranul stând pe tronul-i, au tot acea durere,
Unul să poarte lanțul, celalt a sa putere,
Și toți deopotrivă se bucură aci,
De răul ce pot face nainte d'a pieri.

De crimă-i ucigaşul, vai! e ferice încă!
30 Şi orbii chiar se bucur în noaptea lor adâncă.
Tu, bucură-te însă d'aceste dulci vederi
Ce fac deopotrivă pe omul de dureri
Cu zeii! Fii ferice, când ai putut în lume,
Prin fapte generoase, să-ţi laşi un dulce nume!

35 Sultana favorită, în chioseu-i răpitor,
Cu ochii uzi de lacrimi se uită pe Bosfor.
Nici şopta sărutării suavei aurele
Pe unda semănată de pulbere de stele,
Nici dulcile suspine ce'n pomi la Iscudar,
40 Esală'n sânul serii fiia lui Ilbahar,
Nici cântul ce modulă pescarii'n depărtare,
Nici splendida lumină ce scânteie pe mare,
Nimic nu răspândeşte din sufletu-i rănit
Ideea răzbunării ce'n doru-i a zâmbit.
45 Dar ea era frumoasă şi jună şi plăcută!
Când cu atâtea graţii de ceruri fu născută,
Ea fuse destinată să şteargă cu amor
P'a oamenilor frunte al patimelor sbor,
Aşa precum o floare cu bucurie vine
50 Şi'n lacrimile noastre s' amestecă cu bine.
Dar lumea îi schimbase destinele-i cereşti,
Căci omul e ca focul din care îţi urzeşti
Unealtă ce omoară sau care trebuieşte.
O lume! dacă suferi chiar ţie mulţumeşte
55 Dar valul ce se sparge pe'ntinsa Marmara
În nopţi de vijelie, nu are-albeţea sa,
Şi bolta înstelată nu e strălucitoare
Ca ochii favoritei, Rabia, dulce floare!

Un om stă în genuche, ascultă în tăcere,
60 — „Ali, tu nu ştii încă adâncă mea durere?”
Intreabă favorita pe vechiul ei hadân.
— „Nu ştiu nimic!” răspunde făţarnicul bătrân.

— „Toți vor ca să mă piardă! Allah! toți mă înșeală!

Câslar aga îmi dete în fine o rivală...

65 Știi tu ce-i o rivală? E moartea mea, Ali!

Ambițiunea mică de a putea domni,

Îl face să urască a mea înrâurire

Și prin mijloace crude să cheme-a mea picire.

Rivala ce-mi dă mie uzurpatorul meu

70 Se zice că-i frumoasă! nu cred nimica eu!...

Voiu sângele, voiu vieța acei ce mă doboară!

O crimă! vezi, eu tremur! dar trebuie să moară!

Sultanul de trei zile în chiosc la Candili

Petrece cu Cercheza... tu o cunoști, Ali.

75 Almeea ce în danțuri atât de rușinoase

Și-arată cu talentul și formele-i frumoase!

Bogazul curge iute sub chioscul ce-am numit

Și care, despre mare, nu este îngădit...

Cercheza dănțuește c'un negru oarecare,

80 P'a cărui față scrie: minciună și trădare!

Cincizeci de pungi de aur... pricepi ideea mea?

O repede săltare ne va scăpa de ea.

Sultanul o s'o crează înecată din tâmplare,

Tu, ca să-l faci să uite această înecare,

85 Vei pune foc îndată pe mal la Scutari!"

— „Intocmai se va face!" răspunde-atunci Ali.

În chioscul său cel verde, la Candili, pe mare,

Sultanul se îmbată de dulce desfătare,

Privind, când focul zilei pe dealuri strălucind,

90 Când luna ce se'nalță ca salbă de argint,

Când alba baiaderă ce'n danțuri grațicase

Arată ale-ei talente și forme voluptoase.

Mărețul chiosc își udă picioarele'n Bosfor

Și'n unda fugătoare se miră cu amor.

95 Sub chiosc curentul trece cu vie repejune,

Iar murmura-i invită la dulce moliciune.

O sală octogonă formează acest local

În care strălucește tot luxu-oriental.

- O grupă d'odalisce apar aici în sală,
 100 Ca visele juneții ce inima essală.
 Colo, fumând tăcută, o tânără hanâma
 Se pleacă visătoare pe mica-i albă mână;
 Iar rumena-i guriță ca fragul pârguit,
 Din narghelé essală un fum îmbălsămit.
- 105 Mai colo o Cercheză se joacă c'un hanger
 Și pare ca fantasma ce a venit din cer,
 Când lupta încetează, la bravul adormit,
 Și joacă cu armura și coifu-i aurit.

- Dar iată baiadera! ca steaua în lumină,
 110 Ea arde'n frumusețe lumească și divină!
 Cosițele-i se scutur pe umerii de crin,
 Muiate'n diamante, ca focul cel divin
 Al stelelor de aur, ce'n umbră și tăcere
 Cu umbra împreună tresare de plăcere.
- 115 Doi ochi focoși, dulci, negri, frumos se răcoreau
 În umbra unor gene prelungi ce-o copereau
 Ca razele de soare, ce printre nori văzute,
 Iși pierd vioiciunea, făcându-se plăcute.
 Dar Mahomet o chiamă, alături o invită.
- 120 — „Vin! zice Padișahul, copilă fericită!
 Ești tu o muritoare d'aici, din astă lume,
 Sau hurie ieșită din ale mării spume?
 Ori ești o dulce floare ce tinerele zori,
 Jucându-se, pierdură din sânul lor de flori?”
- 125 La sunetul tamburei, copila răpitoare
 S'avântă înc'odată pe scumpele covoare.
 Hadânul o preurmă... Ea cade câte-odată
 Pe brațele lui negre, în aer legănată,
 Și seamănă, pe brațe-i, un fermec virginal,
- 130 Ca o stelută dalbă în fruntea unui val.
 Dar muzica'ncetează. S'aude o strigare,
 Frumoasa baiaderă alunecă în mare!
-

Din lunga-i amortire Sultanul deșteptat,
Caicul să-i prezinte la robi a ordonat.
135 Cât pentru baiadera ce unda o răpise,
Sultanul, când se duse, femeilor le zise:
„Era o floare dulce ce tinerele zori,
Jucându-se, pierdură din sânul lor de flori,
Și cu apusul zilei se'ntoarce către soare,
140 Așa precum venise, frumoasă, rătătoare!”

ALMELAIUR

Pe unda poleită de miriade stele
Se leagănă, murmur,
In horă grațioasă, suave aurele.
Și joc cu răsfățare în bucla dulcii mele,
5/ Frumoasii-Almelaiur.

Colo suspină valul sub maluri cununate
De chioscuri de porfir;
Colo delfinul saltă, în jocuri răsfățate,
Pe undele încinse de brăuri colorate
10 De raze dulci de fir.

Și cerul, și pământul, și marea fără punte,
Saraiuri, toate sbor;
Și luna cu chip d'aur se leagănă pe munte;
Iar dulcea mea hanâmă ascunde alba frunte
15 In sânu-mi arzător.

Cu vorbe amoroase, cu tânără muștrare,
Imi zice ea dușos:
„Cu mult e mai plăcută a noastră răsfățare
„Decât acele raze ce scânteie pe mare,
20 „Amantul meu frumos!”

Ea zice și suspină, și două lăcrimele
Se scură tremurând,
Pe ale feței albe garoafe dulci, junele,
Ce tremură sfioase că razele din stele
25 Pe valul mării blând.

Eu, ca s'adorm suspinul ce încă rătăcește
In sânu-i delicat,
Rădic atunce vălu-i ce fața îi umbrește,
P'o mandolină d'aur ce dulcea mea iubește
30 Eu astfel am cântat:

„Vino, dulcea mea iubită,
Valul doarme liniștit,
Vezi, caicul meu invită
Cu catartul aurit!

35 Coardele-i sunt de mătase,
Velele-i sunt de atlaz,
Printre unde, de vânt trase,
Să plutim drag pe Bogaz!

Pentru muncă, floare dulce,
40 Eu alt aur nu primesc
Decât aurul ce luce
Printre părul tău ceresc!”

Așa cântam pe mare și alba mea frumoasă
Pe brațu-mi adormea,
45 Șoptind cu răsfățare: „O noapte grațioasă,
Oprește sborul dulce pe lumea mincinoasă,
Pe fericirea mea!”

Care miră 'n unde formele bizare;
Mâna sa răsfată părul ei bălai.
65 Un caic sosește în tăcere-adâncă
Și pe sub ferestre la seraiu a stat.
Luna se ascunde dup'un vârf de stâncă
Și o voce dulce astfel a cântat:

„Eu nu am saraiu pe mare
70 „Cu coloane de porfir;
„Că s'atrag a ta cătare
„Nu sunt pașă, nici vizir.

„Dar ce este-un mare nume
„Și averi ce noi dorim?
75 „Cine-a moștenit a lume
„Ca și noi s'o moștenim?

„Ca o dulce sărutare,
„Ca un val p'acest Bosfor,
„Omul rădăcină n'are
80 „Pe pământul cel de dor.

„Gustă dulcea bucurie
„Astăzi când ea ne-a surâs!
„Mâne dorul o să vie
„Să-și ia locul lui promis.

85 „Cum o floare e ursită
„A'nflori, a se usca,
„Vieața noastră e trăită
„D'am iubit pe cineva.

„Vin și dă-mi să beau eu dulce
90 „Roua de cerești plăceri,
„După floarea ce străluce
„P'ale tele primăveri!”

- Cântă. — Dar o umbră blândă și ușoară
 Din saraiuri iese 'naintând spre mal.
- 95 Zice două vorbe, în caic coboară;
 Iar caicul pleacă legănat p'un val.
 Marea își încinge fața-i încrețită
 Intr'un brâu de aur dulce a privi,
 Și a serii boare, cu-aripa 'nflorită
- 100 Răsfăța cosița albei Leili.
 Unde mergi, sultană, singură c'un june
 Pe aceste valuri, sub un cer stelat,
 Tu, ce garda neagră, noapte, zi, supune
 Privigherii sale ce i s'a 'nsemnat?
- 105 Oh! cât de arzândă trebue să fie
 Flacăra ce arde sufletu-ți d'amor,
 Când sdröbești tu astfel vieață și junie
 Și onori, ce-ți dase tronul răpitor!
 Ea iubeste! Iată ce esplică toate!
- 110 Înțelepți ai lumii, fruntea înclinați!
 A înțelepciunii carte, de se poate,
 O rupeți îndată și o aruncați!
 Dumnezeu pe fruntea omului ce moare
 Scris-a aste vorbe prin trăsuri adânci:
- 115 „Dumnezeu e-amorul!”

In a lor amoare

- Să urmăam amanții într'aceste stânci!
 — „Ali-bei, ea zice cu nespusă-ardoare,
 Lasă-mă a soarbe ochii-ți înfocați!
- 120 Tu ești vântul serii și eu sunt o floare,
 Vin și șterge-mi ochii de amor rouați!
 Caldă-ți e privirea! dulce-ți este fața!
 Dragă-ți sunt, oh! spune?”
- „Te iubesc cu foc!
 Și pociu face altfel mai ales când vieața
- 125 Și a ta junie tu le pui în joc?
 Tu ce lași mărirea, ca să vii cu mine!...”
 — „Oh! de sacrifice nu voi să-mi vorbești!

- Fericirea vieții-mi este lângă tine;
Unde e mărirea, p'amor nu găsești.
- 130 Fericirea este o ființă dulce
Ce-și deschide poarta numai de amor,
Auzi tu, o dragă, tu ce fața-ți luce
Mai plăcut ca focul zilelor ce sbor!
Ești frumos, ești dulce printre dulci fecioare,
- 135 Brav ești prin vitejii ce te înconjur,
Cum prin stele dalbe a lucit un soare
Tu lucești în ochii-mi, visul meu d'amor!
Soarele meu dulce! roza se exprimă
Prin al ei ferice și plăcut miros,
- 140 Paserea prin cântu-i, steaua prin lumină;
Eu, n'am vorbe-a spune doru-mi amoros!
Inima-ți dau ție, corpu-mi al tău este,
Eu sunt a ta roabă, poți să mă sdrobești!"
— „Spune, spune mie, ca cereasca veste,
- 145 Vorbe amoroase, zi-mi că mă iubești!
Tu nu ești, nu, roabă! ci a mea amantă;
Tu ești fericirea, Dumnezeuul meu!"

- Luna și cu noaptea, dulce, odorantă,
Inunda sultana și p'amantul său.
- 150 Chioscuri și saraiuri după două maluri
Ca fantastici umbre după dâșii sbor;
Iar delfinii sprinteni trec ușori prin valuri
Urmărind caicul și al lor amor.
La Isar pe maluri ei s'opresc, coboară.
- 155 — „Am scăpat!" îi zice Ali-bei, răpit.
Insă tot d'odată iată, i înconjoară
Garda ce-i urmase de când au fugit.

- E-ora de amoruri, când în horă lină
Viile dorințe ne 'ncetat plutesc
- 160 Pe vergine sânuri, ce d'amor suspină
In aceste țărături unde înfloresc.

- Stelele de aur peste marea lină
 Se prevăd cochete, dulce infinit!
 Din azurul mării luna naște plină,
 165 Ochiul vede dulce discul aurit
 Și prin albe valuri pare și dispore
 Ca surâs ferice p'un chip suferind;
 Ochiul se îmbată; vă uitați pe mare,
 Valul alb de spumă trece clocotind.
- 170 Cinci hadini, toți negri, în caicul mare
 Merg pe Propontide unde se cobor!
 Printre dâșii însă o hanimă-apare:
 Este o sultană, floare de Bosfor!...
 Un mister, o crimă! Să fugim îndată!
 175 Păru-i este d'aur, fruntea-i e de crin!...
 Unde mergi, Leili! Ochii tăi, vai, cată
 Printre umbra nopții visul tău divin!
 Printre valuri, raze, umbre și tăcere
 Caută să vază pe al ei iubit,
 180 Ca un gând ce sboară prin ani de durere
 După fericirea ce ne-a părăsit.
 — „Ai făcut namazul astă dimineată?
 Strigă capul bandei c'un ton rece, sec
 Și cu mâna-i neagră paloșul răsfață.
 185 Ordinul meu este ca să te înnee”.
 — „Ale tele vorbe inima-mi sfăramă,
 O hadine! nu știu ce vei tu să zici.
 Fruntea-ți e umbroasă!...”
 — „Tânără sultană!
 Vei muri îndată înneacă-aici!”
- 190 — „O hadine, moartea-i plină de durere!
 Eu sunt jună încă, voiu să viețuiesc!
 Aerul e dulce, vieța e plăcere...
 Am puțini ani încă, lasă să-i trăiesc!
 Eu murind acuma, plină de junie,
 195 Soarele de mâne, când va răsări,

- Crezi tu c'o să aibă raza sa mai vie?
Că-ale lumii rele se vor îndulci?
Nu ai tu o mămă? soră nu ai oare?
Eu mă dau lor roabă, numai să nu mor!
- 200 Voiu scălda cu lacrimi ale lor picioare,
Dacă n'ai pe nimeni, eu îți voi fi sor!
Când de bătrânețe vieța ta s'o stinge,
Pe mormântul negru voi depune flori!..."
Dar hadinul aspru brațul ei atinge,
- 205 — „A sosit furtuna... trebuie să mori!”
— „O, hadine-ascultă, poți tu spune mie
Ali-bei ce face?” — „Astăzi a murit”.
— „L-a ucis! murmură ea cu bucurie,
Mort, și după dânsul eu am mai trăit!
- 210 Iartă pe Leili, sufletul meu mare,
Dacă după tine am trăit o zi!...
O hadine, vino și m'aruncă 'n mare...
Cu amantu-mi dulce, eu voi a muri!”

SUSPINUL BOSFORULUI

Ai vărsa pe mare luminile-i în valuri,
Strălucitoare flori,
Formând un pod de aur, unind îmbele maluri,
Ca când erau să treacă ai zeilor amori.

5 Acest frumos pod d'aur, văzut din depărtare
P'o parte de Bosfor,
Părea că ne'nsoțește, și sta tot într'o stare!
Era senină seară și plină de amor!

10 Pescarii în caice, ușure legădate,
Veghiau neîncetat
Pe valuri, în tăcere, cu frunțile plecate,
Cu inima aprinsă d'un pescuit bogat.

Pe țărmile 'nflorite, cântări melodioase
In aer se vărsau;
15 In umbra de saraiuri, suspine amoroase,
Profunde câteodată, nășteau și se stingeau.

Acolo halaica, frumoasă, dulce floare
Ca crinul din Tabor,
Cu fruntea pe briliante, se vestejește, moare,
20 Sau Bosforul o soarbe cu dulcele-i amor.

La o fereastră pare o halaică dulce!
Cafăsul a deschis:
Privește peste mare pe care luna luce,
Sorbind profumul nopții, poetic, magic vis!

25 Suspină și se pleacă: se lasă ca să cază
Ferice în Bosfor,
Și marea soarbe vieța-i precum ar soarbe-o rază:
Era senină seara și plină de amor!

)

MEHRUBE

- Asta e Bosforul d'unde s'aripează,
P'al lor car de roze, fragedele zori,
Din a cărui undă și-a făcut mirază
Bolta azurată, aurând de flori.
- 5 Ale sale fiice sunt strălucitoare
Ca stelele d'aur rătăcind prin nori;
Dulcea frumusețe este fugătoare,
Piere ca o rouă dupe dalbe flori.
Pe aici domnește blânda poezie
- 10 Ce din cupa-i d'aur varsă drăgălaș
Un parfum de roze și de ambrozie,
Care 'mbată dulce sufletul gingaș.
- E-ora când tresare lina Propontide
Sub al aurelii tinerele sărut,
- 15 Scânteind la focul stelelor splendide
Semănată 'n fundul cerului plăcut.
Colo se arată niște insolite
Strălucind la raza stelei lui Lial,
Astfel ca un negru cuib de alunite
- 20 Care încunună sânul virginal.
Muntele Olimpul cu a lui cunună
De ninsori eterne se zărește'n fund;
Albele-i cosițe strălucesc la lună,
Se răsfrâng pe sânul golfului profund.
- 25 Însă cadrul dulce care ne răpește
Peste Propontide, se schimbă 'n Bosfor:
Arta cu natura acolo s'unește
Să formeze cadrul cel mai răpitor.
Căci Selim Sultanul merge de primește,
- 30 La gîmnia mare dela Top-Hanè,

- O fecioară jună ce îi dăruiește
 Pe tot anul încă vechea validè.
 Orișice lumină, ce 'n Bosfor se frânge,
 Iși alungă forma ca un plop de foc;
- 35 Iar când vântul serii marca o restrânge,
 Acești plopî de flacări se sdrobesc, se joc.
 Peste fața mării, dalbe caicele,
 C'odalisci cu vâluri trec și se deșir,
 Ca acele vise dulci și tinerele
- 40 Ce lucesc în fundul unui suvenir.
 Aerul răsună de strigări voioase.
 Augusta mireasă trece... vă 'nclinați!
 Ochii să nu vază grațiile frumoase
 Și să nu profane fermecii curați!
- 45 Soarele apune peste Propontide;
 Însă la suflarea valului cel lin,
 Pare că se leagăn bolțile splendide,
 Dulce poleite d'aur și rubin.
 Unda, încrețită d'aurele line,
- 50 Scânteie sub brâul stelei purpurat,
 Cu colori suave, magice, divine,
 Ce încântă ochii, inima îmbat.
 Dar Selim se uită din seraiu, pe mare,
 Unde-aruncă boabe de mărgăritar,
- 55 Ce picând, formează fără încetare
 Mii de grațioase cercuri ce dispar.
 Lângă el se vede favorita nouă:
 Capul ei pe mână cade gânditor,
 Ochii săi de flacări 'nnoată 'n dulce rouă;
- 60 Un surâs aură chipu-i răpitor.
 — „Șterge aste lacrimi, răsfățată floare
 Ce-am cules din munții vechilor Carpați!”
 La aceste vorbe alba plângătoare
 Către el înturnă ochii lăcrămați.
- 65 — „Strălucite Doamne, lacrimile mele
 Cură pentru țara d'unde m'ai răpit”...
 — „Daca pentru asta răurează ele,

- Șterge-le îndată, fermec înflorit!
Mehrube! aruncă dulcea ta privire
- 70 P'al acestor unde fraged legiver!
Numai focul tânăr din a ta privire
Poate fi mai magic pe pământ și 'n cer!
Uită țara voastră unde nu 'nflorește
Sicomorul verde! unde nu vedem
- 75 Alcovanul tânăr care răspândește
In havuzu-mi d'aur apa care bem!"
— „Colo unde raza unui dulce soare
Peste stânci uscate nu s'a spulberat,
Unde ca fecioara într'o sărbătoare
- 80 Cu flori dulci de aur câmpul s'a 'mbrăcat;
Unde limba dragă, tânără-amoroasă
Sună ca suspinul vântului ușor
Prin dămbrava verde, fragedă, umbroasă,
Printre flori răzânde, eu aș vrea să sbor!"
- 85 — „Dar sub ceru-ți rece, omul nu iubește:
Inima înghiață de al iernii vânt;
Dalba-ți frumusețe care ne răpește,
Trece ca o floare lângă un mormânt.
Impărțește amoru-mi! el e o comoară
- 90 Ce tot răsăritul s'aibă ar voi!
Ai tu vr'o dorință? Cine vei să moară?
Cine să trăiască? spune, și va fi!"
— „Colo unde limba dulce și-amoroasă
Sună ca suspinul vântului ușor
- 95 Prin dămbrava verde, fragedă, umbroasă,
Inima mea sboară la un alt amor!"
— „Daca numai astă perlă albioară
Face-atâtea cercuri pe acest Bosfor,
Câte nu ar face tânăra fecioară,
- 100 Ce în altă țară are alt amor!"
Unde se despică, geme cu turbare;
Valurile albe cresc și se topesc;
Niște late cercuri se răsfrâng pe mare
Și la focul lunii grațios lucesc.

O NOAPTE DE VARĂ

Suave aurele se leagănă voioase
Pe luciul Bosfor
Ce, treherat de delfini cu aripe lucioase,
Revărsă ici și colo torente de fosfor.

5 In umbra ce domnește pe lumea adormită,
Steluțe rătăcite scântilă ne 'ncetat
Ca hora aurită
A viselor ce sboară p'un suflet întristat.

Atuncia, deodată răsună 'n depărtare
10 Pe Bosforul senin
O șoptă de lopată, și-o tânără cântare
Pe vânturile nopții lăsă acest suspin:

„Ah! sboară dela mine, speranță-amăgitoare!
Din cupa-ți înflorită eu nu mai voiu să beau;
15 Din cupa disperanții, a morții precuroare,
Eu hrana voiu să-mi iau!

Te du și amăgește o inimă iubită
Ce-adorme legănată de tinere plăceri
Și scutură asupra-i aripa aurită!
20 Iar eu voiu trece vieța în lacrimi și dureri!

Un șir de suferințe a fost a mea junie,
O zi frumoasă 'n vieța nu pociu să număr eu;
Singurătatea tristă, chiar din copilărie
S'a așezat în lacrimi la căpătâiul meu.

25 Și nimeni nu cunoaște durerea ce m'abate!
Suspinele-mi amare pe vânturi au sburat
Și lacrimile mele, în râuri turburate,
Cu sânge au picat!"

Dup'un cafaz, în umbră, ascultă o hanâma
30 Aceste dulci cântări;
Deschide lin cafazul și, cu o albă mână,
Ii aruncă o floare umidă 'n sărutări.

Iar vasul se ascunde prin marea adormită
La umbra unui mal.
35 Și cântecul se stinse p'o lacrimă zdrobită.
Zefirul dulce-al nopții se legăna p'un val.

ODALISCA

„Sub o durere-adâncă sărmanu-mi suflet geme
Și ochii-mi varsă lacrimi! d'ar fi s'aleg din dor
Și din mormântul negru de care tot se teme,

Mai bine-aș vrea să mor!

- 5 In fundul astii inimi deșertul se 'ntroduce
Și nimenea nu știe! și cui voiu spune eu?
Și cine mă ascultă, o Dumnezeuul meu!

Ce suflet bun și dulce?

Iluziuni de vieață, d'amor ce ne îmbată,

- 10 Pe sufletu-mi adesea se lasă și plutesc
Ca focul dimineții pe marea azurată;

Dar vai! se risipesc!

Adâncea întristare pe vieața mea, vai! zace
Și nicio mână dragă nu șterge plânsul meu!

- 15 Și cine poate stinge un dor atât de greu,

Ferice a mă face?

Dar tu puteai a face să piară-această ceață,

Să 'ntorci inimii mele iluziile dragi,

Să dai plăcere lumii, chiar morții să dai vieață,

- 20 Un zeu chiar să mă faci!

In dărn eu voiu a stinge, o dulce neînvinșă,

Amorul tău ce 'n sânu-mi mă arde ca un foc!

Nimic nu-l poate stinge, vai! vieața mea e stinsă!

El însă stă pe loc!

- 25 Eu nu cunosc, o dragă, nimic decât durere

Din patima frumoasă ce-mi dai, sufletul meu!

Unic dar ce-mi faci mie la câte sufer eu

In noapte și 'n tăcere!

Tu care cu plăcere mă legănai în lume
30 De grații infinite, de vise dulci d'amor,
Oh! trebuit-a oare, să faci, o dulce nume,
Din viața mea un dor?
Nu! nu mai e speranță să gust eu cu plăcere
Odihna ce-mi lipsește decât într'un mormânt?
35 Și numai moartea poate la cruda mea durere,
Să plângă pe pământ?"

Așa cânta pe mare sub dalbele seraie
In umbra nopții dese un june trecător,
Și luna varsă dulce lumina ei bălaie
40 Pe luciul Bosfor.

O voce din fereastră, suavă ca o miere,
Unindu-se ferice cu al tamburei sun,
Lasă să se auză ast cântec de durere
Ce munții drag îl spun:
45 „Dar inima mea are atâta trebuință
D'amor, de fericire! ca tine sufer eu!
Dă-mi sufletu-ți ce arde de foc și de credință
Să arză cu al meu!"

Ea cântă și natura păru că se îmbată;
50 A nopții stea de aur, în sânul unui nor,
Și marea azurie și noaptea parfumată
Tresăr d'un sânt amor!

K Â Z - C U L E S I

- „Știți ceva mai dulce decât o zâmbire
 Ce s'arată 'n lacrimi, spuneți, muritori!
 Mai frumos ca arcul cel de strălucire
 După ploi, ce-și lasă razele pe flori?
- 5 Ce voiu eu a zice, nu-i o rază dulce
 P'aripele d'aur a lui Ilbahar;
 E Sultana jună, Suade, ce luce,
 Și'nfloreste'n turnul dela Iscudar.
 V'aduceți aminte, fii voioși ai vieții,
- 10 Cruda profetie unui învățat,
 Că la cincisprezece ani ai tinereții
 Va muri d'un șarpe crud și veninat?
 Chiar d'atunci Sultanul, vrând ca s'o ferească,
 O depuse 'n turnul unde astăzi stăm.
- 15 Însă mâne soarta va să se'mplinească...
 Pentru-aceea dulce noi să ne'mbătăm!
 În această noapte mulți au ca să moară!...
 Însă ce ne pasă cine va pieri?
 Cu fatala moarte cine nu să'nsoară?
- 20 Astăzi, mâne, moartea trebui a veni.
 D'astăzi până mâne, vai! e lungul vieții!
 Iată ce cu lacrimi plângem mulți aici!
 Ah! să soarbem încă roua dimineții,
 Până miezul zilei n'o va risipi!
- 25 Care om în viața, crudă cât și dulce,
 Gustă fericirea numai un minut,
 O secundă numai, poate a se duce;
 Nu se mai întoarce cele ce-au trecut!

- Temerea de moarte meargă'n locuința
30 Fiilor robiei, care 'n viața lor
N'au sorbit din cupa ce dă biruința
Celor care'n lume pentru lege mor.
Pentru noi toți frica e necunoscută,
Iar amorul vieții este mult mai jos
35 Decât o voință lui Alah plăcută.
Astfel musulmanul moare bucuros!"

- Astfel printre fumul cupei rătătoare
Cuvântau în noaptea garzii ianiceri.
Tânăra dorință cu dulci aripioare
40 Scutura pe dânșii vise de plăceri.

Un veghetor

- „Cine-i îndrăsnețul care'n vijelie
In caic se luptă cu turbatul val?
Vă uitați în umbră!... mi se pare mie?
Sau că'naintează colo către mal?
45 Dar, p'Alah! el cântă!... cântul lui e dulce
Ca mirosul Ghiulii, fiia lui Omar;
Amoros ca plânsul dragii bulbuluce
In grădina verde dela Iscudar!..."
Astfel veghetorul, c'un pahar în mână,
50 La fereastră'n turnu-i soților vorbea.
Oaspeții cu pace încă-odată 'nchină,
P'a lor geană somnul aripa 'ntindea.

- Dulce și frumoasă ca lumina vieții
Pentru cel ce vede viața-i declinând,
55 Apărea Sultana, visul frumuseții!
Cincisprezece roze anii drag formând.
Inșă vijelia care dură încă
Turbură Sultana dela Iscudar.
— „Marea încă muge, noaptea e adâncă...
60 Iară n'o să vie dulcele Omar!"

- Astfel își vorbește amoroasa fată;
 Două lacrimi udă geana-i d'abanos;
 Dar d'odată-o voce dulce, adorată,
 Ii gonește grija din sânu-i frumos.
- 65 — „Nu veni! îi strigă Suade cu teamă,
 Tremur să te vază venind servii mei!”
 Vocea-i îl respinge, inima-i îl chiamă.
 Aruncă o scară pe fereastra ei.
 Cine poate spune dorul și plăcerea
- 70 Ce simțea Sultana când Omar sosi,
 Și-i căzu 'n genuche, și-i sorbea vederea?
 Oh! atunci furtuna chiar se liniști!
 In această noapte ea e răpitoare:
 Ochii ei au focul cel dumnezeesc,
- 75 Ce revarsă ochii dulcilor fecioare
 Stând în rugăciune în extaz ceresc;
 Brăul ei lucește p'un mijloc subțire
 Ca un cerc de raze p'aerul umbros;
 Părul lung pe sânu-i cade 'n negre fire,
- 80 Și mai alb îi face sânu-i grațios.
 — „Iată-mă, o jună și frumoasă floare!
 Zice-amantul tânăr, 'naintând spre ea.
 Dar de ce se scură aste lacrimioare
 Pe frumoasa-ți față, Suadica mea?”
- 85 — „Pentru ce se scură lacrimile mele,
 Vieța vieții mele! ce? tu nu ghicești?
 Mă întrebi tu încă? cum n'ar curge ele
 Când de lângă mine de cinci nopți lipsești?”
 — „Astfel tu mă mustri, dulce Suadică?”
- 90 Iți retrage vorba, melaicul meu!
 N'am venit, știi bine, o mai zic, de frică
 D'a te compromite... jur pe Dumnezeu!”
 — „Moartea? și ce-mi pasă? Moartea este vieța;
 Vieța fără tine! Auzi tu, Omar?”
- 95 Vino totd'auna! toată dimineța!
 A muri cu tine, e un fermec rar!

- Nu! tu nu știi încă viața fără tine
 Cât e dureroasă, suflet dulce-al meu!
 Însă tu te afli tot atât de bine
- 100 Pretutindeni poate unde nu sunt eu.
 Ce? nu sunt frumoasă? spune, spune mie!"
 — „O transport! o fermec! ce stai de gândești?
 E ceva mai dulce cât a ta junie?
 Cât aceste grații, frumuseți cerești?
- 105 Mult mai drăgălașă și mai delicată
 Decât fluturelul ce, sburând din flori,
 La lumina zilei, vie și curată,
 Scutură de rouă dalbele-aripiori;
 Încă mai curată ca o sărutare
- 110 Ce pe buzi fecioare pânguește lin,
 Ca Gun-agarmasi ce răsărând răsare
 Și se sparge 'n aur pe al nopții sân!
 Astfel vie și scuturi roua grațioasă
 Viselor de roze ce ai secerat...
- 115 Curgii în dulci torente, flacă'r-amoroasă,
 Și răpește-mi viața într'un sărutat!"
 — „Vai! aceste vorbe, nu! nu le mai spune!
 Ori de fericire trebuie să mor!"
 Brațu-i alb ca crinul grațios ea pune
- 120 Dupe gâtul celui ce iubea cu dor.
 Și cu mâni de roze, dulcea voluptate
 Îi răsfață valul părului noros.
 Vorbele pe buze-i mor întretăiate
 Și un râu de lacrimi varsă amoros.
- 125 Răsfățări plăcute, plângeri tinerele,
 Fragede suspine dulce se urmau!
 Iar în vijelie două cucuvele
 În apropiere dureros cântau.
- In seraiul splendid, pe costiște maluri,
 130 Padișahul șade între curtezani.
 Ochii cu plăcere rătăceau pe valuri,
 Părul lui scânteie înălbit de ani.

- „Mare și întinsă fie-a ta putere
In această lume! zise-un om sosit.
- 135 Dulce și eternă fie-a ta ședere
In eden, la dreapta celui fericit!
Dar a ta copilă, a ncețat din vieată:
Astă noapte încă șarpele-a venit
Când Gun-agarmasi scutură de ceață
- 140 Și de roua nopții păru-i aurit”.
— „Ați ucis pe șarpe?” întrebă Sultanul,
Pricepând ce șarpe fiica i-a mușcat
Și cu mâna-i dalbă mângâie-iataganul.
— „Sângele lui negru turnul a scăldat”.

FATA DELA CANDILI

Cunoști tu pe alba fată,
Pentru care biulbiuli
Toate nopțile se 'mbată
De cântări în Candili?

- 5- Cu păr negru, față albă
Ca un crin dupe Burgaz,
Și surâde lumii, dalbă
Ca lumina pe Bogaz.

- Sub arzânda ei cătare
10 Mugurii îmbobocesc;
Și pe câmpuri, și pe mare,
Stelele se amuțesc.

- Astfel vieța mea'ntristată,
Caidji, s'a amețit,
15 Oh! de când frumoasa fată
Cu dulceață mi-a zâmbit.

- Și-a mea inimă se duce
Unde cântă biulbiuli,
Pentru draga mea cea dulce
20 In grădini la Candili.

SANTA SOFIA

Pe câmpiile senine
Ce Bizanțul înconjur,
Pe un cal spumegător
Mahomed Sultanul vine,
5 Către seară, gânditor.

El, oprindu-se, privește
Cadrul serii înzeit,
Sânul mării înflorit.
Sânta Sofia-l răpește
10 Cu-al ei creștet aurit.

P'acel creștet dulce plană
Raze rumpte în scânteii,
Ca un cârd de fluturei
Cu aripă diafană
15 P'un buchet de brebenei.

Iată-o tânără fecioară
Pare înaintea sa
Pe fugarul ce sbura,
Ca o pasăre ușoară
20 Ce pe vânt s'ar legăna,

Fața-i are frumusețea
Aurului dela zori
Ce se varsă printre nori;
Iar divina-i tinerețe
25 E ca roua dupe flori.

— „Ce vii tu și faci aici?”

Zise fiia de 'mpărat

Padișahului mirat.

— „Să te iau! Sultanul zice.

30 Sunt de tine 'namorat.

Umbră dulce, spune mie,

Spune, spune, mă iubești?

Pentru ochii tăi cerești,

Dar-aș vieață și junie

35 Și tesauri omenești”.

— „Fugi, tirane, și mă lasă.

Cum te voi iubi, vai! eu!

Martor este Dumnezeu!

Mâna ta de fier apasă

40 Țara și poporul meu!”

— „Umbră dulce! mâne poate

Eu Bizanțul voiui prăda;

Roabă mie te-oiu lua;

Voiu călca'n picioare toate,

45 Insăși frumusețea ta!”

Zice, apoi el s'aruncă

Către dânsa transportat;

Umbra dulce a sburat

Și aleargă peste luncă

50 Cu fugaru-i ne 'nfrânat.

Ale sale cosicioare

Drag în aer fluturau

Și în urmă aruncau

O lumină-amăgitoare,

55 Raze ce pe toți uimeau.

Ca bălaie stelioară
Ce declină scânteind
Și se sparge strălucind,
Pare tânăra fecioară
60 Printre noapte fâlfâind.

Mahomed nu s'odihnește!
L'Adrianopol, în palat,
Chiamă somnul ne'ncetat;
Însă somnul părăsește
65 Al său suflet întristat.

O dorință îl străbate!
Printre lacrimi a zărit
Visul lui cel fericit:
A Cezarilor cetate
70 Ce fierbinte l-a răpit.

El se plimbă prin odaie,
Gândul lui îi este-aprins;
Fruntea-i arde'n foc nestins,
Și o undă de văpaie
75 Peste ochii-i s'au destins.

— „O, Bizanțe răpitoare!
Dar-aș vieața, sceptrul, eu,
Un minut să fii al meu,
Cu-ale tale dulci fecioare,
80 Dulci ca foc de curcubeu!

Dar o, soartă ne 'mpăcată!
Nu pociu scopu-mi să-l ating:
Și ca visele să sting
Dulci dorințe ce mă'mbată
85 Și cu focul lor mă'ncing!”

In a zorilor albețe,
Ce prin umbre străbătu,
Umbra dulce-i repăru
Strălucind de frumusețe;
90 Mahomet o cunosc.

Astă umbră grațioasă
Fața drag și-a desvălit,
In lumină-a strălucit,
Ca planeta radioasă
95 Sub umbrosul răsărit.

— „Vino, sântă 'nchipuire!
Strigă junele 'mpărat
De suspine înecat.
Vino, dalbă fericire,
100 Ce-a mea vieaț' ai turburat!”

— „O dorință răpitoare,
Mahomet, de s'a 'mplinit,
Totd'odată a pierit!
Ca un fulgur de ninsoare
105 Ce pe apă s'a lovit”.

— „Piară via mea dorință,
Numai ca să mi-o 'mplinesc,
Tot ce'n vieață mai doresc!
Piară chiar a mea ființă!
110 Lumea n'am să moștenesc!”

Dar fecioara grațioasă
Repede a dispărut
Ca un vis frumos, plăcut;
Brazdă dulce, luminoasă,
115 Dupe dânsa s'a văzut.

Trece valul săngerat
Și se sparge furiat;
Val pe val înștiințează
120 Că Bizanțul s'a predat.

Constantin, c'o gardă mică
Se mai luptă p'un rempart;
Dupe coiful său cel spart,
Scuți de sânge încă pică
125 Și pe părul lui se 'mpart.

Soarele se culcă'n mare
Sub un nor întunecos
Și răsfăță grațios
C'o duioasă sărutare
130 Părul bravului frumos.

Turcii intră prin cetate;
Moarte, foc ei răspândesc,
Sfarmă orice întâlnesc,
Și'n a lor crudelitate
135 Nimic ei nu prețuiesc.

Mahomet mergea 'nainte
La palatu 'mpărătesc.
Ianiciari îl însoțesc;
Peste strade de morminte
140 Pașii lui se rătăcesc.

Când, d'odată, el zărește
Chiar în poartă la palat,
Pe fecioara ce-a visat.
Iaşmac negru învelește
145 Chipu-i dulce și 'ntristat

Mânile-i sunt lanțuite,
Ochii săi lăcrimători,
Sânii ei sângerători,
Cosicioarele-aurite
150 Umede de lăcrimiori.

— „Vino, sântă'nchipuire!
Strigă junele 'mpărat,
La vedere-i turburat.
Vino, vis de fericire,
155 Ce-a mea vicață-ai fermecat!”

Dar fantasma plângătoare
In iașmac s'a învelit
Și p'un abur aurit
A sburat strălucitoare
160 In eterul înflorit.

SCLAVELE IN VÂNZARE

Oh! veniți, cumpărători,
Iată sclave delicate
Ce au genele plecate
Cum sunt nopțile pe zori!

5 Iată cele vânzătoare:
O negresă, corp frumos,
Negru ca un abanos,
Ce d'amor se'mbată, moare!

Iată Copta din Misir
10 Albă sub fierbinte soare;
Frumusețe fugătoare
Ce încântă pe șair.

Iată una cu drag nume,
Dulce crin din Iemen:
15 Sânu-i alb ca un eden,
Cuib al viselor din lume!

Alta dela Ispahan,
Gene negre, mână dalbă,
Tânără, suavă, albă
20 Ca o floare din Liban

O Cercheză cam nebună,
Ochi albaștri, păr de fir:
Ea combate pe beghir,
Și-i frumoasă, blândă, bună.

25 Fiica dela Curdistan,
Tip de rară frumusețe,
Roză cu arzânde fețe,
Din munți de l'Aderbaidjan.

Guega vie și plăcută
30 Arde'n ură și'n amor.
Oh! amar cui o sărută
Și o lasă'n al ei dor.

Greaca dulce, spirit fin,
Cu perfidă frumusețe,
35 Râde cu lacrimi pe fețe,
Ploaia verii din timp lin.

Sârba și Bulgara blândă,
Viorele ce înflor;
Cumpărați cea mai râzândă
40 Vă 'mbătați d'al lor amor!

Dar n'atingeți nici de cum
Pe frumoasa mea Ioană,
Pe Româna Macedoană,
Floare cu plăcut parfum.

45 Ea mă costă... scumpă foarte!
Vr'o treizeci mii de madjari;
Zece mii askeri la moarte,
Și treizeci de palikari:

Are'n meși piciorul ei,
50 Nud, alb, mic, ca o Diană,
Sub al piersecii tului,
Sub șalvarii de sultană!

Anteriu de selemie
Cu dalgal de fir, deschis
55 De se vede, credeți mie,
Sânu-i fraged ca prin vis!

Din frumosul ei fakiol
Cu bibiluri aurite,
Cad cosițe împletite
60 Cum se poartă'n Anadol.

Poartă soare pe figură,
Grația pe vieța sa,
Gura-i mică picătură,
Sângē ce-a picat pe nea!

)

G U L F A R

- P'o coastă răsândă ce 'n mare își pierde
Picioru 'nflorit,
Apare prin arbori cu creștetu-i verde
Un chiosc aurit.
- 5 O mie de lampe revarsă lumină
In chioscul luxos,
Pe care maslinul și mirtul se 'nclină
In noapte voios.
- O grupă de sclave în chiosc se adună
10 Și toate lumin,
Bălaie și brune, ca raze de lună,
Pe valul senin.
- Dar cine precurmă a lor desfătare
Și cântecul lor?
- 15 D'odată răsună o dulce cântare
Pe linul Bosfor.

- „Prin iașmacul feții tele
„Am văzut un foc ceresc,
„Doi ochi dulci ca două stele
20 „Ce p'albastrul val plutesc.
„Două coame bălăioare
„Peste sânu-ți rotunzior,
„Aripi ce un dulce soare
„Poleiește cu amor.
- 25 „Ele chiar în nopți lumină!
„De atuncea fața ta
„Vine 'n noaptea vieții-mi lină
„De amor a mă 'mbăta.

- „Blânda Ai se coboară
 30 „Peste valul poleit.
 „Dormi, frumoasă hurioară,
 „Dormi sub lanțul aurit!
 „Cela cărui ești iubită
 „Astă noapte va sosi:
 35 „Din prinsoarea-ți înflorită
 „Te-o scăpa sau va muri!”

- Cântarea ce lasă aceste dulci șoapte
 De tânăr amor,
 Se stinge cu 'nctul departe în noapte
 40 P'azur în Bosfor.
 Prin grupa de sclave, ghirlandă suavă
 A cestui harem,
 Lucea prin mii grații o tânără sclavă,
 Un vis de eden,
 45 Buchet drag și fraged format de delicii.
 Bătrânul vizir
 Iubea pe Cercheza cu dalbe capricii,
 Cu bucle de fir;
 Frumoasă ca valul ce 'n noapte lumină
 50 Sub focul divin!
 „El este!” își zise gentila hanimă
 Cu sânul de crin.
 Și fruntea-i se pleacă ca frageda floare,
 Visând amoros.
 55 Ea este frumoasă și desfătătoare,
 Lăsând ochii 'n jos.
 — „Vizirul!” strigară timidele sclave!
 Pașa Baraictar
 Prin albele hurii cu gene suave,
 60 Văzu pe Gulfar.
 Cercheza-i surâde; se 'nelină tăcută
 La vechiul vizir;
 El mâna-i întinde și apoi sărută
 Cosița de fir.

- 65 In ochii lui însă o lacrimă luce.
 — „Eu nu m'amăgesc...
 Ai tu vr'o dorință, o suflete dulce,
 Ca eu să 'mplinesc?
 Oh! zi și să fie chiar sceptra puterii
 70 In mână de șah,
 Va fi împlinită, o floare-a plăcerii!
 Iți jur pe Allah!”
 — Nu! nicio dorință acum nu mă 'mbată,
 Pașa Baraictar!”
- 75 Și alba sa mână se joacă distrată
 Pe albul handjar.
 L'aceste cuvinte, umbroasa lui față
 Reîntineri
 Sub mâna Cerchezii ce fruntea-i răsfată!
 80 Ei șed a vorbi.
 — „Frumoasă copilă, tu nu ai în știre
 Cât eu te iubesc?
 Dar ești tu ferice d'această iubire,
 O fermec ceresc?”
- 85 — „Ferice! se poate!...” Gulfar îi răspunde
 Și'n mânilor albe ea fața-și ascunde
 Și tace gândind.

- Tambura răsună sub mâna noroasă
 A unor enuci;
 90 Iar danțul înfloară ghirlanda voioasă
 A sclavelor dulci.
 Văzut-ați voi oare pe faț' azurată
 A splendidei mări
 Când soarele varsă o ploaie-argintată
 95 De dulci sărutări,
 Cum scânteie dulce aceste suave
 Torente de foc?
 Așa pe tapete frumoasele sclave
 In danțuri se joc.

- 100 Șerbetul cel dulce în cupe-aurite
 Se varsă spumat;
 Din ambru s'essală sub buze 'nflorite
 Un fum odorat.
- Iar noaptea purcede pe calea 'nflorită
 105 De stele cerești
 Și pare străină la tot ce agită
 Pe fiii-omenești.
 Făclia de aur se leagănă încă
 Pe linul Bosfor,
- 110 Pe urmă dispăre sub umbra de stâncă
 Pierdută în nor.
 Auzi tu departe o surdă strigare
 În aeru-umbros,
 Ca gemet de vânturi ce 'nalță pe mare
 115 Un val furios?
 Ascultă! nu este gemânda furtună
 Pe mările-adânci;
 Nici djinii fantastici ce'n noapte s'adună
 Sub negrele stânci;
- 120 Ei sunt ianicerii! pe negrele strade
 Ei rânduri se 'nșir
 Și pleacă s'atace, să arză, să prade
 La vechiul vizir.
- In chiose sărbătoarea îmbată, aprinde
 125 Pe dănțuitori,
 Și moalea plăcere pe vieța lor tinde
 Aripa de flori.
 Dar garda albană, d'afară, vestește
 Pê vechiul ostaș
- 130 Că oastea rebelă, armată,-coleşte
 Mărețul locaș.
 — „Să tacă tambura! Și roabele mele
 Să urce 'n harem!
 Tu, dulce copilă, să nu ai griji rele!
 135 O să ne vedem!”

- El zice. S'armează, sărută-a ei frunte
 Și sânu-i de flori
Și iese cu garda în noapte să 'nfrunte
 Pe conjurători.
- 140 Acei ce pe pașa voiesc să 'mpresoare
 S'abat la pământ
Și sub ale sale gigantici picioare
 Găsesc un mormânt.
- „Plângi, pașă bătrâne, cu lacrimi amare,
145 Căci trebui să mori!
Dă-mi alba ta sclavă cu dulce cătare
 Cu sânul de flori!
Ea-mi este amantă!” Așa îi vorbește
 Un crud ianiciar,
- 150 Iar pașa aude insulta, pălește
 Și geme amar.
Se 'ntoarce în chioscu-i la dulcea frumoasă,
 O află plîngând.
- „Hanâma! îi zice cu vorbă fieroasă
155 Bătrânul gemând,
Juri tu pe Profetul, al lūmii părinte,
 C'ast om a mințit?”
Iar sclava răspunde: „Bătrân fără de minte,
 Poți tu fi iubit?”
- 160 El varsă un răcnet; luând o făclie,
 Aprinde-acel loc;
Indată dispăre cu alba-i soție
 In valuri de foc.

S A N D A L U L

- Peste unda aurită
Ce adoarme cu murmur,
Peste brazdă înflorită
In câmpia de azur;
5 Caidji! nu vezi tu oare
Printre umbre un caic?
Pe cărarea plutitoare
Crini de aur se despice?
Caidji! de mă vei duce
10 Către visul meu cel dalb,
Biulbiuli, hanimă dulce,
Cu păr negru, cu sân alb;
Iți voi da bacșiș sandalul
Ce-are vălul de atlaz,
15 Ce întrece 'n fugă valul
Când aleargă pe Bogaz!

Z I U L È

E timpul când pe valuri eterul înstelat,
In toată-a sa podoabă, se scaldă în tăcere;
Cu murmur dulce vântul adoarme legănat,
Iar inima mi-e plină d'amor și de plăcere!

- 5 Și timpul urmă cursu-i de roze împletit.
Oh! să sorbim din unda plăcerii ce se duce!
Vezi, noaptea e frumoasă, Bosforu' mbălsămit;
Să ne 'mbătăm de vieță, amanta mea cea dulce!

- Amoru-ți mă răpește! iar ochii dulci ai tăi
10 Mă 'mbată de plăcere, robesc a mea cătare;
Suflarea gurii tele e frageda suflare
Ce răspândește gura amabililor zei.

- Plăcerea se 'nsotește cu crude suferinți,
Așa cum pe mormântul frumoaselor fecioare,
15 Cu lacrimile calde ce vărs tristeii părinți,
S'amestecă ghirlande de flori desfătătoare;

- Dar florile se fană! dureri ce ne deșir
Și lacrimile calde rămân cu-a lor tristețe...
O lacrimă lucește pe genele-ți de fir;
20 Să soarbem dar plăcerea, o dulce frumusețe!

Imi place ca să turbur frumosul incarnat
Pe fața ta cea albă, prin vorbe tinerele;
Să văz nălțându-ți sânul sub gândurile mele,
Și părul tresărindu-ți, simțind un sărutat!

25 Ca mâne se va stinge amorul tău divin.
De astăzi până mâne, vai! timpu-o să lipsească!
De astăzi până mâne nu are timp un crin
Să nască, să surâză și să se vestejească!

Atât el trece iute! un dulce sărutat
30 Mai lungă urmă lasă pe buza virginală
Decât nu lasă omul, ce zilele-l înșeală,
P'această vale tristă pe care-i exilat.

De este loc în lume, e numai pentru dor:
Să geamă, să suspine, să sufere într'una,
35 Să spargă doru 'n lacrimi, e timpul totd'auna.
Oh! vin, a mea frumoasă, să ne 'mbătăm d'amor!

Din sânul tău d'ivoriu de vise dulci plutit,
Permite mie-a trage complângeri-amoroase,
Să văz surâsul candid cu focu-i aurit
40 Jucând cu răsfățare pe buzele-ți frumoase!

Când am băut plăcerea, oh! fie un minut!
Ursita-i împăcată, și viața împlinită;
Atuncea moartea vie! mormântul e plăcut:
Ce viață mai rămâne la patimi e ursită.

45 Frumoșii tăi tezauri, ce ai adus din cer,
Pieri-vor cu-a ta viață și tu vei fi uitată,
Și soarele tot dulce va arde în eter;
Imbată-mă d'amoru-ți, frumoasă adorată!

F A T M È

- Ca o copilă blondă, frumoasa dimineată
 În undele-azurate se scaldă cu dulceață.
 Intr'un saraiu ce-și pierde piciorul în Bosfor,
 Fatmè abia născuse un prunc desfătător;
- 5 Pe patu-i de mătase din somnu-i se trezește;
 Știind că este mumă, ea fericit zâmbește
 Și zice să-i arate copilul ei iubit,
 Ce'n leagăn, sub vâl mândru, e încă adormit.
 În vise ea își face copilului său dulce
- 10 Un leagăn splendid d'aur c'un diamant ce luce
 Ca soarele; veșminte curate ca un crin
 Și grațios cusute cu pietre de rubin;
 O sută halaice, tot fete de mușiri
 Să-l legene prin cânturi de tinere iubiri,
- 15 Și ea, sărmana mumă! să șeză lângă el,
 Să vază și să soarbă surâsu-i tinerel;
 Să nu-i dea timp a plânge, nici să se înspăimânte,
 Să cate o femeie ce știe să descânte
 Dăochiul, ca să șeză în casă lângă el,
- 20 Și când s'o face pruncul ceva mai măricel,
 Să-i facă-o cărucioară cu roate aurite;
 Să-l tragă porumbițe cu pene poleite,
 Pe care să le mâie o fată de vizir
 Cu buzele de roze, cu coamele de fir.
- 25 O palidă hanâma încet îl desvălește.
 Sultana cu ardoare pe pruncul ei privește
 Și brațele-i întinde fericite, surâzând...
 Dar vai! copilul doarme, de somnul de mormânt!
 Când muma adormise, o palidă bătrână
- 30 Se strecură în casă, țiind un ștreang în mână.

- Ea sugrumă copilul, și astfel sugrumat
 Cu ștreangul de mătase îl lasă înodat.
 „E mort!” strigă Sultana. Durerea sa de mumă,
 Frumoasa-i jună vieață d'odată o consumă.
- 35 „Sultană! ai putere de'nfrână al tău dor!
 A curții voastre lege făcu acest omor:
 Copii din viața voastră, din parte bărbătească
 Având drept la domnie, n'au dreptul să trăiască”.
- Așa vorbește manca; iar muma, suspinând,
 40 Pe pruncul mort răsfăț, dulci lacrimi vărsând.
 Răsfățurile sale sunt dulci și grațioase;
 Acei ce le aude vărs lacrimi călduroase.
 Ea chiamă pe Sultanul; el vine, și Fatma
 Salută p'al său frate și îi vorbește-așa:
- 45 „O Doamne strălucite și fratele meu mare,
 Vezi fiul meu în leagăn? e mort prin sugrumare.
 O mână protejată de datine, gazi,
 A stins această floare născută de o zi.
 Această crudă moarte ucide-a mea vieață.
- 50 Eu mor! pe anii-mi tineri se'ntinde trista ceață
 Și niciun soare dulce n'o poate risipi!
 Vreau să te văz, o Doamne, 'nainte d'a muri.
 Nu ca să-ți fac muștrare că ai lăsat să fie
 O lege-atât de crudă sub blânda ta domnie;
- 55 Dar ca să vărs în sânu-ți amarele-mi dureri
 Ce-mi stinseră o vieață frumoasă de plăceri,
 Și să te rog cu lacrimi, murind în mare trudă,
 Ca moartea mea să schimbe o lege-așa de crudă!...”
 „Iți jur! strigă Sultanul, nimic eu n'am știut!
- 60 Această crudă lege de astăzi a căzut.
 Ca, cel puțin în urmă-ți, o soră, al tău nume.
 Prin moartea ta amară să viețuie în lume!”
 El zice: dar Sultana, luându-i mâna blând
 Și sărutând-o dulce, adoarme suspinând.
- 65 Sultanul ține vorba, și datina trufașă
 Se stinse prin martirul Fatmeii dragălașă.

MORMÂNTUL EI

Colo unde se înclină
Sicomorul plângător,
Când a lui Lial lumină
Cinge marea cu amor;

5 Unde 'n serile curate
Valurile murmuiesc
Pe sub maluri întristate
Ca suspinul omenesc;

Caidji, acolo mână,
10 Indreptează vasul tău,
Căci pe dulcea ei țărână
Voiu să vărs, vai! lacrimi eu!

NU MAI ESTE

Iată stânca cu furtuna
Unde barca mă ducea,
Când în nori s'ascunde luna,
Ca să văz pe dulcea mea;

5 Stelele, ca d'altă dată
Scaldă coamele 'n Bosfor;
P'al ei pat d'aur plecată
Luna râde cu amor.

Insă dalba mea frumoasă
10 Nu mai vine sus pe mal,
Când în raza luminoasă
Vasu-mi lunecă p'un val;

Căci pe anii vieții sale
Moartea mâna și-a întins;
15 Și d'atunci p'această cale
Fericirea mea s'a stins!

SINGURĂTATEA

- In nopți d'amărăciune, în zile de plăcere,
De când în umbra vieții, străin, mă rătăcesc.
Văzut-am pretutindeni o tânără părere,
Frumoasă, ideală, cu chipul fecioresc;
- 5 Divina-i frumusețe pe privitori îmbată
Ca dulcile dorințe ce prin suspine trec;
Cosița-i e umbroasă și fruntea-i e curată;
Dar palidă-i e fața și lacrimile-o 'nec!
Când ea mi se arată prin seri de desfătare,
- 10 O văd plecându-și capul, pe mâna sa visând.
In locuri singuratici fantasma dulce-apare,
In sărbători voioase ea vine lăcrimând.
Adesea pleacă fruntea pe fruntea-mi abătută,
In sânul ei vărs lacrimi și mă răpesc d'amor!
- 15 Atât e de frumoasă, poetică, plăcută,
Când lacrimile mele pe față-i se strecor!
Voi, ce de fericire vă bate sânul foarte,
D'amorul ei cel tânăr, o frații mei, fugiți!
In sufletele noastre amoru-i poartă moarte,
- 20 Când ați iubit pe dânsa, mai mult nu mai iubiți.
Eu am iubit această divină frumusețe
Și de atuncea lumea mereu o părăsesc;
Pe sânul ei se stinse frumoasa-mi tinerețe:
— Singurătatea este fantasma ce iubesc.

H I A L

- Ca o fericită, dragă suvenire
 Din frumoase timpuri, în nefericire;
 Dulce ca un vis
- Ce în faptul zilei dând din aripioare
 5 Își repede sborul către ceruri, soare,
 Către paradis;
- Dragă ca murmura, ce sărutul dulce
 De amor fierbinte și curat, produce
 P'al fecioarei sân;
- 10 Pură ca lumina ce cu răsfățare
 Stelele în noapte scutură pe mare,
 Peste valul lin;
- Astfel ni s'arată o femeie jună
 Ce o mie fermeci dulce încunună,
- 15 Ce p'acest Bosfor,
 Ce p'aceste maluri verzi și râzătoare
 Au adus pe carul fragedelor oare
 Visele d'amor.
- Cum o floare smulsă din a ei grădină
 20 A păstrat parfumul dup' a sa tulpină,
 Ale ei colori,
- Astfel al ei suflet încă răspândește
 Roua ce în ceruri face de 'nflorește
 Miriade flori.
- 25 Brâul ei e splendid, fața-i este dulce,
 Bucla sa în valuri bălăioare luce,
 Râură ușor;

- Ochii port azurul, și a sa cătare
 Varsă bucuria, varsă întristare
- 30 Și cerese amor.
 Care-i a sa țară? Nu voi ști a spune.
 Ingerii poetici au ei națiune?
 Patima de foc,
 Visele de aur ce ne înconjoară,
 35 Dulcea fericire ce pe vieață sboară,
 Pot să aibă-un loc?
 Intr'o seară lină ea veni cu mine
 Pe Bosforu-albastru ce, cu dulci lumine,
 Luna aurea;
- 40 Un caic despică undele gemânde,
 Malul cu saraiuri și grădini râzânde
 Dupe ei fugea.
 În tăcerea nopții dulcile-aurele
 Răsfățau ferice coama dragii mele;
- 45 Stelele sglobii
 Revărsau pe mare valuri de lumine
 Și formau fantastici, splendide grădine
 Cu-ale lor scânteii.
 Valul geme dulce sub o coastă verde
 50 Unde, printre dafini, un saraiu se pierde
 Cu-ale lui lumini;
 Unde mii de paseri întonau concerte
 Și făceau mai mândre aste dulci, deșerte,
 Magice grădini;
- 55 Vis de fericire! Eu priveam pe mare
 Raza și cu umbra ce-și dau sărutare,
 Cadru ce răpea
 Printre cari-această dulce bălăioară
 Ca o floare d'aur, ca o stelioară
 60 Dulce se pierdea.
 Ea, ca când ghicise gândurile mele,
 Că înclină dulce genele-aurele,
 Rumenind ușor!

- O iubeam cu vieața, când această vieață
 65 Ni s'arată încă plină de dulceață,
 Plină de amor.
 Eu visam ferice. Alba mea frumoasă
 Scutura de raze coama sa undoasă
 Ca un val spumos
- 70 Ce, trecând pe unde, tremură sub soare,
 Sau ca crinul tânăr ce sub lăcrimioare
 Palpită-amoros.
 — „Cine ești tu oare, tu, ce 'n zile rele
 Imi apari în umbra lacrimilor mele
- 75 Și cu răsfățări
 Faci ca să surâză inima-mi sdrobită,
 Și mă 'mbeți în vise, dulcea mea iubită,
 De dulci sărutări!
- Porți în ochii-ți focul ce îmi arde vieața,
 80 Porți pe a ta frunte raza și dulceața,
 Porți pe sâniior
 Rozele și crinii vieții ce se duce,
 Porți p'a ta cosiță, ce în umbră luce,
 Visele d'amor!"
- 85 La aceste vorbe, pe frumoasa-i față
 Purpura 'n ivoriu 'nnoată, se răsfață,
 Râură senin.
 — „Eu sunt idealu-ți. Ceru-i al meu mire.
 Dalba-mi locuință este 'ntr'o gândire,
- 90 Ca o rază 'n crin!"
 — „Daca al tău suflet e gentil ca fața,
 Lasă-mă-a culege grațios dulceața,
 Floare de o zi!
- Vino și mă 'mbată cu a ta amoare,
 95 Vis de tinerețe, flacăra din soare,
 Vin' a mă răpi!"
 Dulcea mea frumoasă tace trei minute,
 Pe-a sa față cură lacrimi tăcute!
 Ochii plângători

- 100 Se 'nălțau la ceruri plini de voluptate,
Prin cerești deșerturi splendid semădate
 Cu-aurite flori.
Stelele se scaldă în a lor vulvoare,
Austrul ne suflă pletele ușoare
- 105 Cu dulci sărutări.
Murmura ne 'ncântă, valul ne conduce,
Și amorul magic ne îmbată dulce
 Cu cerești visări.
Iar la raza d'aur a divinei stele,
- 110 Eu unesc cu plânsu-i lacrimile mele,
 Doru-mi cu-al ei dor;
Și p'a sa guriță cu înflăcărare
In tăcerea nopții pui o sărutare
 Și mă 'mbăt d'amor.
- 115 O, curați torențe dulci și voluptoase!
Vă 'mbătați, vă stingeți, stele auroase,
 Pe albastrul cer!
Când se stinse visul ce mă fermecase,
Dulcea mea frumoasă sborul ei luase
- 120 In suav eter;
O văzui prin umbre și prin dalbe stele,
Cu-ochii plini de spaimă și de lăcrimele.
 Din acel minut
Vieța pentru mine este 'ntristătoare,
- 125 Cerul n'are stele, și Bosforu'mi pare
 Un mormânt tăcut.

LEGIVERA

Către Carsa depărtată
Unde șase luni e nea,
Ca o floare, exilată,
Piere Legivera mea!

5 Pē la tine cine merge
În deșertul înghețat?
Lacrimile cine-ți șterge,
Suflet dulce, delicat?

Cine, coama-ți aurată
10 O răsfață grațios?
Gura ta pe cine 'mbată
Cu nectaru-i amoros?

Cine, micile-ți picioare
Le 'ncăzește 'n mâna sa?
15 Pe ce buze arzătoare
Tremură gurița ta?

Sufletu-ți cu bunătate
Imi răspunde printre vânt:
„Palida singurătate
20 Mă răsfață pe pământ!”

SE SCALDĂ

Vedeți voi la umbra plină
Unor sălcii ce se 'nelin,
Pe această mare lină,
Un corp dulce ca un crin?

5 I-o ghiaură, albă, jună,
Ce se scaldă, o vedeți?
Venerea ieșind din spumă
Cu cosiți de aur creți.

Unda bea cu voluptate
10 Corpul ei amăgitor;
Ea o sparge și o bate;
Face spumă din picior;

Iar prin spumă, capu-i dulce
Coperit de păr bălaiu
15 Pare luna, vrând să culce
După codrii ninși de plaiu.

Apa face garofițe
Peste corpu-i răpitor
Și îi soarbe din cosițe
20 Aurul strălucitor.

Când pe undă se zărește
Dreaptă, coama-i tresărind,
Când pe spate s'odihnește
Ca o pavază d'argint,

25 Grațiile o 'nconjoară;
Dulcile dorinți d'amor
O preurmă, turm' ușoară,
Peștii mici o înconjor.

Singurele ei vestminte
30 Este apa de cristal,
Iar amorul cu-ochiu fierbinte
Stă sub flori ascuns pe mal.

DILRUBAM

I

- Cine-i tânăra hanâmă
Ce pe finul mozaic,
Rezemată lin pe mână,
Bate apa din fântână
5 Cu piciorul alb și mic?
Ochii-i, dalbe bobioare
Adunate din Bosfor,
Aurite 'n dulce soare,
Varsă raze arzătoare
10 Prin azurul dulce-al lor;
Ei îngân cu voluptate
Genele-i de abanos
Și sprincenele arcate,
Negre, lucii, velurate,
15 Fermec dulce și frumos.

- Dilrubam învăluită
D'al ei păr desfătător,
Ca o dulce stea sub nor,
Intr'o lespede 'nflorită
20 Se prevede cu amor.
Lângă dânsa, o fecioară
Cu ochi dulci și amoroși,
O sărută, o devoară,
Când pe lunga-i cosicioară,
25 Când pe sâni grațioși.

- Dar frumoasa exilată
Scoate iute din canal
Apa rece și curată
Și stropește juna fată
30 Peste sânu-i vergural.
Una p'alta se stropește
Și 'n resbelul lor voios,
Printre aburul apos,
Numai aburu-'nvelește
35 Corpul lor cel grațios.
Dilrubam, îndestulată,
Cere pace, se predă
Cu gurița-i parfumată
Ce învingătoarea fată
40 Cu căldură sărută.
Astfel juna favorită
A marelui șeik-islam,
Grațioasa Dilrubam,
Trece 'n Brusa liniștită
45 Vieța în exil d'un an.
Printr'o frumusețe rară
Dilrubam a fost născut
Gelozia cea amară
In sălbațica ghiulnară
50 A Sultanului Mahmud.

II

- L'ale-Olimpului picioare
Se întinde-un verde plaiu;
Printre flori desfătătoare
Mii de păseri cântătoare
55. Cântă 'n soarele de Mai.
Cu-ale sale minarele
Ce se 'naltă strălucind,
Brusa pare, predominant
Dealuri verzi cu verzi vâlcele
60 Cinse 'n râuri de argint.

- Pe torentul ce mugește
Printre chipariși și brazi,
Pe când soarele sânțește
O talică se oprește
- 65 Ocolită de cavazi.
Servii-aleargă cu covoare
Ce le-așterne lângă râu;
Iar o grupă rătăitoare
De hanime răpitoare
- 70 Vin să șază la pârâu.
Una drag își împletește
Perii săi strălucitori,
Altele adună flori,
Alta 'n apă își privește
- 75 Ochii negri, arzători.
Dar frumoasa exilată
Fumă dintr'o narghilea,
Și gurița-i purpurată
C'un parfum de flori ce'mbată
- 80 Fumu 'n aer răspânda.
Grupa lor se risipește
Printre iarbă, printre flori;
Dilrubam le însoțește
Cu-a sa roabă ce iubeste,
- 85 Și cu negrii veghetori.
Dar frumoasa hanimică
Urmă-un flutur aurit,
Ce în sboru-i amețit,
Ii luase-a sa gurică
- 90 Pentru fragul pârguit.
Grațioasă și ușoară
Fuge'n câmpul însmălțat;
Desfăcut de cosicioară,
Vălul ei se desfășoară
- 95 D'aurele legănat.
Dintr'o leasă înflorită
Iese șeful veghetor

- Ce urmează al ei sbor:
 — „Fața-ți este desvălită,
 100 Te-a vedea vr'un trecător!”
 Dilrubam se învălește
 In iașmacu-i subțirel,
 Căci hadânul ce-i vorbește
 Cu cavazii săi sosește
 105 Și-i vorbește 'ncetinel.
- „Când al vieții soare dulce
 Dupe munte va sânti,
 Vieța ta va vesteji.
 Iată soarele se duce,
 110 Dilrubam, tu vei muri!”
 Toți cavazii cu ardoare
 Iataganul ridicau.
 Dar hanima plângătoare
 Le aruncă la picioare
 115 Vălii ce o coperiau.
 Frumusețea sa divină
 Fermecă p'ucigători.
 Din albaștrii ochiori
 Cade-o lacrimă senină
 120 P'ale feței sale flori.
 Ei lăsară să le cază
 Fierul lucitor, încet,
 Și jurară pe Profet,
 Fața lui să nu o vază
 125 De-ar sdrobi acel alb piept.
 Vai! dar șeful se repede,
 Strânge gâtul ei de crin
 Cu-al ei lung păr de ebin.
 Printre arbori se prevede
 130 Încă soarele senin.
 Seara vine parfumată;
 Lângă-un corp ne 'nsuflețit
 Și de flori acoperit
 Plânge-o roabă 'ngenunchiată

- 135 Sub un arbor înflorit.
La a stelelor lumină
Vine crudu-ucigător.
— „Care fuse a sa vină,
Zice fata ce suspină,
140 S'o ucideți fără dor?”
— „Astă moarte, căzuliță,
Dela mine n'am făcut.
Dacă traiul ți-e plăcut,
Fă ca mica ta guriță
145 Să nu spuie ce-ai văzut!”

BLESTEMUL DERVIȘULUI

- In toată vieța voastră, p'a voastră tristă casă
Să cânte baibuh!
- O rudă să vă moară cu orice an ce pasă
Și voi să trăiți încă, domniți d'al morții duh!
- 5 Durerile trecute să le-aduceți aminte!
Uitarea dorul vostru să uite-a împăca!
Flămânzi, să roadeți iarba ce naște pe morminte!
Ghiaurul să refuze mormântu-a vă săpa!
Să vă vedeți voi vița prin alții rădicată!
- 10 Căzuți la băuturi,
Să vă mușcați și brațul și mâna deșirată!
Din lacrimile voastre să vă-adăpați, ghiauri!
Să vă târiți pe strade cu brațele rănite
Pe hârburi, ne 'ncetat,
- 15 Ca să simțiți ce chinuri, ce suferinți cumplite
Această semenție în lume a 'ncercat!
Să auziți în noapte, pe boarele sălbatici,
O șoptă ca de lanțuri ce robii 'n lume port!
Pe ce veți pune fruntea în visele fantastici
- 20 Să vi se pară vouă că-i capul unui mort!
In casa unde puneți piciorul vreodată
S'aflați vr'un adăpost,
Să intre cruda moarte de boale conjurată,
Să nu mai fie pace, să nu mai afle rost!
- 25 Pe orice-ți pune mâna, țărână să se facă!
Să vestejească floarea de care ați atins!
Să se usuce vinul ce grijile vă 'mpacă,
Sau să se schimbe 'ndată în plâns de foc nestins!

FATA POPII

- De-aş fi paşă sau vizir,
N'aş avea silef de fir,
Nici seraiul de granit
Cu pridvorul aurit;
5 Nici bogate caicele,
Nici eunuci privighetori,
Nici harem cu cadinele,
Nici grădini cu scumpe flori;
Dar mă jur pe Prooroc,
10 Să mor fără de noroc!
Aş veni la voi aici
Cu o ceată de voinici
Şi-aş fura, făr' de păcat,
Fata popii din Galaţi,
15 Cu păr negru şi bogat,
Cu ochi dulci şi lăcrimaţi!

O NOAPTE DE AMOR

I

- In fundu-acestui cadru ce ochii ne îmbată
Eterul și cu marea unesc azurul lor;
Iar soarele ce-apune, pe marea azurată
Revarsă-un fluviu d'aur, măreț, desmierdător!
- 5 Pe luciu orizonte, acolo unde cerul
Cu marea se îmbină, apare luna blând;
C'un pas ușor pătrunde din ce în ce eterul,
Și stânca se 'nvește sub umbre, negurând.
Imbălsămitul aer ce câmpul răspândește,
- 10 Cu aerul de mare s'amestecă plăcut;
Sub malul singuratec un val abia mugește;
Zefirii dulci aleargă și undele sărut.
Eram pe fața mării în barca mea ușoară,
Pierdut sub raza d'aur cu ceea ce iubesc,
- 15 A cării dulce buză atunci, întâia oară,
Trăda cu fericire amorul ei ceresc.
Vai! ale noastre simțuri erau ca îmbătate!
O flacăra-amoroasă în inime curgea.
Speranța și 'ndoiala, cu patimă 'ngânate,
- 20 Din sufletele noastre suspine-adânci scotea.

II

Cine ești, sufletul meu?
Soarele are o soră?
Auror' altă-auroră?
Dumnezeu alt Dumnezeu?

- 25 Raza este-a ta zâmbire,
Când eu te văz cu dor,
Aurea a ta gândire,
Și suflarea ta d'amor!
Iei surâsul de la zori,
30 Strălucire dela stele,
Și în raza feții tele
Nasc ale plăcerii flori.
Raza soarelui poleie
Buza-ți mică de rubin,
35 Lacrimile, o femeie!
Iți dau fermecul divin!

III

- Oh, te iubesc! și 'n focul ce sufletu-mi aprinde,
Când eu te văz cu dor,
Simț voluptatea care p'o flacăra coprinde
40 Când ea are să arză un crâng desfătător.
Cu cât voi să astâmpăr această sete-adâncă
Prin calde sărutări,
Cu-atât ea se 'ntărâtă și se mărește încă,
Căci sufletu-ți revarsă comori de răsfățări!

IV

- 45 Ca un fluture ce sboară
Prin deșertul azuros
Legănat pe aripioară
In eterul luminos,
Sufletu-mi la tine sboară
50 Printre valuri de amor,
Ca o prefumată boară,
Beat ferice d'al său dor.
Ești un fermec de 'mbătare,
Spune blând, sufletul meu?
55 Ești tu sânta răsfățare,
A acestui Dumnezeu?

Grațiile varsă dulce
Trandafiri sub al tău pas,
Și pe fruntea ta ce luce
60 Visele din cer se las.

V

- Cât de frumoasă și dulce ești!
Ochii-ți se umple d'un râu de rouă,
De blânde raze, rechiamă nouă
Visele vieții cele cerești!
- 65 Coamele tele, umbre curate,
Par'c'ar fi vâlul grațiilor dulci!
Pe sânu-mi capul tânăr când culci,
Coama-ți tresare de voluptate!
Ca vița verde și mlădioasă
- 70 Ce 'ncinge-un arbor cu brațul ei,
Pe vieța-mi tristă, pe anii mei,
Te plecî tu blândă și amoroasă!
Când al tău suflet arde d'amor,
Sânu-ți esală vorbe-adorate,
- 75 Cerești tezauri de voluptate,
Necunoscute de muritor!
Vieța cu roze se încunună
Ca o fecioară în sărbători;
Aceste inimi, ca două flori,
- 80 Ca două flacări ard, se consumă.

VI

- Vin', iubita vieții mele,
Răspândește ne 'ncetat
Cupa tinereții tele
Cu nectarul parfumat!
- 85 Vin', te 'mbată de plăcere
P'al meu sân ce arde 'n dor,
Unde vai! ca tot ce pierе,
Va pieri al meu amor!

- Oh! amoru-i vânt de noapte,
90 Inimile sunt un lac!
Vântul cade fără șoapte,
Undele d'odată tac!
Vin' la cel ce te adoară,
Nu mai pierde un minut,
95 Căci pe fiecare oară
Fuge fermecul plăcut!
Când din vieață te vei duce,
Sufletu-ți va fi 'ntrebat
Ce-ai făcut parfumul dulce
100 Anilor ce au sburat?
Caută a face știre
C'ast parfum desfătător,
L-a sorbit cu fericire
Gura dulcelai amor!

VII

- 105 Vorba-ți desfătări mi-aduce,
O, amantul meu plăcut!
Voiu să lupt; dar fața-ți dulce
Cum o văz, eu m'am pierdut!
Dulci sunt ochii-ți pentru mine!
110 Domnul meu! amantul meu!
Dulci ca zorile divine!
Dulce cată să-ți fiu eu!

VIII

- Tu mă iubești? zi încă acest cuvânt frumos!
El dulce mă învinge!
115 Vai! pentru 'ntâia oară cuvânt așa voios,
Așa plăcut, fericé auzul meu atinge.
La aste vorbe luna surâde voluptuos
Și de amor tresare!
Și florile pe vânturi revarsă-al lor miros
120 Și sufletu-mi s'aprinde, suspină cu 'ntristare.

Când soarele răsare, pieri-va 'n viitor?
Nu risipi, o soartă, credința mea cea dulce!

IX

- 125 Când văzui întâia dată
Chipu-ți dulce și plăcut,
O, frumoasă adorată,
Chipu-ți mi-era cunoscut!
Printre vise ideale
- 130 Ce pe vieața-mi au plutit,
Prin imagini virginale,
Totd'auna te-am zărit.
Ce mi-aduci, o, bucurie!
Din locașul tău ceresc?
- 135 Vino și îmi spune mie!
Ești frumoasă, te iubesc!
Adu-mi sânul tău ca crinul
Unde dulci dorințe cresc,
P'a ta buză chiar suspinul
- 140 E un sun dumnezeesc!
Oh! dă-mi mie, dulce nume,
Aste daruri ce aduci,
Căci prin suferinți în lume
Merit aste bunuri dulci!

X

- 145 Tu mă iubești, o dragă, și temerile mele
N'au fost decât păreri?
Tu n'ai avut pe altul în gândurile tele
Și nimeni n'a zis ție cuvinte de plăceri?
Te superi, mi se pare? vai! ochii-ți lăcrimează!
- 150 Suspini, o dulce dor!
Amorului meu iartă! și lasă ca p' o rază
Să mi te soarbă ochii-mi sau lasă-mă să mor!

- Fruntea ta din negru-ți păr
 Iese ca o dimineată
- 155 Din a nopții deasă ceață
 Revărsând lumini din cer:
 Dar pe buzele-ți arzânde
 Sărutări divine cresc,
 Unele se pânguesc
- 160 Ș'altele se nasc plăpânde.
 Peste sânul tău de crin
 E o vale ce pătrunde
 Sub o umbră ce-o ascunde,
 De mistere loc divin!
- 165 Nimenea nu desvălește
 Ast frumos, cerese locaș!
 Nicio umbră nu umbrește
 Raza-amorului gingaș!

XII

- 170 Tot de amor se 'mbată pe undele plăcerii
 Și zice: „să iubim!”
 Pe mare focul lunii, pe roze vântul serii,
 Și buza mea pe buza-ți, o, suflete sublim!

XIII

- Ceru-i semănat de stele,
 Aerul îmbălsămit.
- 175 Noaptea, dulcea vieții mele,
 Cursu-i dulce și-a oprit;
 Raza serii 'mbălsămită
 Răspândește-al ei parfum,
 Vino, dulcea mea iubită,
- 180 Să bea sufletu-ți acum!

- Orele,-ale tele sclave,
Îți deschid frumosul sân,
Și cu degete suave
Varsă-amorul tău divin.
- 185 Ție-amorul împletește
Verzi cununi de desmierdări!
Fericit cel ce răpește
Tinerele-i răsfățări!
Vezi tu, noaptea e nebună,
- 190 La suspinele d'amor
Cer, pământ, eter și lună
Aiurează, se 'nfior!
Timpul vestejește toate;
Mâne nu te va cruța!
- 195 Dulce floare, mâne poate,
Tristă te vei scutura!

XIV

- Vino, sânu-mi astă dată
Ți-e deschis, amantul meu!
Vino iute și te 'mbată
- 200 De plăceri ce-ți dau drag eu!
Te grăbește, dulce soare!
Orele se schimbă 'n sbor!
O femeie este-o floare,
Floare este-al ei amor!
- 205 Astăzi ne surâde nouă;
Dar se 'nturnă despre vânt;
Vin' pe sânul meu de rouă,
Apoi stinge-te 'n mormânt!
Sânii mei sunt dragi grădine
- 210 Ce amorul, numai el,
Le deschide pentru tine,
Pentru tine singurel.
Timpul chinuri ne urzește,
O, amantul meu divin!

215 Ora trece, se topește
Și ne zice: să iubim!
O, cerească desfătare,
Ochii mei în foc se scald,
Mor! și corpul meu tresare
220 Ca un crin sub vântul cald!

XV

Vezi tu pe orizonte azurul mării line
Cu-azurul cel din spațiu unindu-se, pierind?
O rază cu o rază, lumină cu lumină,
Și umbrele cu umbre, ființa lor unind?
225 Așa să se unească, în astă noapte-arzândă,
Amorurile noastre ce 'n flacări se consum!
Suflarea-mi cu suflarea-ți cerească, îmbătândă,
Sărutu-mi cu sărutu-ți, și fumu-mi cu-al tău fum!
Dar pentru ce plângi oare, o, dulce adorată!
230 De ce frumosu-ți sân
Revarsă dulci suspine în noaptea parfumată?
— Oh! sunt prea fericită, amantul meu divin!
— Tu ești prea fericită! o fericire lină
Revarsă-inima mea
235 In inima-ți arzândă ca flacăra divină,
Și-a sărutării tele dulceață va să bea.
Mă lasă, al tău suflet să-l beau cu fericire
Intr'un sărut de foc!
Mă lasă-a ta suflare s'o beau eu cu uimire
240 Apoi să mor pe loc!

LA O MICĂ FATĂ DE GREC

- Imi ceri a-ți face versuri, a poeziei floare,
Născută 'n vânturi calde, în țări de desfătări
Ce-alese aurora să-și mire răsătoare
In ale vieții-ți roze cereștile-i colori.
- 5 Să cânt copilăria-ți? ah! cată dar a-ți spune:
Ar trebui un cântec mai dulce, mai curat,
Ca șoapta sărutării ce zefirul depune
Pe sânul dalb al mării de stele sărutat.
Și lira mea pierdut-a parfumul tinereții
- 10 Și dacă, câte-odată, am mai versificat,
Acele versuri seamăn, sub umbrele tristeții,
Ca niște flori ce 'n iarnă au fost întârziat.
Copilă, când buchetul ce anii juni formează
Va străluci pe frunte-ți cu focul său cel sânt,
- 15 Pieri-vor ale vieții-mi flori ce mă desfătează,
Și vieța-mi, și cântarea-mi se vor răpi de vânt.
Atunci, ferice perlă, dupe aceste maluri,
De-i fi tu întrebată de bardul călător,
Zi că el suferise pe-ale vieții valuri,
- 20 Dar că iubea copila, chemând-o mică sor.

C O N R A D

C O N R A D

(Din cântul întâiu, Ionienele).

- Era când farul lumii, în mare apuind,
Poleie rochia nopții cu stele de argint
Și'n calea sa umbroasă, sub negrele-i picioare,
Așterne valuri albe suflate de dulci boare,
5 Munți, plaiuri, văi râzânde și fragede grădini,
Ce 'nnoată în oceane de umbre și lumini.
Cotind pe Cornul d'aur, ieșea în Propontide
Un vas spărgând cu pieptul tărămele lichide.
Dar cine-i omu-acesta ce'n vas stă izolat?
- 10 E trist sau este mândru? mai mulți au întrebat.
Un servitor răspunde cu oarece sfială:
Că Țara Românească e țara sa natală;
Conrad e al său nume; că este exilat,
El pentru libertate poporu-a rădicat.
- 15 Proscris din a sa țară, el fără țel se duce
Oriunde îi surâde un cer senin și dulce;
Dar cugetele sale se 'nturnă ne'ncetat
Spre patria iubită ce'n doliu a lăsat...
Credea în viitorul promis umanității,
- 20 Precum și în triumful justiției, verității,
Deși avea momente, când sufletu-i coprins
De cugetele sceptici, părea sdrobot și stins.
Iubea să facă versuri, deși prea rar le scrie:
A strânge arta 'n reguli, credea că-i o sclavie.
- 25 Era poet el însă în suflet și scria
In proză pitorească tot ceea ce simțea.
El trece toată noaptea sub domele tăcânde,
S'asculte armonia naturii îmbătânde.

- In toate-aceste locuri, oriunde el privește,
30 Apare-o lume moartă, ce'n suvenir trăiește.
In Helesponte, vasul pătrunde liniștit.
Conrad rădică fruntea și pare 'ntinerit.
Colo fusese Sestos, locaș de desfătare,
Ce-amintă dulce nume și-l trage din uitare:
35 Pe grațioasa Hero cu genele de fir.
Așa Conrad deșteaptă acest trist suvenir:

- „Tu zee cu păr d'ambru și tânăr adorată
In templul dela Sestos, locaș desmierdător,
Ascultă, preoteasă, pe Hero 'namorată
40 Și vin în ajutor!
Această lungă noapte Leandru meu nu vine!
In dar veghez în turnu-mi și farul am aprins!
Sufla pe mare vântul și prin întunecime
Ast far de vânt s'a stins!
45 De ce nu vine încă, poți tu a-mi spune, zee,
Rămas-a în Abidos de vânt împotrivit?
Sau marea amarată de dânsul, Cytheree,
In unde-i l-a sorbit?
De juna preoteasă ce-ți servă, zi și noapte,
50 O zee, te îndură și spune un cuvânt.
Phebus acum apare și niște crude șoapte
Aud trecând pe vânt”.

- Așa se roagă Hero la zee cu 'nfocare.
Cyprisa nu răspunde. Phebus a răsărit;
55 Și corpul lui Leandru sdrobit, adus de mare,
Pe mal s'a tipărit.
Amanta desperată revarsă în suspine
Durerea ce se naște în sufletu-i duios,
Și plângerile sale d'amărăciune pline
60 Răsună dureros:

„Sub mirții ce se 'nelină pe templul Cythereei,
„Eu, Hero, preoteasa și favorita zeei,

- „Când soarele dispare în aburi de rubin,
 „Pe harpa-mi de ivoriu cântam un imn divin;
 65 „Văzui trecând la templu Leandro 'ntâia oare,
 „El îmi păru mai dulce decât frumosul soare.
 „D'o patimă arzândă tot sânu-mi fu cuprins;
 „Luptam a stinge focul, dar focul fu nestins!
 „Rugai pe Cytherea să vie 'n apărare,
 70 „Dar ea vărsă în sânu-mi o flacără mai mare!
 „Leandru înțelese cât el era iubit,
 „Cântările-mi arzânde fericite i-au vestit.
 „Cu degete de roze amorul îi deschise
 „Ast sân plin de iubire, de fermece, de vise;
 75 „Perfida Cytheree, pe fruntea astui loc
 „Făcând ca să plutească costița sa de foc,
 „Prefumul voluptății în aer revărsase;
 „Tot sufletul de dânsul în Sestos se 'mbătase.
 „O timp de fericire ce nu pociu să exprim,
 80 „Amor, o foc din ceruri, o simțimânt sublim!
 „Cum vă schimbarăți cursul și cum divina miere
 „In cupa vieții mele s'a prefăcut în fiere!
 „Leandre, dulce soare al sufletului meu,
 „Tu ai pierdut lumina ce-atât iubisem eu!
 85 „Stins, tu te 'nclini pe țărnul ce cu a ta junie
 „Se 'mpodobește ca noaptea cu steaua aurie.
 „D'acuma întristarea domni-va cu dulci șopti
 „Și pasărea Minervei va 'nlocui prin nopti
 „Suavele acorduri, ce două lire june
 90 „Pe boarea dulce-a serii făceau ca să răsune.
 „Iar tu, o muma Herii, plângi pe copila ta!
 „Cosițele-i bălae nu vei mai răsfăța!
 „Zei cruzi, oh! dela Hero ce în durere geme
 „Primiți drept sacrifice profundele blasfeme!
 95 „Voi ați vărsat în sânu-mi amorul fericit
 „Și voi loviți pe Hero, zei cruzi, căci a iubit!”
 Așa se plânge Hero pe turnul după mare,
 Și mai plecând în lacrimi vederea spre pământ,
 Ea se aruncă 'n valuri, și soarele răsare
 100 P'albastrul ei mormânt.

- Aşa lăsa să cânte în vaga suvenire
 Conrad, în Helesponte, poetica-i gândire.
 Acolo fuse Troada²⁾, pe unde-au strălucit
 Eroii ce poetul Omer a nemurit.
- 105 Aceste-antice locuri, aceste mari ruine,
 D'ursita omenească vorbesc cu mult mai bine
 Decât o poate spune orice religioni,
 Orice filosofie, nebune ficțiuni!
 Ce lucru-i câmpu-acesta? O urmă de turbare,
- 110 De patimi frământate în oarba esaltare;
 Un lac fatal de sânge, ce muritorul chiar
 Vărsa să mulțumească instinctul său barbar;
 O luptă între semeni: popoarele nebune
 Luptând ca să împace fatal' ambițiune
- 115 Acelor ce-i guvernă, crezând că se muncesc
 Să aibă o libertate pe când ei se robesc.
 Crezând să dobândească un nume, ficțiune!
 Și cărei zic putere, mărire, națiune!
 Ei uită că s'arată un timp când toate mor,
- 120 Când un mormânt pe toate apare 'ntristător.
- Acesta-i rezultatul atâtor lupte crude,
 Atâtor intrigi, crime, dureri, amare trude,
 Tot, un mormânt? acolo se sting și pasiuni
 Și vieață și durere, mărire, slăbiciuni;
- 125 Virtuțile din toate las încă-a lor lumină
 P'a secolilor umbră ce pe trecut declină;
 Profită muritorul d'aceste lecțiuni?
 Ce-i dă amar mormântul atâtor națiuni?
 Acum ca altă dată tot vechea rătăcire
- 130 Conduce p'astă cale sărmana omenire!
 Nimic decât în formă vai! răul n'a schimbat,
 Religioni, doctrine schimbând neîncetat;
 Și însuși cugetarea, născând în libertate,
 Fatala moștenire tot n'a putut abate!
- 135 Resbelul între populi urmează ca'ntrecut;
 A fi un Cain încă tot omul é născut,

- Și cauzele triste sunt tot acele care
Produs-au aste lupte fatale și barbare;
Și popolii, ei însuși, al sângelui trist fum
140 Cu nume de mărire, de glorie 'ncunun.
Aceeși rătăcire ce popolii domină,
Pe indivizi în parte nu cruță: tot suspină,
Tot geme, tot se plânge, vai! dela om la om!
Tot, tot dela coliba pierdută pân' la tron!
145 N'a ars destulă smirnă p'altarul Providinții?
Și n'a pătruns la ceruri profumul suferinții?
N'a suferit atâta sărmanul muritor?
Eternizat-a timpul, din toate lungu-i dor?
Conrad gândește astfel și ochii lăcrimează.
150 Pe vechile ruine el doru-și întonează.

„Pe țarmu-acesta negru a fost acea câmpie
Ce timpul în unire cu omu-a ruinat;
Acolo fuse Troada, fu marea bătălie
Ce Omer a cântat.

- 155 Tot a pierit din lume: și splendida cetate,
Și popoul acela ce-aici a locuit,
Și mândrele falange, de lauri cununate,
Tot ce a viețuit,
Afară de poema cu cânturi imortale
160 Ce fiul Ioniei în urmă-i a lăsat;
Omer! tot viețuește în versurile tale
Ca'n timpii ce-ai cântat.
Să stăm la umbra serii, să plângem muritorul,
Prin spirt atât de mare, prin lut atât de mic,
165 El, ce răpește vântul precum răpește norul
Și nu mai e nimic!
Ah! dacă cum visează divinele ființe,
Că dincolo de moarte lumină alte zori,
Așteaptă altă vieță, și fără suferințe,
170 Sărmanii muritori;
O să găsim p'aceia ce am iubit în lume,
Și moartea, fără zile trăite, i-a răpit,

- Te voi afla pe tine, frumos și dulce nume
Ce-atâta am iubit!
- 175 Acolo, fără lutul supus la suferință,
De voluptate sântă, d'amorul influit,
Vei îmbăta tu dulce sărmana mea ființă,
O suflet fericit!
- De când lăsași tu vieța eu sunt străin în lume,
180 Și zilele-mi în umbră iau sborul lor și trec:
De câte ori în juru-mi răsună al tău nume,
De lacrimi eu mă'nneec!
- Dar dacă dupe moarte tot piere, încetează,
Și dacă niciodată nu te voi mai vedea,
185 Tu vei trăi prin cântul ce lira îți păstrează,
O, fericirea mea!
- Din traiul astor oameni ce-a mai rămas? morminte!
Șacalul și cu fiii superbeii Engliteri
Au împărțit rămasul acestor oseminte,
190 Scobind în negre seri!
- Dar numele lor încă plutesc cu strălucire
P'a secolilor noapte, ca stelele 'n eter.
Voi — umbre — ce vă pasă de este nemurire,
De este vieță 'n cer!
- 195 Și ce îți pasă ție, sărmană, tristă humă,
Să știi ce te așteaptă când lumea vei lăsa?
Vezi tu pe fața mării trecând un val de spumă?
El e figura ta.
- Nu ești sătul de vieță, de suferinți amare?
200 De vise fericite ce nu se împlinesc?
Oriunde este vieță, sub umbra ei apare
Dureri ce vestejesc!
- Când vei vedea tu râpa zâmbind pe scurta-ți cale,
Om laș, te reîntoarce, și crede de voiești!
- 205 Vai! dacă-a ta credință, în chinurile tale
Tu poți să o regăsești!"

Prin umbră și lumină, pe-albastrul Helesponte,
Plutește vasul; pacea s'anunță p'orisonte.

- Tenedos este-acolo³⁾ cu clima răpitoare
210 Sub care rivalisă frumoasele fecioare
Prin grație, dulceață, cu crinu 'mbălsămit
Ce crește și surâde pe stânca de granit.
Imi place frumusețea cu bucla sa bălaie,
Când crește 'n Oriinte sub soare de văpaie!
215 Ea este ca o boare din Nord ce-a răcorit
Un aer cald și dulce, un foc de Răsărit.

- Conrad văzu pe vasul pe care el venise
O frumusețe rară, un raiu ce se deschise!
Stambulul o crescuse și-o înturna acum
220 Frumoasă ca o floare ce'mbată prin parfum.
Avută, măritată, venea să vază încă
Tot ce lăsase 'n urmă p'această stearpă stâncă.
Oricât proserisul nostru părea descourajat,
L'atâta frumusețe se simte-adânc mișcat.
225 El nu știa 'nainte ce are să admire,
Această formă plină de mare strălucire,
Sau inima frumoasă, sau spiritul gingaș
Acestei dulci fantasme, cu chipul drăgălaș.
Aici s'oprește vasul, desbarcă pasagerii;
230 El ne rechiamă vieța — imagine a durerii,
Ce'n calea-i înflorită ici colo, când și când,
Depune călătorii pe câte un mormânt.
Conrad cu ochii 'n lacrimi, aruncă o cătare
Pe Tenedesiana pierind în depărtare.
235 Mult timp suava umbră din noaptea suvenirii,
Frumoasă și divină ca umbra fericirii,
P'a lui singurătate venea de multe ori,
Venea precum o rază s'arată între nori.

- Dar ziua se retrage în grotlele umide
240 Acestor munți în care cel mai înalt o 'nchide.
Răsari, bălaie lună, pe cerul tău cel pur,
Lumină calea noastră pe brazdele d'azur!

- Te leagănă tu, mare, delicios tezaur!
Sub boarea ce respiră acest polei de aur,
245 Ce-ți împrumută cerul în semn d'al său amor;
Te leagănă, murmură, deliră 'ncântător!
Tu singură sub ceruri robia nu știi încă,
Tu singură, o mare puternică, adâncă,
Teribilele flote, le 'nneci sau le sdrobești,
250 Trufia omenească tu crud o umilești.
Ca cerul, pentru lume, tu ești străină, o mare;
Ai altă destinată, imperiu de 'ncântare!
Frumoasă, răsătoare, plăcută 'n timpul lin,
Sublimă, impozantă când timpii aspri vin,
255 În zi, în noapte, seara, în alba dimineață,
Un fermec fără nume se varsă p'a ta față.

- Pe valurile tele ce ne'ncetat murmur,
M'ai legănat tu dulce, sânt element d'azur.
D'o patrie frumoasă, dar dată moștenire
260 Tiranilor în secol, respins, a mea iubire,
Pe sânul tău, o mare, se leagănă cu dor;
Tu i-ai luat ei locul în sântul meu amor.
Și valurile tele sălbatici, furtunoase,
N'au fost atât de aspre, atât de fioroase
265 Ca fiii țării mele, ca cruda tiranie
Sub care pleacă fruntea sărmana Românie!
Eu te iubesc, o mare, p'al cărei sân curat
E liberă gândirea ca valul tău spumat.
De câteori suspinul și lacrimile mele
270 S'au mestecat cu vântul și valurile tele!
De câteori pe sânu-ți, sau dupe-un nalt granit,
Privind cu voluptate cuprinsu-ți aurit,
Sorbind parfumul-ți dulce și legănându-mi dorul,
N'am revărsat eu lacrimi ce-mi înspirase-amorul!
275 O zile de junețe, de vise, de 'ncântări,
Ce vă râdeați ferice d'oricare suspinări,
Ce v'ați făcut voi oare? atunci nu cunoscusem
Ce este-această lume, atuncea nu băusem

Din cupa îndoielii veninul cel amar
280 Ce stinge orice vise în vieață mai apar!

- Dar Lesbos se arată. 4) P'albastrul horisonte,
Apare-un nor de vase plutind spre Helespont,
Vedere minunată ce niciun muritor
N'a eunoscut în vieață p'ast câmp desfătător!
- 285 Acest nor este flota puterilor unite
Mergând să 'nfrâne sborul trușiței moscovite.
Curând și largi torinte de sânge omenesc
Vor curge p'aste valuri ce dureros mugesc.
Oh! fie c'acest sânge ce se revarsă-acum,
- 290 P'altarul libertății să poarte-al său parfum!
Căci lumea toată geme sub barbară asprime!
Oriunde pui privirea, vezi lupta din vechime,
Vezi dreptul cu-arbitrarul luptând necontentit
Și totd'auna dreptul se vede biruit!
- 295 Ai crede că destinul cu răul s'aliază,
Cu cel nedrept conspiră, cu crima triumfează!
Luptați, armate mândre; căci sângele vărsat
P'altarul libertății e binecuvântat.
Dar sunteți oare siguri că voi mergeți nainte
- 300 Să faceți să triumfe sublimele cuvinte?
O Francie generoasă, și mare pe pământ,
Anglie, tu regina ce-aposul elemânt
Iți recunoaște lanțul și aspra ta dreptate!
Luptați să dați voi oare la popoli libertate?
- 305 Puteți voi face liberi p'alți popoli subjugăți,
Voi care-aveți popoare în lanțuri să păstrați?

- O tu amantă rece a soarelui, o lună,
Ce te rădici din valuri și treci în noaptea brună,
Ca să lumini departe pe'ntinsul elemânt
- 310 Cărarea marei flote cu pânzele în vânt,
Imi spune-acuma mie, de când lumini în lume
Și de când libertatea primi deșertu-i nume,

- Văzut-ai tu vr'odată pe popolii titani
Mergând să libereze p'alți popoli de tirani,
315 Vărsând torenți de sânge, și când îi liberară,
A lor chiar tiranie nu fuse mai amară?
Din începutul lumii puțin s'a progresat.
Vail omul pretutindeni rămâne neschimbat!
Când vede-această flotă așa Conrad gândește,
320 Căci el avea credința că nu se desrobește
Un popul niciodată de jugul cel mișel,
Decât prin sacrifice, decât prin însuși el.
Sub ochii lui se 'ntinde câmpia cristalină,
Pe care dominează a umbrelor regină.
- 325 Ei au ajuns la Lesbôs, al Saphii vechiu locaș,
Ce-o dulce poezie făcuse drăgălaș.
Acolo Corneliei Pompei o zi apare,
Invins de Iuliu Cesar, sdrobit de întristare,
Dar nepierzând speranța în viitor, în zei;
- 330 Cornelia cu lacrimi blasphemă soarta ei.⁵⁾
Oh! d'ai fi dat tu vieața la cel mai splendid nume,
Atâta renumire n'ai fi aflat în lume,
O prefumată Lesbos, pe cât tu ai avut
Căci Sapho p'aste țarmuri odată s'a născut!
- 335 Pierit-au toți eroii, toți regii, toți tiranii;
Iar tu cu două ode ce nemuriră anii,
Trăiești, poetă dulce și încă vei trăi,
Pe cât acele strofe nu se vor risipi.
- Tu suferiși în vieață, fiind disprețuită;
340 Disprețul învelește a bardului ursită.
Când toți sorbeau nectarul, tu beai amar venin!
Poetul jos în lume va fi ca un străin;
Dar cerul îl răzbună când nu mai este 'n vieață:
Acei ce-l persecută se duc, dispar în ceață;
- 345 El singur mai trăiește, căci vieața-i pe pământ
Incepe din momentul când intră în mormânt.

Dar noaptea se coboară și zefirul adie;
Și-un pasager intoamnă această melodie:

- „Eu plec pe alte țărături sălbatice, străine,
350 Iar întristarea crudă cu ochii lăcrămați
Se 'nclină peste sânu-mi și zice cu suspine:
„Tu știi? noi suntem frați?
Te-am legănat pe brațe cum ai venit în viață,
P'a ta copilărie eu singură-am veghiat
355 Și fruntea ta ce nimeni în lume nu răsfață,
Tot eu am răsfațat.
Oriunde te vei duce, eu voi veni cu tine;
Și când te vei întoarce și nu vei mai găsi
Ființele dorite și sânu-ți, de suspine,
360 Amar se va zdrobi;
Când tu te-i crede 'n viață străin și neferice,
Eu voi veni a plânge cu tine, ce iubesc;
Tot eu voi zice ție: nu ești străin aice,
Eu nu te părăsesc!”
365 Așa răsună 'n noapte un cântec de durere.
De ce Conrad ce-aude, suspină în tăcere?
Ce este între dânsul și cântecul de dor?
In vecele plutinde adie vântu-ușor
Și marea deșteptată rădică alba frunte,
370 A stelelor regină dispăre de pe munte

Aici trăia cu Sapho Alceu, poet ostaș;
El a iubit poeta cu brațul drăgălaș;
Dar ea rămase rece la sânta lui iubire.
Așa Conrad descrie această suferire:

Alceu către Sapho

- 375 Părăul stinge focul; dar lacrimile mele
Nu stâng aceste flacări ce sânul meu coprint,
Și cum vor stinge focul când foc sunt însuși ele?
Mai mult ele l-aprind!

- S'ar despica și piatra când ar putea s'audă
 380 Adâncile suspine din sânu-mi arzător!
 Tu Sapho, ești mai rece, tu Sapho, ești mai crudă,
 Tu nu simți niciun dor!
 Când eu te văd, frumoasă ca blonda Dionea
 Și-aud pe lira d'aur cântarea ta de foc,
 385 Aș vrea să cază zeii, și tu, și tu, femeie,
 Tu să rămâi în loc!
 Prin liră și prin spadă străluce-a mea junie,
 O glorie 'ndoită pe fruntea mea privești,
 Amorul meu e sincer. O Sapho, spune mie,
 390 De ce-l disprețuești?
 Te blestem! al tău suflet d'amor să se consume
 Și să iubești p'acela ce nu te va iubi,
 Să ți se pară ție cel mai frumos din lume
 Care-a putut a fi!
 395 Când nu vei fi cu dânsul să te usuce dorul,
 Iar când vei fi cu dânsul să simți disprețul său!
 Să vezi tu p'altă nimfă ce-i poartă tot amorul,
 Să suferi dorul meu,
 Ca să 'nțelegi ce chinuri încearcă jos în lume
 400 Acela ce iubește și e disprețuit.
 Să știi cât mi-ai fost dragă, poetă cu drag nume,
 Să știi ce-am suferit!
 Tu, zee cu păr palid, frumoasă Cytheree,
 Fă astăzi o minune, eu sunt poetul tău:
 405 Fă să iubească Sapho, fă, grațioasă zee,
 Răzbună pe Alceu!"
 Așa cânta poetul și Cyprisa-l aude,
 P'Amor ea chiamă 'ndată: „Purcede, fățul meu,
 Și simțurile Saphii cu patimile crude
 410 Pătrunde-le, voiu eu!
 Amorul să devoare cu flacăra-i cerească
 Femeia ce cutează a i se 'mpotrivi,
 Pe cel ce niciodată pe ea n'o să iubească.
 Tu fă-o d'al iubi!"

D. Bolintineanu în anul 1870.

După o fotografie făcută la Paris, la Carjat & C-ie, 56 Rue Lafitte.
Originalul în colecția Academiei Române.

- 415 Ea zise; și Amorul, ascultător, coboară
Prin domele supuse lui blondul Orion;
La Lesbos se oprește, și Sapho, vai! adoară
Și moare de Phaon.⁶⁾

- Departe golful Smirniei la călători apare.
420 Conrad înturnă ochii ce rătăceau pe mare,
Zărește-aceste țarmuri d'antice suvenir,
De mari virtuți trecute, de triste suferiri.
El saluta pământul ce îi aduce-aminte
De Omer, cu aceste amari și dulci cuvinte:
425 Fii binecuvântată — o Smirnă de demult,
Cetate-eoliană ce barbarii insult!
Nu este altă țară l'al cărui dulce soare
Să nască, să'nflorească femei mai răpitoare!
Fecioarele-au parfumul de flori din Răsărit,
430 Nevestele-au ardoarea de vânt îmbălsămit
Ce Lybia trimite și marea-i dă răcoare;
Lumina variată de raze trecătoare,
Ce se resfrâng în noapte pe valul de azur,
Au frăgezimea serii, al ei divin murmur.
435 Colo se nălță Pagus domnind p'aceste ape,
Acolo fuse templul nălțat lui Esculape,
P'a cărui colomnadă de marmur oglindind,
Se restrângea lumina oceanului spumând.
La nașterea lui Meles, vezi scorbora de fală,
440 In care scrise Omer poema imortală.
Aici născu, aici se zice că-a trăit,
A lumii răutate aici a suferit.
Aici grenadul, mirtul, olivier și laur,
Se luptă prin coloare de purpură și d'aur
445 Imbălsămind ferice locașul răpitor
D'eternă primăvară, de vise și d'amor.

Dar sub aceste clime frumoase, prefumate,
Ce sunt aceste turme de sclavi întârziate,

- Ce cale aceste locuri și cu preința lor
450 Atristă cadrul vieții, superb, desfătător?
Vai! ele ne rechiamă fatala barbarie!
E sclavul și cu domnul; o lume ce'ntârzie!
Egali în barbarie, fanatici în credinți,
Beau d'opotrivă valul amarei suferinți!
455 Nu simt ei trebuința mai fericiți să fie,
Și nu roșesc de vieată josită prin sclavie.
Când ochiul nostru vede pierind acest focar
Al artelor, științii, noi suferim amar.
Dar să nu cure lacrimi! atâta rătăcire
460 Domnește sub această amară suferire
Incât al nostru suflet nu poate-a mai avea
Decât un răs ironic în desperarea sa.

- Așa Conrad salută aceste țărături sântee,
De țara sa robită el își aduce-aminte.
465 O țară, tot poporul ce'n glorie-a trecut
Iși are timpul vieții în care a născut,
În care cântă, strânge cunune luminoase
Prin lupte, prin științe, prin artele frumoase;
Precum și-un timp de vițiu ce-aduce pe tirani,
470 Ce-aduce cruda moarte, cei mai din urmă ani.
Avuși și tu, o țară, o dulce Românie,
Un timp de libertate, un timp de vitejie;
Avuși și tu un nume, avuși și tu cununi,
Și locul de onoare prin alte națiuni.
475 Dar moliciunea ureă pe tronul tău, o țară,
Și vieața ta d'atuncea a devenit amară!
Veni-vor zile rele când pe tunica ta
Străinii între dânșii sorți cruzi vor arunca,
Când fiica Idaliei, precum și trădătorul
480 Vor semăna rușinea să-ți facă viitorul,
Când omul cel de bine, de răi va fi lovit
În numele virtuții, popor nefericit!
Și voi, popoare slabe, în curse abătute,
Veți cununa tâlharii și veți lovi 'n virtute.

- 485 Mlăstara ce va naște p'această rădăcină
 Va răsări din lacrimi ca putreda-i tulpină.
 Al ei suc va fi veșted și sufletul bătrân,
 Nu va avea junete, sărman popor român!
 Nu vei afla la dânsa decât indiferință
- 490 În sânta ta căldură și'n nobila-ți credință.
 Va concentra în aur tot simțimântul său,
 Semn precursor de moarte... atuncea Dumnezeu
 Se va 'ndura de tine, te va chema la vieață,
 Va risipi din ochii-ți a morții crudă ceață...
- 495 Atunci el va alege din neamul tău căzut,
 Un om — ca să desfacă tot răul ce-au făcut.

- Dar orele se scură și ziua se arată
 Și seara iar urmează de vise 'nconjurată.
 Conrad simțea în sânu-i un dor necunoscut;
- 500 Pe podul singuratic ședea el abătut,
 Sbura pe valuri vasul condus d'o vie boare;
 Cer, aer, valul mării, c'o palidă culoare
 Se înveleau, și luna, pe cerul incolor
 Părea că meditează p'al lumii aspru dor.
- 505 Moderatorul vieții se cufundase 'n mare.
 Ca o sprânceană neagră, pământu 'n depărtare
 În umbră și în raze se mai vedea mijind;
 Și valuri după valuri veneau ca turme-albind.

- Conrad aude-atuncea o dulce armonie.
- 510 Mai multe voci unite, voci pline de junie,
 De simțimânt fierbinte, voci pure, femeiești,
 Rechiamă-acele-acorduri din coruri îngerești.
 Aceste voci lăsară pe sânul serii dese
 Ast imn pe care vântul ferice îl culese:
- 515 „O Doamne! vieța-i lungă, și-amară suferință;
 Iar omul este-o iarbă ce vântul a pălit;
 Vânt, vino de răpește plăpânda mea ființă!
 Destul am viețuit.

- Scutește muritorul ce nu cunoaște fierea
 520 Din care se adapă sărmanii trăitori
 Și n'a văzut pe frunte-i umbrindu-se durerea
 Ca bruma peste flori.
 Dar eu, a cărui vieată veni ca dimineța,
 Născută 'n vijelie, la ce voi vietei?
- 525 A vieții primăvară și-a scuturat verdeța
 'Nainte d'a 'nflori.
 Junie,-amor, plăcere, și gânduri fericite
 In cursul vieții mele, nu, nu le-am cunoscut!
 Și din cununa vieții dorințele junele
 530 Pe lacrimi au căzut".
 Așa cântau cinci vergini surori diaconese,
 Ce căutau prin insoli dureri a vindeca,
 Vai! ele ce durerea în lume alesese
 Să facă prada sa! 7)
-
- 535 Colo înalte râpe se învelesc în nor,
 Cu creștetul fantastic, trufaș și visător,
 Ici marea turburată sub vânturi asiatici,
 Cu valuri ce s'aruncă pe coastele sălbatici
 Lăsa să se auză un gemet infinit!
- 540 Abia un val se sparge de colțul de granit,
 Abia se răspândește și alt val îi urmează,
 Urmat de alte valuri ce-ajung, mugesc, spumează
 Și se anunț departe, pe ceru-umbros albind
 Trufașe, gemătoare, neconținut venind;
- 545 Ai crede că sunt niște colonne de armate
 Ce-aleargă să atace, să surpe o cetate.
 Un nor trecea pe ceruri, pământul aburind;
 Luci pe fața mării un fulger șerpuind,
 Urmat d'un tare trăsnet, făcând să tacă 'ndată
- 550 Și Notus cel sălbatic și marea 'nfuriată.
 O navă 'n depărtare, mergând la ținta sa,
 Cu pânzele ei strânse, la valuri se lăsa,

- Imagine fidelă aicea jos în lume
 A omului ce luptă cu valul său de spume,
 555 Amara suferință, s'ajungă către-un țel.
 Și care este țelul la care merge el?
 Mormântul unde trece, mormântul ce-l așteaptă,
 Din care nicio voce mai mult nu-l mai deșteaptă.
- Pe vechile ruine șacalul cobitor
 560 Unea cu vijelia un gemet plin de dor.
 Și paserea de mare venea, cătând pământul,
 Unind a sa cântare cu marea și cu vântul,
 Așa cum însotește neadormitul chin
 Cu slabul fiu al lumii, amarul său suspin.
- 565 Priviți acele ziduri ce mușchiul învește,
 Și întrebați țărâna ce-aici se odihnește,
 Mai întrebați și zeea ce-aici s'a adorat,
 A lumii suferință d'atunci a vindecat?
 A sa religiune putut-a să ôprească
- 570 Ast rău ce se întinde pe vița omenească?
 Și dacă orice crimă ce 'n lume s'a făcut
 Nu s'a făcut d'aceia ce-atâta au crezut?
 Nu s'a produs sub brațul acelu mai fervinte,
 Ce tămâiasse templul, răspundeți voi, morminte?
- 575 Om, fiu al piericiunii, mergi, vezi tot ce-a rămas
 Din tot ce-aici în lume făcea al tău extaz,
 Plăcere, fericire și te făcea fanatic,
 Nedrept: un colț de poartă sub un figar sălbatic!
 Copil al rătăcirii, al căruia cuvânt,
- 580 A căruia speranțe se sprijină pe vânt,
 Privește-aici mormântul iluziilor tele,
 Credințelor fanatici, sorginte de mari rele!
 Tu nu poți a te duce la negrul tău mormânt,
 Făr'a-ți crea iluzii ce se răpesc de vânt,
- 585 Iluzii d'altă vieată, nu poți a face bine
 Cum ți-ar lipsi ideea de fala ta, de tine,

D'o mare recompensă! Tu geniu ne'nțeles,
Imi spune, trebuit-a meschinul interes
Să vie să s'ascundă chiar în a ta credință?
590 Chiar în a ta virtute? o miseră ființă!
Doctrine rătăcite, amari prejudecăți!
Făcurăți să se curme loviri, iniquități,
De care geme lumea și care fac din viață
O zi fără de lumină, un câmp fără de verdeață?

DIN CÂNTUL AL II-lea

(SYRIENELE)

- Primește salutare al lui Baal oraș,
Balbek, antic ca lumea, ca soarele trufaș!
Tu nu mai ești! un templu din cele mai mărețe
Ce ne-a lăsat trecutul, d'o rară frumusețe,
5 E tot ce-aduce-aminte că-aici ai existat,
P'acest tărâm sălbatic, deșert, neconsolat.
Aici fizica forță fusese adorată,
In soare, rege-al vieții, fiind înpersonată.
Ce-ai devenit, Astarte, fecioară din Sidon?
10 O zee întreită? și tu gentil Adon,
Precum și voi Cabire, divinități antice?
Voi ați lăsat aceste feerice portice.
Misterioase danțuri, festine și orgii
Se celebrau aice în nopți de vijelii!
- 15 Dar noaptea despletește cosița ebenină,
Nălțându-se tăcută pe doma cea divină
Și umbra coamei sale acoperă trufaș
Mai jumătate globul; apare un oraș.
Ruine maiestoase, antice, visătoare
20 Și luna le arată la grupa călătoare.
Cât sufletul lui Conrad căta a fi mișcat
Când ochii săi ruina Palmirii-a salutat?⁹
Ruine memorabili, ce timpul respectează,
In care-antichitatea mărirea sa păstrează.
25 Aici au fost palate și teatre magnifici.
Niciun oraș în lume, din timpii cei antici

N'a strălucit atâta ca splendida Palmiră,
Prin rară frumusețe ce lumea veche-admiră,

- Aicea Zenobia, de grații strălucind,
30 Prin spirit, energie popoarele unind,
La curtea sa chemase poezii cu renume,
Și cei mai mari, mai ageri eugetători din lume.
Armata ea formase, ce însuși comenda.
Cu brațul d'albastru nud, spada 'n mâna sa,
35 O talie măreață, o față răpitoare,
Ochi înfocați și-o coamă plutindă pe picioare.
Aurelian atacă frumosul ei rigat.
Zenobia se luptă cu mândrul împărat.
Invinsă, se retrage, se 'nchide în cetate;
40 E prinsă prin trădare: puterea ei s'abate.
Frumoas'adoratoare a zeului Baal
A fost târîță 'n Roma la carul triumfal.
D'atunci aceste templuri, și teatruri și palate
Sub furia romană căzură ruinate.
- 45 Voi ce domniți pe popoli cu dreptul cel divin,
Priviți aceste templuri ce secolii ruin;
Priviți mormântu-acesta în care-o națiune
S'a cufundat cu vieață, civilizațiune.
Nimic nu respectase tiranul cel străin,
50 Sub spadă-i cade tronul și dreptul cel divin.
Nici cultul, nici puterea, nici civilizațiune
Nu poate să scutească de moarte o națiune,
Cum nu poate să scape pe niciun muritor.
Etern nimic nu este, nici om, nici chiar popor.
55 Un timp de tinerețe, putere și mărire
Tot crește, se desvoltă cu orice 'mpotrivire;
Dar timpul bătrâneții, căderii, a venit,
Nimic nu folosește; tot cade vestejit!
Al tău drept sânt la vieață, Palmiră, ce devine?
60 El a pierit sub spada unei puteri străine.

- Dreptul celui mai tare a fost în orice țări.
Speculatori de inimi, de slabe cugetări,
De conștiinți plăpânde, lăsați să moară 'n pace
Acei ce chiar prin vieață un pas spre moarte face!
- 65 Orice voiți a zice e fără de putere
În față cu aceste vestigii de durere,
Ce ne vorbesc mai tare, mai bine și mai drept,
Decât orice doctrine, decât orice 'nțelept.
Ce este-această lume? A fi, e dar un bine?
- 70 Și cine profitează când tot trece 'n ruine?
Și sclavul și tiranul cel mare și cel mic
Ce d'opotrivă 'n urmă nu au lăsat nimic?
Aști popoli fără număr vai! sufăr rele, chine
Și-atâtea sacrifice spre a forma ruine?
- 75 Religiuni, doctrine, virtuți, speranțe sunt
Ca la finit să facă din lume un mormânt?
Iniquități, durere, trădare, intrigi, crime
Și suferinți, să facă morminte și ruine?
- Ursita este tristă, dar eu nu o blasphem.
- 80 Ah! cine spune nouă ce relele vedem,
Că fără-această soartă plăpândă și amară
A răului lovire n'ar fi și mai barbară,
A răului domnie nu s'ar perpetua,
Iniquitatea, crima mai mult n'ar prospera?
- 85 Om, fiu al vanității, vin, binecuvintează
A omului ursită fragilă, respectează
Al morții drept pe vieață! toți beau acest pahar:
Și sclavul ce se pleacă, și despotul amar.
El este-un mare bine, el este-acea dreptate
- 90 Divină ce lovește și slaba lașitate,
Și cruda tiranie; el este un dar ceresc,
Și numai înainte-i cei tari aici pălesc.
Vin, binecuvintează aceia ce blasphemă,
Cel care nu 'nțelege a omului dilemă!

95 Vezi aste triste urme ce-aici îți arăt eu?
Prin ele te răzbună pe tine Dumnezeu,
Pe tine ce în vieață nu ai găsit dreptate,
Ce-ai suferit umana și cruda răutate,
Căci ai fost slab în lume; vin, vino a privi
100 Și-a râde de puterea acestui domn d'o zi!

Vin, sclave, și insultă topitele țărâne!
E dreptul tău acesta; e tot ce îți rămâne
Ca să-ți răzbuni de răul ce suferi dela răi;
Insultă morți, sărace, p'asupritorii tăi!
105 Insultă, râzi și cerul chiar îți va da iertare
Și zi: acesta este dreptul celui mai tare!"

Ce s'a făcut Palmira și bravul său popor?
Acel stat plin de vieață și plin de viitor?
El a pierit și'n lume nu se mai memorește;
110 Dar cel puțin acela ce-aice mai privește
Mormântul de ruine, salută respectos
Poporul Palmireniei, popor mărinimos,
Mort pentru neatârnare, cu armele în mână!
Fii binecuvântată, o nobilă țărăină!

)

A N E X E

TÂRGOVIȘTEA

Târgoviștea adoarme pe vechile ruine
Ce 'noată gânditoare sub umbre și lumine.
In vale râul varsă în sânul nopții-umbros
Un gemet melancolic, adânc, plin de durere;
5 In aer luna plină platește maiestos,
Aruncă pe ruine priviri de mângâiere.

Vin tu, în care dorul de țară mai trăiește!
Vin în palatu-acesta ce mușchiul învelește,
Dar să nu vii a plânge ca paserea de nopți!
10 In aste locuri sânte cel laș n'are ce face.
Căci îndestule lacrimi aceste triste șopți
Făcură ca să cure în timpi de tristă pace.

Vin, vezi și te gândește! atâta strălucire!
Și astăzi vai! atâta cădere, suferire!
15 Și spune daca încă o zi a mai trăi
Nu este-o tristă moarte, cădere omenească?
Consultă-aceste urme și 'nvață a muri
Cum au murit străbunii ca'n veacuri să trăiască.

Un turn stă în picioare pe vechile ruine:
20 El a văzut eroii și faptele sublime
Și pare că rămâne să spuie 'n viitor
La secolii ce cură, străbuna strălucire,
Să 'ntinere speranța acestui trist popor,
Sdrobit de tiranie, slăbit de suferire.

- 25 Colo a fost palatul! aici în noapte-adâncă
Eroicele umbre le crezi să vie încă;
Crezi să auzi alarme de lupte peste plaiu;
 Uruituri de care;
 Răsunete de arme și nichezări de cai,
30 Strigări de biruință! te simți puternic, mare,

- Crezi că zărești pe Domnii mari în războiu și'n pace,
Trimși de providință durerile să 'mpace,
Crezi să zărești prin umbre, ca raze dulci, trecând
Frumoase ca lumina, cu genele plecate,
35 Acele Doamne mume, copiii învățând
Să moară pentru țară și pentru libertate.

- In vale geme râul și pare că esală
In gloria străbună cântările de fală,
Și vântul ce ajunge din munții depărtați
40 Șoptește cu mândrie nemuritoare nume
De Domni eroi, luceferi pe secolii revărsați,
Ce par făcuți să plane pe o mai mare lume.

FERENTARUL

Frahment dintr'un marș românesc vecgiu

D-lui I. Ellade

Noaptea se revarsă, trâmbița răsună;
Pe câmpia verde Turcii se adună,
Murmurând: Alah!
Mai pe sus de armii semi-luna sboară;
5 Zece mii de cete au venit să moară
Pentru Padișah.

Junele fecioare, tineri luptători,
Pe mormântul nostru vor culege flori.

Insă, în credință, ce ne pasă nouă
10 De avem a bate fiecare nouă
Ageri luptători?
Pentru țara noastră moartea n'este dulce
Și mormântul unde feru-o să ne culce
Curonat cu flori.

15 Nu e nici mândria, nu e nici mulțimea
Care în batalii încunun ostimea,
Nu e nici noroc;
Cela ce se bate pentru desjugare,
Are zece brațe, zece inimi are,
20 Inime de foc.

Roșiorul mândru și frumos ca crinul,
Când pe mal s'arată, tremură Vidinul
La vederea sa.

Face de se miră toată arăpimea,
25 Ieniceri, Spahii și Arnăuțimea
 Și-i strigă: ura!

Ferentarul ager și cu lungă chică
Intră în bătae fără nicio frică;
 Tare ca un leu,
30 Iute ca săgeata tabăra străbate,
Bate zece singur, cincisprezece bate;
 Ferentar sânt eu!

Astfel dar, Românul știe ca să moară!
Pentru libertate, pentru țărișoară,
35 Cine n'ar pieri?
Unul ca acela blestemat să fie!
Nimeni să nu-l plângă, nimeni să nu-l știe
 Când el va muri!

Junele fecioare, tineri luptători,
40 Pe mormântul nostru vor culege flori.

ȘTEFAN CEL MARE ȘI MAICA SA

I

Pe o stâncă neagră, într'un vechiu castel,
Unde cură 'n poale un râu mititel,

Plânge și suspină tânăra Domniță,
Rumenă, suavă ca o garofiță;

5 Căci în bătălie soțul ei dorit
A plecat cu oastea și n'a mai venit.

Ochii săi albaștri ard în lacrimele
Cum lucesc în rouă două viorele;

Buclele aurie cad pe albu-i sân,
10 Rozele și crinii pe față-i se'ngân.

Insă Doamna soacră lângă ea veghează
Și cu dulci cuvinte o îmbărbătează.

II

Un orlogiu sună noaptea jumătate,
La castel în poartă oarecine bate.

15 „Eu sânt, bună maică, fiul tău iubit,
„Eu, și dela oaste mă întore rănit.

MIHAI SCĂPÂND STENDARDUL

(Istoric)

I

Ziua cu-ale sale degete de crini
Vine să deschiză ochii 'n lacrimi plini;

Dar Mihai cel Mare, pe o neagră stâncă
Cugetând în noapte, n'a 'nchis ochii încă.

5 Pe un pisc Eroul stă cugetător,
Către a lui țară căutând cu dor.

Ca o stea ce'n abur noaptea strălucește,
Fruntea sa în umbră falnică albește.

Dar augusta-i frunte, astfel cugetând,
10 Se consumă 'n flacări, pare fumegând.

Vântul suflă rece coama sa undoasă,
Ce pe dalbii umeri cade neguroasă;

Vulturii asupra-i sbor fâlfâitori,
Cu cântări lugubre ce îți dă fiori.

15 Insă iată ziua; trompeta răsună
Și subt arme 'ndată oștile s'adună;

Iată aurora aria-a albit
Și cu mâini de roze umbra-a risipit.

Armăsari în frâne sforăesc și sare,
20 Văile răsună d'arme și fanfare,

Dar Eroul geme în adâncu-i dor,
Căci lui nu-i venise încă ajutor.

Și avea să bată multă ungurime,
Ce robea p'atuncea țara cu cruzime.

25 Geme în durerea-i; dar a 'ncălecat
Și, luând stendardul, brațu-a ridicat.

Armele în aer sboară, strălucește,
Și 'ntr'un nor de flacări soarele pălește.

II

Noaptea se întinde și din manta sa
30 Argintoase lacrimi pe câmpii vărsa;

Dar, setos de sânge și de libertate,
Un erou în noapte încă se mai bate.

Singur el se luptă într'aceste văi,
Unde somnul morții a culcat p'ai săi.

35 Dar subt mii de brațe trebuia să cază:
Sare bariera fără să se vază,

Și apoi stendardul el desfășurând,
Către sân îl strânge, îndărăt cătând,

Și'n tăcerea nopții armăsarul sboară
40 Ca o 'nchipuire albă și ușoară.

Spre o apă lată calul s'a 'ndreptat,
Și de zece cete fugе preurmat.

Luna dupe dealuri coborînd să culce,
Ii arată calea și-i surâde dulce.

45 Înainte-i însă apele albește
Ș'un minut pe maluri calu-i se oprește;

Apoi se aruncă cal și cavaler
Ș'amândoi în valuri d'ocamdată pier.

Cei ce îl urmează se opresc pe maluri;
50 Iar Eroul sparge aste albe valuri,

Și de ceea parte singur ajungând,
El ia calu 'n brațe și-l sărută blând;

Și, scoțându-i frâul înc'albind de spume,
— „Mergi, îi zise, liber de acum în lume!”

55 Pe alt cal atuncea el încălecă
Și ca o săgeată fășiind, sbură.

MIHNEA ȘI BABA

(Dupe o tradiție)

I

- In mijlocul nopții, când babele rele
Se plimbă prin regii călare pe stele;
Când lampa se stinge la negrul mormânt,
Atinsă de aripi, suflată de vânt;
5 Când buha se plânge prin triste suspine;
Când răii fac planuri cum au ca să ție
In barbare lanțuri poporul gemând;
Când demoni și spaime pe munți se adună
De urlă la stele, la nori și la lună,
10 Intr'una din peșteri, în munte râpos,
Un om oarecare intră curagios.

II

- Știți voi ce sânt misterele,
Când babele sbârcite,
Ce nu le țin picioarele,
15 Șoptesc afurisite?

In o peșteră-a Carpaților,
Mergând un ceas mai bine,
Vezi templul Pacinaților
Ce cade în ruine.

20 Aci se fac misterele
De babe blestamate,
Ce scot la morți arterele
Și hârcile uscate.

Aci se fierb și oasele
25 In valea aurită,
Aci s'adun frumoasele
Când nu mai sânt dorite.

O flacăra mistică
Dă palidă lumină,
30 Iar stâlpii în biserică
Păreau că se înclină.

Și liliicii nopților,
Ce au aicea locul
Ascunși în hârca morților,
35 Umblau să stingă focul.

O babă, ce ororele
Uscaseră în lume,
Tot răscolea vulvorele
Șoptind încet un nume.

III

40 S'aude un tropot de pași pe aproape
Cum calcă strigoii când va să desgroape
O tânără fată... — Colo... ascultați!
Să fie Satana cu ochii de focuri?
— Hei! cine să calce în negrele-mi locuri,
45 Se 'ntreabă bătrâna... aici nechemăți?
Ea zice, și'n umbră un om se arată
Cu ochii de sânge, cu fruntea uscată,
Teribil ca locul în care intra.

- Bătrână, el zise, îți fă datoria!
50 Și vorba-i, cum geme în zid vijelia,
Din colțuri în colțuri grozav răsuna.

Bătrâna

- Ascultă-mă, Doamne, deși ți-am zis ție
Să-ți spui viitorul; dar nu va să fie...
(Hei! lasă cuțitul în teacă să stea).
- 55 Ascultă-mă, Doamne, aveam în ostime
Un fiu oarecare vestit în mulțime
Prin luptele sale; era fiul meu;
Plăcut ca seninul, frumos ca o floare
Și pentru aceasta mai stam eu subț soare:
- 60 Era pentru mine al meu Dumnezeu,
Și pentru aceasta m'am dat în pierzare.
Să-l fac între oameni ferice și mare,
Am dat al meu suflet la negrul Tartar;
Tu știi mai departe. Ce? gemi de turbare!
- 65 Vei sângele mumei, tu vei răzbunare,
Lovește! na sânul, tirane barbar!
Căci vieața îmi este acum blestemată.
Oh! cum nu pociu oare să sorb astă dată
Și zilele tale și sângele tău!
- 70 Dar nu pociu, căci fiu-meu în ultima-i stare
Opri orice mână a da răzbunare,
Tirane! vezi prada-ți, vezi cugetul său.
Pe urmă c'o mână uscată și arsă
Intr'una din hârce un sânge ea varsă,
- 75 Și dându-l lui Mihnea îi zise: să bei!
E sângele fiu-meu, na! soarbe-l mai tare,
E cald și e tânăr, cum vei tu, barbare;
Na, soarbe, sau eu sorb p'al tău, de nu vei.

IV

- Toți morții din mormânturi
80 Cu ghiarăle 'nceștate
Ca frunzele uscate

Ce sbor când suflă vântul,
Spre Mihnea alerga;

Iar vârcolacii serii,
85 Ce chiar din lună pișcă
Când frunzele se mișcă
In timpul primăverii,
Țipând, acum sbura.

Și relele Toaste
90 C'o sută mici picioare,
Ca globuri rotitoare,
Ca bolovani pe coastă
Rostogolind umbla.

Șoimanele ce umblă
95 Ca vijelii turbate,
Coloase deșirate
Cu forma ca o turlă,
Din munți în văi călca.

V

Un glas în mulțime teribil gemu
100 Și ceata infernă îndată tăcu.

VI

Blestemul

Ori unde vei merge să calci, o tirane,
Să calci p'un cadaver și'n visu-ți să-l vezi,
Să strângi tu în mână-ți tot mâini diafane
Și orice ți-o spune tu toate să crezi.
105 Să-ți arză plămâni d'o sete adâncă
Și apă, tirane, să nu poți să bei,
Să simți totd'auna asupra-ți o stâncă,
Să 'nclini a ta frunte la cine nu vrei.

- Să nu se cunoască ce bine vei face!
110 Să plângi! însă lacrimi să nu poți vărsa,
Și orice dorință, și orice-ți va place
Să nu poți, tirane, să nu poți gusta!
Să crezi că ești geniu, să ai zile multe
Și toți ai tăi moară; iar tu să trăești!
115 Și vorba ta nimini să nu o asculte,
Nimic să-ți mai placă, nimic să dorești!

VII

- Așa vorbi bătrâna
Și Mihnea tremură;
Iar naiba, ce fântâna
120 O soarbe într'o clipă
Și tot de sete țipă,
La dreapta lui sbură.
- El are cap de taur
Și ghiare de strigoi
125 Și coada-i de balaur,
Și geme cu turbare
Când baba tristă pare;
Iar coada-i stă vulvoi.
- Iar Nagodele-urite,
130 Cu țâțele în cap,
Cu lungi și strâmbe râte,
Cu care, de pe stâncă
Râm marea cea adâncă
Și lumea nu le 'ncap;
- 135 Și hatele hidoase,
In spate c'un picior,
Cu coade lungi, pletoase,
Cu zece guri în frunte,
Cu capul cât un munte,
140 Ce sar din munți în nor;

Și șase legioane
De diavoli blestemați
Treceau ca turbilioane
De flacări infernale,
145 Călări toți pe cavale
Cu perii vâlvoiați;

Și mii de mii de spaime
Veneau din iad răsând,
Pe Mihnea să defaime,
150 Căci astfel baba are
Mijloc de răzbunare,
Pe mort nesupărând.

VIII

Mihnea încalecă, calul său tropotă,
Fuge ca vântul;
155 Urlă pădurile, fâșie frunzele,
Geme pământul;
Fug legioanele, sbor cu cavalele,
Luna dispore;
Cerul se'ntunecă, munții se cletenă
160 Mihnea tresare.
Fulgerul scânteie, tunetul bubue,
Calul său cade;
Demonii râseră; o ce de hohote!
Mihnea jos sare.
165 Insă el repede iară încalecă,
Fuge mai tare;
Fuge ca crivățul; sabia-i sfârâie
In apărare.
Aripi fantastice simte pe umeri,
170 Insă el fuge;
Parcă-l sfâșie guri însetabile,
Hăinele-i suge;

- Baba p' o Arnelă, iute ca fulgerul
Trece 'nainte
175 Slabă și palidă, pletele-i fâlfâe
Pe osăminte;
Barba îi tremură, dinții se cletină,
Muge ca taur;
Geme ca tunetul, bate cavalele
180 Ca un balaur.

IX

Babă blestemată, umbră infernală,
Demoni fără număr, ce 'nfrânați cavale,
Spuneți, ce mă vreți?

X

- O ce de hohote! râseră demonii,
185 Baba chiar râse...
Insă pe creștetul munților, razele
Zilei venise.

XI

- Urla capitala de vorbe bizare;
Un foc se făcuse în piața cea mare
190 Ș'o sută de roșii aici au trecut.
Poporul și robii s'aduce să vază
Cum Mihnea, boerii aici o să-i arză;
Tot omul de grije părea că-i bătut.

Ura!... o femeie bătrână, uscată,
195 Cu lanțul de brațe, păru deodată.
Ura!... de al doilea poporul făcu;
Venise minutul când ziua declină,
O rază de soare plăcută și lină
Pe perii bătrânei d'argint apăru.

200 În flăcări de vie ea fu aruncată.
Tradiția spune că baba, îndată
Ce focul o 'ncinse, în aer sbură
Și toți o văzură p'o stea luminoasă
Din regii în regii sburând razioasă
205 Și mult timp pe urmă așa s'arătă.

)

LA EDESSA

Macedoneana I

- Salutare, noapte lină, umbră, stele luminoase!
Cu aceste mândre locuri voi luptați a fi frumoase,
Luptă rară, luptă demnă s'o privească Dumnezeu!
Omul trece; și ca dânsul tot ce face el în lume
- 5 Se fărâmă și se pierde, fără urme, fără nume.
Numai tu rămâi tot jună, o! natură, în cursul tău!
- Unde sânt acele neamuri? Cele armii neînvinse?
Regi și robi? Și lumi streine de puterea ta învinse?
Filip? Sceptrul său de aur și coroana de rubin?
- 10 Robul ce-i zicea cu ziua „**Ești țărăină pieritoare!**”
Drăgălașele-i amante, turmă dulce, răpitoare,
Ce cu degete de roze îi turnau în cupă vin?
- Și poezii, ce în versuri dulci ca mierea Adoniei,
Rechemau Olimpul, zeii și profumul ambroziei?
- 15 Unde este Olimpia, dulce floare din Epir?
Ea născu Eroul lumii! Grație și frumusețe
Se 'mpleteau cu fericire pe arzânda-i tinerețe!
Fața ei era ninsoarea, coama ei era de fir!
- Tot s'a stins! popoare slabe, închinată și căzute,
- 20 Fără vieață, fără țintă, fără fală și virtute,
Trec ca umbrele de noapte... locul este musulman,
Colo Grecul, rob el însuși, stăruiește să robească
Pe Albani, Români și alții, numai el va să trăiască,
Numai el să fie liber, **el și liber și tiran!**
- 25 Stinsu-s'a tot ce-a fost mare: vieața e în amintire,
In trecut!... adâncă noapte! dar s'aude o șoptire!

- Nu e vântul, nu e marea, nu sânt apele din stânci;
 Ascultați! vedeți în umbră? pe ruinele tăcute
 Se rădică, o minune: un palat, grădini plăcute!
- 30 O lumină se revarsă până'n văile adânci.
 Tot învie, tot se mișcă; se aud voioase șoapte;
 Nechezări de cai sălbateci depărtat răsun în
 noapte,
 Tropăiri, sunări de zale și de arme le răspund;
 E o mare sărbătoare; — teatrul se deschide 'ndață,
- 35 P'aur, marmur și porfiră o lumină vie 'nnoată,
 Filip pare 'n manta-i albă... mii de laude răspund.
 O coroană d'aur dalbă lui îi place ca să poarte;
 Dar pe numele lui falnic sânt cununi ce nu au
 moarte,
 Douăzeci de biruințe cu mirare-l încunun.
- 40 Zece chipuri, zei din țară, sânt purtați în adunare;
 Chipul regelui urmează: între zei el locul are.
 Filip vine mai la urmă... mii de glasuri tari răsun.
 Pausanias din umbră iese, repede lovește;
 Filip cade; dar din vieață-i, altă vieață strălucește;
- 45 Alesandru se rădică... mii de trâmbițe vestesc,
 Mii de spade scânteiază... se mărește al său nume.
 Un alt soare se înalță și creează altă lume.
 Crimele și cu virtutea fala lui o împletesc.
 Lumea iară schimbă fața, lupte barbare 'ncepură;
- 50 Un Român primi o palmă dela Angelo, și jură
 Să o spele cu-al lui sânge... răzbunarea fuse grea!...
 Vieața lui se sparge 'n sânge și Bizanțul se închină.
 Un Român!... dar deodată pier și oameni și lumină;
 Numai vuetul cascadei printre noapte s'auzea.
- 55 Ca un bulgăre de aur soarele pierise 'n mare;
 Umbra se vărsa pe dealuri și juca în depărtare;
 Stelele pe urma zilei spațiul îl înfloreau.
 Douăzeci de guri de apă vuvuiiau în sânul nopții
 Și șacalii cei sălbateci, fataliști amici ai morții,
- 60 Pe mormintele Edessei soarta lumii prevestea.

le 12 Decembre 1857 - Bucarest

23

Ma chère amie -

Je viens de recevoir votre charmante lettre. elle
m'a trouvé au lit. en de mes deux pieds s'est
engorgé à la suite de la soirée que j'ai passé au
bal du Comissaire français. on m'a essayé de
appliquer des sangsues. j'ai gardé le lit depuis deux
jours. à la fin je n'ai été débarrassé.
Beaucoup de gens sont malades. on de la petite
vérole. le directeur du théâtre & tel en
un certain Dentonny en ont eu aussi.
L'empereur pour les fêtes de Noël & Noël ten
je m'en vais à Bucarest et je ne m'en va pas
à la campagne. je travaille comme toujours.
quand je suis en partant, je passe mon temps chez
M. de S. - La femme est une de mes parentes.
elle et lui me demandent toujours des nouvelles
de Zane. il est dans quatre ou cinq ans. dont
Pierre est une beauté, selon le goût des hommes de
ce pays. je suis invité à demeurer tous les jours chez
eux quand je n'y va pas, on se fâche
au point que je le me fait de la peine d'avoir
meuque. tout le monde m'aime dans la
maison.

Scrisoarea lui D. Bolintineanu către doamna Iuliu
Zane din 1857, 12 Decembrie.

NOTE

Poeziile **La Afrodita** și **La o femeie**, traduse din Sappho, sânt reproduse din ziarul **Dâmbovița**, 1860, nr. 46. Traducerile din Anacreon (**Viața de pe placul său**, **Sie însuși**, **La o fetiță**, **La amor**) sânt reproduse din **Revista Română**, I (1861), p. 174—176. **Odă la țară sub nume de corabie**, tradusă din Horatiu, este reprodusă din **Reforma**, V (1863), nr. 22. **Sorin sau tăierea boierilor la Târgoviște**, publicată incomplet în **Albumul Pelerinilor Români**, Paris, 1851, nr. 1—3 și în volumul **Cântece și plângeri**, Iași, 1852, este reprodusă după **Poesiile veki și noue**, București, 1855. **Puterea cântecului, Moartea lui Mihai Viteazul, Popa Stoica și Visul lui Ștefan cel Mare** sânt reproduse după ediția **Poesii**. **Culegere ordinară** chiar de autorul, București, Socec, 1877. Pentru toate celelalte am avut ca text de bază colecția **Poesii de D. Bolintineanu atât cunoscute cât și inedite**, București, 1865. Poezia **La Edessa**, reprodusă în **Anexe**, dublează poezia cu același titlu din **Macedone**. O reproducem din **Reforma**, 1863, nr. 15, unde poartă subtitlul **Macedoneana I**, ceea ce trădează intenția de a reface, la un alt diapazon artistic, întreaga colecție. Asupra ei v. supra, p. 24. Asemenea acesteia, celelalte poezii din **Anexe** dublează câteva din cele mai cunoscute poezii ale lui Bolintineanu. Le reproducem după **Colecția din 1847**, spre a se vedea diferențele față de forma definitivă. Pentru **Târgoviște**, v. infra, p. 386.

În continuare dăm notele care, în edițiile amintite, corespund poeziilor reproduse de noi. Atribuite în general lui Sion, ar fi greu să se spună până la ce punct ele se datoresc acestuia. **Conrad** este adnotat de poet însuși.

Opera poetului va fi descrisă în capitolul de bibliografie; de aceea, spre a evita repetițiile, în cuprinsul notelor nu vom interveni decât acolo unde înțelegerea textului o cere neapărat.

Pentru înțelegerea operei sânt însă necesare câteva indicațiuni de ordin biografic, pe care le comunicăm aici. Bolintineanu s'a născut în 1819, în satul Bolintinul din vale de lângă București. Tatăl său, Enache Cosmad, era originar din Macedonia. Poetul însuși iscă, este adeseori, în deosebi articolele politice, Cosmad. Invățătura elementară o începe în casa unui unchiu al său la București și o continuă în școala dela Colțea, după care trece la colegiul Sf. Sava. Intrat în cariera administrativă în 1843, se bucură de prețuirea și protecția Domnitorului George Bibescu, căruia poetul îi fusese semnalat de Heliade Rădulescu. Acesta îi publicase, în **Curier de ambe sexe** din 1843, elegia **O fată tânără pe patul moșii**, pe care

o însoțise de o recomandare deosebit de călduroasă. În 1845 pleacă la Paris să-și completeze studiile, cu un ajutor bănesc dat de Alexandru și Stefan Golescu. Aici este cucerit de ideile democratice și revoluționare și revoluția din 1848 dela București are într'insul unul dintre luptătorii cei mai devotați. Cu acest prilej el face să apară ziarul **Popolul Suveran**, al cărui titlu era un program și în ale cărui pagini sânt dezbătute problemele sociale ale timpului în terminii lor cei mai înaintați. Exilat, trece mai întâi în Transilvania, apoi pleacă la Constantinopole și de acolo la Paris, unde participă la redactarea foii **Junimea Română** și redactează revista **Albumul Pele-riților Români**, în al cărei titlu se oglindește influența poetului polonez Mickiewicz. Dela Paris revine însă la Constantinopole și întreprinde cunoscutele sale călătorii. Spirit boem, este ispitit de jinuturile cele mai depărtate și la un moment dat se gândea să se ducă în Australia. În urma călătoriei în Moldova, unde este încântat de prietenia cu care este primit și des gustat de ușurința morală a societății, se gândeste să se stabilească în insulele grecești și să se însoare acolo cu o fată simplă, ca o compensare pentru căderea proiectelor sale de căsătorie în lumea mare românească. Revine totuși la București, unde întemeiază și conduce câțeva vreme ziarul **Dâmbovița**. Luptă pentru unire și devine unul dintre consilierii Domnitorului Cuza, sub care ajunge efor al spitalelor civile și comisar în Comisia europeană a Dunării, iar mai apoi Ministru de Externe (1861) și de Instrucția Publică și Culte (1863). În această ultimă calitate el înființează școli, stabilește ordinea în administrația centrală a Departamentului și secularizează averile mănăstirești. Părăsește Ministerul atunci când Cuza ajunge la un regim prea personal. Continuă colaborarea la diferite foi, între altele la **Trompeta Carpaților** a lui Boliac, unde deține câțeva vreme buletinul politic și publică, între altele, și relația unei călătorii la mănăstiri, — o refacere slabă a cunoscutului **Memorial** al lui Grigore Alexandrescu. Starea materială precară îl obligă să publice foarte mult. Poezii, teatru, scrieri istorice, memorii, — toate se îngrămădesc către această dată la tipar, cele mai adeseori în forme neingrijite. Cea mai mult cizelată dintre scrierile din această vreme, **Conrad**, reface o parte din **Călătoriile** poetului și, deși aduce unele momente fericit poetizate, este în general necunoscută. — Bolnav, este nevoit să-și vândă la licitație biblioteca (vezi planșele?). Moare în 1872 și este înmormântat în satul natal.

REVERII

O FATĂ TÂNĂRĂ PE PATUL MORȚII

Această piesă, prin care poetul a debutat, fuse tipărită în **Curierul de ambe sexe** al d-lui Ioan Heliade, însoțită de o caldă recomandare în acești termeni: „Câți pe lângă versurile poetului mai aș-

teaptă și o limbă dela poet, pot saluta pe d. Bolinteanu și a aştepta dela dânsul opere demne de un veac mai ferice”...

Această piesă avu un mare răsunet în toată România. Această piesă cheamă atenţiunea asupra poetului atunci foarte june și primi felicităţiuni din Transilvania, Bucovina, Moldova, Poetul era atunci copist la ministerul din afară, ceru un concediu să meargă la băi și Domnul Bibescu, confirmând concediul cerut, dete rezoluţiunea cu mâna sa: „Văzând speranțele mari ce dă acest june, etc.”.

A. G. Golescu și Ștefan Golescu făcu-ă atunci o contribuţiune pentru trimiterea autorului *Fetei tinere pe patul morţii* la Paris, spre a-și continua studiile sale începute în colegiul Sf. Sava, cu condiţiunea ca autorul să nu știe niciodată cine au fost suscriptorii. *Fata tânără* se traduse în mai multe limbi. D. Théot o traduse în limba franceză.

Scopul omului, *La România*, *Mireasa mormântului*, *Lampa*, *Vi-zionile*, *Fericirea*, *Clavecicul*, *Hojii*, *La Români*, *La un amic sărac*, *La un orb*, *La Unire*, *Ziua bună la țară*, *La C. Negri*, *La uitare*, *La St. Golescu*, cum și altele, cele mai multe sunt piese inedite.

BASME

Basmele sunt niște fabule ce ne povesteau în copilărie doicile. Ele nu sunt scrise, nici cântate ca cântecele de dor și cântecele de tâlhari, ci sunt spuse. Aceste basme se pierd în toate zilele.

FATA DIN DAFIN

Acest basm pare să aibă mai mult o origine orientală decât locală.

LEGENDE ISTORICE

CEA DIN URMĂ NOAPTE A LUI MIHAI

D. Aman, un june pictor ce dă cele mai frumoase speranțe, a făcut un tablou din această legendă. Ea este scrisă în 1846 la Paris.

Mihai Viteazul, favoritul Românilor din Valahia, fuse eroul ce poetul Dim. Bolinteanu cântă mai cu simpatie. Când autorul acestor legende deveni ministru al cultelor, ceru de la adunare un credit ca să se aducă capul lui Mihai-Viteazul dela mormântul Dealul la București, unde să i se facă un monument. Camera trecută votă de urgență cu aplaude. Vedem însă cu destulă durere că următorii d-lui Bolinteanu la acel minister nu au executat acel vot național! Se temură ei să nu supere susceptibilitățile inamicilor mării trecute a Românilor? O, săracă, săracă Țară Românească! tu ești destinată a nu putea trăi decât din viața trecutului prin suvenir!

MUMA LUI ȘTEFAN

Acest episod din viața lui Ștefan cel bun e povestit de un cronicar moldovan. Din toate legendele istorice aceasta este aceea ce a putut să se coboare mai mult în populațiune. Pusă în muzică, muzica singură a avut privilegiul să o introducă în coliba țăranului și să o tipărească în memoria sa, ceea ce nu putea face tiparul încă.

CUPA LUI ȘTEFAN

Lăsat-a Ștefan Vodă cel bun, la mănăstirea Putna, după moartea lui, arcul și un pahar ce vorbeau călugării că este de lapis, ce era în chipul marmorei albe și a farfuriei, ca să fie într-o pomenire la sânta mănăstire, și arcul l-a fost trăgând cu vârtej. La vremea lui Constantin Cantemir Vodă, fiind răscoală, au venit niște Cazaci cu Leși și Moldoveni Jomiri vrând să jecuească mănăstirea. Deci aturicea au jecuit tot ce a fost a boieri și a neguțători, iar a mănăstirii nu a luat nimica, fără numai arcul lui Ștefan Vodă; iar paharul au fost până la al treilea domnie a lui Mihail Racoviță, și scoțându-l din turn un călugăr pre anume Misail Chisăliță, și vrând să se fălească, a băut la masă cu acest pahar a lui Ștefan Vodă cu niște zlătași, și bând mult cu acest pahar, au stricat un lucru scump de minune ca acela.

Letop. Mold. Ion Neculcea, pag. 189, tom. 2.

DANIEL SIHASTRUL

Ștefan Vodă mergând dela cetatea Neamțului în sus spre Moldova, a mers spre Voroneț, unde trăia un părinte sihastru anume Daniel, și bătând Ștefan Vodă în ușa sihastrului să-i descuie, a răspunde sihastrul, să aștepte Ștefan Vodă afară până va isprăvi ruga, și după ce și-a isprăvit sihastrul ruga, l-au chemat în chilie pe Ștefan Vodă și s'au ispovedit Ștefan Vodă la dânsul, și a întrebat Ștefan Vodă pe sihastru ce va mai face că nu poate să mai bată cu Turcii. Închină-va țara la Turci au ba? iar sihastrul a zis să nu o închine, că războiul este al lui; numai, după ce va izbândi, să facă o mănăstire acolo în numele sântului George... Deci a și purces Ștefan Vodă în sus pe la Cernăuți și pre la Hotin și au strâns oaste fel de fel de oameni și au purces în jos. Iar Turcii, înțelegând că va să vie Ștefan Vodă cu oaste în jos, au lăsat și cetatea Neamțului d'a o mai bate și au început a fugi spre Dunăre, iar Ștefan a început a-i goni până îi trecu Dunărea.

Ion Neculcea, Letopisețul Mold., pag. 199.

CODRUL COSMINULUI

Cunoscând sfetnicii lui Craiu, mai ales episcopul, gândul lui, că va să facă oaste asupra lui Ștefan Vodă... îi zicea să nu facă oaste asupra dreptății... Iară Craiul zicea lor: vouă vă este lucrul biserica să păziți, iar nu de război să grijii, că gândul meu voi nu-l știți, ci numai eu singur; că de aș pricepe că haină mea știe gândul meu, în foc aș băga-o..." A eșit zicătoare la Leși: „In zilele lui Olbrehț, zleahta (oastea) a perit”.

Și de aci a trecut Nistrul pe la Mihălceni cu toată oastea sa și a venit la Coțmani. Acolo și-a descoperit viclenia ascunsă; că a prins pe Tăutul logofătul și pre Isan, de-i băga în obezi. Iar Ștefan Vodă dacă a înțeles că Craiul l-a viclenit și vine asupra-i și a trecut de Nistru cu optzeci mii de oameni, fără de adunătura ceialtă, de sârg a trimis în toate părțile să strângă oști la Roman... l-a venit ajutor dela Unguri și dela Tara Muntenească... Iar Craiul leșesc a bătut Suceava trei săptămâni și nimica n'a folosit... Birtos, voevodul Ardealului, ce venise cu ajutorul unguresc, a trimis soli la Olbrehț Crai să-i spue că va veni singur pentru pace și pe Ștefan cu multe cuvinte l-a rugat să facă pace cu Craiul leșesc și așa au intrat la mijloc... și s'au împăcat... Ci Craiul n'a mers pre calea pre unde venise, ci pre altă cale pre unde era țara întreagă, spre codrul Cosminului. Simțind Ștefan Vodă că Leșii nu merg pre unde venise... a trimis dupe Craiu de l-au rostit să nu ia spre codru, ci pe urma pe unde a venit... ci Craiul... n'a băgat seamă, ci și-a păzit calea spre codrul Cosminului... Deci Ștefan... a trimis oastea sa să apuce calea la codrul Cosminului, să taie pădurea, să o înfineză ca să o poată porni să cază asupra ostii, dacă vor intra Leșii în pădure... Iară singur Ștefan Vodă cu toată oastea a tras dupe dâșii... și a patra zi i-a ajuns intrând în pădure, Joi la 26 Oct. și luând ajutor dela Dumnezeu, i-au lovit din toate părțile, și năruind copacii cei înținați asupra lor, multă oaste leașă au pierit, unii de oșteni, alții de țărani ce le coprinsese calea... și alții de copaci înținați. Așa pierzând puștile și lăsând steagurile, carele toate le-au adunat Ștefan Vodă; iară Leșii cine încotro au putut, așa s'au risipit prin pădure, unde pușini au mai scăpat afară, și singur Craiul cu pușini ce rămăsese, strângându-se, s'au adunat într'un ocol la sat la Cosmin și de acolo bulugindu-se, au ieșit la Cernăuți. Iar oastea lui Ștefan, cu dâșii deasemenea mergea bătându-se și tăindu-se, cât nici acei pușini Leși ce ieșise din codru, nu vre fi scăpat, de nu s'ar fi incurcat ai noștri la carele crăești... Acolo a venit veste lui Ștefan Vodă că vine și altă oaste leșescă în ajutor lui Craiu... a trimis pe Boldur vornicul împotriva acei oști și au zis să le dea războiu... Și îndată i-a risipit și pre aceia, cu ajutorul lui Dumnezeu... Trecând Craiul Prutul la Cernăuți, i-a lovit o seamă de oaste a lui Ștefan Vodă de i-au risipit și i-au tăiat, cât abia

a scăpat Craiul cu pușină oaste de a sa. Aflatu-s'au la acel războiuperiți oameni de frunte dela Leși, doi frați Tinceschi și Nicolae, Voevodul Ruschi și Gabril din Maraviș și Herbor; așijderea doi frați Gratoș: Humischi și Murdelio și alții mulți, cine-i poate scri cu amăruntul pe toți!... alții au căzut la robie; Tucischi; Svigner; Potgomot de Crenau; Brohoschi; Gargovischi și alții.. pe unii i-au fost spânzurați ai noștri câte doi de păr..."

Cron. Ureche, pag. 236, Lat. Mold. tom. 1.

MARIA PUTOIANCA

Era o jună Română foarte vitează ce se bătuse contra Turcilor. Istoricii N. Bălcescu vorbește de acest fapt în istoria lui Mihai.

Aceste poezii de un gen cu totul nou în limba română fură gustate de Români. Ele mai mult decât celealte fuseră puse în muzică și cântate de popor. Pentrucă poporul găsi în ele o vână națională, răsfrângerea inimii lui năbușite de epocile de tiranie, de corupțiune și de degradare națională.

SORIN

NOTA. — Aceasta se crede că s'a întâmplat pe la anul 7052. Cronicile încă vorbesc de tăierea boierilor, și după tradiție se știe că Mircea Vodă a tăiat pe Coadă Vornicul, pe frate-său Radu, pe Dragul Stolnicul, pe Stroe Spătariul, pe Vintilă Comisul și alții. Herman, medic german. Sorin, fiu de suflet al său.

M A C E D O N E L E

Autorul a vizitat Macedonia pe timpul când fusese exilat. A găsit Români. Românii locuiesc în Macedonia, Epir, Tesalia și chiar o parte a Greciei libere. Înainte de a vizita cu autorul pe acești Români în diversele țări ce locuiesc, să vedem de unde sunt veniți.

Istoria ne zice că sunt veniți din Dacia lui Traian, sub Aurelian. Sunt scriitorii ce au diferite opinii și cred că ei au venit aici direct din Italia. Limba lor are atâtea raporturi cu limba Românilor din Principatele Dunărene, cât este cu neputință a nu admite cea d'întăiu opiniune. Autorul ne dă, în călătoria sa, numărul total al acestor Români ce se urcă la un milion de suflete. Ne dă numele mai tuturor orașelor și satelor locuite de acești Români. El îi împarte în șapte semenții: 1-iu **Gramustenii**, care sunt locuitorii înălților munți, păstori. Numele lor le vine dela un oraș din Macedonia; 2-lea **Niculcenii**, care sunt neguțători și artișani, care și-au luat numele dela un sat Niculița; 3-lea **Lintopenii**, neguțători și artișani, cari au numele unui vechiu oraș Lintop; 4-lea **Voscopolenii** sau Mosco-

polenii, seminția cea mai inteligentă și mai cultă; 5-lea **Frașiaroșii**, care sunt toți Românii din Albania și din Grecia; 6-lea **Aspropotamișii**, Românii din Tesalia; 7-lea **Capitanii** sau **Armatolijii**, Românii, oameni de arme, un fel de nobleță ce s'a distins prin rebel, singura lor profesiune.

Românii macedoneni locuiesc generalemente vărfurile munților Macedoniei, Epirului, Tesaliei și chiar ale Greciei. O mare parte din oamenii care au jucat o rolă strălucită în revoluțiunea greacă din 1821, erau Români. Spre exemplu:

Coletti, născut în satul Săracu; Hadji Petro, de la Veternița (în Tesalia); General Cianga, păstor din Epir; Odiseia Andrușu, dela Vlaho-Livada; frații Baciari, din Sulî; frații Farmaki, dela San-Marina; Caciandon, păstor român; Eftimie Vlahava, din Tesalia; Bucovala; Oltimpe Iordake, din Vlaho-Livada; Leacu, din Tesalia; Lazaro, Catarahia, Basdeki. Dintre cei mai străluciți din acești Români în diverse profesiuni sunt: Sina, Șaguna, etc.

Acest popor este foarte inteligent, blând și simplu în datinele sale. Cu toate persecuțiunile agenților greci, al căror fanatic patriotism este mai periculos patriei decât chiar animozitățile inamicilor Greciei, și care cută a sfînge în acești Români origina lor latină; cu tot ritul lor oriental, ei au rămas ceea ce au fost în timpul venirii lor în Macedonia. Vișa latină nu se pierde niciodată. Astfel silințele prodigioase ale Grecilor spre a-i greci prin puternicul mijloc al religiei, nu a parvenit decât a face câțiva **copăciari**, cum zic Românii macedoni, adică **renegați**. Femeile, ele care avură particulareminte garda **penajilor**, păstrează cu religiozitate limba română, datinele și au o ură însemnată contra coreligionarilor lor greci. Neguțătorii români vorbesc în public grecește; dar în familiile lor sunt nevoiți a vorbi limba lor originară. Femeile nu vor să învețe limba greacă, nu vor să o vorbească.

Poarta otomană, fără a căuta vreodată să spargă gemenele acestei vișe latine, a avut, după opiniunea noastră, greșeala că a lăsat pe acest popor român în voia celorlalte naționalități grece, bulgare, albane și a confundat-o cu vișa greacă. Austria, din contra, a căutat totdeauna să proteje vișele apăsate de alte vișe din marea său imperiu. Această politică inteligentă a făcut puterea Austriei, raliindu-i simpatjiile popoarelor celor mai slabe, a făcut un mare bine în dezvoltarea morală și intelectuală a populațiunilor sale, precum și în ajungerea zilei când egalitatea drepturilor fuse proclamată pentru toate poporațiunile. Ea făcu astfel încât nu se mai vede în Austria tirani și sclavi.

Poarta n'are a se teme în nimic în urma dezvoltării acestei vișe latine. Numărul populațiunii sale este prea mic ca această vișă să poată vreodată să lovească în interesele imperiului. Apoi interesele ei proprii cer neapărat ca ea să se lipească la cauza Porții, în care ea nu poate vedea decât scăparea ei.

Autorul, în **Călătoria** sa în Macedonia, zice că dacă Poarta va ști a-și atrage la dânsa pe Albani și pe Români, ea va face o nouă conquistă a Orientului.

ROMÂNELE DIN CAVAI A

Românele macedone din partea Albaniei incalcă ca bărbații, fac cavalcade lungi, singure, fără bărbați, în costumul lor pitoresc și armate. Autorul acestor versuri a văzut o cavalcadă de femei române, trecând ca săgeata pe lângă dânsul.

EDESSA

Vechea capitală a regatului lui Filip. Nu se mai vede aici decât urme de ruine. Locurile au o frumusețe rară. În timpul lui **Carasus** se numea Egé. Sub următorii acestuia se numi Edessa, și astăzi are numele de Vodena, sau apoasă, vorbă slavonă. Iată cum Pouqueville descrie aceste locuri:

„...Când soarele strălucește, cascadele amestecă culoarea diafană a apelor lor cu verdeața arborilor ce a lor răcoare hrănește coasta mai perpendiculară a stâncei, pe care înflorește altă dată capitala primitivă a Macedoniei. Inchipuiți-vă o luncă de 15 leghe în toate simțurile, ce are orizontele său pe mare; acoperită de păduri, de sate, de râuri pe ale căror maluri se văd arbori înșirați, lacul de la lenigé ce formează centrul, și veți avea o idee despre acest loc măreț. Pe fața culmii stâncei se varsă douăzeci de cascade ce se unesc în vale. Spre Oriente, din înălțimea unei coaste vecine, cade o mare coloană de apă care, fără să atingă de stânca din care se aruncă, se afundă într'un abîm ce ea și-a făcut”.

SAN-MARINA

Este un oraș locuit de Români. În această piesă se află tablouri reale ale vieții păstorilor români.

AMANTELE CILIEI

Această poezie este cea mai frumoasă dintre Macedone.

FLORILE BOSFORULUI

Cei vechi pretind că numele de Bosfor vine dela grecescul Βοῦς, bou și πῆρος, trecere, numit astfel pentrucă trecuse prin unda lui vaca numită Io. Astfel zice fabula. Mai este un Bosfor: Bosforul

cimerian, care este astăzi strămoșul de Caffa. Turcii numește Bosforul: **Bogaz bogassi**. Prin acest canal, Marea Neagră comunică cu Propontida sau Marea de Marmara. Lungimea lui este aproape 30 kilometre, și lărgimea lui se schimbă dela patru la unul. Malurile acestui canal sunt celebre prin frumusețea lor pitorească, prin grădinile delicioase ce acoperă malurile și dealurile vecine și fac loc între ele și mare unor case, chioșcuri, saraiuri cu formă orientală.

Nu este nimic mai frumos în lume, ca sit, decât această strămoșie. Natura aici are o calitate particulară, aceea de a nu obosi niciodată ochii ce o privesc. Varietatea infinită a tablourilor produce acest fenomen. Astfel fiecare minut aduce ceva nou, sau în desemn sau în colorile acestui tablou magic. Cerul, sub înrăurirea curintelor de aer ce-și comunică cele două mări, precum și malurile atât de variate în formele lor, grădinile, stâncile, văile contribuă la această luptă eternă între umbre și între raze, contribuă la nașterea mării varietăți.

Autorul acestor poezii, expuls din țara sa în anul 1848, compromis în mișcarea politică de atunci, se duse în Transilvania, apoi la Constantinopol, de unde înaintă la Paris spre a-și urma studiile începute acolo în 1846, și întrerupte de revoluțiunea din Februarie. După o ședere de doi ani în Paris, se înturnă în Constantinopol.

Mișcarea politică din 1848 în Valahia nu fusese ostilă Porții otomane; ea restrângea vechile legături între Români și Poartă. Cea mai mare parte de emigrați români găsiră în Turcia o primire grațioasă din partea guvernului otoman.

Autorul acestor opere locui acea țară până în 1859. În această epocă, fericitul succes al armatelor aliate la Sebastopol îi deschise porțile țării natale. El trecuse mai mulți ani în Turcia spre a vizita locurile cele mai pitorești, Asia mică, Siria, Palestina, Egiptul, insulele Arhipelului, Rumelia. În timpul șederii sale pe Bosfor, scrisese aceste poezii intitulate **Florile Bosforului**, poezii ce lăsă prețutindeni în urma sa la unii din amicii săi compatrioți, pe care le adună mai târziu și pe care le tipări în București, prin îngrijirea poetului G. Sion. Aceste poezii erau un lucru nou în literatura română ostentată până aici sub greutatea figurilor mitologice, ale zeilor și zeelor din Olimpul antic, și pierzând seva și flacăra sub săgețile unui Cupidon îmbătrânit și cu înfristare uzat. În acest gen de poezii abundă descripțiunile mării. Afară de această operă, poetul are o colecțiune de poeme numai despre mare, poeme inedite, fruct al excursiunilor sale în insulele Arhipelului.

O parte din Florile Bosforului aici publicate s'au tipărit acum pentru prima oară, precum: **Întoarcerea; Noapte de amor; Ți-aduci aminte; Esmè; Negujătorul de sclave; Singurătatea; Dorința; O noapte de vară; La Ziule; Halaica** și altele.

E S M Ê

1. **Ghiul.** Nume ce Turcii dau rozei sau trandafirului.
2. **Nihor.** Unul din cele mai frumoase sate pe malul Bosforului, partea Europei. Turcește **Enikei, Sat-nou.**
3. **Ghiu:i.** Nume ce musulmanii dau creștinilor în genere, este luat când în accepțiunea inofensivă ce desemnă un **necredincios**, adică pe cel ce nu este de religionea lui Mahomet, și când iară ca un epitet injurios.
4. **Frenci.** Nume ce dau Europeanilor în genere, și mai ales celor de vișă latină. Grecii și Armenii se servă deopotrivă cu acest cuvânt ca să desemne pe Europeni.
5. **Iaşmak.** Valul cu care se acopere femeile turce.
6. **Şam.** Bagdat.
7. **Fii:ca lui Osman.** Spre a desemna o Turcă, Osman fiind fondatorul acestui imperiu.
8. **Feredjeaua.** Mantila sau un fel de domino, de diferite stoffe și colori, pe care femeile turce o pun pe d'asupra celorlalte vestminte când ies la preimblare. Această mantilă, deși de multe ori este purtată cu puțină grație, damelor elegante ce știu să o poarte le vine foarte bine.
9. **Kahiul.** Toată partea vestmântului ce coperă bustul femeii musulmane, sau pieptul.
10. **Cerkez.** Un fel de tunică scurtă ce femeia turcă poartă pe d'asupra unei alte tunici numită Dalgali-Eleg. Este o tunică de preț mare și de formă circasiană, pe care o pune în zile de sărbători.
11. **Dalga.** Altfel de tunică ce înlocuește de multe ori cerkezul: este o tunică de stofă de mătase de Orient, cu ciucuri sau colți de fir sau de mătase.
12. **Selemie.** O stofă de mătase din Orient.
13. **Geanfez.** Stofă de mătase de Orient foarte scumpă din care se fac cei mai eleganți șalvari de femeie.
14. **Sâmalî-Eek.** Iară o tunică scurtă cu sârmă.
Femeile turce taie o parte din părul lor la tâmpă și îl lasă de cade în bucle scurte. Celalt păr îl împletește în mai multe cosițioare, în lungime naturală, și când sunt în casele lor, femeile turce îl lasă de cade pe spate astfel împletit; când ies la preimblare, ele rădică toate acele codițe pe creștetul capului unde le agață cu ace de diamant făcute inadins sau de alte pietre mai puțin prețioase, dupe averea și gustul lor.

R A B I Ê

1. Acesta este un subiect istoric.
Kasseki-Rabié, Ghiulnus, ceea ce va să zică **băutura de rouă a primăverii**, este numele Sultanei ce figură în capătul acestei poeme.

Era Sultana favorită a lui Mohamet al IV-lea care, fermecat de frumusețea și inteligența ei superioară, îi lăsase în voie guvernul imperiului. Vezi istoria Turciei de Hammer, viața lui Mahomet al IV-lea.

Această poezie fuse scrisă pe malul Bosforului la Babek, în casa unuia din amicii autorului, d. Ion Ghica, asemenea expatriat, și care îi dase ospitalitate pentru câțva timp în locuința sa pe mare. Această poezie autorul o citi d-nei Sașii Ion Ghica, femeie cu educațiune și inteligență superioară. Această damă fuse încântată și angajă pe poet a exploata frumusețile Bosforului, scriind o serie de poezii sub titlu de **Florile Bosforului**.

2. **Lial**. Noaptea.

3. **Iscudar**. Scutari, o parte de oraș din Constantinopol situată pe malul Asiei.

4. **Ilbahar**. Primăvara.

5. **Marmara**. Marea de Marmara sau vechea Propontide.

6. **Hadin**. Eunuc. Negrii însărcinați cu garda haremului turcesc.

7. **Căslar-Aga**. Șeful hadinilor sau eunucilor. Această funcțiune este foarte considerabilă în Turcia.

8. **Candili**. Un sat cu o pozițiune desfătătoare pe malul Bosforului în Asia.

9. **Almea**. Nume ce se dă dănjuitoarelor.

10. **Bogazul**. Bosforul.

11. **Odalisce**. Femei din haremul Sultanului. În ierarhia lor, ele sunt asupra halaicelor și în urma Sultanelor.

12. **Hanimă**. Damă turcă de considerație.

13. **B'ulbiuli**. Biulbiul, privitytoarea.

14. **Kiparișii**. Un arbor frumos și verde ce se află în toate cimitirele turcești și care formează păduri; el începe a se arăta dela Varna înainte.

15. **Handjar**. Cuțit ce Turcii purtau mai înainte la brâu.

L E I L I

Cronicele turce vorbesc de această tragedie. Dupe aceste cronici, Hammer însuși rapoartă faptul cu ocaziunea lui Kiupriuli și Mustafa II; istoria lui Joinicin și Jul-Van-Gaver, pag. 315, încă îl însemnează. Cu diferență că ei zic numai că Ali-bei sau Kiupriulizadé, nepot al vestitului vizir Kiupriuli, fuse condamnat la moarte de Mustafa II și executat, cu toate că unchiul său fuse atunci atât de puțin. Crima lui a fost numai că a privit dulce la o Sultană.

1. **Hurioara**. Huria. Spirit ideal, femeie ce locuiește în eden, d'o albeje strălucitoare, menită a desfăta pe cei dreți cu un amor ideal dupe moarte.

2. Halaica. Sclavă a hanimelor.
3. **Namazul.** Rugăciunea către Dumnezeu pe care musulmanii trebuie a o face de cinci ori pe zi.

SUSPINUL BOSFORULUI

1. Ai. Luna.
2. **Pescarii în caice.** În toate seriile, pe unele părți ale canalului se înșiră mulțime de caice de pescari și se pun la pândă.
3. **Ca crinul din Tabor.** Crinul din muntele Taborului.
4. **Cafasul.** Un fel de jaluție sau persiană de speteze de lemn, transparentă, zugrăvit cu fețe, care astupă ferestrele de la hare-muri, și prin care din casă se vede afară, iar de afară nu se vede înuntru.

MEHRUBE

La sărbătoarea Bairamului, dupe ceremonia dela Giamie, Sultanii primeau dela sultana valîde, mamă, o fecioară jună și frumoasă, și sgomotul tunurilor vesteau toată noaptea capitalei că Sultanul se desmeardă cu prada sa. Această datină barbară și rușinoasă nu mai există. În timpul când se trece subiectul poeziei aceștia, Sultana valide oferise fiului său o fecioară română, răpită dela Dunăre.

1. **Legiver.** Azur.
2. **Latif Iel.** Zefirul.

O NOAPTE DE VARĂ

Revarsă ici și colo torinte de fosfor.

Cine a plutit noaptea pe mare știe că sub lovirea lopeții, printre spumă, se văd scânteii ca scânteile focului: sunt scânteile fosforului ce există în apele mării.

KAZ-KULESSI

Kâz-Kulessi sau Turnul fetei. Acest turn se află în apropiere de malul dela Scutari la intrarea în Bosfor din marea de Marmara, pe o mică stâncă în fața apei. Turnul e zidit de Bizantini. O tradițiune otomană spune că acest turn fu ridicat de un Sultan ca să închiză acolo pe fiica sa, și să o scape de mușcătura unui șearpe care trebuia să o musce neapărat la 15 ani ai vieții ei.

1. **Alah.** Dumnezeu.
2. **Ghiun-Agarmassi.** Zorile.

SĂNTA-SOFIA

Această poemă are un subiect istoric. Fu scrisă la Ghemlek în anul 1852.

SCLAVELE ÎN VÂNZARE

1. **Copta de Missir.** În Egipt este un popor creștin care se cheamă Coptes. Se crede că acest popor ar fi coborînd din adevărații Egipteni; dar aceasta nu este destul de dovedit.
2. **Şair.** Poet.
3. **Iemen.** O parte a Arabiei.
4. **Ispahan.** Oraș în Persia.
5. **Beghir.** Cal.
6. **Guegua.** Femeie dintr'o seminție albaneză.
7. **Madjari.** Nume ce Turcii dau galbenilor austriaci.
8. **Askeri.** Ostași.
9. **Palicari.** Voinici.
10. **Fakiol.** Legătura capului a femeii creștine în Orient.
11. **Anadol.** Asia mică.

GHIULFAR

Această poemă coprinde un subiect tras din istorie. Hammer vorbește în istoria Turciei. Sultan Selim fiind detronat de partida clerului și de ianiciari și aruncat în închisoare, căci voise a regenera patria sa, Baraictar-Pașa ce se afla la Rușciuk, amic devotat a lui Selim, luă hotărîrea de a restabili pe tron pe Selim. Puindu-se în capul unei mari armate, merse asupra Constantinopolului și bătut pe rebeli; dar acești din urmă sugrumară pe Selim în închisoare. Tot această soartă avu și Mustafa. Dupe acest eveniment, Mahmud se urcă pe tron prin voința lui Baraictar-Pașa. În recunoștința acestui serviciu, Sultanul îl numi satrazan al său. Cățva timp în urmă acest mare vizir uită datoriile către patria sa și se lasă să cază cu totul într'o rușinoasă vieață de moliciune. Nu se mai ocupă de trebile statului. Zilele și nopțile el le trecea lângă o roabă frumoasă. Ianicieri se revoltară din nou; vizirul, văzând că nu poate a-i învinge, se hotărî să moară cu roaba sa frumoasă, pe care nu voia să o vadă căzând în mâna rebelilor. Puse el însuși focul la chioscul în care se afla cu roaba frumoasă și arse împreună cu ea.

SANDALUL

Sandal. Nume ce Turcii dau la un fel de barcă.

F A T M Ț

Această tristă istorie este foarte cunoscută la Constantinopol.

Se zice că una din surorile sultanului Abdul Medjid, măritată dupe un pașă, născuse un prunc și găsisse pruncul sugrumat în leagăn, că această pierdere fu cauza morții tinerei mume și că înainte de a muri chemă pe Sultanul și îl rugă a desființa barbara datină de a ucide copiii de parte bărbătească ce nasc în familia imperială; că Sultanul promise a o face și își ținu promisiunea.

H I A L

Turcii prin această vorbă înțeleg o fantasmă.

Idealul. Ceea ce ține de idee, de spirit. Aceste versuri sunt scrise în anul 1852, la Bebek.

D I L R U B A M

Această dramă este adevărată. Toată Brusa cunoaște trista moarte a acestei femei. Acela care a ucis-o cu propria sa mână, este un mare dignitar.

Șeik-Islam. Capul religiei.

Cavazi. Dorobanți ai poliției.

C O N R A D

Reproducem câteva pasaje din cântul I și un fragment din cântul al II-lea. Poema a fost publicată fragmentar în **Atheneul Român I** (1866—1867), p. 363—369. În 1867 apare la București sub titlul **Conrad. Poemă în patru cânturi și note explicative**. Cele patru cânturi sânt repartizate în două volume, fiecare volum cuprinzând câte două cânturi. Cu unele modificări, poema este publicată din nou în **Albina Pindului, I** (1868) și **Perseverența, II** (1868). Este închinată lui Constantin Negri și Vasile Alecsandri.

Încărcată de pasaje traduse și imitate din literaturile vechi și nouă, poema reface stările de sentiment ale poetului din timpul călătoriilor. Raportarea ei la **Child Harold** al lui Byron este azi un fapt de circulație curentă. Prin concepția ei însă, opera se leagă în același timp și de Volney și, prinț'însul, și de Rousseau. Se pot urmări de asemenea și unele reflexe din poetul polonez Mickiewicz, pe care Bolintineanu l-a urmat și în alte împrejurări și pe care, în jurul lui, poeți ca Grăndea îl traduceau în versul caracteristic poeziei lui Bolintineanu.

La sfârșitul volumului II, Bolintineanu publică și câteva poezii cu

temă patriotică: *Marș de reșel, La ostașii români de astăzi, Marș ostășesc, Țara noastră mai înainte, Târgovștea*. Cea din urmă, publicată la p. 132—133, dezvoltă tema preromantică a ruinelor și se leagă prin aceasta puternic de Conrad. O reproducem în volumul de față, la p. 349—350.

NOTE LA CÂNTUL I

1) Sestos și Abydos, două cetăți față în față pe țărmurile Helespontului sau Dardanelele. Sestos în Europa, Abydos în Asia, aceste cetăți fuseră celebre prin amorul Herii și lui Leandru, cum și prin podul de vase ce Xerxes, rege al Perșilor, aruncă aici ca să treacă în Europa. Hero era o tânără și frumoasă preoteasă ce servea în templul Venerii din Sestos, pe țărmul european, unde primea noaptea pe Leandru, amantul său, care locuia la Abydos, pe țămul din față din Asia. Leandru trecea canalul Helespontului în not, noaptea, un far aprins de Hero pe un turn îl călăuzea spre mal. Într-o noapte de vijelie, farul stingându-se, Leandru pieri în timpul trecerii în not a Helespontului. Când se revărsă zorile, Hero zări corpul amantului său pe mare, plânse, se desperă, și se aruncă din turn în mare. Strabon, Martial, Lucian, Silius Italicus, Stațiu, Pomponius Mela, Servius, Antipater și Museu au vorbit despre această întâmplare, în timpii vechi; în timpii noi au tratat acest subiect scriitorii Gentil Bernard, Lefranc de Pompignan, La Porte, du Theil și Denne Baron, al cărui stil are o eleganță admirabilă. Se găsesc încă camee și medalii prin care se mărturisește această tristă întâmplare. Lord Byron, celebru înnotător, voi să verifice faptul trecerii în not dela Sestos la Abydos, și trecu urmat de o barcă. Ceea ce îi dete niște friguri rele, pe care le spune el însuși într-o mică poezie.

2) Vedeți Troada în *Călătoriile în Asia Mică*. Însă nimic nu se înțelege înainte de a citi nemurtoarea poemă *Iliada*.

3) Tenedos este o insulă răpoasă spre coasta Troadiei, aici se văd ruinele templului lui Apolon. Dupe tradițiune, numele său vine dela regele Tenes. Ea se făcu celebră în timpul înconjurării Troadiei. Aici Grecii ascuseră flota lor, ca să înșale pe Troieni, făcându-i să creadă că au renunțat la reșel. Grecii, Perșii, Romanii au dominat-o, în mâna Turciei căzu pe la 1322. În timpii vechi era renumită prin viile și olărit'e ei. N'are astăzi decât 7000 locuitori. Tenedos e capitala. În anul 1656, Venețienii, dupe ce bătură flota otomană, o luară; dar dupe moartea amiralului lor Mucenigo, o pierdură, în 1807. Rușii bătură aici pe Turci, în 1822, Canaris și Kiriak arseră flota otomană aici.

4) Aproape de coasta Asiei, tot în marea Egeii, este Lesbos sau Metelin, insula cu o suprafață de opt myriametri pătrați; vechea ei capitală se numea Mitylina, populația se poate urca până la 50.000 suflete, din care marea majoritate este formată de Greci. Dupe tradițiune, numele de Lesbos îi veni dela fiul lui Lapithe, care aduse aici o colonie mai întâiu, Pelasgia. Nouă cetăți înfloreau în antichitate aici și cele mai renumite erau: Mytilina, Pyrrha, Methymna, Arisba, Eressus și Antissa. Din monarhie, Lesbos se transformă în democrație puternică; trecu în urmă sub depedința Samosului, apoi se recunoscu vasală a Perșilor, și dupe lupta dela Mycale se aliă cu Atenienii, se luptă cu Atenienii mai târziu și fuse învinsă și sd.obită.

În antichitate, Lesbianii aveau reputațiuni urite în privința datinelor, cu toate că erau foarte înaintați în privința științelor și artelor frumoase. Aici născură filozofii Pittacus, Theophraste, Theophan și istoricul Hellanicus; Epicure și Aristote locuiră mult timp aici. În secolul 14-lea imperatoții bizantini cedară insula către familia genoveză Cateluza. Dar în anul 1462, Mahomed II o luă prin arme.

Venețienii de două ori și Grecii odată sd.obiră flota otomană în apele Lesbosului.

Lesbos a fost patria mai multor poeți renumiți: Arion de Methymna din această insulă, Terpandru, Sapho cea dulce, Alceu și Erina. Arion născoci dithyramba. Trăia în anul 622 în. de Christ la curtea lui Periandru, rege al Corinthului, călători în Sicilia și Italia. La Taranta luă premiu asupra muzicienilor ce cutezară a-i disputa gloria. Mai toți poeții lirici ai Greciei vechi erau și compozitori de muzică. Acesta, când se înturna la amicul său Periandru, pe o navă corintiană, văslașii voise să-l ucidă ca să-i ia averea. Apolon îl vizită printr'un vis. Acesta se îmbracă ca într'o zi de sărbătoare, cu lira în mână, înaintă pe podul corăbiei și căta prin cântece dulci a atinge inima văslașilor; delfinii, adunați în jurul vasului, îl ascultau cu lăcomie. Văslașii rămaseră nesimțitori, Arion se aruncă atunci în mare, dar un delfin îl luă în spate și îl duse la Tenare (Capul Matapan). Lira lui Arion și delfinul care îl scăpase fură puse în ceruri ca strălucitoare constelațiuni. Din poeziile lui Arion n'a mai rămas decât oda la Neptun și se află tipărită în Analetele lui Brunck.

Terpandru era poet liric înflorind în 650 înainte de Christ, după unii. Era născut tot în Methymna din Lesbos. Fuse chemat la Sparta, din cauza răspunsului făcut de oracoli consultați asupra ce era a se face spre a se curma turburările interioare. Terpandru joacă rola lui Orpheu. El adăose trei coarde mai mult la lira care până la el nu avuse decât patru. El inventă **Proemiile** și **Scolțiile**; melodiile sale purtau numele de **lesbiene**. Puține bucăți din scrierile sale au ajuns până la noi. Scheidevin a explicat aceste rămășiți poetice.

Erina trăi numai douăzeci de ani. Se crede că era contemporană cu Sapho. Ea are mai multe ode. Fulvius Ursinus a unit mai multe din versurile ei; Anthologia încă ne dă câteva. Erina a scris și o poemă lungă asupra furcii.

Este un lucru de însemnal cum civilizațiunea prinsese rădăcină în Ionia, cum Ionia fuse muma celor mai mari și mai mulți poeți. Astfel găsim în Smirna sau Hio pe părintele poeziei, Omer, în Milet Tyrteu, cel mai mare poet al cântecilor de războiu; în Ephese pe **Collinus**, cel mai vechi poet elegiac trăind în al nouălea secol înainte de Christ. Se păstrează încă un fragment dela dânsul dintr-unul din cântecile sale de rebel, în care îndemna pe Ephesieni a se apăra cu bărbăție contra Magnesienilor, în Sarda din Lydia pe **Aleman** ce înflorea pela 670 înainte de Christ și care trecu la Sparta unde fuse în mare onoare. Lacedemonenii îi rădicară un monument dupe moarte. Patru gramerieni din Alexandria comentară scrierile sale din care au rămas câteva fragmente foarte remarcabile. În Welcker se găsesc câteva hymni și alte poeme lirice scrise în dialectul dorian. În Smirna, Bion ce cultiva idila, cărui Moschus la moarte compuse o elegie superbă; el muri înveninat în Sicilia; cea mai frumoasă din elegiile sale câte au trecut până la noi, este elegia lui Adonis murind. Scrierile sale străluceau prin finețea expresiunii și delicatețea simțimintelor. În Ephes mai găsim pe Hypponax, Esop din Phrygia și alți mulți încă.

Toți criticii antici sunt de acord că Alceu a fost unul din cei mai mari poeți lirici ai Greciei. El înflorea aici pela 604 înainte de era creștină, contemporan și compatriot al Saphii. Alceu cântă fermecele ilustrei sale concetățene, dar fără să poată a-i atinge inima. El era poet și ostaș. Războaiele civile din patria sa, îl făcură și pe el să ia armele în mână, combătu pentru libertate cu lira și cu spada. Mai întâiu fuse de partida lui Pittacus, apoi se aruncă în partida contrarie. Când micii tirani căzură și învățatul Pittacus rămase tiran în numele libertății, Alceu emigră, apoi reveni în capul emigrațiilor cu armele în mână și căzu în puterea lui Pittacus. Acesta însă fu generos: îi făcu grație în considerațiunea talentului său. Poezia lui Alceu era insuflețită de un bărbătesc patriotism. Niciodată însă geniul său nu strălucea mai splendid decât atunci când el lovea tiranii, sau când descria fericirea libertății, durerile și ostenețile exilului. Printre poemele sale erau hymni, dithyrambe, ode și cântece. Din nefericire nu a rămas dela acest mare poet decât câteva bucăți, scrise în dialectul eolian. El inventă măsura ce se numea **alcaică**, cea mai frumoasă și mai armonioasă. Aceste fragmente de poezii se pot găsi în Analecta lui **Brunk** și în Anthologia lui **Jacobs**.

5) Vom cita un pasagiu din Plutarc despre Pompei și Cornelia în ceea ce atinge insula Lesbos dupe bătălia dela Pharsala.

„Indrepta vasul spre Mithylina unde era femeia sa Cornelia.

Pompeu ședea pe pod tăcut și ca pierdut în contemplarea mării, Ajungând la insula Lesbos, trimise pe cineva să dea de știre Corneliiei. Cornelia aștepta să auză după cele din urmă scrisori ale lui Pompeu învingere lesne și strălucită, și iată ce mesagerul îi spuse: „Dacă vei să-l vezi încă, el este acolo, pe o singură navă și care nici aceea nu este a lui”. Cornelia cade fără cunoștință la aceste vorbe, apoi desmelicindu-se îndată, trece prin cetate alergând și se aruncă în brațele lui Pompeu. „O bărbatul meu! îi zicea ea, nu plâng nefericirea luptei, plâng soarta mea, nu înțelegi tu; Publius Crassus, cel întâiu bărbat al meu, a murit ucis de mâna Parthilor, și era destul ca vieața mea să fie unită cu a ta, ca îndată să se schimbe în nefericiri neauzite fericirea lui Pompeu! O Pompeu, Pompeu! Pentru ce m'ai cunoscut și pentru ce nu m'am culcat, cum voiam, în mormântul marelui Crassus?” Pompeu o ridică și îi răspunde: „Nu acuza norocul, Cornelia; pe puținii oameni el a favorat atât de mult timp cum m'a favorat pe mine. Pentrucă nu mă părăsise până aci, crezi tu că eu îl stăpâneam? iată eroarea ta. Nu îl blasphema, Cornelia, și gândește-te că dacă din ce am fost m'a făcut ce sunt acum, din ceea ce sunt poate să mă faci în ceea ce eram”. Cornelia strânse bijuteriile sale, chemă sclavele. Pompeu se imbarcă cu nevasta sa și pluti spre Atalia. De aici se duse în Egipt, unde regele îi trimise o barcă ca să-l scoată din navă la mal, și în care barcă, îl asasină din ordinea regelui Egiptului, prin trădare.

6) Sapho avu trei frați. Unul, numit **Charus**, fuse amantele celebrei curtizane **Rodopa**. Acesta era neguțător de vinuri foarte avut. Ea însăși ar fi fost avută și văduvă a unui neguțător dela Andros, numit **Cercala**, și ar fi avut o fată numită **Cleis**. O medalie găsită la **Eresos**, care pare a fi fost bătută în onoarea Saphii, a dat să se creadă că au existat două cu numele de Sapho, una ce trăia cu 300 ani în urma celealte. Atenci și Elieii vorbesc de o Sapho, curtizană dela Eresos, înamorată de un Phaon, dar care nu era poetă. Nu se știu atuncea dacă statua lui Britaneu din Siracusa, pentru al cărui furt Ciceron acuzase pe Verres, este a Saphii din Lesbos sau a Saphii din Eresos. Se zice că Sapho din Lesbos plecă după Phaon care fugea să scape de dânsa, și că ea îl urmă în Sicilia, de unde se duse în insola Levcadia, ca de acolo să se arunce în mare.

Platon pretinde că Sapho era frumoasă. Suidas încredințează că ea știa să joace cu toate instrumentele după timpul ei. E sigur că jucă pe lira, că inventă versurile armonioase ce poartă numele ei. Cei vechi puseseră pe Sapho în rândul muzelor, versurile ei le numeau: **focuri, flacări, arșițe**. Oda sa delirantă **La o femeie** este scrisă în strofe și în versuri saifice. Catulle și Delille au căutat să o imiteze și nu au reușit. O altă odă ce ne-a păstrat Denis din **Halicarnas**, este îndreptată către **Venera**; este tot ce a rămas din scrierile ei.

7) Aceste voci erau ale mai multor diaconese protestante și june, frumoase, palide, urmând prin insolele Greciei misiunea lor impusă de propaganda religioasă. Mi s'a întâmplat să întâlnesc de mai multe ori aceste diaconese în Oriente.

NOTE LA CÂNTUL AL DOILEA

9) Palmyra sau Thamor era în timpii vechi numele mării și magnificei capitale a Palmyrenii, țară ce se întindea dela nordul Damascului până la râul Euphrat, în Siria superioară; țară roditoare și avută, și înconjurată din toate părțile de deșerte. Solomon fondase această cetate, Traian o luă în stăpânire. Capitala era împodobită de templuri și de palate strălucitoare. Aurelian conquis [sic] Palmyra în 275 după Christ, și fărămă cu totul cetatea cu teatrele, palatele și templele sale superbe. Iustinian voi să repare stricăciunile, Sarasinii o despoiară: în mijlocul ruinelor sale cele mărețe, se înalță un sat mizerabil de Arabi. Zenobia, de care se vorbește în acest cânt, era regina Pamyrii, femeie a lui Odenat, Syrian din Palmira care, după ce respinse pe Perși și le luă Mesopotamia, Nysiba și Carrhes, puse mâna pe puterea supremă. Gallien îi dete titlul de Cesar și Zenobiei, titlul de augusta, lăsându-i a domni în pace. Odenat fuse ucis de un nepot al său. Atunci Zenobia luă titlul de regina Orientului. Atunci Palmyra deveni o minune strălucitoare de frumuseți, de mărire și de prosperitate. Zenobia cultiva literale și aduse la curtea să poezi și învățați din toată lumea. Longin o învăjase limba greacă. Ea formase tot într'un timp o mare armată pe care o comanda în persoană; frumusețea sa rivaliza cu celelalte calități ale sale. Un om de rând, ieșit dintr'un sat din Dacia Traiană, din colonii Romani, Aurelian, puse mâna pe imperiul lumii. Acesta veni contra Zenobiei, după ce învinse pe Germani și pe Vandali; Zenobia merse cu armata contra lui. Bătăuă în două lupte pe malul Orontelui și sub zidurile Emesii, se retrase cu multă tactică, făcând mult rău armatei romane. Aurelian urmă pe Zenobia până la Palmyra, unde regina se închise și se apăra cu o rară energie. Redusă însă la cea din urmă margine, și părăsită de Armeni și de Sarazini pe care Aurelian cumpărase, ea ieși din Palmyra și merse spre Euphrat, dar fuse prinsă de Romani pe malul aceluia rău. Domnise cinci ani. Aurelian dete ordin să ucigă pe toți consilierii Zenobiei, între alții pe Longin, a cărui moarte fuse eroică. Pe Zenobia o oprî ca să o târască în Roma după carul său triumfător. Când Aurelian intră în Roma, Zenobia mergea pe jos înaintea învingătorului, încărcată de pietre prețioase, și cu picioarele nude. Zenobia trăi după această crudă insultare, locui mult timp la frumosul Tibur unde Aurelian o trimise; fetele ei fuseră măritate cu Romani nobili și fiul său avu un principat în Armenia.

CUPRINSUL

	<u>Pagina</u>
Prefață	3
Introducere	5

Traduceri

La Afrodita	51
La o femeie	53
Vieța pe placul său	54
Sie însuși	55
La o fetiță	56
La amor	57
Odă la țară sub nume de corabie	58

Reverii și Diverse

O fată tânără pe patul morții	61
Scopul omului	63
Umbrei soru-mei Caterina	65
La Patrie	67
Fericirea	69
Proscrisul	71
Deșertul	73
Cântec	75
Timpul	76
La Piramide	79
La băile Cleopatrei	84
Ziua onomastică	87
Puterea cântecului	89
Lăutarul	92

Basme

Fata din dafin	97
Mihnea și baba	100
O noapte la morminte	106

	Pagina
Domnul de rouă	109
Doamna lui Negru și bardul	112
Făt-Frumos	115
Herol	118
Capul Avarilor	120
Umbra răzbunătoare	122
Dochia	124

Legende istorice

Cea de pe urmă noapte a lui Mihaiu cel Mare	131
Preda Buzescu	133
Mihaiu scăpând stindardul	135
X Moartea lui Mihaiu Viteazul	136
X Muma lui Mihaiu	139
Popa Stoica	141
X Maria Putoianca	142
X Apa Bârsei	143
Codrul Cosminului	145
Baia	147
X Dumbrava Roșie	149
X Visul lui Ștefan cel Mare	151
Ștefan la moarte	154
X Muma lui Ștefan cel Mare	155
X Daniel Sihastru	157
Cupa lui Ștefan	158
Mircea cel Mare și solii	160
Mircea la bătaie	162
Cozia	163
Ferentarul	165
Ghinea Grecul	166
Grozea Vornicul	167
Han-Tătar	168
Sorin sau tăierea boierilor la Târgoviște	170

Macedone

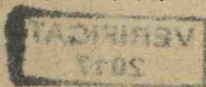
Românele din Cavaia	205
Lupta în pădure	207
Fecioara Maria	216
San-Marina	218
Dora	221
Ioana	223
La ospăt	225

Păstorul murind	227
Amantele Ciliei	229
La o păstorită	232
Moartea	233
Visul	234
Cilia culcându-se	236
Cine sunt	237
Înțelepții nebuni	238
Fata din turn	239
Edessa	241

Florile Bosforului

Esmè	247
Rabié	249
Almelaiur	254
Leili	256
Suspînul Bosforului	263
Mehrube	265
O noapte de vară	268
Odalisca	270
Kâz-Culesi	272
Fata dela Candili	277
Santa Sofia	278
Sclavele în vânzare	284
Gulfar	287
Sandalul	292
Ziulé	293
Fatmé	295
Mormântul ei	297
Nu mai este	298
Singurătatea	299
Hial	300
Legivera	304
Se scaldă	305
Dilrubam	307
Blestemul dervișului	312
Fata popii	313
O noapte de amor	314
La o mică fată de Grec	322

Conrad 325

Anexe

Târgoviștea	349
Ferentarul	351
Ștefan cel Mare și maica sa	353
Mihai scăpând stendardul	356
Mihnea și baba	359
La Edessa	367
Note	371
Cuprinsul	391

INDREPTARE.

La p. 372, în rândurile 6—7 de jos, trebuie înlăturată trimiterea: „vezi planșele...”. Planșele respective, care trebuiau să cuprindă procesele verbale de lichidare prin licitație a bibliotecii lui Bolintineanu, n'au putut fi procurate la timp dela Academia Română.

